ସାଦ୍‌ରୀ ଗୀତା

ଅନୁବାଦକ — ସୁନନ୍ଦ ସିଂ ରାଉଟିଆ

ଆଦିବାସୀ ଭାଷା ଓ ସଂସ୍କୃତି ଏକାଡେମୀ.

ସାଦ୍‌ରୀ ଗୀତା

ଅନୁବାଦକ

ପଣ୍ଡିତ ସୁନନ୍ଦ ସିଂ ରଉତଆ

ଆଦବାସୀ ଭାଷା ଓ ସଂସ୍କୃତି ଏକାଡେମୀ

ହରଜନ ଓ ଆଦବାସୀ କଲ୍ୟାଣ ବଭାଗ

ଓଡ଼ିଶା ସରକାର

ସାଦ୍‌ରୀ ଗୀତା

ଅନୁବାଦକ :

ପଣ୍ଡିତ ସୁନନ୍ଦ ସିଂ ରାଉତିଆ

ପ୍ରକାଶକ :

ଆଦିବାସୀ ଭାଷା ଓ ସଂସ୍କୃତି ଏକାଡେମୀ

ହରିଜନ ଓ ଆଦିବାସୀ କଲ୍ୟାଣ ବିଭାଗ, ଓଡ଼ିଶା

ଭୁବନେଶ୍ୱର - ୭୫୧୦୦୯

ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶ – ୧୯୯୦

ମୁଦ୍ରଣ :

ଭୋଲାନାଥ ପ୍ରେସ୍

୧୮୯, ବାପୂଜୀ ନଗର

ଭୁବନେଶ୍ୱର - ୯

ମୂଲ୍ୟ : ଟ ୨୫/-

GITA

in SADRI translation

Translator :

Pt. Sunanda Sing Rautia

Publisher :

Academy of Tribal Dialects & Culture

Harijan & Tribal Welfare Department, Orissa

Bhubaneswar-751009

First Edition : 1990

Printed at :

BHOLANATH PRESS

189, Bapujinagar

Bhubaneswar-9

Price : Rs. 25/-

ଭୂମିକା

'ସାଦ୍‌ରୀ ଗୀତା' ହେଉଛି ଭଗବତ୍ ଗୀତାର ସାଦ୍‌ରୀ ଉପଭଷାରେ ଅନୁବାଦ । ଏହି ସାଦ୍‌ରୀ ଉପଭଷା ଓଡ଼ିଶାର ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ଜିଲ୍ଲା ଏବଂ ବିହାର ଓ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶର ପାର୍ଶ୍ୱବର୍ତ୍ତୀ ଅଞ୍ଚଳରେ ଏକ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଗଣ-ମାଧ୍ୟମ ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ଜିଲ୍ଲାର ଭଷା ପରିସ୍ଥିତି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜିଲ୍ଲାଠାରୁ କିଛିଟା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର । ଏହାର କାରଣ, ଏହା ଏକ ତଫସିଲଭୁକ୍ତ ଜିଲ୍ଲା, ଅର୍ଥାତ ମୋଟ ଜନ ସଂଖ୍ୟାର ଅଧାରୁ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟକ (51.25%) ଆଦିବାସୀ ଲେକ ଏଠାରେ ବାସ କରନ୍ତି । ଏମାନେ ପୁଣି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ମାତୃଭଷାର ଲେକ । ତେଣୁ ଏକ ପକ୍ଷରେ ସେମାନେ ଘରେ ଓ ନିଜ ସଂପ୍ରଦାୟ ମଧ୍ୟରେ ନିଜଭଷା ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି, ମାତ୍ର ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ, ବାହାରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହ କଥାବାର୍ତ୍ତା ପାଇଁ ଅନ୍ୟ ଏକ ସାମାଜିକ ଭଷାର ସାହାଯ୍ୟ ନିଅନ୍ତି ।

ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ଜିଲ୍ଲାରେ ନିଜସ୍ୱ ମାତୃଭଷା କହୁଥିବା ସଂଖ୍ୟା ଗରିଷ୍ଠ ଆଦିବାସୀ ସଂପ୍ରଦାୟ ଗୁଡ଼ିକ ହେଉଛନ୍ତି :- ଓରାଓଁ (177827), ମୁଣ୍ଡା (149418), କିସାନ (96951), ଖରିଆ (89294), ଭୂୟାଁ (67522), ଗଣ୍ଡ (39977), ମୁଣ୍ଡାରି (12752), ବିଂଝିଆ (7487), ସାନ୍ତାଳ (7282), ଭୂମିଜ (6235), କଓ୍ୱାର (3938), କୋହ୍ଲ (3790), ମାହାଲି (3196), ହୋ (2994), କନ୍ଧ (2184) । ଏହିମାନେ କିନ୍ତୁ ଆନ୍ତର୍ଗୋଷ୍ଠୀୟ ସ୍ତରରେ କଥାବାର୍ତ୍ତାର ମାଧ୍ୟମ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ୀ ଓଡ଼ିଆ ଅଥବା ସାଦ୍‌ରୀ । ବିଶେଷତଃ, ଖରିଆ, ଓରାଓଁ, ମୁଣ୍ଡା ଓ କିସାନ୍ ଆଦି ବୃହତ୍ତର ସଂପ୍ରଦାୟ ସାଦ୍‌ରୀକୁ ହିଁ ନିଜର ଦ୍ୱିତୀୟ ଭଷା ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି । ଫଳରେ ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ Lingua franca ହୋଇଯାଇଛି ସାଦ୍‌ରୀ ।

ସାଦ୍‌ରୀ ଉପଭାଷାର ଅନ୍ୟନାମ ହେଉଛି ସାଦ୍‌ନୀ ବା ସଦାନୀ ଓ ନାଗ୍‌ପୁରିୟା । ଛୋଟ ନାଗପୁର ଅଞ୍ଚଳର ଭଷା ଭବରେ ଏହାର ନାଗପୁରିୟା ନାମକରଣ ହୋଇଛି । ମାତ୍ର ସାଦ୍‌ରୀ ଓ ସାଦ୍‌ନୀ ନାମର ମୂଳରେ ଯେଉଁ 'ସଦ୍' ପ୍ରାତିପଦିକଟି ରହିଛି, ତାହାର ଏକ ସମ୍ଭାବ୍ୟ ତଥ୍ୟ ହୋଇପାରେ ଯେ ଏହା 'ସଦ୍' ନାମରେ ଆଖ୍ୟାତ ଜନଗୋଷ୍ଠୀର ଭଷା । ଏହି ଗୋଷ୍ଠୀ ନିଶ୍ଚିତ ରୂପେ ଅଣ-ଆଦିବାସୀ ଏବଂ ଆଞ୍ଚଳିକ ଆର୍ଯ୍ୟ ଭଷା-ଭଷୀ । ଡ: ହ୍ୱିଟଲୀ ୧୮୮୬ରେ ପ୍ରକାଶିତ ତାଙ୍କ ବ୍ୟାକରଣ ପୁସ୍ତିକାରେ ଏହି ଭଷାର ନାମ ରଖିଥିଲେ ଗଓଁାରୀ । ଗ୍ରୀଅରସନ୍ 'ଲିଙ୍ଗୁଇଷ୍ଟିକ ସର୍ଭେ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆ' (୧୯୦୩) ରେ ଏହାକୁ ଉତ୍ତର-ବିହାରର ଭୋଜପୁରୀ ସହିତ ସମ୍ବନ୍ଧିତ 'ନାଗପୁରିୟା' ବୋଲି ନାମିତ କଲେ । ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ୧୯୦୬ରେ ଫାଦର ବୁଁକାଉଟ୍ ତାଙ୍କର ବ୍ୟାକରଣ ବହିରେ ଏହାର ସଂଜ୍ଞା ଦେଲେ 'ନାଗ୍‌ପୁରିୟା ସାଦ୍‌ନୀ' । ନିକଟ ଅତୀତରେ ଏହି ଭଷାର ବିଶେଷ ଚର୍ଚ୍ଚା କରିଥିବା ପୀଟର ଶାନ୍ତି ନବରଙ୍ଗୀ ଏହାର ଆଲୋଚନା 'ସଦାନୀ' ନାମରେ କରିଛନ୍ତି । ଯାହା ହେଉନା କାହିଁକି ଓଡ଼ିଶାରେ ଏହା 'ସାଦ୍‌ରୀ' ନାମରେ ପରିଚିତ ।

ସାଦ୍‌ରୀ ଭଷାକୁ ଶୁଣିବାମାତ୍ରେ ମନେହୁଏ ଏହା ଏକାଧିକ ଆର୍ଯ୍ୟଭଷା ସହିତ ସମ୍ବନ୍ଧାନ୍ୱିତ । ଭୋଜପୁରୀ, ମଗହୀ, ଛତିଶଗଡ଼ୀ ଲରିଆ, ଅଘ୍ରିଆ ଇତ୍ୟାଦି ଉପଭଷା ସମେତ ଓଡ଼ିଆ, ହିନ୍ଦୀ ଓ ବଂଗଳା ସହିତ ଏହାର ଅନେକ ରୂପରେ ସାମ୍ୟ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଏ । ଆଉ ମଧ୍ୟ ଏହି ଭଷାର ସ୍ଥାନୀୟ ରୂପଭେଦ ବହୁଧା । ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ସ୍ୱରୂପ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ : "ମୁଁ କହିଲି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିଟି ସାଦ୍‌ରୀରେ ଅଞ୍ଚଳ ବିଶେଷ ଅନୁସାରେ ହୋଇଥାଏ – ହାମେ କହିଲ (ସିମ୍‌ଡେଗା), ହାମହେଁ କହିଲ (ହଜାରୀବାଗ୍), ମୋଁୟ କହଲୀ (ସିଲ୍ଲୀ), ହାମ କହିଲ (ଗୁମଲା), ହମ୍ କହିଲ (ବଡ଼ୋ) ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରଚଳିତ ଆଦିବାସୀ ଓଡ଼ିଆ ଉପଭଷା ଦେଶିଆ, ଭତ୍ରୀ, ଲରିଆ ଆଦି ସହିତ ସାଦ୍‌ରୀର ବ୍ୟାକରଣିକ ସ୍ତରରେ କେତେକ ଅତି ଗୁରୁତ୍ୱ-ପୂର୍ଣ୍ଣ ସାମ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ । ଯଥା :–/ ଯ / ର ଉଚ୍ଚାରଣ / ଜ /, / କ୍ଷ / ର ଉଚ୍ଚାରଣ / ଖ /, ଅବର୍ଗ / ବ / ର ଉଚ୍ଚାରଣ / ବ / । ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷ

ସର୍ବନାମ ପଦ / ମୋଏଁ / ; କର୍ତ୍ତା ଓ କ୍ରିୟା ମଧ୍ୟରେ ଲିଂଗଗତ ଅନ୍ୱିତିର ଅଭାବ / ପୁଅ ଖାଉଛି, ଝିଅ ଖାଉଛି / କର୍ମକାରକ ପ୍ରତ୍ୟୟ / କୋ ; ନିମିତ୍ତାର୍ଥକ ଅନୁସର୍ଗ / ଲାଇ, ଲାଗିନ୍ / ; ଅପାଦାନ କାରକ ପ୍ରତ୍ୟୟ / ଲେ / । ଅତୀତକାଳ ସୂଚକ / ଲ / ; ଭବିଷ୍ୟତକାଳ ସୂଚକ / ବ / ; ସହାୟକ କ୍ରିୟା / ରହିବା / ; ସଂପନ୍ନତା ସୂଚକ / ଇ / , ଅସମ୍ପନ୍ନତା ସୂଚକ / ତ /, ଅପିନିହିତି / ଇ / ।

ଏଥିରୁ ପ୍ରତିପନ୍ନ ହୁଏ ଯେ ସାଦ୍‌ରୀ, ଭୋଜପୁରୀ ଏବଂ ହିନ୍ଦୀର ଏକ ଉପଭାଷା କିମ୍ବା ଏକ ଖେଚୁଡ଼ି ଭାଷା ନୁହେଁ, ବରଂ ପୂର୍ବ ଭାରତୀୟ ଆର୍ଯ୍ୟଭାଷାର ଏକ ପ୍ରାଚୀନ ଆଞ୍ଚଳିକ ବା ସାମାଜିକ ଉପଭାଷା । ଓଡ଼ିଶା ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଏ ଭାଷାର ଯେଉଁ ରୂପଟି ଉପଲବ୍‌ଧ ହୁଏ ତାହା କୋରାପୁଟର ଦେଶିଆ, ଭତ୍ରୀ, ଝରିଆ, ସମ୍ବଲପୁର-କଳାହାଣ୍ଡିର ଲରିଆ, କେନ୍ଦୁଝରର ଭୂୟାଁ, ମୟୂରଭଞ୍ଜର ବାଥୁଡ଼ୀ ଇତ୍ୟାଦି ପରି ଏକ ଆଦିବାସୀ ଓଡ଼ିଆ ଉପଭାଷା ଭାବରେ ଗ୍ରହଣୀୟ ।

ସାଦ୍‌ରୀ ଭାଷାରେ ଭଗବତ୍‌ଗୀତାର ଅନୁବାଦ ପ୍ରକାଶନର ମୂଳ ଅଭିଲକ୍ଷ୍ୟ ହେଉଛି ଆଦିବାସୀ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ନିକଟରେ ବୋଧଗମ୍ୟ ରୀତିରେ ଭାରତୀୟ ଧର୍ମ, ଦର୍ଶନ ଓ ସାହିତ୍ୟର ମହାନ୍ ଗ୍ରନ୍ଥଟି ଉପସ୍ଥାପନ କରିବା । ଗୀତାର ବହୁ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ସମ୍ବଳିତ ଅନେକ ସଂସ୍କରଣ ବିବିଧ ଭାଷାରେ କରାଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ସ୍ୱଳ୍ପ ଶିକ୍ଷିତ ଆଦିବାସୀ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ପାଇଁ ସରଳ ଭାବରେ ତାଙ୍କ କଥିତ ଭାଷାରେ ଏହାର ଅନୁବାଦ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ଦିଗରେ ଏହା ଏକ ପ୍ରଥମ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଆଦିବାସୀ ଭାଷାରେ ମଧ୍ୟ ଏପରି କରାଯିବା କାମ୍ୟ । ଏହାଫଳରେ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ସହିତ ଭାବଗତ ଆଦାନ-ପ୍ରଦାନ ପ୍ରସାରିତ ଓ ଦୃଢ଼ୀଭୂତ ହେବ । ଆଦିବାସୀ ଭାଷା ଓ ସଂସ୍କୃତି ଏକାଡ଼େମୀର ଏହା ଏକ ସୁ ପରିକଳ୍ପିତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ।

ପଣ୍ଡିତ ସୁନନ୍ଦ ଫି ଗଉଟିଆ ଅତିକ୍ରାନ୍ତ ବୟସରେ ଯେତେ ଆୟାସ ଓ ଆନ୍ତରିକତା ସହିତ ଗୀତାର ଭବାର୍ଥ ସାଦ୍‌ରୀ ଭଷାରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଛନ୍ତି ତାହା ଅଭିନନ୍ଦନୀୟ । ଏକାଡ଼େମୀ ଏଥିପାଇଁ ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ଏକାନ୍ତ ଭବେ କୃତଜ୍ଞ । ସାଦ୍‌ରୀ ଭଷୀ ଆଦିବାସୀ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗ୍ରନ୍ଥଟି ସମାଦୃତ ହେଲେ ତାଙ୍କର ସାଧନା ଏବଂ ଏକାଡ଼େମୀର ପରିକଳ୍ପନା ସାର୍ଥକ ହେବ ।

ଖଗେଶ୍ୱର ମହାପାତ୍ର

ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ

ଆଦିବାସୀ ଭଷା ଓ ସଂସ୍କୃତି ଏକାଡ଼େମୀ

ଭୁବନେଶ୍ୱର

ତା ୧-୧୨-୧୯୯୦

ମୁଖବନ୍ଧ

କପାସ ସେ ସୂତା ବଇନ କେ ସାଦାଲୁଗା ବନେଇ ସେହେ ଲେଖେ ସାଦାନୀ ମନ ନିସା ପାସା ବେସ୍ୟା ଆଉର କାମ କ୍ରୋଧ ଲୋଭ ମୋହ ହିସଙ୍ଗା ଅହଙ୍କାର ଛଲ କପଟ ଛୋଇଡ଼ କେ କାପାସ ଲେଖେ ସାଦାରହତ ରହୟଁ । ସାଦାନୀ ସେ ସାଦରୀ ଭଷା ହୋଇହେ । ମଗର ଏଖନ ସବ ନର ଆଉର ନାରୀ ମନ ଖିଧର ବେ ସମଝ ବଇନ ଯାଏ ହଏଁ ।

ନାଗ ପୁରୀୟା ସାଦରୀ ଭଷାକର ସବ ନର ଆଉର ନାରୀ ମନକେ ନମ୍ରତା ସେ ମଧୁର ମିଠାବଚନ ମେ କହଲ ଯାଥେ । ଆପନ ଆପନ ଗତର କର ଅମର ଆତ୍ମାକେ ଚିହ୍ନ କେ ଆପନ ମନକେ ଆଉର ଆତ୍ମାକେ ସାଫା ଫରୀଚ ଗଇଖ କେ ଆପନ ମନକେ ଆପନ ଇନ୍ଦ୍ରିକେ, ଆପନ ଶରୀରକେ ଆପନେ ଯୀତଏଁ । ଆଉର ଆପନ ବଂଧୁ ଆପନ ଦୋସ୍ତ ଆପନ ମୈତ୍ର ବଇନ କେ ଆପନ ମଙ୍ଗଲ ଆପନେହେଁ କରଏଁ । ଇ ଇଚ୍ଛାସେ ଗୀତାକେ ସାଦନା ମନକ ସାଦରୀ ନାଗପୁରୀୟା ଭଷାମେ ଅନୁବାଦ କରଲ ଗେଲକ । ପାଠକ ମନକେ ନେହୋଗ ସେ ଭୁଲ କର ମାଫ ମାଙ୍ଗଲ ଯାଥେ । ଯେ ମନ, ଇନ୍ଦ୍ରି, ଶରୀରକେ ଯୀତେକ ନୀ ପାଇର ହଏଁ ସେକର ବଏରୀ ଆପନ ମନ, ଇନ୍ଦ୍ରି ଶରୀର ହେକେ ।

ଇଃ ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭଗବଦ୍ ଗୀତାକେ ନାଗପୁରୀୟା ସାଦରୀ ଭଷାମେ ଲିଖେକମେ ଶ୍ରୀମାନ୍ ରଘୁନାଥ ମହାପାତ୍ର ୮୩ ବରିସ ଉମେର ଆୟୁର୍ବେଦ-ଶାସ୍ତ୍ରୀ, ସିଂହଭୂମ ନିବାସୀ, କେରହଲ ନିବାସୀ, ଝିରପାନି କଲୋନୀ, ମୋକେ ବହୁତ ମଦଇତ କଇରହଁଏ । ଇ ମଦ୍ ଭଗବଦ୍ ଗୀତାକେ ସାଦରୀ ଭଷାମେ ପ୍ରକାଶ ହଏକ ଲଗୀନ୍ ଆପନେ ସରଧା ସେ ଆଏକେ ଶ୍ଳୋକ କେ ପଇଢ଼ କେ

ଅରଥ ମନକେ ବାଟାଏ ଦେତ ରହଏଁ । ଉନକର ଗୟ ମେ ଗୀତା ଲିଖଲ ଯାଏହେ । ତେକର ମୋଏଁ ଉନକେ କୃତଜ୍ଞ ସ୍ୱୀକାର କରଥୋଁ ।

ଆଦିବାସୀ ଭଷା ଆଉର ସଂସ୍କୃତି ଏକାଡେମୀ, ଭୁବନେଶ୍ୱର ଇକର ପ୍ରକାଶ କଇରକେ ମୋକେ ଋଣି କଇର୍‌ହଁଏ । ତେକର ମୋଏଁ ଭନ୍‌କେ କୃତଜ୍ଞ ସ୍ୱୀକାର କଇଥୋଁ ।

ସୁନନ୍ଦ ସିଂ ରାଉତଆ
ଝିରପାନି କଲେନୀ, ଗଡରକେଲ

ଓଁ ନମୋ ଶିବାୟ

ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭଗବଦ୍ ଗୀତା

ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟ (ବିଷାଦ ଯୋଗ)

ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଉବାଚ

ଧର୍ମ କ୍ଷେତ୍ରେ କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରେ ସମାବେତା ଯୁଯୁତ୍ସବଃ
ମାମ କାଃ ପାଣ୍ଡବାଶ୍ଚୈବ କିମ୍ କୁର୍ବତ ସଞ୍ଜୟ । ୧ ।

ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ତ ଆନ୍ଧା । ଉ· ମହାଭରତ ବିଷୟ ଜାନେକ୍ ଲଗିନ ବ୍ୟାସଦେବକେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରଲୟଁ । ବ୍ୟାସଦେବ ସଞ୍ଜୟକେ ଦିବ୍ୟଦୃଷ୍ଟି ଦେଲୟଁ । ତେ କର ସଞ୍ଜୟ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର କେ ସବକେ କଇହ୍ ରହୟଁ ।

ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ପୁଛଲୟଁ, "କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର ଧରମ ଠାଅଁ ମେ ମୋର କୌରବ ସେନାମନ ଆଉର ପାଣ୍ଡବ ସେନାମନ ଯାୟକେ ଯାମା ହୋଇ କେ କା କର ଥୟଁ" । ୧ ।

ସଞ୍ଜୟ କହଲୟଁ

ଦୃଷ୍ଟ୍ବା ତୁ ପାଣ୍ଡବାନୀଙ୍କ ବ୍ୟୂଢ଼ଂ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ସ୍ତଦା
ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ମୁପ ସଙ୍ଗମ୍ୟ ରଜା ବଚ ନମ ବ୍ରବୀତ୍ । ୨ ।

ସଞ୍ଜୟ କହଥୟଁ "ଏଖନ ରଜା ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ବ୍ୟୁହ (ଘେରା) ବନଲ । ପାଣ୍ଡବ ମନକ୍ ସେନା କେ ଦେଖଲୟଁ, ଆଉର ଦ୍ରୋଣାଚାର୍ଯ୍ୟ କର ପାଶେ ଯାୟକେ ଇ କାଥା କହଲୟଁ" । ୨ ।

ପଶ୍ୟୈତାଂ ପାଣ୍ଡୁପୁତ୍ରାଣା ମାଚାର୍ଯ୍ୟ ମହତୀଂ ଚମୂଂ
ବ୍ୟୂଢ଼ାଂ ଦ୍ରୁପଦ ପୁତ୍ରେଣ ତବ ଶିଷ୍ୟେଣ ଧୀମତା । ୩ ।

ହେ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ, ରଉରର ବୁଦ୍ଧିମାନ ଚେଲା ଦ୍ରୁପଦ କର ବେଟା ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ ବ୍ୟୂହ (ଘେରା) ଲେଖେ ଠାଢ଼ କରଲ ପାଣ୍ଡବ ବେଟା ମନକ ଇ ବାଢ଼ା ଭରି ସେନା କେ ଦେଖୁ । ୩ ।

ଅତ୍ର ଶୂରା ମହେଷ୍ୱାସା ଭୀମାର୍ଜୁନ ସମା ଯୁଧି
ଯୁଯୁଧାନୋ ବିରାଟଶ୍ଚ ଦ୍ରୁପଦଶ୍ଚ ମହାରଥଃ । ୪ ।

ଇ ସେନା ମେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଧନୁର୍ଦ୍ଧାରୀ ଭୀମ ଆଉର ଅର୍ଜୁନ ସମାନ ବହୁତ ଶୂର ବୀର ଆହୟଁ । ଯେ ଲେଖେ – ସାତ୍ୟକୀ ଆଉର ବିରାଟ ସାଥ ମହାରଥି ରଜା ଦ୍ରୁପଦ । ୪ ।

ଧୃଷ୍ଟକେତୁ ଶ୍ଚେକିତାନଃ କାଶୀରାଜଶ୍ଚ ବୀର୍ଯ୍ୟବାନ
ପୁରୁଜିତ କୁନ୍ତି ଭୋଜଶ୍ଚ ଶୈବ୍ୟଶ୍ଚ ନର ପୁଙ୍ଗବଃ । ୫ ।

ଆଉର ଧୃଷ୍ଟକେତୁ ଚେକିତାନ, କାଶୀରାଜ, ପୁରୁଜିତ, କୁନ୍ତି ଭୋଜ ଆଉର ମନୁଷ୍ୟ ମେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପାଁଚେ ଆହୟଁ । ୫ ।

ଯୁଧା ମନ୍ୟୁଶ୍ଚ ବିକ୍ରାନ୍ତ ଉତ୍ତମୌଜାଶ୍ଚ ବୀର୍ଯ୍ୟବାନ
ସୌଭଦ୍ରୋ ଦ୍ରୌପଦେୟାଶ୍ଚ ସର୍ବ ଏବ ମହାରଥାଃ । ୬ ।

ଆଉର ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଯୋଦ୍ଧା ମନ୍ୟୁସାଥ ବଳବାନ ଉତ୍ତମୌଜା, ସୁଭଦ୍ରାକର ବେଟା ଅଭିମନ୍ୟୁ, ଆଉର ଦ୍ରୌପଦୀକର ପାଁଚେ ବେଟା ଇ ସବ ମହାରଥି ହଏନ୍ । ୬ ।

ଅସ୍ମାକଂତୁ ବିଶିଷ୍ଟା ଯେ, ତାନ୍ନିବୋଧ ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମ
ନାୟକା ମମ ସୈନ୍ୟସ୍ୟ ସଜ୍ଞାର୍ଥଂ ତାନ୍ ବ୍ରବୀମିତେ । ୭ ।

ହେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ! ଯେମନ ହାମର ସେନା ବୀଚ୍‌ମେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଆଉର ହାମର ସେନାପତି ସେ ମନକେ ପୁରା ଜାନେକ ଲଗିନ ଭ ମନକ ନାଉଁ ରଉରେ କେ କହଥୋଁ ଶୁନୁ । ୭ ।

ଭବାନ ଭୀଷ୍ମଶ୍ଚ କର୍ଣ୍ଣଶ୍ଚ କୃପଶ୍ଚ ସମିତିଞ୍ଜୟଃ
ଅଶ୍ୱତ୍‌ଥାମା ବିକର୍ଣ୍ଣଶ୍ଚ ସୌମଦତ୍ତ ର୍ଜୟଦ୍ରଥଃ । ୮ ।

ରୋଉରେ ଭବାନ, ଭୀଷ୍ମଦେବ, କର୍ଣ୍ଣ ରଣଜୟୀ, କୃପାଚାର୍ଯ୍ୟ, ଅଶ୍ୱତ୍‌ଥାମା, ବିକର୍ଣ୍ଣ, ସୋମଦତ୍ତ କର ବେଟା ଭୂରିଶ୍ରବା, ଜୟଦ୍ରଥ ଏହେ ସବ ମହାରଥି ମନ ହାମର ତରଫ୍ ମେ ଆହଯଁ । ୮ ।

ଅନ୍ୟେଚ ବହବଃଶୂର ମଦର୍ଥେ ତ୍ୟକ୍ତ ଜିବୀତାଃ
ନାନା ଶସ୍ତ୍ର ପ୍ରହରଣାଃ ସର୍ବେ ଯୁଦ୍ଧ ବିଶାରଦାଃ । ୯ ।

ଆଉର ହାମର ଲଗିନ ଜାନ ହଁଥେକ ତେୟାର ହଲ ଯୋଦ୍ଧା ଗଜାମନ ଯୁଦ୍ଧମେ ଧୁରନ୍ଦର ହାମର ବଟେ ଆହଯଁ । ୯ ।

ଅପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତଂ ତଦସ୍ମାକଂ ବଳଂ ଭୀଷ୍ମାଭି ରକ୍ଷିତଂ
ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତଂ ତ୍ୱିଦମେ ତେଷାଂ ବଳଂ ଭୀମାଭି ରକ୍ଷିତଂ । ୧୦ ।

ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଦ୍ରୋଣାଚାର୍ଯ୍ୟ କେ କହଥଯଁ, "ହାମର ଅନଲେଖ ସେନା ଆହଯଁ, ଆଉର ଭୀମକର ଦଲ ମେ ସୀମା ଭିତର ମେ ସେନା ଆହଯଁ" । ୧୦ ।

ଅୟନେଷୁଚ ସର୍ବେଷୁ ଯଥା ଭଗ ମଜ ସ୍ଥିତାଃ
ଭୀଷ୍ମ ମେବାଭି ରଖନ୍ତୁ ଭବନ୍ତଃ ସର୍ବ ଏବହି । ୧୧ ।

ତେକର ସବ କୋଇ ଆପନ ଆପନ ଠାଅଁ ମେ ରଇହ୍ କେ ଭୀଷ୍ମ ଆଜା କେ ରକ୍ଷା କରୁ । ୧୧ ।

ତସ୍ୟ ସଞ୍ଜ ନୟନ ହର୍ଷଂ କୁରୁ ବୃଦ୍ଧ ପିତାମହଃ
ସିଂହ ନାଦଂ ବିନଦ୍ୟୋଚ୍ଚୈଃ ଶଙ୍ଖ ଦଧ୍ମୌ ପ୍ରତାପବାନ୍ । ୧୨ ।

ବଲବାନ କୁରୁକୁଲ କର ବୁଢ଼ା ଆଜା ଭୀଷ୍ମ ରଜା ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ କର ଦିଲଖୁସ କରେକ ଲଗିନ ଗରଇଜ କେ ଶଙ୍ଖ ବାଜାଲଯଁ । ୧୨ ।

ନତଃ ଶଙ୍ଖାଶ୍ଚ ଭେର୍ଯଶ୍ଚ ପଣବାନକ ଗୋମୁଖାଃ,
ସହସୈ୍ୟ ବାଭ୍ୟ ହନ୍ୟନ୍ତ ସଶବ୍ଦସ୍ତୁ ମୂଳୋଽଭବତ । ୧୩ ।

ଉକର, ପାଛେ ଶଙ୍ଖ, ଭେଇର, ମୃଦଙ୍ଗ, ନରସିଙ୍ଘା ବାଜଇକ । ଇ ଶବଦ ବହୁ ଭୟାନକ ଶୁନାଲକ । ୧୩ ।

ତତଃ ଶ୍ୱେତୈ ହୟୈର୍ଯୁକ୍ତେ ମହତି ସ୍ୟନ୍ଦନେ ସ୍ଥିତୌ,
ମାଧବଃ ପାଣ୍ଡବ ଶ୍ଚୈବ ଦିବ୍ୟୌ, ଶଙ୍ଖୌ ପ୍ରଦଧ୍ମତୁଃ । ୧୪ ।

ଉକର ପାଛେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଆଉର, ଅର୍ଜୁନ ଦୁଇଯୋଝନ ଗୁରକାଘୋଡ଼ା ଫାନ୍ଦଲ, ରଥମେ ବଇଠ କେ ଶଙ୍ଖ ବାଜାଲୟଁ । ୧୪ ।

ପଞ୍ଚଜନ୍ୟଂ ହୃଷିକେଶୋ ଦେବଦତ୍ତଂ ଧନଞ୍ଜୟଃ,
ପୌଣ୍ଡ୍ରଂ ଦଧ୍ମୌ ମହାଶଙ୍ଖଂ ଭୀମ କର୍ମା ବୃକୋଦରଃ । ୧୫ ।

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପାଞ୍ଚଜନ୍ୟ ଶଙ୍ଖ, ଅର୍ଜୁନ ଦେବଦତ୍ତ ଶଙ୍ଖ, ଆଉର ମହାବଳି ଭୀମ ପୌଣ୍ଡ୍ର ମହାଶଙ୍ଖ ବାଜାଲୟଁ । ୧୫ ।

ଅନନ୍ତ ବିଜୟଂ ରାଜା କୁନ୍ତୀ ପୁତ୍ରୋ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଃ,
ନକୁଳ ସହଦେବଶ୍ଚ ସୁଘୋଷ ମଣି ପୁଷ୍ପକୌ । ୧୬ ।

କୁନ୍ତୀ କର ବେଟାରାଜା ଯୁଧିଷ୍ଠିର, ଅନନ୍ତ ବିଜୟ ଶଙ୍ଖ, ନକୁଳ ସୁଘୋଷ ଶଙ୍ଖ, ସହଦେବ ମଣିପୁଷ୍ପ ଶଙ୍ଖ ବାଜାଲୟଁ । ୧୬ ।

କାଶ୍ୟଶ୍ଚ ପରମେଷ୍ୱାସଃ ଶିଖଣ୍ଡୀ ଚ ମହାରଥଃ,
ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନୋ ବିରାଟଶ୍ଚ ସାତ୍ୟକିଶ୍ଚା ପରାଜିତାଃ । ୧୭ ।

ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଧନୁର୍ଦ୍ଧାରୀ କାଶୀରାଜ, ମହାରଥି ଶିଖଣ୍ଡୀ, ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ, ବିରାଟ, ଅପରାଜିତ ସାତ୍ୟକି ଅଲଗ ଅଲଗ ଶଙ୍ଖ ବାଜାଲୟଁ । ୧୭ ।

ଦ୍ରୁପଦୋ ଦ୍ରୌପଦେୟାଶ୍ଚ ସର୍ବଶଃ ପୃଥିବୀ ପତେ,
ସୌଭଦ୍ରଶ୍ଚ ମହାବାହୁଃ ଶଙ୍ଖାନ୍ ଦଧ୍ମୁଃ ପୃଥକ୍ ପୃଥକ୍ । ୧୮ ।

ହେ ପୃଥିବୀ ପତି ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ! ରାଜା ଦ୍ରୁପଦ ଆଉର ଦ୍ରୌପଦୀକର, ବେଟା ମନ, ମହାବାହୁ ସୁଭଦ୍ରା ନନ୍ଦନ ଅଭିମନ୍ୟୁ ଅଲଗ ଅଲଗ ଶଙ୍ଖ ବାଜାଲୟଁ । ୧୮ ।

ସଘୋଷୋ ଧାର୍ତ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରାଣାଂ ହୃଦୟାନି ବ୍ୟାଦାରୟତ୍,
ନଭଶ୍ଚ ପୃଥିବୀଂ ଚୈବ ତୁମୁଲୋ ବ୍ୟନୁନାଦୟନ । ୧୯ ।

ଓହେ ଭୟାନକ ଶଙ୍ଖ ବାଜା ଧରତୀ ଆଉର ଆକାଶମେ ଭେଇଦ କେ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର କର ବେଟା ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଆଦି ମନକ୍ ଛାତି ଫାଇର ଦେଲକ୍ । ୧୯ ।

ଅଥ ବ୍ୟବସ୍ଥିତାନ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ଧାର୍ତ୍ତ ରାଷ୍ଟ୍ରାନ୍ କପିଧ୍ୱଜଃ,
ପ୍ରବୃତ୍ତେ ଶସ୍ତ୍ର ସଂପାତେ ଧନୁରୁଦ୍ୟମ୍ୟ ପାଣ୍ଡବଃ । ୨୦ ।

ହୃଷିକେଶଂ ତଦା ବାକ୍ୟ ମିଦ ମାହ ମହୀ ପତେ,
ସେନୟୋ ରୁଭୟୋର୍ମଧ୍ୟେ ରଥଂ ସ୍ଥାପୟମେଽଚ୍ୟୁତ । ୨୧ ।

କୌରବ ଦଲ କର ସେନାମନ, ହାଁଥ ହାଁଥୟାର, ଆଉର ଅସ୍ତର ଶସ୍ତର ଗ୍ଲାଏକ ତେଆର ହୋଇ ଗେଲୟଁ । ସେଖନ କପଧ୍ୱଜ ରଥମେ ଅର୍ଜୁନ ଧନୁ ଧଇର କେ କୃଷ୍ଣ ଭଗବାନ କେ କହଲୟଁ । ମୋକେ ଦୁଇୟୋ ସେନାମନକ ମାଝେ ରଥ ସହିତ ଲେଇକେ ରାଖୁ । ୨୧ ।

ଯାବଦେତା ନିରୀକ୍ଷେଽହଂ ଯୋଦ୍ଧୁ କାମାନ ବସ୍ଥିତାନ୍,
କୈର୍ମୟା ସହ ଯୋଦ୍ଧବ୍ୟ ମସ୍ମିନ ରଣ ସମୁଦ୍ୟମେ । ୨୨ ।

ଯେ ମନ ଯୁଦ୍ଧ କରେକ୍ ଆ ହୟଁ, ସେ ମନକେ ମୋୟଁ, ଦେଖମୁଁ । ଆଉର, କେ ମନସେ ମୋକେ ଯୁଦ୍ଧ କରେକ ହୋଇ, ସେ ମନକେ ଭି ମୋୟଁ ଦେଖମୁଁ । ୨୨ ।

ଯୋତ୍ସ୍ୟ ମାନାନ ବେକ୍ଷେହଂ ଯଏତେଽତ୍ର ସମାଗତାଃ,
ଧାର୍ତ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରସ୍ୟ ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧେ ର୍ଯୁଦ୍ଧେ ପ୍ରିୟ ଚିକୀର୍ଷବଃ । ୨୩ ।

ଆଉର ଦୁଷ୍ଟୁଟ୍ ବୁଦ୍ଧି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ କର ଯୁଦ୍ଧ ମେ ଭଲାଇ ଶୋଇଚ କେ ଯେ ରାଜାମନ ଆହୟଁ ସେ ମନକେ ଦେଖମୁଁ । ୨୩ ।

— ସଞ୍ଜୟ କହଲଇଁ —

ଏବ ମୁକ୍ତୋ ହୃଷି କେଶୋ ଗୁଡା କେଶେନ ଭାରତ,
ସେନୟୋ ରୁ ଭୟୋର୍ମଧ୍ୟେ ସ୍ଥାପୟିତ୍ୱା ରଥୋତ୍ତମଂ । ୨୪ ।
ଭୀଷ୍ମ ଦ୍ରୋଣ ପ୍ରମୁଖତଃ ସର୍ବେଷାଂ ଚ ମହୀକ୍ଷିତାଂ,
ଉବାଚ ପାର୍ଥ ପଶ୍ୟୈତାନ ସମବେତାନ କୁରୁନିତି । ୨୫ ।

ସଞ୍ଜୟ କହଥୟଁ — ହେ ରାଜା ! ଅର୍ଜୁନ କର ବାତ ଶୁଇନ୍ କେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଦୂଇୟୋ ସେନାମନକ ବୀଚମେ ରଥକେ ରାଖଲୟଁ । ଆଉର କହଲୟଁ — ହେ ପାର୍ଥ ! ଭୀଷ୍ମ, ଦ୍ରୋଣ ଆଉର ସବ୍‌ଜମା ହଲ କୁରୁସେନାକେ ଦେଖୁ । ୨୪-୨୫

ତତ୍ରା ପଶ୍ୟତ୍ ସ୍ଥିତାନ ପାର୍ଥଃ ପିତୃନଥ ପିତା ମହାନ୍,
ଆଗ୍ରର୍ଯାନ୍ ମାତୁଲାନ ଭ୍ରାତୃନ ପୁତ୍ରାନ ପୌତ୍ରାନ ସଖୀଂସ୍ତଥା । ୨୬ ।

ଉକର ପାଛେ ପୃଥା ପୁତ୍ର ଅର୍ଜୁନ ଦୁୟୋ ସେନାମନକ ମାଝେ ରଇହକେ ବାପ, ଭାଇ, ବେଟା, ନାତି, ମିତ୍ର, ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବ, ଶଶୁର, ମାନେକ ଗନେକ ସେଓ୍ୱା କରେକ ମନକେ ଦେଖଲୟଁ । ୨୬ ।

ଶ୍ୱଶୁରାନ ସୁହୃଦଶ୍ଚୈବ ସେନୟୋ ରୁଭୟୋ ରପି,
ତାନ ସମୀକ୍ଷ୍ୟ ସକୌନ୍ତେୟଃ ସର୍ବାନ ବନ୍ଧୁ ନବ ସ୍ଥିତାନ୍ । ୨୭ ।

ଯୁଦ୍ଧମେ ଠାଢ଼ ହଲ ସଉବ ବନ୍ଧୁ ମନକେ ଦେଇଖ କେ ଶୋଚ ଫିକିର ମେ ପଇଡ଼ ଗେଲୟଁ । ଆଗଁ ଖ ମେଁ ଲୋର ଭଇର, ଗେଲକ । କାନ୍ଦେକ ଲେଖେ ହୋଇ କେ କୁନ୍ତୀକର ବେଟା ଅର୍ଜୁନ କହଲୟଁ । ୨୭ ।

ଅର୍ଜୁନ କହଲୟଁ

କୃପୟା ପରୟା ବିଷ୍ଟୋ ବିଷୀ ଦନ୍ନି ଦମ ବ୍ରଦୀତ୍
ଦୃଷ୍ଟେ ମାଂ ନ ସ୍ୱଜନାନ କୃଷ୍ଣ ଯୁଯୁସନ ସମୁପସ୍ଥିତାନ୍ । ୨୮ ।

ହେ କୃଷ୍ଣ ଯୁଦ୍ଧ ଇଛା କଇର କେ ଆହୟଁ ସେ ଆପନା ଅଦମୀ ମନକେ ଦେଖ ଲୌଁ ।। ୨୮ ।

ସୀଦନ୍ତି ମମ ଗାତ୍ରାଣି ମୁଖଂ ଚ ପରିଶୁଷ୍ୟତି,
ବେପଥୁଶ୍ଚ ଶରୀରେ ମେ ରୋମ ହର୍ଷଶ୍ଚ ଜାୟତେ ।୨୯।

ହେ କୃଷ୍ଣ ଯୁଦ୍ଧ କର ଇଛା ମେ ଠାଢ଼ହଲ ସବ ଆପନା ଅଦମୀ ମନକେ ଦେଇଖ କେ ମୋର ଶରୀର ଶୂନ୍ ହୋଇ ଯାଥେ । ମୁହଁ ଶୁଇଖ ଯାଥେ ଆଉର ମୋର ଶରୀର କାଁ ପଥେ ।୨୯।

ଗାଣ୍ଡୀବଂ ସ୍ରଂସତେ ହସ୍ତାତ୍ ତ୍ୱକ ଚୈବ ପରିଦହ୍ୟତେ
ନ ଚ ଶକ୍ନୋମ୍ୟବସ୍ଥା ତୁଂ ଭ୍ରମତୀବ ଚମେ ମନଃ ।୩୦।

ମୋର ହାଁଥମେ ଗାଣ୍ଡୀବ ଧନୁ ଗୀରଥେ । ଶରୀର ଜ୍ୱଲଥେ, ମନମେ ଭରମ ଆଓ୍ୱଥେ । ତେକର ମୋୟଁ ଠାଢ଼ ହଏକ୍ ନୀ ପାର ଥୌଁ । ରହେକ୍ ମନ୍ ନୀ କରଥେ ।୩୦।

ନିମିତ୍ତାନି ଚ ପଶ୍ୟାମି ବିପରୀତାନି କେଶବ
ନ ଚ ଶ୍ରେୟୋଽନୁପଶ୍ୟାମି ହତ୍ୱା ସ୍ୱଜନ ମାହବେ ।୩୧।

ହେ କେଶବ ! କାରନ କେ ଭି ଉଲଟା ଦେଖଥୌଁ, ଯୁଦ୍ଧ ମେ ଆପନ କୁଲକେ (ବଂଶ) ମାରେକ୍ ମେ ମଙ୍ଗଲ ନି ଦେଖଥୌଁ ।୩୧।

ନ କାଂକ୍ଷେ ବିଜୟଂ କୃଷ୍ଣ ନ ଚ ରାଜ୍ୟଂ ସୁଖାନି ଚ,
କିଂ ମେ ରାଜ୍ୟେ ନ ଗୋବିନ୍ଦ କିଂ ଭୋଗୈର୍ଜୀବିତେନ ବା ।୩୨।

ହେ କୃଷ୍ଣ ! ମୋୟଁ ଜୀତେକ୍ ନୀ ଖୋଜ ଥୌଁ । ରାଇଜ ଭୋଗ ନୀ ଖୋଜୋ-ଥୌଁ । ହେ ଗୋବିନ୍ଦ ! ହାମରେ କେ ରାଇଜ କର ଦରକାର ନଖେ । ଭୋଗ କରେକ ଆଉର ଜୀୟେକ୍ କର ଦାରକାର ନଖେ ।୩୨।

ଯେଷାମର୍ଥେ କାଂକ୍ଷିତଂ ମେ ରାଜ୍ୟଂ ଭୋଗାଃ ସୁଖାନି ଚ
ତଇମେଽବସ୍ଥି ତା ଯୁଦ୍ଧେ ପ୍ରାଣାଂସ୍ତ୍ୟ କ୍ତ୍ୱା ଧନା ନି ଚ ।୩୩।

ଯେ ମନକ୍ ଲଗିନ ରଇଜ୍ ଆଉର ସୁଖ ଭୋଗ କରେକ୍ ଇଛା ହୋତ ରହେ, ସେ ମନ ଧନ ଜୀବନ କର ଆଶା ଛୋଇଡ଼ କେ ଇ ଲଡ଼ଇ ମେ ଠାଢ଼ ଆହୟଁ । ୩୩ ।

ଆଚାର୍ଯ୍ୟା ପିତରଃ ପୁତ୍ରା ସ୍ତଥୈବ ଚ ପିତାମହଃ
ମାତୁଲଃ ଶ୍ୱଶୁରହାଃ ପୌତ୍ରାଃ ଶାଳାଃ ସମ୍ବନ୍ଧିନ ସ୍ତଥା । ୩୪ ।

ଗୁରୁ, ବାପ, ଆଜା, ବଡ଼ୁ, କାକା, ବେଟା, ଭତିଜା, ଦାଦା, ମାମା, ଶଶୁର ଇଯାର ସାଗ ଆଉର ସମନ୍ଧି ମନ ଆହୟଁ । ୩୪ ।

ଏତାନ୍ନ ହନ୍ତୁ ମିଛାମି ଘ୍ନତୋଽପି ମଧୁସୁଦନ
ଅପି ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟ ରାଜ୍ୟସ୍ୟ ହେତୋଃ କିଂନୁ ମହୀକୃତେ । ୩୫ ।

ହେ ମଧୁସୁଦନ ! ମୋକେ ମାଇର ଦେକ୍ ପାରେନ୍ । ମଗର ମୋୟଁ ତିନ୍‌ଲୋକ କର ରଇଜ ଆଉର ଧରତୀକର ସୁଖ ଭୋଗକରେକ ନି ଚାହଥୌଁ । ୩୫ ।

ନିହତ୍ୟ ଧାର୍ତ୍ତରଷ୍ଟାନ୍ନଃ କା ପ୍ରୀତିଃ ସ୍ୟା ଜନାର୍ଦ୍ଦନ
ପାପମେବା ଶ୍ରୟେଦ୍ ସ୍ମାନ ହତ୍ୱୈ ତାନାତ୍ ତାୟିନଃ । ୩୬ ।

ହେ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ! ଇ କୌରବ ମନକେ ମାଇର କେ ମୋକେ କା ସୁଖ ହୋଇ ? ଆପୁଷ ମନକେ ମାଇର କେ ମୋକେ ଉଲଟା ପାପ ଭୋଗେକ୍ ହୋଇ । କା ହେ ଇମନ ଭଇ ହଏନ୍ । ୩୬ ।

ତସ୍ମା ନ୍ନାର୍ହା ବୟଂ ହନ୍ତୁଂ ଧାର୍ତ୍ତରଷ୍ଟାନ ସ୍ୱବାନ୍ଧବାନ୍
ସ୍ୱଜନଂ ହି କଥଂ ହତ୍ୱା ସୁଖିନଃ ସ୍ୟାମ ମାଧବ । ୩୭ ।

ହେ ମାଧବ ! ଆପନ ବନ୍ଧୁ ଆଉର ଧୃତରଷ୍ଟ କର ବେଟା ମନକେ ମୋୟଁ ମାରେକ ଲଇକ୍ ନଖୌଁ । ଆପନ ବଂଶକେ ମାଇର କେ ମୋୟଁ କଇସନ ଖୁସି ହୋ ମୁଁ । ୩୭ ।

ଯଦ୍ୟପ୍ୟେତେ ନ ପଶ୍ୟନ୍ତି ଲୋଭୋପହତ ଚେତ ସଃ
କୁଳ କ୍ଷୟଂ କୃତଂ ଦୋଷଂ ମିତ୍ର ଦ୍ରୋହେ ଚ ପାତକଂ ।୩୮।

ଯବ ଲୋଭମେ ମୋୟଁ ବିବେକ ବେଁଡ଼ାୟକେ ବଂଶନାଶ ଆଉର ବନ୍ଧୁ ବିରୋଧ ମେ ପାପ ଆହେ ।୩୮।

କଥଂ ନ ଜ୍ଞେୟ ମସ୍ମାଭିଃ ପାପାଦସ୍ମା ନ୍ନିବର୍ତ୍ତିତଂ
କୁଳ କ୍ଷୟ କୃତଂ ଦୋଷଂ ପ୍ରପଶ୍ୟଭି ର୍ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ।୩୯।

ହେ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ! ହାମରେ ଜାନତେ ଜାନତେ କୁଳ ନାଶ, ଧରମ ନାଶ ବନ୍ଧୁ ବିରୋଧ କର ପାପ କା ନୀୟର କରବ୍ ।୩୯।

କୁଳ କ୍ଷୟେ ପ୍ରଣଶ୍ୟନ୍ତି କୁଳ ଧର୍ମାଃ ସନାତନାଃ
ଧର୍ମେ ନଷ୍ଟେ କୁଳଂ କୃତ୍ସ୍ନ ମଧର୍ମୋଽଭିଭବ ତ୍ୟୁତ୍ ।୪୦।

ହେ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ! କୁଳ ନାଶ ହଏଲ ହଲ ସନାତନ କୁଳ ଧରମ ନାଶ ହୋଇ ଯାଏଲ । ଆଉର ଧରମ ନାଶ ହଏଲ ସେଖନ ବାଁଚଲ ସମୁଗ୍ର ବଂଶ କେ ପାପ ଡାବେଲ ।୪୦।

ଅଧର୍ମାଭିଭବାତ କୃଷ୍ଣ ପ୍ରଦୁଷ୍ୟନ୍ତି କୁଳ ସ୍ତ୍ରୀୟଃ
ସ୍ତ୍ରୀଷୁ ଦୁଷ୍ଟାସୁ ବାର୍ଷ୍ଣେୟ ଜାୟତେ ବର୍ଣ୍ଣ ଶଙ୍କରଃ ।୪୧।

ହେ କୃଷ୍ଣ ! ପାପ ବେଶୀ ବଇଢ଼ ଯାଏଲ ସେଖନ କୁଳକର ସ୍ତ୍ରୀ ମନ ଦୋଗ୍ରିନ, ଦୋଗଲଇନ ହୋଇ ଯାଏନ । ହେ କୃଷ୍ଣ ! ସ୍ତ୍ରୀ ମନ ଦୋଗଲଇନ ହଏନ୍ ହଲ ବର୍ଣ୍ଣଶଙ୍କର ସିରଜନ ହୋଏଲ ।୪୧।

ଶଙ୍କରୋ ନରକାୟୈବ କୁଳ ଘ୍ନାନାଂ କୁଳସ୍ୟ ଚ
ପତନ୍ତି ପିତରୋ ହ୍ୟେଷାଂ ଲୁପ୍ତ ପିଣ୍ଡୋଦକ କ୍ରିୟା ।୪୨।

ହେ କୃଷ୍ଣ ! ବର୍ଣ୍ଣଶଙ୍କର (ଦୋଗଲା) କୁଲ କର ଘାତକ ଆଉର କୁଲକେ ନରକ ମେ ଲେଗେକ ଲଗିନ ହଏନ୍ । ପିତୃ ପିତାଲୋକ ନରକ ଯାଏନ୍ ।୪୨।

ଦୋଷୈରେତୈଃ କୁଳଘ୍ନାନାଂ ବର୍ଣ୍ଣଶଙ୍କର କାରକୈଃ
ଉତ୍ସାଦ୍ୟନ୍ତେ ଜାତି ଧର୍ମାଃ କୁଳଧର୍ମାଶ୍ଚ ଶାଶ୍ୱତଃ ।୪୩।

ହେ କୃଷ୍ଣ ! ବର୍ଣ୍ଣ ଶଙ୍କର ସିରିଜନ ହୋଏଲ ସେ କୁଳ ନରକ ମେ ଗିରେଲ । ପିତା ମାତା ପାନି ନି ପାଓେ୍ନ, ତେକର ନରକ ମେ ଗୀରେନ୍ ଆଉର କୁଳ ନାଶ ହୋଏଲ । ୪୩ ।

ଉତ୍ସନ୍ନ କୁଳ ଧର୍ମାଣାଂ ମନୁଷ୍ୟାଣାଂ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ
ନରକେ ନିୟତଂ ବାସୋ ଭବତୀ ତ୍ୟନୁ ଶୁଶ୍ରୁମ । ୪୪ ।

ହେ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ! ଯେ କର କୁଲ ଆଉର ଧରମ ନାଶ ହୋଇ, ଯାଏଲ, ସେ ପୁରୁଷ ଶେଷମେ ନରକ୍ ମେ ଯାୟକେ ରହେଲ । ୪୪ ।

ଆହୋବତ ମହତଂ ପାପଂ କର୍ତ୍ତୁଂ ବ୍ୟବସିତା ବୟଂ
ଯଦ୍ରାଜ୍ୟ ସୁଖ ଲୋଭେନ ହନ୍ତୁଂ ସ୍ୱଜନ ମୁଦ୍ୟତାଃ । ୪୫ ।

ଅର୍ଜ୍ଜୁନ କହଥୟଁ, ବହୁତ ଦୁଃଖ ଆଉର ଶୋଚେକ୍ ବାତ ହେକେ । ହାମରେ ମନ ବହୁଁତ ପାପ କରେକ ବଇଠ ହି । ଯେ କି ରାଇଜ କର ସୁଖ ଭୋଗ କରେକ ଲାଗିନ ବଂଶକେ ମାରେକ୍ ଯାଥି । ୪୫ ।

ଯଦି ମାମ ପ୍ରତିକାର ମଶସ୍ତ୍ରଂ ଶସ୍ତ୍ର ପାଣୟଃ
ଧାର୍ତ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରା ରଣେ ହନ୍ୟୁ ସ୍ତନ୍ମେ କ୍ଷେମ ତରଂ ଭବେତ୍ । ୪୬ ।

ଯବ ମୋୟଁ ଶସ୍ତ୍ର ନୀ ଧଇର ହୋଁ ତେକେ ଶସ୍ତ୍ରଧାରୀ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରକର ବେଟାମନ ମୋକେ ମାଇର ଦେବୟଁ ହଲ ମୋର ବହୁତ ବେଶ ହୋଇ ।୪୬।

— ସଞ୍ଜୟ କହଲୟଁ —

ଏବ ମୁକ୍ତ୍ୱାର୍ଜ୍ଜୁନଃ ସଂଖ୍ୟେ ରଥୋପସ୍ଥ ଉପାବିଷତ୍
ବିସୃଜ୍ୟ ସ ଶରଂ ଚାପଂ ଶୋକ ସଂବିଗ୍ନ ମାନସଃ । ୪୭ ।

ସଞ୍ଜୟ କହଲୟଁ, ଲଡ଼ଇ ମାଏଦାନ ଯେ ଫିକିର ବେ ଡୁଇବ୍ କେ ଧନୁତୀର ଛୋଇଡ଼ କେ ରଥକର ପାଛେ ବଟେ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ବଇଠ ଗେଇୟଁ । ୪୭ ।

ଦୁସର୍ ଅଧ୍ୟାୟ – ସାଂଖ୍ୟ ଯୋଗ

ସଞ୍ଜୟ କହଲଯଁ

ତଂ ତଥା କୃପୟାବିଷ୍ଟ ମଶ୍ର ପୂର୍ଣ୍ଣା କୁଲେ କ୍ଷଣଂ
ବିଷୀଦନ୍ତ ମିଦଂ ବାକ୍ୟ ମୁବାଚ ମଧୁସୂଦନଃ । ୧ ।

ସଞ୍ଜୟ କହଲଯଁ "ଅର୍ଜ୍ଜୁନ କର କାନ୍ଦେକ୍ ଲେଖେ ଆଇଖ ମେଁଲର ଭଇର ଗେଲକ । ଆଉର ଆକ୍‌ବାକାଲ ଲେଖେ ଦିଶ୍‌ଥେ । ଶୋଚ ଫିକିର ମେ ପରଲ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ କେ ଦେଇଖ କେ ଭଗଓ୍ୱାନ ମଧୁସୂଦନ ଇସନ କହଲଯଁ" । ୧ ।

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ କହଲଯଁ

କୁତସ୍ତ୍ୱା କଶ୍ମଲମିଦଂ ବିଷମେ ସମୁପସ୍ଥିତଂ
ଅନାର୍ଯ୍ୟ ଦୁଷ୍ଟମ ସ୍ୱର୍ଗ୍ୟ ମକୀର୍ତ୍ତି କରମର୍ଜ୍ଜୁନ । ୨ ।

ଏ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ଗଉରେ କେ ଇ ବିପଦ ସଙ୍କଟ ଭରଲ ଠାଅଁ ମେ ମୋହ କାହାଁସେ ଅ.ଲ.କ ? ମୋହ ସଜ୍ଜନ କେ ବେମାଇନ କରେଲ । ସରଗ ଦୁଆରକେ ବନ୍ଦ କରେଲ । ଯଶ ଆଉର କୀର୍ତ୍ତି କେ ଭି ନାଶ କରେଲ । ୨ ।

ମା କ୍ଲୈବ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛ କୌନ୍ତେୟ ନୈତତ୍ତ୍ୱୟ୍ୟୁପ ପଦ୍ୟତେ
କ୍ଷୁଦ୍ରଂ ହୃଦୟ ଦୌର୍ବଲ୍ୟଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱୋତ୍ତିଷ୍ଠ ପରଂତପ । ୩ ।

ତେକର ଏ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! କମଯୋରି କେ ଛୋଇଡ଼ ଦେଉ । ଆଉର ଲଡ଼ଇ ମେ ତେଆର ହୋଇ ଯାଉ । ଗେଉରେ କେ କାୟର ଶୋଭ ନି ଦେଥେ । ୩ ।

ଅର୍ଜ୍ଜୁନ କହଲଯଁ

କଥଂ ଭୀଷ୍ମ ମହଂ ସଂଖ୍ୟେ ଦ୍ରୋଣଂ ଚ ମଧୁସୂଦନ
ଇଷୁଭିଃ ପ୍ରତିଯୋତ୍ସ୍ୟାମି ପୂଜାର୍ହା ବରି ସୂଦନ । ୪ ।

ଅର୍ଜ୍ଜୁନ କହଲଯଁ – 'ହେ ମଧୁସୂଦନ ! ମୋୟଁ ଲଡ଼ଇ ମାୟଦାନ ମେ ଭୀଷ୍ମ ବୁଢ଼ା ଆଜା ସେ ଆଉର ଦ୍ରୋଣାଚାର୍ଯ୍ୟ ଗୁରୁ ସେ କଇସନ ବାଣ ସାଥ ଲଡ଼ଇ କରମୁଁ ? ହେ ଅରିସୂଦନ ! ଇ ଦୁଇଯୋ ଝନ ପୂଜା କରେକ ଲାଇକ ଆହଯଁ । ୪ ।

ଗୁରୁ ନ ହତ୍ୱା ହି ମହାନୁଭାବାନ ଶ୍ରେୟୋ ଭୋକ୍ତୁଂ ଭୈକ୍ଷ୍ୟମପୀହଲୋକେ,
ହତ୍ୱାର୍ଥ କାମାଂସ୍ତୁ ଗୁରୁ ନି ହୈବ ଭୁଞ୍ଜୀୟ ଭୋଗାନରୁଧିର ପ୍ରଦିଗ୍‌ଧାନ । ୫ ।

ତେକର ଇ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗୁରୁମନକେ ନୀ ମାଇର କେ ଇ ଧରତୀ ମେ ଭୀଖ ମାଇଙ୍ଗ କେ ଖାଏକ୍‌ମେମଙ୍ଗଲ ଶୋଚ ଥୋଁ । ଗୁରୁ ମନକେ ମାଇରକେ ଧରତୀ ମେ ଲହୁ ସେ ସାନଲ କାମ ଭୋଗ କେ ଭୋଗେକ୍ ସେ ଭୀଖ ମାଇଙ୍ଗ ଖାଏକ ବେଶ ହୋଇ । ୫ ।

ନ ଚୈଦ୍‌ବି ଦ୍ମଃ କତର ନ୍ନୋଗରୀୟୋ ଯଦବା ଜୟେମ ଯଦିବା ନୋଜୟେୟୁଃ
ଯାନେବ ହତ୍ୱାନ ଜିବୀ ବିଷାମ ସ୍ତେଽବସ୍ଥିତାଃ ପ୍ରମୁଖେ ଧାର୍ତ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରାଃ । ୬ ।

କା' କରବ ହଲ ହାମର ମନକ ବେଶ ହୋଇ ? ହାମରେ ଜିତବ କି କୁରୁମନ ଜିତବୟଁ ? ତେ ଖୋଁ ନି ଜାନିଲ । ଯେ ମନକେ ମାଇର କେ ଜୀୟେକ୍ ନି ଖୋଜୋ ଥୋଁ, ସେ କୁରୁମନ ସାମନେ ଆହୟଁ । ୬ ।

କାର୍ପଣ୍ୟ ଦୋଷୋ ପହତ ସ୍ୱଭବଃ ପୃଚ୍ଛାମି ତ୍ୱାଂ ଧର୍ମ ସଂମୂଢ଼ ଚେତାଃ
ଯଚ୍ଛ୍ରେୟଃ ସ୍ୟାନିଶ୍ଚିତଂ ବ୍ରୂହିତନ୍ମେ ଶିଷ୍ୟସ୍ତେଽହଂ ଶାଧିମାଂ ତ୍ୱାଂ ପ୍ରପନ୍ନଂ ।୭।

ଆପନ ବଂଶ ଆଉର ଆପନ ଆପୁସ ମନକ ମରନ ମେ ମୋର ଧରମ ଉପରେ ଭରମ ହୋଇ ହେ । ମୋୟଁ ରଉର ଚେଲା ଶରଣ ଲେଇ ହୋଁ । ମୋକେ ସମଝାୟ ଦେଉ । ୭ ।

ନହି ପ୍ରପଶ୍ୟାମି ମମାପନୁଦ୍ୟାଦ ଯଚ୍ଛୋ କମୁଚ୍ଛୋଷଣ ମିନ୍ଦ୍ରିୟାଣାମ୍
ଅବାପ୍ୟ ଭୂମା ବସପନ୍ନ ମୃଦ୍ଧଂ ରାଜ୍ୟଂ ସୁରାଣାମପି ଗ୍ଧିପତ୍ୟଂ । ୮ ।

ଧରତୀ ମେ ନିଷଲଙ୍କ ଧନଦଉଲତ ଭରଲ ରାଇଜ କେ ଆଉର ଦେଅଁଣ ମନକ ମାଲିକ ପନକେ ପାଏ କେ ଭି ମୋୟଁ ଓହେ ଉପାୟ କେ ନି ଦେଖଥୋଁ । ଯେ ମୋର ଇନ୍ଦ୍ରି ଶୁଖାଇ, ସେ ଶୋକ ଫିକିର କେ ଦୂର କରେକ ପାରି । ୮ ।

ସଞ୍ଜୟ କହଲୟଁ

ଏବ ମୁକ୍ତ୍ୱା ହୃଷୀକେଶଂ ଗୁଡ଼ାକେଶଂ ପରଂତପଃ
ନ ଯୋତ୍ସ୍ୟ ଇତି ଗୋବିନ୍ଦ ମୁକ୍ତ୍ୱା ତୁଷ୍ଣୀଂ ବଭୂବହ । ୯ ।

ସଞ୍ଜୟ କହଲୟଁ 'ହେ ରାଜା ! ଦୁଃଖମେ ଅର୍ଜୁନ କହଲୟଁ—ହେ ଗୋବିନ୍ଦ ! ମୋୟଁ ଯୁଦ୍ଧ ନି କର ମୁଁ । ୯ ।

ତମୁ ବାଚ ହୃଷୀକେଶଃ ପ୍ରହସନ୍ନିବ ଭରତ,
ସେନୟୋ ରୁଭୟୋର୍ମଧ୍ୟେ ବିଷୀ ଦନ୍ତ ମିଦଂ ବଚଃ । ୧୦ ।

ଇ ବାତ ଶୁଇନ କେ ହୃଷୀକେଶ ଦୁଇୟୋ ସେନା ବୀଚ୍‌ମେ ଆଦର ସେ ଅର୍ଜୁନ କେ ସମଝାୟ କେ କହଲୟଁ । ୧୦ ।

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ କହଲୟଁ

ଅଶୋଚ୍ୟା ନନ୍ୱ ଶୋଚସ୍ତ୍ୱଂ ପ୍ରଜ୍ଞା ବାଦାଂଶ୍ଚ ଭାଷସେ
ଗତାସୂନି ଗତା ସୂଂଶ୍ଚ ନାନୁ ଶୋଚନ୍ତି ପଣ୍ଡିତାଃ । ୧୧ ।

ହେ ଅର୍ଜୁନ ! ରୋଉରେ କେ ଶୋଚ କରେକ ନଖେ । ତେକର ଶୋକ କର ଥି । ଆଉର ପଣ୍ଡିତ ମନ ଲେଖେ ବାତ କର ଥି । ମଗର ପଣ୍ଡିତମନ ଯେକର ଜୀଉ ଚଇଲ ଯାୟ ହେ ତେକର ଆଉର ଜୀଉ ନି ଯାୟ ହେ ତେକର ଲାଗିନ ଶୋକ ଆଉର ଫିକିର ନି କରେନ । ୧୧ ।

ନ ତ୍ୱେ ବାହଂ ଜାତୁ ନାଶଂ ନତ୍ୱଂ ନେମେ ଜନାଧିପାଃ
ନ ଚୈବ ନ ଭବିଷ୍ୟାମଃ ସର୍ବେ ବୟ ମତଃ ପରଂ । ୧୨ ।

ଦେହିନୋସ୍ମିନ ଯଥା ଦେହେ କୌମାରଂ ଯୌବନଂ ଜରା,
ତଥା ଦେହାନ୍ତର ପ୍ରାପ୍ତି ର୍ଧୀର ସ୍ତତ୍ର ନ ମୁହ୍ୟତି । ୧୩ ।

କା' କରେକ ? ଆତ୍ମା ଅମର ହେକେ । ତେକର ଫିକିର ନି କରେନ । ଠିକ୍ ମେ ମୋୟଁ ନୀ ରହେଁ। । ରଉରେ ନୀ ରହି । ରାଜାମନ ନୀ ରହୟଁ । ଆଉର ଆଗେ ହାମରେ ମନ ନୀ ରହବ । ଇ ମୋହ କର କାରଣ ହେକେ । ୧୨ ।

ଯେ ଲେଖେ ଜୀଉ ଆତ୍ମା କର ଇ ଶରୀର ମେ କୁଆଁର, ଜଓ୍ୱାନ ଆଉର ବୁଢ଼ା ହୋଏଲ ଓହେ ଲେଖେ ଦୋସର ଶରୀରଭି ବଦଲି ହୋୟେଲ । ତେର ଧୀର ପୁରୁଷ ମୋହ ନୀ କରେନ । କୁଆଁର, ଜାଓ୍ୱାନ, ବୁଢ଼ା ଶରୀରକର ବିକାର ହେକେ । ଜ୍ଞାନ ନଖେ ତେକର ଆତ୍ମାକର ମରନ ମାନଥି । ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନୀ ମନ ଇହାଁ ନୀ ମୋହାୟ ନା । ୧୩ ।

ମାତ୍ରା ସ୍ପର୍ଶାସ୍ତୁ କୌନ୍ତେୟ ଶୀତୋଷ୍ଣ ସୁଖ ଦୁଃଖଦାଃ
ଆଗମା ପାୟିନୋଽନିତ୍ୟା ସ୍ତାଂସ୍ତିତିକ୍ଷସ୍ୱ ଭାରତ । ୧୪ ।

ଏ କୁନ୍ତୀକର ବେଟା ଅର୍ଜୁନ ! ଶରଦ, ଗରମ ଆଉର ସୁଖ ଦୁଃଖ କେ ଦେନ ସେ ଇନ୍ଦ୍ରି ଆଉର ବିଷୟ ମନକ ଭେଟ ପାନିକର ବଟ ଲେଖେ ଛନ ଭଇର ଦେଖାୟ ଦେଇ କେ ନାଶ ହଏଲ । ତେକର ଏ ଭରତ ବଂଶୀ ଅର୍ଜୁନ ! ଇଉରେ ଉକେ ସଇହ ଯାଉ । ୧୪ ।

ଯଂ ହି ନ ବ୍ୟଥୟନ୍ତେତେ ପୁରୁଷଂ ପୁରୁଷ ର୍ଷଭ
ସମ ସୁଖ ଦୁଃଖଂ ଧୀରଂ ସୋଽମୃତତ୍ୱାୟ, କଳ୍ପତେ । ୧୫ ।

ଏ ପୁରୁଷ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ! ଯେ ଦୁଃଖ ସୁଖକେ ସାମାନ ବୁଝେଇ, ସେ ଧୀର ପୁରୁଷକେ ଇ ଇନ୍ଦ୍ରିମନକ ବିଷୟ ହରବର ନୀ କରେଲ । ସେ ମୋକ୍ଷ (ମୁକ୍ତି) କର ଲାୟକ ହୟେଲ । ୧୫ ।

ନାସତୋ ବିଦ୍ୟତେ ଭାବୋ ନା ଭାବୋ ବିଦ୍ୟତେ ସତଃ
ଉଭୟୋ ରପି ଦୃଷ୍ଟୋନ୍ତ ସ୍ତନୟୋ ସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଦର୍ଶିଭିଃ । ୧୬ ।

ଅସତ୍ ବସ୍ତୁ କର ଭାଓ୍ ନଖେ । ତେକର ସବ୍ ଦିନ ନୀ ରହେଇ । ଆଉର ସତ୍ ବସ୍ତୁ କର ଅଭାଓ୍ ନଖେ । ସତ ସବଦିନ ଆହେ । ଇକେ ତତ୍ତ୍ୱଦର୍ଶୀ ମନ ଜାନେନ, ଆଉର ବୁଝେନ । ୧୬ ।

ଅବିନାଶି ତୁ ତତ୍ ବ୍ଦିଦ୍ଧି ଯେନ ସର୍ବମିଦଂ ତତଂ
ବିନାଶ ମବ୍ୟୟ ସ୍ୟାସ୍ୟ ନ କଶ୍ଚିତ୍କର୍ତୁମର୍ହତି । ୧୭ ।

ଆତ୍ମାକର ଆପନ ରୂପ ପ୍ରକାଶ ହେକେ । ଅର୍ଥାତ୍ ଜ୍ୟୋତି ହେକେ । ତେକର ପ୍ରକାଶ ଆଉର ଜ୍ୟୋତି କର ମରନ ନଖେ । ଉକେ ମାରେକ କେ କରୋ ବଲ ନଖେ । ୧୭ ।

ଅନ୍ତ ବନ୍ତ ଇମେ ଦେହା ନିତ୍ୟ ସ୍ୟୋକ୍ତାଃ ଶରୀରିଣଃ,
ଅନାଶିନୋଽପ୍ରମେୟସ୍ୟ ତସ୍ମାଦ୍ୟୁଧ୍ୟସ୍ୱ ଭରତ । ୧୮ ।

ଇ ଶରୀର କର ମରନ ଆହେ । ତେକର ଶରୀର କର ମରନ ମେ ଦୁଃଖ ନି କଇର କେ ଯୁଦ୍ଧମେ ତେୟାର ହୋଇ ଯାଉ । କାହେ ଜାନଥି ଆତ୍ମା ଅମର ହେକେ । ୧୮ ।

ଯଏନଂ ବେତ୍ତି ହନ୍ତାରଂ ଯଶ୍ଚୈନଂ ମନ୍ୟତେ ହତଃ
ଉଭୌ ତୌନ ବିଜାନୀତୋ ନାୟଂ ହନ୍ତି ନ ହନ୍ୟତେ । ୧୯ ।

ଏ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ଯେ ଇ ଆତ୍ମାକେ ମାରଯଲ କହେଲ, ଆଉର ଯେ ମରେଲ କହେଲ, ସେ ଦୁଇୟୋ ଝନ ନି ଜାନେନ । କା' କରେ କ ? ଆତ୍ମା ନୀ ମରେଲ ଆଉର ନୀ ମାରଯଲ । ୧୯ ।

ନ ଜାୟତେ ମ୍ରିୟତିବା କଦାଚିତ୍ ମୟଂ ଭୂତ୍ୱା ଭବିତାବାନ ଭୂୟଃ
ଅଜୋ ନିତ୍ୟଃ ଶାଶ୍ୱତୋଽୟଂ ପୁରଣୋ ନହନ୍ୟ ତେ ହନ୍ୟମାନେ ଶରୀରେ ।୨୦।

ଇ ଆତ୍ମାକର ଜନମ ନଖେ । ଆଉର ମରନ ନଖେ । ଆଉର ଦୋସର ଆତ୍ମା ନୀ ହୟେଲ । ଇ ଆତ୍ମା ଏକ ସାମାନ ସବ ଦିନ ଆହେ । ନି ଘଟେଲ ଆଉର ନୀ ବଢ଼େଲ । ଶରୀର କର ମରନ ହୟେଇ । ୨୦ ।

ବେଦା ବିନାଶିନଂ ନିତ୍ୟଂ ଯଏନ ମଜମ୍ ବ୍ୟୟଂ
କଥଂ ସ ପୁରୁଷଃ ପାର୍ଥିକଂ ଘାତୟତି ହନ୍ତିକଂ । ୨୧ ।

ଏ ପୃଥା କର ବେଟା ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ଯେ ପୁରୁଷ ଇ ଆତ୍ମାକେ ଅଜର ଅମର ସବ୍ ଦିନିୟା ଜନମ ମରନ ସେ ଅଲଗ୍ ଘଟି ବଢି ନଖେ ଜାନେଲ ସେ ପୁରୁଷ କେ କେ କଇସନ୍ ମରୁଆଏଲ ଆଉର କୈସନ ମାରେଲ ? । ୨୧ ।

ବାସାଂସି ଜୀର୍ଣ୍ଣାନି ଯଥା ବିହାୟ ନବାନି ଗୃହ୍ଣାତି ନରୋଽପରାଣି
ତଥା ଶରୀରାଣି ବିହାଏ ଜୀର୍ଣ୍ଣା ନ୍ୟନ୍ୟାନି ସଂଯାତ ନବାନି ଦେହି । ୨୨ ।

ଯବ ଗେଉରେ କହଥି ମୋୟଂ ଶରୀର ଛୋଡ଼େକ୍ କେ ଫିକିର କର ଥୌଁ, ହଲ ଭି ଇ ଉଚିତ ନା ଲଗେ । ବା କରେ କ ? ଆଦମି ଯେ ଲେଖେ ପୁରୁନା ଲୁଗା କେ ଛେଇଡ଼ କେ ଦୋସର ନାଓଁ ଲୁଗା ଲେନ, ସେହେ ଲେଖେ ଜୀବାତ୍ମା ପୁରନା ଶରୀର କେ ଛୋଇଡ଼ କେ ଦୋସର ନାଓଁ ଶରୀର ଲେନ । ୨୨ ।

ନୈନଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତି ଶସ୍ତ୍ରାଣି ନୈନଂ ଦହତି ପାବକଃ
ନ ଚୈନଂ କ୍ଲେଦ ୟନ୍ତ୍ୟାପେ ନଶୋଷୟତି ମାରୁତଃ । ୨୩ ।

ଏ ଅର୍ଜୁନ ! ଇ ଆତ୍ମାକେ ହାଁଥୟାର ନୀ କାଟେଲ, ଆଇଗ ନୀ ପୋଡ଼ାୟଲ, ପାନି ନୀ ଗାଲୟଲ ଆଉର ଧୁକା ନୀ ଶୁଖାୟଲ । ୨୩ ।

ଅଚ୍ଛେ ଦ୍ୟୋଽୟମ ଦାହ୍ୟୋଽୟ ମକ୍ଲେଦ୍ୟୋଽଶୋଷ୍ୟ ଏବ ଚ
ନିତ୍ୟଃ ସର୍ବଗତଃ ସ୍ଥାଣୁ ରଚଲୋଽୟଂ ସନାତନଃ । ୨୪ ।

ହେ ଅର୍ଜୁନ ! ଇ ଆତ୍ମା ନୀ କଟାୟଲ, ନୀ ପୋଡ଼େଲ, ନୀ ଗଲେଲା, ନୀ ଶୁଖେଲା । ଇ ଆତ୍ମା ବେ ଫିକିର ସଗରେ ଖନ ଅଜର, ଅମର, ଅଚଲ, ସ୍ଥିର ରଇହ କେ ବହୁତ ପୁରାନା ହେକେ ।

ଅବ୍ୟକ୍ତୋଽୟମ ଚିନ୍ତ୍ୟୋୟ ମବି କାର୍ୟୋଽୟ ମୁଚ୍ୟତେ
ତସ୍ମା ଦେବଂ ବିଦିତ୍ୱୈ ନଂ ନାନୁ ଶୋଚିତୁ ମର୍ହସି । ୨୫ ।

ଇ ଆତ୍ମା କେ ଇନ୍ଦ୍ରି ନୀ ଖୁଚେଲ, ଇ ଆତ୍ମା ଚିନ୍ତା ନୀ କରେଲ । ଆତ୍ମା କେ ମନ ନୀ ଖୁଚେଲ । ଇ ଆତ୍ମା ପାଁଚ ବିକାର ସେ ନୀ ବଦଲେଲ, ଏ ଅର୍ଜୁନ ! ଇ ଆତ୍ମା କେ ଇସନ ଜାଇନ କେ ଫିକିର ନା କରୁ । ୨୫ ।

ଅଥ ଚୈନଂ ନିତ୍ୟ ଜାତଂ ନିତ୍ୟଂ ବା ମନ୍ୟସେ ମୃତଂ
ତଥାପି ତ୍ୱଂ ମହାବାହୋ ନୈନଂ ଶୋଚିତୁ ମର୍ହସି । ୨୬ ।

ଆଉର ଯବ ରୋଉରେ ଇକେ ସଗରେ ଖନ ଜନ୍ମେକ ଆଉର ମରେକ ମାନଥି ହଲ ଭି, ଏ ଅର୍ଜୁନ ! ଇକେଲେଖେ ଫିକିର କରେକ ନଖେ । ୨୬ ।

ଜାତସ୍ୟ ହି ଧ୍ରୁବୋ ମୃତ୍ୟୁ ଧ୍ରୁବଂ ଜନ୍ମ ମୃତସ୍ୟ ଚ
ତସ୍ମାଦ୍ ପରିହାର୍ୟୋଽର୍ଥେ ନତ୍ୱଂ ଶୋଚିତୁ ମର୍ହସି । ୨୭ ।

କା କରେକ ? ଇସନ ହଲ ସେ ଭି ଜନ୍ମି ସେ ଜରୁର, ମରି ମରି ସେ ଜରୁର ଜନମ୍ ହୋଇ । ପାକ୍‌କା ହଇକ । ତେକର ସେ ରଉରେ କେ ଇ ନୀ ରୋକାଇ । ସେ ବାରେ ମେ ଫିକିର ନଖେ । ୨୭ ।

ଅବ୍ୟକ୍ତାଦିନୀ ଭୂତାନି ବ୍ୟକ୍ତ ମଧ୍ୟାନି ଭାରତ,
ଅବ୍ୟକ୍ତ ନିଧନାନ୍ୟେବ ତତ୍ର କା ପରି ବେଦନା । ୨୮ ।

ଦିଶଥେ ସେ ସବ ଶରୀର ଏକ ଦିନ ନୀ ରହି । ମାଝେ ମେ ଦିଶଲକ ଆଉର ଏକଦିନ ନୀ ରହି । ତେକର ଶୋଚେକ୍ ନଖେ । ୨୮ ।

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ବତ୍ପଶ୍ୟତି କଶ୍ଚିଦେନ ମାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ବଦ୍ବଦତି ଅଥୈବଗ୍ନନ୍ୟଃ
ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟବ ଚ୍ଛୈନ ମନ୍ୟ ଶୃଣୋତି ଶ୍ରୁତ୍ୱା ପ୍ୟେନଂ ବେଦ ନ ଚୈବ କଶ୍ଚିତ୍ । ୨୯ ।

ଆଉର ହେ ଅର୍ଜୁନ ! ଇ "ଆତ୍ମା ତତ୍ତ୍ୱ" ବହୁତ ଗହନ ହେକେ । ମନ ବଚନ ନୀ ଭେଟେଲା । କହେକ ନୀ ପାରେଲା, ନୀ ଦିଶେଲ । ମାୟା କର ଆନ୍ଧାର ମାୟାକର କାମ କେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କହେନ । ତେକର ସେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ସେ ଦେଖେନ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ସେ ଶୁନେନ । କେଉ କେଉ ଇକର ଗୋଇଠକେ, ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ସେ କହେନ । ଦୋସର ପୁରୁଷ ମନ ଭି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ସେ ଶୁନେନ୍ । କେଉ କେଉ ଶୁଇନ୍ କେ ଭି ନୀ ଜାନେନ । ୨୯ ।

ଦେହି ନିତ୍ୟ ମବୋଧ୍ୟୟଂ ଦେହେ ସର୍ବସ୍ୟ ଭରତ
ତସ୍ମାତ୍ ସର୍ବାଣି ଭୂତାନି ନତ୍ୱଂ ଶୋଚିତୁ ମର୍ହସି । ୩୦ ।

ଏ ଅର୍ଜୁନ ! ଇ ଆତ୍ମା ସବକ ଶରୀର ମେ ଅବଧ ଆହୟଁ । ନୀ କାଟାୟନ୍ । ତେକର ସବଦିନ ଆହୟଁ । ତେକର ରୋଉରେ କେ ଶରୀର ଲାଗିନ ଶୋଚ ଆଉର ଫିକିର କରେକ ଠିକ୍ ନା ଲଗେ । ୩୦ ।

ସ୍ୱ ଧର୍ମ ମପିଗ୍ଧ ବେକ୍ଷ୍ୟ ନ ବିକମ୍ପିତୁ ମର୍ହସି
ଧର୍ମାଦ୍ଧି ଯୁଦ୍ଧାଚ୍ଛ୍ରେୟୋଽନ୍ୟତ୍ କ୍ଷତ୍ରୟସ୍ୟ ନ ବିଦ୍ୟତେ । ୩୧ ।

ଆପନ ଧରମ କେ ଦେଇଖ କେ ରୋଉରେ କେ ଡ଼ାରଯକ ନଖେ । ଧରମ ଯୁଦ୍ଧ ଛୋଇଡ଼ କେ କ୍ଷତ୍ରୀ କର ଆଉର ଦୋସର ମଙ୍ଗଲ କାମ ନଖେ । ୩୧ ।

ଯଦୃଚ୍ଛୟା ଚୋପପନ୍ନଂ ସ୍ୱର୍ଗ ଦ୍ୱାରମ୍ ପାବୃତଂ,
ସୁଖିନଃ କ୍ଷତ୍ରିୟାଃ ପାର୍ଥ ଲଭନ୍ତେ ଯୁଦ୍ଧ ମୀଦୃଶମ୍ । ୩୨ ।

ଜୀଭ ଆତ୍ମାକର ଇଛା ଆଉର ଯତନ ନୀ ରହଲେ ଭି ଇନ୍ଦ୍ରିମନକ ବିଷୟ ଆଉର କାମ କ୍ରୋଧ ମନକ ସାଥ ଯୁଦ୍ଧ ଆପନ ଇଛାମେ ପହଉଞ୍ଚ ଯାୟ ହେ । ଇ ଯୁଦ୍ଧ ମେ ଭିଡ଼ ଗେଲେ ମୁକ୍ତି କର ଦୁରା ଖୁଇଲ ଯାଇ । ଇ ନୀୟର ଯୁଦ୍ଧ ସୁଖ ଯେ ପହିଲ ଜନମ ମେ କଇର ରହେଲ ସେହେ ପାଓ୍ୱେଲ । ଆଉର ଯେକର ସରଗ ଯାୟକ ରହେଲ ସେ ପାଓ୍ୱେଲ । ୩୨ ।

ଅଥ ଚେତ୍ତ୍ୱ ମିଶଂ ଧର୍ମ୍ୟଂ ସଂଗ୍ରାମଂ ନ କରିଷ୍ୟସି,
ତତଃ ସ୍ୱଧର୍ମଂ କୀର୍ତ୍ତିଂଚ ହିତ୍ୱା ପାପ ମବାପସ୍ୟସି । ୩୩ ।

ଆଉର ରୋଉରେ ଧରମ୍ ଯୁଦ୍ଧ କେ ନୀ କରବ ହଲ, ଆପନ ଧରମ ଆଉର କୀର୍ତ୍ତିକେ ଛୋଇଡ଼ କେ ପାପୀ ବେ ଗାନାବ୍ । ୩୩ ।

ଅକୀର୍ତ୍ତିଂ ଚାପି ଭୂତାନି କଥୟିଷ୍ୟନ୍ତିତେଽବ୍ୟୟାଂ,
ସମ୍ଭାବିତସ୍ୟ ଚ୍ଚ କୀର୍ତ୍ତି ର୍ମରଣାଦ୍‌ତି ରିଚ୍ୟତେ । ୩୪ ।

ଆଉର ସବକୋଇ ରୋଉରେ କେ ଜିନଗି ଅଯଶ ସାଥ ନିନ୍ଦା କରବୟଁ । ଅହଂକାର, କାମ, କ୍ରୋଧ, ଆଉର ଇନ୍ଦ୍ରିମନକ ବଶ ସେ ରହଲେ ନିନ୍ଦା ଅଯଶ ହୟେଲା । ବେଗର କସୁର ମେ ନିନ୍ଦା ଧର୍ମାତ୍ମା ପୁରୁଷ ମନକ ଲଗିନ ମରନ୍ ସେ ବଡ଼ ହୋଥେ । ଯୁଦ୍ଧ ନୀ କରବ ହଲ ନିନ୍ଦା ଅଯଶ ହୋଇ । ୩୪ ।

ଭୟା ଦ୍ରଣା ଦୁପରତଂ ମଂସ୍ୟନ୍ତେ ତ୍ୱାଂ ମହାରଥାଃ,
ଯେଷାଂ ଚ ତ୍ୱଂ ବହୁମତୋ ଭୂତ୍ୱା ଯାସ୍ୟସି ଲାଘବଂ । ୩୫ ।

ଯେ ମନ ରୋଉରେ କେ ମାନେନ, ଖାତିର କରେନ ସେ ମନ ରୋଉରେ କେ ଆଉର ନୀ ମାନ ବୟଁ । ଡ଼ରମେ ଭାଗଲକ୍ କହବୟଁ । ସବ ମହାରଥି ମନ ହାଁସ ବୟଁ । ୩୫ ।

ଅବାଚ୍ୟ ବ ଦାଂଷ୍ଚ ବହୂନ ବଦିଶ୍ୟନ୍ତି ତ୍ଵବା ହିତାଃ
ନିନ୍ଦନ୍ତ ସ୍ତବ ସାମର୍ଥ୍ୟଂ ତତୋ ଦୁଃଖ ତରଂ ନୁକିଂ । ୩୬ ।

ରୋଉର ବଇରୀମନ ରୋଉର ବଲକେ ନିନ୍ଦା କରବୟଁ । ନୀ କହେକ ବାତ କହବୟଁ । ଇ ଗିଲା ନିନ୍ଦା ଅଯଶ ଆଇଗ ଛାତିମେ ବରତ ରହି । ୩୬ ।

ହତୋ ବା ପ୍ରାପ୍ତସି ସ୍ୱର୍ଗଂ ଜୀତ୍ୱା ବା ଭୋକ୍ଷ୍ୟ ସେ ମହୀଂ
ତସ୍ମା ଦୁତ୍ତିଷ୍ଠ କୌନ୍ତେୟ ଯୁଦ୍ଧାୟ କୃତ ନିଶ୍ଚୟଃ । ୩୭ ।

ତେକର ସବ ତରଫ୍ ସେ ଯୁଦ୍ଧ ବେଶ ଆହେ । ଯୁଦ୍ଧ ମେ ମଇର କେ ସରଗ ଭେଗ ମିଲି । ଆଉର ଜିତଲେ ଧରତୀ କର ଭେଗ ମିଲି । ତେକର ଏ ଅର୍ଜୁନ ! ଯୁଦ୍ଧ କରେକ୍ ଲାୟଁ ଖାଡା ହୋଉ । ୩୭ ।

ସୁଖେ ଦୁଃଖେ ସମେକୃତ୍ୱା ଲାଭା ଲାଭୌ ଜୟା ଜୟୌ,
ତତୋ ଯୁଦ୍ଧାୟ ଯୁଜ୍ୟସ୍ୱ ନୈବଂ ପାପ ମବାପ୍ୟସି । ୩୮ ।

ଯବ ରୋଉରେ କେ ସରଗ ଆଉର ରାଇଜ କର ଲୋଭ ନଖେ, ହଲ ଭି ସୁଖ ଦୁଃଖ, ହାଇନ ଲାଭ, ଜୀତେକ୍ ହାରେକ କେ ସାମାନ ସମଇଝକେ ଯୁଦ୍ଧ ଲଗିନ ତେଆର ହୋଉ । ଇସନ ଯୁଦ୍ଧ କରବ ହଲ ରୋଉରେ କେ ପାପ ନୀ ଲଗି । ୩୮ ।

ଏସାତେଭି ହିତା ସାଂଖ୍ୟେ ବୁଦ୍ଧିର୍ଯୋଗେତ୍ୱିମାଂ ଶୃଣୁ,
ବୁଦ୍ଧ୍ୟା ଯୁକ୍ତୋ ଯୟା ପାର୍ଥ କର୍ମ ବନ୍ଧଂ ପ୍ରହାସ୍ୟସି । ୩୯ ।

ଏ ଅର୍ଜୁନ ! ରୋଉରେ କେ ଆତ୍ମା ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନ କହଲ ଗେଲକ । ଆବ କର୍ମ ଯୋଗ କାଥା କେ ଶୁନୁ । କରମ୍ ଯୋଗ କେ ଜ ଇନ କେ, କରମ୍ କଇର କେ ଫଲକେ ପରମେଶ୍ୱର ଜଗ ରାଇଖ ଦେଲେ ରଛର ଦିଲ ସାଫା ହୋଇ । ପରମେଶ୍ୱର ସନ୍ତୋଷ ହୋଇକେ ରୋଉରେ କେ ପହିଲ ଜନମ କର କରମ ବନ୍ଧନ ସେ ବାହାର କରବୟଁ । ୩୯ ।

ନେହାଭି କ୍ରମନା ଶୋଽସ୍ତି ପ୍ରତ୍ୟବାୟୋ ନ ବିଦ୍ୟତେ
ସ୍ୱଳ୍ପ ମପ୍ୟସ୍ୟ ଧର୍ମସ୍ୟ ତ୍ରାୟତେ ମହତୋ ଭୟାତ୍ । ୪୦ ।

ଆଉର ଇ ନିଷ୍କାମ କରମ୍ ଯୋଗ ମେ ଫେଡ଼ ମର୍ଞ୍ଜି (ବିହୀନ) କର, ନାଶ ନଖେ । ଉଇଟା ଫଇକର ଦୋଷ ନଖେ । ତେକର ଏହେ ନିଷ୍କାମ କରମ୍ ଯୋଗ ରୂପ କରମ ଧରମ ସାଧନ ମେ ଜନମ ଆଉର ମରନ ସେ ବାଁଚେକ ହଏଇ । ୪୦ ।

ବ୍ୟବସାୟାତ୍ମିକା ବୁଦ୍ଧି ରେକେହ କୁରୁ ନନ୍ଦନ
ବହୁ ଶାଖା ହ୍ୟନନ୍ତାଶ୍ଚ ବୁଦ୍ଧୟୋଽ ବ୍ୟବସାୟିନାମ୍ । ୪୧ ।

ଏ ଅର୍ଜୁନ ! ମଙ୍ଗଇ ଡହର ମେ ଅସଲ ବୁଦ୍ଧି ଗୋଟେକ୍ ଆହେ । ଆଉର ସଂସାର କର ସୁଖ ଭୋଗ ମେ ଭୁଲାୟ ହୟଁ ସେ ପୁରୁଷ ମନକ ବୁଦ୍ଧିମେ ବହୁଁତ ଭେଦ ଆହେ । ୪୧ ।

ଯାମି ମାଂ ପୁଷ୍ପିତା ବାଚଂ ପ୍ରବଦନ୍ତ୍ୟ ବିପଶ୍ଚିତଃ
ବେଦ ବାଦରତାଃ ପାର୍ଥ ନାନ୍ୟ ଦସ୍ତୀତି ବାଦିନଃ । ୪୨ ।

କାମାତ୍ମାନଃ ସ୍ୱର୍ଗ ପରା ଜନ୍ମ କର୍ମଫଳ ପ୍ରଦଂ
କ୍ରିୟା ବିଶେଷ ବହୁଳାଂ ଭୋଗୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଗତିଂ ପ୍ରତି । ୪୩ ।

ଯେ ମନକ ଜ୍ଞାନ ନଖେ ସେ ମନ ବେଦ କରମ କାଣ୍ଡ କେ ବିଶ୍ୱାସ ଗଇଖ କେ କାମ କରେନ ସେ ମନ ଖାଲି ସୁଖ ଭୋଗ କରେନ୍ । ଆଉର ଯେମନ୍ ଯଜ୍ଞ ଆଉର କରମ କାଣ୍ଡ କର ବିଧାନ ସେ ସରଗ ସୁଖ ଭୋଗ ଇଛା କରେନ୍ ସେ ମନକ ସରଗ ସୁଖ ଭୋଗ ଏକଦିନ ଖତମ ହୋଏଇ । ସରଗ ସୁଖ ଚିରସ୍ଥାୟୀ (ସବ୍‌ଦିନିଆଁ) ନା ଇଗେ । ୪୨-୪୩ ।

ଭୋଗୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରସକ୍ତାନାଂ ତୟାତ ହୃତ୍ ଚେତସାଂ
ବ୍ୟବସାୟିତ୍ମିକା ବୁଦ୍ଧିଃ ସମାଧୌ ନ ବିଧିୟତେ । ୪୪ ।

ଯେ ବାତମେ ଚତୁର ଆହେ, ଧନ ଦଉଲତ ନିଶାମେ ଭୁଲୟ ହେ, ସେ ପୁରୁଷ କର, ଅନ୍ତ କରନ ଆତ୍ମା ମେ ନିଷ୍ଠା ବୁଦ୍ଧି ନି ରହେଇ । ୪୪ ।

ତ୍ରୈଗୁଣ୍ୟ ବିଷୟା ବେଦା ନିସ୍ତ୍ରୈ ଗୁଣ୍ୟୋ ଭବାର୍ଜୁନ,
ନିର୍ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୋ ନିତ୍ୟ ସତ୍ତ୍ୱସ୍ଥୋ ନିର୍ଯୋଗ କ୍ଷେମ ଆତ୍ମବାନ୍ । ୪୫ ।

ବେଦ ଆଉର କରମ କାଣ୍ଡ ସତ୍, ରଜ, ତମ, ଇ ତିନ ଗୁନ୍ ମେ ବଇନେ । ମାନଓଁ୍ୱ। ଇହା ମନ ଦେଇ ହଲ, ସଂସାର ବନ୍ଧନ ମେ ଗିରି । ସଂସାର ବନ୍ଧନ ମେ ବାନ୍ଧାୟକେ ସତ ଗୁନ ଧଇର କେ ସାମାନ ଜ୍ଞାନ ମେ ରହି ହଲ, ତିନ ଗୁନ ଛୋଇଡ଼ କେ ଆତ୍ମା ମେ ଧ୍ୟାନ ଦେକ ଆହେ । ଆଶା କେ ଛୋଡେକ ଆହେ । ୪୫ ।

ଯାବାନର୍ଥ ଉଦପାନେ ସର୍ବତଃ ସଂପ୍ଳୁତୋ ଦକେ,
ତା ବାନ ସର୍ବେଷୁ ବେଦେଷୁ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ ବିଜାନତଃ । ୪୬ ।

କା କରେକ ? ଆଦମି ମନକ ସବ ତରଫ ସେ ଭରଲ ପାନି ଠାଓଁ୍ୱ ମିଲ ଯାଏଲ । ସେ ଖନ ଛୋଟ ପାନି ଠାଅଁ କର ଓତଦା ଜରୁରତ ନି ରହେଲ । ଠିକ୍ ସେ ବ୍ରହ୍ମ କେ ଜାନେଲ ସେ ବାମ୍ହନ କର ଭି ସବ ବେଦ ମେ ଓତନା ଜରୁରତ ନୀ ରହେଲ । ଯେ ଲେଖେ ଛୋଟ ପାନି ଠାଅଁ କର ଓତନା ଜରୁରତ ନୀ ରହେଲ । ସେହେ ଲେଖେ ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦ ମିଲ ଯାଏଲ ସେ ଖନ ଖୁସି ଲଗିନ ବେଦ କର ଓତନା ଜରୁରତ ନି ରହେଲ । ୪୬ ।

କର୍ମଣ୍ୟେ ବାଧିକାରସ୍ତେ ମା ଫଲେଷୁ କଦାଚନ,
ମା କର୍ମଫଳ ହେତୁ ଭୂର୍ମାତେ ସଙ୍ଗୋସ୍ତ୍ୱ କର୍ମଣି । ୪୭ ।

ତେକର ରେଉରେ କେ କରମ କରେକ୍ କର ହକ୍ ଆହେ । ଫଲମେ କଭି ନଖେ । ରେଉରେ କରମ୍ କର ଫଲ ମେ ଆଶା ନା ରଖୁ । ଆଉର କରମ ମେ ପ୍ରୀତ ରଖୁ । ୪୭ ।

ଯୋଗସ୍ଥ କୁରୁ କର୍ମାଣି ସଙ୍ଗଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା ଧନଞ୍ଜୟ,
ସିଦ୍ଧ୍ୟ ସିଦ୍ଧ୍ୟୋଃ ସମୋଭୂତ୍ୱା ସମତ୍ୱଂ ଯୋଗ ଉଚ୍ୟତେ । ୪୮ ।

ହେ ଧନଞ୍ଜୟ ! ଗେଭରେ ଆଶାକେ ଛୋଇଡ଼ କେ ସିଦ୍ଧ ଆଭର ଅସିଦ୍ଧ ମେ ସାମାନ ରଇହ କେ ଯୋଗ ମେ ଲୟ କେ ରଖୁ । କରମ କେ କରୁ । ଇ ସାମାନ ଭଓ୍ୱ ଯୋଗ କାହାଯଲ । ୪୮ ।

ଦୂରେଣ ହବ୍ୟରଂ କର୍ମ ବୁଦ୍ଧି ଯୋଗାଦ୍ଧନଞ୍ଜୟ,
ବୁଦ୍ଧୌ ଶରଣ ମନ୍ୱିଚ୍ଛ କୃପଣା ଫଳ ହେତବଃ । ୪୯ ।

ଆଭର ସାମାନ ବୁଦ୍ଧି ମେ ରହେଲ ସେ ପୁରୁଷ ପୁଇନ ଆଭର ପାପ ଦୁଇୟୋ କେ ଧରତୀ ମେ ଛୋଇଡ ଦେଲ । କାହେକି ? କରମ ନୀ ଲେଚେଲ, ନୀ ଛୁଓ୍ୱେଲ । ତେକର ସାମାନ ବୁଦ୍ଧି ଯୋଗ ମେଁ ରହୁ । ଇ ସାମାନ ବୁଦ୍ଧି ଯୋଗ କରମ୍ ମେ ଚତୁର ଆହେ । କାହେ କି ? ଇ ସାମାନ ବୁଦ୍ଧି ଯୋଗ କରମ ବନ୍ଧନ ଫାଁଶକେ ଛୋରେଲ । ୪୯ ।

ବୁଦ୍ଧି ଯୁକ୍ତୋ ଜହା ତୀହ ଉରେ ସୁକୃତେ ଦୁଷ୍କୃତେ,
ତସ୍ମାତ ଯୋଗାୟ ଯୁଜ୍ୟସ୍ୱ ଯୋଗଃ କର୍ମସୁ କୌଶଲଂ । ୫୦ ।

ସାମାନ ବୁଦ୍ଧି ରହେଇ ସେ ପୁରୁଷ ପୁଇନ ଆଭର ପାପ ଦୁଇୟୋ କେ ଧରତୀ ମେ ଛୋଇଡ଼ ଦେଇ । ଉ ମନ ପାପ ମେ ନି ଲେଚାୟ ହଏନ । ତେକର ସାମାନ ବୁଦ୍ଧି ଯୋଗ ମେ ରହୁ । ଗେଭର କରମ କର, ବନ୍ଧନ ଛୁଇଟ ଯାଇ । ୫୦ ।

କର୍ମଜଂ ବୁଦ୍ଧି ଯୁକ୍ତା ହି ଫଲଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା ମନୀଷିଣଃ,
ଜନ୍ମ ବନ୍ଧ ବିନିର୍ମୁକ୍ତାଃ ପଦଂ ଗଛନ୍ତ୍ୟ ନାମୟଂ । ୫୧ ।

ବୁଦ୍ଧି ଯୋଗ ମେ ରହେନ ସେ ଜ୍ଞାନୀ ମନ କରମ ସେ ସିରଜଇ ଫଲକେ ଛୋଇଡ଼ ହେ ଜନମ କର ବନ୍ଧନ ସେ ଛୁଇଟ କେ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ଅର୍ଥାତ୍ ଅମୃତ ସାମାନ ପଦ ପାଓ୍ୱେନ । ୫୧ ।

ଯଦାତେ ମୋହ କଲିଲଂ ବୁଦ୍ଧିର୍ବ୍ୟତି ତରିଷ୍ୟତି,
ତଦା ଗନ୍ତାସି ନିର୍ବେଦଂ ଶ୍ରୋତବ୍ୟସ୍ୟ ଶ୍ରୁତସ୍ୟଚ । ୫୨ ।

ଏ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ଯେଖନ ତେଲର ବୁଦ୍ଧି ମୋହ ରୂପ କାଦୋକେ ପାର ହୋଇ ଯାଇ ସେହେଖନ ତେଉରେ ଶୁନେକ ଲଇକ ଆଉର ଶୁନେକ ଲଇକ ବୈରାଗୀ ହବ । ୫୨ ।

ଶ୍ରୁତ ବିପ୍ରତି ପନ୍ନାତେ ଯଦା ସ୍ଥାସ୍ୟତି ନିଶ୍ଚଳ,
ସମଧା ବଚ୍‌ଲା ବୁଦ୍ଧି ସ୍ତଦାଯୋଗ ମବାପ୍‌ସ୍ୟ ସିଂ । ୫୩ ।

ଆଉର ଯବ ତେଉର ବହୁତ କିସିମ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଶୁଇନ କେ ବାଁଟାଲ ବୁଦ୍ଧି ପରମାତ୍ମା କର ରୂପ ମେ ଏକ ଟକ ଠହଇର ଯାଇ, ସେହେଖନ୍ ତେଉରେ ସାମାନ ଯୋଗ କେ ପାଓ୍ବ । ୫୩ ।

ଅର୍ଜ୍ଜୁନ କହଲୟଁ

ସ୍ଥିତ ପ୍ରଜ୍ଞସ୍ୟ କା ଭଷା ସମାଧିସ୍ଥସ୍ୟ କେଶବଃ,
ସ୍ଥିତଧ୍ୟଃ କିଂ ପ୍ରଭଷେତ କୀମାସୀତ୍ କିଂ । ୫୪ ।

ଭଗଓ୍ବାନ କର ବାତ ଶୁଇନ କର ଅର୍ଜ୍ଜୁନ କହଲୟଁ "ହେ କେଶବ ! ସମାଧି ମେ ଆହେ ସେ ସ୍ଥିର ବୁଦ୍ଧି ପୁରୁଷ କର ଲଛନ କଇସନ ଆହେ ? କହୁ ।" ସ୍ଥିର ବୁଦ୍ଧି ପୁରୁଷ କଇସନ ବାତଚିତ୍ କରେନ । କଇସନ ବଇଠେନ, ବୁଲେନ ?

ଶ୍ରୀ ଭଗଓ୍ବାନ କହଲୟଁ

ପ୍ରଜହାତି ଯଦା କାମାନ ସର୍ବାନ୍ ପାର୍ଥ ମନୋ ଗତାନ୍,
ଆତ୍ମନ୍ୟେ ବାତ୍ମନା ତୁଷ୍ଟଃ ସ୍ଥିତ ପ୍ରଜ୍ଞ ସ୍ତଦୋଚ୍ୟତେ । ୫୫ ।

ଭକର ପାଛେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କହଲୟଁ, "ଏ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ଯେତନା ଖନ ଇ ପୁରୁଷ ମନ କର, ଚିନ୍ତା ଫିକିର କେ ଛୋଇଡ଼ ଦେଲ ସେ ଖନ ଆତ୍ମା ମେ ଆତ୍ମା ସନ୍ତୋଷ ରହେଲ । ତେ କର ସ୍ଥିରବୁଦ୍ଧି କାହାୟଲ । ୫୫ ।

ଦୁଃଖେ ଷ୍ୱ ନୁ ଦ୍ୱିଗ୍ନ ମନାଃ ସୁଖେଷୁ ବିଗତ ସ୍ପୃହାଃ,
ବୀତରାଗ ଭୟ କ୍ରୋଧଃ ସ୍ଥିତ ଧୀର୍ମୁନି ରୁଚ୍ୟ ତେ । ୫୬ ।

ହେ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ଦୁଃଖ ମେ ଯେ କର ମନ କାତର, ବିକଲ ନ ଖେ, ସୁଖ ମେ ଆଶା ପିଆସ ଯେକର ମେଇଟ ଯା ହେ, ରାଗ, ଭୟ, କ୍ରୋଧ, ଶାନ୍ତ ହୋଇ ଯା ହେ, ସେ ସ୍ଥିର ବୁଦ୍ଧି କାହାୟଲ । ସ୍ଥିର ବୁଦ୍ଧି ମନୁଷ ନୀ ଆକ୍ ଜାକାୟ ଲ । ୫୬ ।

ଯଃ ସର୍ବତ୍ରା ନଭି ସ୍ନେହ ସ୍ତତ ତ ପ୍ରାପ୍ୟ ଶୁଭ ଶୁଭଂ,
ନାଭି ନନ୍ଦତି ନ ଦ୍ୱେଷ୍ଟି ତସ୍ୟ ପ୍ରଜ୍ଞା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତା । ୫୭ ।

ଯେ ପୁରୁଷ ସବ୍ ବସ୍ତୁ କର ସ୍ନେହ କେ ଛୋଇଡ଼ ହେ, ଶୁଭ ଅଶୁଭ ଚିଜ୍ କେ ପାୟ କେ ଯେ, ଖୁସି ନୀ ହଏଲ, ଦୁଃଖ ଭୀ ନୀ ମାନେଇ, ସେ କର ବୁଦ୍ଧି ସ୍ଥିର ଆହେ । ୫୭ ।

ଯଦା ସଂହରତେ ଚାୟଂ କୂର୍ମୋଽଙ୍ଗା ନୀବ ସର୍ବଶଃ,
ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ଇନ୍ଦ୍ରିୟାର୍ଥେ ଭ୍ୟ ସ୍ତସ୍ୟ ପ୍ରଜ୍ଞା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ୫୮ ।

କେଛୁଆ ଆପନ ଶରୀର କେ ଯେ ଲେଖେ ସମଇଟ ଲେ ଲ, ଓହେ ଲେଖେ ଇ ପୁରୁଷ ସବ୍ ତରଫ୍ ସେ ଆପନ ଇନ୍ଦ୍ରିକର ବିଷୟ କେ ସମଇଟ ଲେଇ । ସେଖନ ଉକର ବୁଦ୍ଧି ସ୍ଥିର ହଏଲ । ୫୮ ।

ବିଷୟା ବିନି ବର୍ତ୍ତନ୍ତେ ନିରାହାରସ୍ୟ ଦେହି ନଃ,
ରସବର୍ଜ୍ଜଂ ରସୋଽପ୍ୟସ୍ୟ ପରଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ନିବର୍ତ୍ତତେ । ୫୯ ।

ଯବ ଇନ୍ଦ୍ରି ମନସେ ବିଷୟ ଭୋଗ ରୋକାୟ ଯାଏଲ, ସେହେ ପୁରୁଷ କର ଖାଲି ବିଷୟ ବନ୍ଦ ହୋଇ ଯାଏଲ । ମଗର ରାଗ ବନ୍ଦ ନୀ ହଏଲ । ଇ ପୁରୁଷ କର ରାଗ ପରମାତ୍ମା କେ ସାକ୍ଷାତ୍ ଦେଇଖ କେ ବନ୍ଦ ହୋଇ ଯାଏଲ । ୫୯ ।

ଯତ ତୋହ୍ୟପି କୌନ୍ତେୟ ପୁରୁଷ୍ୟଷ୍ୟ ବିପଶ୍ଚିତଃ,
ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଣୀ ପ୍ରମାଥୀନି ହରନ୍ତି ପ୍ରସଭଂ ମନଃ । ୬୦ ।

ଏ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ଯତନ କରତ ରହଲେ ଭୀ ବୁଦ୍ଧିମାନ ପୁରୁଷ କର ମନକେ ଇ ମୋହେଲ । ସେ ଇନ୍ଦ୍ରି ଯବରଜସ୍ତ ଖିଁଚ ଲେଗେଲ । ୬୦ ।

ତାନି ସର୍ବାଣି ସଂଯମ୍ୟ ଯୁକ୍ତ ଆସୀତ ମତ୍ପରଃ,
ବଶେ ହି ଯସ୍ୟେନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ତସ୍ୟ ପ୍ରଜ୍ଞା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତା । ୬୧ ।

ତେକର ମନୁଷ୍ୟ କେ ଉଚିତ ଆହେ କି ଓହେ ସବ୍ ଇନ୍ଦ୍ରି ମନକେ ଆପନ ବଶମେ ରଇଖ କେ ସାମାନ ଚିତ୍ତ ସେ ମୋର ଉପର ଲୟକେ ରଇଖ କେ ଯେ ପୁରୁଷ ଇନ୍ଦ୍ରି ବଶମେ ଆହେ ଉକର ବୁଦ୍ଧି ସ୍ଥିର ଆହେ । ୬୧ ।

ଧ୍ୟାୟତୋ ବିଷୟାନ୍ ପୁଂସଃ ସଙ୍ଗସ୍ତେଷୂପ ଜାୟତେ,
ସଙ୍ଗାତ୍ ସଞ୍ଜାୟତେ କାମଃ କାମାତ କ୍ରୋଧୋଽଭି ଜାୟତେ । ୬୨ ।

ଆଉର ଏ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ମନ ସାଥ ଇନ୍ଦ୍ରି ମନକେ ବଶମେ କଇର କେ, ମୋର ଇୟାଦ୍ ମେ ନୀ ରହି ହଲ ମନମେଁ ବିଷୟ ଚିନ୍ତା ହୋଇ । ବିଷୟ ଚିନ୍ତା କରଲ ସେ ପୁରୁଷ କର ମନ ଉହାଁୟ ଯାଇ । ମନ ଉହାଁ ରହି ହଲ, ଇଚ୍ଛା ସିରଜନ ହୋଇ । ଇଚ୍ଛା ମେ ବାଧା ଆଓ୍ଲି ଖନ କ୍ରୋଧ ଜନମ ହୋଇ । ୬୨ ।

କ୍ରୋଧାତ୍ଭବତି ସମ୍ମୋହ ସମ୍ମୋହାଚ ସ୍ମୃତି ବିଭ୍ରମଃ,
ସ୍ମୃତି ଭ୍ରଂଶାତ ବୁଦ୍ଧି ନାଶୋ ବୁଦ୍ଧି ନାଶାତ୍ ପଣଶ୍ୟତି । ୩ ।

କ୍ରୋଧ ସେ ଅବିବେକ୍ ଅର୍ଥାତ୍ ମୂଢ଼ ଭଓ୍ ଜନମ ହଏଲ । ଅବିବେକ ସେ ଇୟାଇଦ ଭରଇମ ଯାଏଲ । ଭରମ ସେ ବୁଦ୍ଧି ସାଥ ଜ୍ଞାନ କର ବଲ ଘଇଟ ଯାଏଲ । ତେକର ବୁଦ୍ଧି ନାଶ ହଏଲ । ସେଖନ ପୁରୁଷ ଆପନ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜ୍ଞାନ ସେ ଗୀର ଯାଏଲ । ୬୩ ।

ରାଗଦ୍ୱେଷ ବିମୁକ୍ତୈସ୍ତୁ ବିଷୟା ନିନ୍ଦ୍ରିୟୈ ଶ୍ଚରନ,
ଆତ୍ମ ଦଶ୍ୟୈବଧେୟାତ୍ମା ପ୍ରସାଦ ମଧି ଗଛତି । ୬୪ ।

ମଗର ଫିରଭୀ, ଅନ୍ତକରନ ସାଫ ରହେଲ ସେ ପୁରୁଷ ରାଗ ଦ୍ୱେଷ କେ ଛୋଇଡ କେ ଆପନ ବଶମେ ରହେଲ ସେ ଇନ୍ଦ୍ରି ମନସେ ବିଷୟ କେ ଭୋଗ କରେଲ । ଦିଇ ଖୁସ ରହେଲ ସେ ଖନ ଫରିଚ ସେ ରହେଲ । ୬୪ ।

ପ୍ରସାଦେ ସର୍ବ ଦୁଃଖାନାଂ ହାନିରସ୍ୟୋପ ଜାୟତେ
ପ୍ରସନ୍ନ ଚେତ ସୋହ୍ୟାସ୍ତୁ ବୁଦ୍ଧି ପର୍ଯ୍ୟବ ତିଷ୍ଠତେ । ୬୫ ।

ଆଉର ଓହେ, ସାଫା ଫରିଚ ରହେଲ ତେକର ସବ ଦୁଃଖ କଷଟ ହଇଟ ଯାଏଲ । ଆଉର ମନ ଖୁସ ରହେଇ ସେ ପୁରୁଷ କର ବୁଦ୍ଧି ସ୍ଥିର ରହେଲ । ୬୫ ।

ନାସ୍ତି ବୁଦ୍ଧିର ଯୁକ୍ତସ୍ୟ ନଶ୍ଚ ଯୁକ୍ତସ୍ୟ ଭାବନା,
ନ ଚାଭ ବୟତଃ ଶାନ୍ତି ରଶାନ୍ତସ୍ୟ କୁତଃ ସୁଖଂ । ୬୬ ।

ଯେ ଇନ୍ଦ୍ରିକେ ନୀ ଜିତ ରହେଲେ, ସେ ପୁରୁଷ କର ବୁଦ୍ଧି ସ୍ଥିର ନୀ ରହେଲ । ଆଉର ଆତ୍ମା ଚିନ୍ତା ଭି ନୀ ରହେଲ । ଆତ୍ମା ଚିନ୍ତା ନୀ କରେଲ ସେ ଶାନ୍ତିମେ ରହେଲ । ଶାନ୍ତି ନୀ ରହେଲ ସେ ସୁଖ ମେ ନୀ ରହେଲ । ୬୬ ।

ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଣାଂ ହି ଚରତାଂ ଜନ୍ମନୋଽନୁ ବିଧିୟତେ,
ତଦସ୍ୟ ହରତି ପ୍ରଜ୍ଞାଂ ବାୟୁର୍ନାବ ମିବାମ୍ଭସି । ୬୭ ।

ପାନି ମେ ଧୁକା ଡଙ୍ଗାକେ ଯେ ଲେଖେ ବୋହାୟ ଲେଗେଲ, ଓହେ ଲେଖେ ବଶମେ ନୀ ରହେଲ ସେ ପୁରୁଷ କର ବୁଦ୍ଧି କେ ଇନ୍ଦ୍ରି ଉଡାୟ କେ ଲେଇ ଯାଏଲ । ୬୭ ।

ତସ୍ମାଦ୍ ଯସ୍ୟ ମହାବାହୋ ନିଗୃହୀ ତାନି ସର୍ବଶଃ,
ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଣି କ୍ରିୟାର୍ଥେ ଭ୍ୟ ସ୍ତସ୍ୟ ପ୍ରଜ୍ଞା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତା । ୬୮ ।

ତେକର ଏ ମହାବାହୁ ! ଯେ ପୁରୁଷ କର ଇନ୍ଦ୍ରି ଆପନ ଆପନ ବିଷୟ କେ ଛୋଇଡ଼ ରହେଲ ତେକର ବୁଦ୍ଧି ସ୍ଥିର ରହେଲ । ୬୮ ।

ୟାନିଶା ସର୍ବ ଭୂତାନାଂ ତସ୍ୟାଂ ଜାଗର୍ତ୍ତି ସଂଯମୀ
ୟସ୍ୟାଂ ଜାଗ୍ରତି ଭୂଣନି ସାନିଶା ପଶ୍ୟତୋ ମୁନେଃ । ୬୯ ।

ଏ ଅର୍ଜୁନ ! ମାୟା ମେ ଭୁଲୟ ହେ, ସେ ପ୍ରାଣୀ ଆଜ୍ଞାନ ଅନ୍ଧକାର ମେ ଆହେ । ଇନ୍ଦ୍ରି କେ ଜିତ ହେ ସେ ପ୍ରାଣୀ ଜାଇଗ କେ ଆହେ । ମାୟାମେ ଭୁଲଇ ପ୍ରାଣୀ ଜାଗେଲ ସେ ଜ୍ଞାନୀ ଲଗିନ ରଇତ ଦିନ ସା ମାନ ଆହେ । ଅଟଥ୍ ମେ ହେକେ ସଂସାର ମେ ଯେ ବସ୍ତୁ ପାନି କର ବଟ ଫୁଇଟ କେ ପାନିମେ ମେଇଶ ଯାଏଲ, ସେ ଲେଖେ ଯେ ତତ୍ତ୍ୱ କେ ଜାନେଲ । ତେକର ଲଗିନ ରଇତ ସାମାନ ଆହେ । ୬୯ ।

ଆପୂର୍ଯ୍ୟ ମାଣ ମଚଲ ପ୍ରତିଷ୍ଠଂ ସମୁଦ୍ର ମାପଃ ପ୍ରବିଶନ୍ତି ଯଦ୍‌ବତ୍,
ତଦ୍‌ବତ୍ କାମା ଯଂ ପ୍ରବିଶନ୍ତି ସର୍ବେ ସ ଶାନ୍ତି ମାପ୍ନୋତି ନକାମ କାମୀ । ୭୦ ।

ସମୁଦର ମେ ପାନି ଭରଲ ରହେଲ ହଲ ଭି ଜହାଁ ଦୋସର ନଦୀ କର ପାନି ଆପନ ସେ ଆପନେ ସାମାୟ ଯାଏଲ । ହଲ ଭି ସମୁଦର ଆଇର ନୀ ଲଙ୍ଘେଲ । ପୂରୁବ ଜନମ କର କରମ ଲେଇକେ ଭୋଗ ବସ୍ତୁ ଆପନେ ସେ ଆପନେ ଆଓେ୍ଲ । ପୁରୁଷ ଶାନ୍ତି ସେ ରହେଲ । ଭୋଗ କେ ନୀ ଖୋଜେଲ । ୭୦ ।

ବିହାୟ କାମାନ ୟଃ ସର୍ବାନ୍ ପୁମାଂଶ୍ଚ ରତି ନିସ୍ପୃହ,
ନିର୍ମମୋ ନିରହଂକାରଃ ସ ଶାନ୍ତି ମଧି ଗଛତି । ୭୧ ।

ଯେ ପୁରୁଷ ସବ୍ ଇଛା କେ ଛୋଇଡ଼ କେ ବସ୍ତୁକେ ମୋର ନୀ କହେଲ । ଅହଂକାର ନୀ କରେଲ, ଆଶା ନୀ କରେଲ, ସେ ହେ ପୁରୁଷ ଶାନ୍ତିମେ ରହେଲ । ୭୧ ।

ଏଷା ବ୍ରାହ୍ମୀ ସ୍ଥିତି ପାର୍ଥ ନୈନାଂ ପ୍ରାପ୍ୟ ବମୁହ୍ୟତି
ସ୍ଥିତ୍ୱାସ୍ୟା ମନ୍ତି କାଲେଽପି ବ୍ରହ୍ମ ନିର୍ବାଣ ମୃଛତି । ୭୨ ।

ହେ ପାର୍ଥ ! ଇକେ "ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ ନିଷ୍ଠା" କହେ ନା । ଇ ମିଲ ଯାଏଲ ହଲ ମନୁଷ୍ୟ ଅଜ୍ଞାନ ମେ ନୀ ମୋହାୟ ନା । ମରନ ସମୟ ମେ ଭି ଏହେ ଲେଖେ ସ୍ଥିର ରହଲେ ବ୍ରହ୍ମମେ ରହେନ । ଅର୍ଥାତ୍ ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦ କେ ପାଓେ୍ନ । ୭୨ ।

ତସରା ଅଧ୍ୟାୟ (କର୍ମ ଯୋଗ)

ଅର୍ଜ୍ଜୁନ କହଲଯଁ

ଜ୍ୟାୟସି ଚେତ୍କର୍ମଣସ୍ତେ ମତା ବୁଦ୍ଧିର୍ଜନାର୍ଦ୍ଦନ
ତତ୍କିଂ କର୍ମଣି ଘୋରେ ମାଂ ନିୟୋଜୟସି କେଶବଃ । ୧ ।

ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ପୁଛଲଯଁ ଏ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ଯବ କର୍ମ ସେ ଜ୍ଞାନ କେ ରୋଉରେ ବଡ଼ ମାନଥି ହଲ ମୋକେ ଭୟାନକ କାମ ମେ ଆଉର କା କରେକ୍ ଲଗା ଥି ? । ୧ ।

ବ୍ୟାମି ଶ୍ରେଣେବ ବାକ୍ୟେନ ବୁଦ୍ଧିଂ ମୋହୟ ସୀବମେ,
ତ ଦେବଂ ବଦ ନିଶ୍ଚିତ୍ୟ ଯେ ନ ଶ୍ରେୟୋଽହ ମାପ୍ନୁୟାଂ । ୨ ।

ଗେଉରେ ଏକ ଧର କରମ୍ ଯୋଗ ଆଉର ଏକ ଧର ଜ୍ଞାନ ଯୋଗ କେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କଇହ କେ ମୋର ବୁଦ୍ଧି କେ ଭରମା ଥି । ଗୋଟେକ୍ କାଥାକେ ଠିକ୍ କଇର କେ କହୁ । ମୋର ମଙ୍ଗଲ ହୋଇ । ୨ ।

ଭଗଓ୍ୱାନ୍ କହଲଯଁ

ଲେକେଽସ୍ମିନ ଦ୍ୱିବିଧା ନିଷ୍ଠା ପୁରା ପ୍ରୋକ୍ତା ମୟାନଘ,
ଜ୍ଞାନ ଯୋଗେନ ସାଂଖ୍ୟାନାଂ କର୍ମ ଯୋଗେନ ଯୋଗୀନାଂ । ୩ ।

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଭଗଓ୍ୱାନ କହଇଯଁ, "ହେ ପୁଣ୍ୟାତ୍ମା ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ଇ ଲେକ ମେ ଦୁଇ ଗୋଟ ନିଷ୍ଠା ବାତ ମୋର ସେ କହଲ ଯାୟ ହେ । ଜ୍ଞାନୀ ମନକ 'ଜ୍ଞାନ ଯୋଗ' ଆଉର ଯୋଗୀ ମନକ ନିଷ୍କାମ କର୍ମଯୋଗ । ୩ ।

ନ କର୍ମଣା ମନାରମ୍ଭା ନ୍ନୈଷ୍କର୍ମ୍ୟଂ ପୁରୁଷୋଽଶ୍ନୁତେ,
ନ ଚ ସଂନ୍ୟାସ ନାଦେବ ସିଦ୍ଧିଂ ସମାଧି ଗଛତି । ୪ ।

ମଗର କୋନୋ ଭି ତହର ମେ ଗେଲେ କରମ ଛୋଡ଼େକ ଉଚିତ୍ ନଖେ । ଦିଲ ସାଫା ଆହେ ସେ ପୁରୁଷ କେ ଜ୍ଞାନ ଯୋଗ କରେକ୍ ଉଚିତ ହେକେ । ଯେକର ମନ ଚିତ୍ତ ବୁଦ୍ଧି ସାଫା ନଖେ ସେ କରମ କଇର କେ ଫଲକେ ଭଗଓ୍ବାନ କେ ଜିମା କରୋ କ । ୪ ।

ନହି କଶ୍ଚିତ କ୍ଷଣ ମପି ଜାତୁ ତିଷ୍ଠତି କର୍ମ କୃତ୍,
କାର୍ଯ୍ୟତେ ହ୍ୟବଶଃ କର୍ମ ସର୍ବଃ ପ୍ରକୃତି ଜୈର୍ଗୁଣୈଃ । ୫ ।

ଆଉର ସଗରେ ଖନ ଜଇର ସେ କରମ ନୀ ଛୁଟେଲ । କାହେ କି କୋନୋଭି ପୁରୁଷ ଏକ ଛନ ବେଗର କାମ ମେ ରହେକ ନୀ ପାରବୟଁ । ସବ ପ୍ରକୃତି କର ବଶମେ ରଇହ କେ କୋନୋ ନା କୋନୋ କାମ କରତ ରହବୟଁ । ୫ ।

କର୍ମେନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ସଂଯମ୍ୟ ଯ ଆସ୍ତେ ମନସା ସ୍ମରନ୍,
ଇନ୍ଦ୍ରିୟାର୍ଥାନ ବିମୂଢ଼ାତ୍ମା ମିଥ୍ୟାଗ୍ରଃ ସ ଉଚ୍ୟତେ । ୬ ।

ତେକର ମୂଢ଼ (ମୂର୍ଖ, ଝୁଠା, କପଟୀ) ପୁରୁଷ କରମ୍ ଇନ୍ଦ୍ରିକେ ହଁଠ ସେ ରୋକେନ । ଆଉର ଇନ୍ଦ୍ରିକର ଭେଗ କେ ମନେ ମନ ଶୋଚେନ । ସେ ମନ ଝୁଠା ଆଉର ଦର୍ମ୍ଭି କାହାୟ ନା । ଜବର ଜସ କରେକ ଉଚିତ୍ ନା ଲଗେ । ୬ ।

ଯସ୍ତ୍ରିନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ମନସା ନିୟମ୍ୟା ରଭତେଽର୍ଜୁନ,
କର୍ମେନ୍ଦ୍ରିୟୈଃ କର୍ମଯୋଗ ମସକ୍ତଃ ସବିଶିଷ୍ୟତେ । ୭ ।

ଆଉର ଏ ଅର୍ଜୁନ ! ଯେ ପୁରୁଷ ମନସେ ଇନ୍ଦ୍ରି ମନକେ ବଶ କଇର କେ, ଆଶାକେ ଛୋଇଡ଼ କେ କରମ ଇନ୍ଦ୍ରି ସେ କରମ ଯୋଗ କରେଲ ସେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହେକେ । ୭ ।

ନିୟତଂ କୁରୁ କର୍ମ ତ୍ୱଂ କର୍ମଜ୍ୟାୟୋ ହ୍ୟ କର୍ମଣଃ,
ଶରୀର ଯାତ୍ରାପି ଚ ତେ ନ ପ୍ରସିଧ୍ୟେଦ କର୍ମଣାଃ । ୮ ।

ତେକର ରୋଉରେ ଶାସ୍ତ୍ର ବିଧି ମେ ଆହେ ସେ ଆପନ କରମ୍ କେ କରୁ । କରମ୍ ନୀ କରେକ ଲେ କରମ କରେକ ବେଶ ହେକେ । କରମ୍ ବିନା ଶରୀର ନୀ ଚଲି । ୮ ।

ଯଜ୍ଞାର୍ଥାତ୍ କର୍ମଣୋଽନ୍ୟତ୍ର ଲୋକୋଽୟଂ କର୍ମ ବନ୍ଧନଃ,
ତଦର୍ଥଂ କର୍ମ କୌନ୍ତେୟ ମୁକ୍ତ ସଙ୍ଗଃ ସମାଚର । ୯ ।

ଆଉର ଏ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ବାନ୍ଧାଏକ କର ଡ଼ର ସେ କରମ୍ ଛୋଡ଼େକ ଉଚିତ ନା ଲଗେ । କାହେ ବିଷ୍ଣୁକର କରମ୍ ଛୋଇଡ଼ କେ ଦୋସରା କରମ୍ ମେ ବାନ୍ଧାଏକ ହଏଲ । ତେକର ହେ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ଆଶା କେ ଛୋଇଡ଼ କେ ପରମେଶ୍ୱର କର ଲଗିନ କରମ୍ କେ ଠିକ୍ ସେ କରୁ । ୯ ।

ସହଯଜ୍ଞାଃ ପ୍ରଜାଃ ସୃଷ୍ଟ୍ୱା ପୁରୋବାଚ ପ୍ରଜାପତିଃ,
ଅନେନ ପ୍ରସ୍ ବିଷ୍ୟଧ୍ୱ ମେଷ ବୋଽସ୍ତ୍ୱିଷ୍ଟ କାମଧୁକ୍ । ୧୦ ।

କରମ ନୀ କରବ୍ ହଲ ରୋଉର ମନ କେ ପାପ ଲଗି । ପ୍ରଜାପତି ବ୍ରହ୍ମା କଳ୍ପତରୁ କର ଫେଡ଼ ମେ ଯଜ୍ଞ ସାଥ ପ୍ରଜା ମନକେ ବାନାୟ କେ କହଲୟଁ ଇ ଯଜ୍ଞ କର ଫଲ ସେ ରୋଉରେ ମନ ବାଇଁଚ ଯାଉ । ଇ ଯଜ୍ଞ ରୋଉରେ ମନକର ଇଛା କେ ପୂରା କରି । ୧୦ ।

ଦେବାନ୍ଭାବ ଯତାନେନ ତେ ଦେବା ଭବୟନ୍ତୁବଃ,
ପରସ୍ପରଂ ଭବୟନ୍ତଃ ଶ୍ରେୟଃ ପରମ ବାପ୍ସ୍ୟଥ । ୧୧ ।

ରୋଉରେ ମନ ଯଜ୍ଞ କଇର କେ ଦେଅଁତା ମନକ ମଙ୍ଗଲ କରୁ । ଦେଅଁତା ମନ ରୋଉରେ ମନକ ମଙ୍ଗଲ କରବୟଁ । ଇ ନୀୟର ଆପସ ମେ ମଙ୍ଗଲ କରତେ ରହୁ । ୧୧ ।

ଇଷ୍ଟାନ୍ ଭୋଗାନ୍ ହି ବୋଦେବା ଦାସ୍ୟନ୍ତେ ଯଜ୍ଞ ଭାବିତାଃ,
ତୈର୍ଦତ୍ତାନ ପ୍ରଦାୟୈ ଭ୍ୟୋ ଯୋଭୁଂକ୍ତେ ସ୍ତେନ ଏବସଃ । ୧୨ ।

ଆଉର ଯଜ୍ଞମେ ଦେଲ ବସ୍ତୁ (ଚିଜ) କେ ଦେଅଁତା ମନ ରୋଉର ମନକ ବେଗର ମାଙ୍ଗଲେ ଦେଇ ଘୁରାୟନ । ଉ ମନକ ଦେଲ ଚିଜ କେ (ଭୋଗକେ) ଯେ ଉ ମନକେ ନୀ ଦେଇ କେ ଖାୟ ଦେଲ ସେ ଚୋର ହଏଲ । ୧୨ ।

ଯଜ୍ଞ ଶଷ୍ଟା ଶିନଃ ସନ୍ତୋ ମୁଚ୍ୟନ୍ତେ ସର୍ବ କିଲ୍ବିଷୈଃ,
ଭୁଞ୍ଜତେ ତେ ତ୍ୱଘ ପାପା ଯେ ପଚନ୍ତ୍ୟାମ୍ କାରଣାତ୍ । ୧୩ ।

ଯଜ୍ଞ କର ବାଁଚଲ ଅନ୍ନ କେ ଯେ ଖାଏଲ ସେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୁରୁଷ ପାପସେ ଛୁଇଟ ଯାଏଲ । ଆଉର ଯେ ପାପୀ ଆପନ ଶରୀର ପୋଷେକ ଲଗିନ ଗଇନ୍ଧ୍ ଖାଏନ୍ ସେ ମନ ପାପ କେ ଖାଏନ । ୧୩ ।

ଅନ୍ନାଭବନ୍ତି ଭୂତାନି ପର୍ଜ୍ଜନ୍ୟା ଦନ୍ନ ସଂଭବଃ,
ଯଜ୍ଞା ଭବତି ପର୍ଜ୍ଜନ୍ୟୋ ଯଜ୍ଞଃ କର୍ମ ସମୁଭବଃ । ୧୪ ।

ସମୁଗ୍ର ପ୍ରାଣୀ ଅନ୍ନ ସେ ସିରଜନ ହୋଏନ । ଅନ୍ନ ବର୍ଷା ପାନି ସେ, ବର୍ଷା ପାନି ଯଜ୍ଞ କରମ୍ ସେ, ସିରଜନ ହୋଏଲ । ୧୪ ।

କର୍ମ ବ୍ରହ୍ମୋ ଭବଂ ବିର୍ଦ୍ଧି ବ୍ରହ୍ମାକ୍ଷର ସମୁଭବଂ
ତସ୍ମାତ୍ ସର୍ବ ଗତଂ ବ୍ରହ୍ମ ନିତ୍ୟଂ ଯଜ୍ଞେ ପ୍ରତିର୍ଷ୍ଠିତଂ । ୧୫ ।

ଯଜ୍ଞ କରମ ସେ ବେଦ ସିରଜନ ହୋଏଲ । ବେଦ ଅବିନାଶି ପରମାତ୍ମା ସେ ସିରଜନ ହୋଏଲ । ତେକର ପରମ ଅକ୍ଷର ପରମାତ୍ମା ଯଜ୍ଞମେ ଆହୟଁ । ୧୫ ।

ଏବଂ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତଂ ଚକ୍ରଂ ନାନୁ ବର୍ତ୍ତୟ ତୀହୟଃ,
ଅଘାୟୁ ରିନ୍ଦ୍ରିୟା ରାମୋ ମୋଘଂ ପାର୍ଥ ସ ଜୀବତି । ୧୬ ।

ଏ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ଯେ ପୁରୁଷ ଇ ସୃଷ୍ଟି କର ଚଇଲ ଆହେ ଅର୍ଥାତ୍ ଶାସ୍ତ୍ର କହଥେ ସେ ଲେଖେ କରମ୍ କେ ନୀ କରେଇ, ଆଉର ଇନ୍ଦ୍ରି ମନକ ସୁଖ ଭୋଗ କେ ଦେଇ, ସେ ପାପୀ ପୁରୁଷ ଝୁଠ ମୁଠ ଜୀୟ ଥେ । ୧୬ ।

ଯସ୍ତ୍ୱାମ୍ ରତି ରେ ବସ୍ୟା ଦାମ୍ ତୃପ୍ତଶ୍ଚ ମାନବଃ,
ଆତ୍ମା ନ୍ୟେ ବଚ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ସ୍ତସ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟଂ ନ ବିଦ୍ୟତେ । ୧୭ ।

ମଗର ଯେ ପୁରୁଷ ଆତ୍ମା ମେ ପ୍ରୀତ (ସାଥି) କରେଇ । ଆତ୍ମାମେ ତୃପ୍ତ (ଖାଏକ ମେ ଖୁସ) ଆଉର ଆତ୍ମା ସେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ (ବେଟା ବେଟୀ ସେ ଖୁସି) ହୋଏଇ । ଉକର ଇଗିନ କୋନୋ କାମ ନଖେ । ୧୭ ।

ନୈବ ତସ୍ୟ କୃତେ ନାର୍ଥୋ ନା କୃତେ ନେହ କଷ୍ଚନ,
ନ ଗ୍ରସ୍ୟ ସର୍ବ ଭୂତେଷୁ କଶ୍ଚିଦର୍ଥ ବ୍ୟାପାଶ୍ରୟଃ । ୧୮ ।

ଇ ସଂସାର ମେ ଉ ପୁରୁଷ କର କରେକ୍ କୋନୋ ନଖେ । ନୀକରଲେ ଭି କୋନୋ ଜରୁରତ ନଖେ । କାହେ ? ଉକର ସବ୍ ଭୂତ ମେ ଆପନ ସୁଖ ଲଭ କର କୋନୋ ନାତା ନଖେ । ହଲ ଭି ଉକର ସେ ଖାଲି ଲୋକ ଶିକ୍ଷା କରମ କରଲ ଯାଏଇ । ୧୮ ।

ଟସ୍ମାଦ୍‌ସକ୍ତଃ ସତତଂକାର୍ଯ୍ୟଂ କର୍ମ ସମାଚର,
ଅସକ୍ତୋ ହ୍ୟା ଚରନ୍ କର୍ମ ପରମା ପ୍ନୋତି ପୁରୁଷଃ । ୧୯ ।

ଏ ଅର୍ଜୁନ ! ରୋଉରେ ଆଶାକେ ଛୋଇଡ କେ ସଗରେ ଖନ ଆପନ କରମ୍‌କେ ଠିକ୍ ସେ କରୁ । ଯେ ଆଶା ଛୋଇଡ଼ କେ କାମ କରେଲ, ସେ ପରମାତ୍ମା କେ ପାଓ୍ୱେଲ । ୧୯ ।

କର୍ମ ଣୈବ ହି ସଂସିଦ୍ଧି ମାସ୍ଥିତା ଜନକା ଦୟଃ,
ଲୋକ ସଂଗ୍ରହ ମେ ବାପି ସଂ ପଶ୍ୟନ୍ କର୍ତ୍ତୁମର୍ହସି । ୨୦ ।

ଏହେ ନୀୟର ଜନକ ଆଦି ଜ୍ଞାନୀମନ ଆଶା ଛୋଇଡ଼ କେ କରମ କଇର କେ ପରମ ସିଦ୍ଧି ପା ହୟଁ । ତେକର ଶିଖାଏକ ଇଗିନ କରମ କେ କରେକ୍ ଆହେ । ୨୦ ।

ଯଦ୍ୟଦା ଚରତି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସ୍ତର ଦେବେତରୋ ଜନଃ
ସ ଯଦ୍ ପ୍ରମାଣଂ କୁରୁତେ ଲୋକ ସ୍ତଦନୁ ବର୍ତ୍ତତେ । ୨୧ ।

ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୁରୁଷ ଯେ ଡ଼ହର ମେ ଯାଏନ, ଦୋସର ପୁରୁଷ ମନ ଭି ଓହେ ଡ଼ହର ସେ ଯାଏନ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୁରୁଷ ଯେ ପ୍ରମାଣ କଇର ଦେଲ, ନରମନ ଓହେ ପ୍ରମାଣ କେ ମାଇନ କେ ଚଲେନା । ୨୧ ।

ନମେ ପାର୍ଥାସ୍ତି କର୍ତ୍ତବ୍ୟଂ ତ୍ରିଷୁ ଲୋକେଷୁ କିଞ୍ଚନ
ନାନ ବାପ୍ତ ମବାପ୍ତବ୍ୟଂ ବର୍ତ୍ତ ଏବଚ କର୍ମଣି । ୨୨ ।

ତେକର ଏ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ମୋକେ ତିନି ଲୋକ ମେ କୋନୋ କାମ କରେକ ନଖେ । ଆଉ କୋନୋ ବସ୍ତୁକର ଘଟି ନଖେ । ହୟ ଭି ମୟଁ କରମ୍ କରଥୋଁ । ୨୨ ।

ଯଦି ହ୍ୟହଂ ନ ବର୍ତ୍ତେୟଂ ଜାତୁ କର୍ମଣ୍ୟ ତନ୍ଦ୍ରିତଃ
ମମ ଦର୍ତ୍ମାନୁ ବର୍ତ୍ତନ୍ତେ ମନୁଷ୍ୟାଃ ପାର୍ଥ ସର୍ବଶଃ । ୨୩ ।

ଯବ ମୋୟଁ ଚେଇତ କେ କୋନୋ କାମ ନୀ କରମୁଁ ହଲ, ଏ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ସବ୍ ତରଫ ସେ ମନୁଷ ମନ ମୋର ଯାଏକ ଡ଼ହର ମେ ଯାବୟଁ । ମୋର ପିଛା କରବୟଁ । ୨୩ ।

ଉତ୍ସୀ ଦେୟୁ ରିମେ ଲୋକା ନ କୁର୍ଯ୍ୟାଂ କର୍ମ ଚେଦହମ୍
ସଂ କରସ୍ୟ ଚ କର୍ତ୍ତା ସ୍ୟାମୁ ପହନ୍ୟା ମିମାଃ ପ୍ରଜାଃ । ୨୪ ।

ଆଗର ମୋୟଁ କରମ ନୀ କରମୁଁ ହଲ ଇ ସବ୍ ସୃଷ୍ଟି କର ଧରମ୍ ନାଶ ହୋଇ ଯାଇ । ଆଉର ମୋୟଁ ବର୍ଣ୍ଣଶଙ୍କର (ଦୋଗଲା) ବଇନ ଯାମୁଁ । ଆଉର ଇ ସମୁଗ୍ର ସୃଷ୍ଟି କର ପ୍ରଜା ମଇର ଯାବୟଁ । ୨୪ ।

ସକ୍ତାଃ କର୍ମଣ୍ୟ ବିଦ୍ୱଂସୋ ଯଥା କୁର୍ବନ୍ତି ଭରତ
କୁର୍ଯ୍ୟା ଦ୍ୱିଦ୍ୱାଂ ସ୍ତଥାସକ୍ତ ଶ୍ଚିକୀର୍ଷୁ ଲୋକ ସଂଗ୍ରହଂ । ୨୫ ।

ତେକର ଏ ଭରତ ! କରମ ମେଁ ଆଶ୍ରା କରେନ୍ ସେ ଅଜ୍ଞାନୀ ମନ, ଯେ ଲେଖେ କରମ କରେନ୍ ଓହେ ଲେଖେ ଆଶା ରାଖେନ । ଜ୍ଞାନୀମନ ଆଶା ଛୋଇଡ଼କେ ଶିଖାଏକ ଲଗିନ କରମ କରେନ । ୨୫ ।

ନ ବୁଦ୍ଧି ଭେଦଂ ଜନୟେଦ, ଜ୍ଞାନାଂ କର୍ମ ସଙ୍ଗିନାଂ
ଯୋଜୟେତ ସର୍ବ କର୍ମାଣି ବିଦ୍ୱାନ୍ୟୁକ୍ତଃ ସମାଚରନ୍ । ୨୬ ।

ଆଉର ଜ୍ଞାନୀ ପୁରୁଷ ମନକେ ଉଚିତ ଆହେ କି, କରମ କର ଆଶ୍ରାମେ ଆହୟଁ ସେ ଅଜ୍ଞାନୀ ମନକ ବୁଦ୍ଧିକେ ଭରମ ଅର୍ଥାତ କରମ ମେ ନିରାଶ ନା କରୟଁ । ଆପନେ ପରମାତ୍ମା ମେ ଲୟ (ସ୍ମରଣ) ଗଇଖକେ ସବ କରମ କେ ଠିକ୍ ସେ କଇର କେ ଦୋସର ମନକେ ଭି ଓହେ ଲେଖେ କରୁଓ୍ୱାୟଁ । ୨୬ ।

ପ୍ରକୃତେଃ କ୍ରିୟମଣାନି ଗୁଣୈ କର୍ମାଣି ସର୍ବଶଃ
ଅହଂକାର ବିଶ୍ୱତାମା କର୍ତ୍ତାହମିତି, ମନ୍ୟତେ । ୨୭ ।

ଏ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ଠିକ୍ ମେ ସମୁଗ୍ର କରମ ପ୍ରକୃତି କର ଗୁନ ସେ ହୋଥେ । ମଗର ଅହଂକାର ମେ ଭଇର କେ ମୋୟ କଇର ହେଁା କହେନ । ୨୭ ।

ତତ୍ତ୍ୱ ବିତ୍ତୁ ମହାବାହୋ ଗୁଣ ଖର୍ମ ବିଭଗୟୋଃ
ଗୁଣା ଗୁଣେଷୁ ବର୍ତ୍ତନ୍ତ ଇତି ମତ୍ୱା ନ ସଜ୍ଜତେ । ୨୮ ।

ହେ ମହାବାହୁ ! ଗୁନ ବିଭଗ ଆଉର କରମ ବିଭଗ କର ତତ୍ତ୍ୱ କେ ଜାନେଲ ସେ ଜ୍ଞାନୀ ଗୁନ ଚଲଥେ ଜାଇନ କେ, କରମ୍ ମେ ଅଭିମାନ (ଗରବ) ନୀ କରେଇ । ୨୮ ।

ପ୍ରକୃତେର୍ଗୁଣ ସଂ ମୂଢ଼ାଃ ସଜନ୍ତେ ଗୁଣ କର୍ମସୁ
ତାନ କୃତ୍ସ୍ନା ବିଦୋ ମନ୍ଦାନ୍ କୃତ୍ସ୍ନ ବିନ୍ନ ବିଶ୍ୱରୟେତ୍ । ୨୯ ।

ଏ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ପ୍ରକୃତି ଆଉର ଗୁନ ମେଁ ଭୁଲୟ ହୟଁ ସେ ମନ, ଗୁନ ଆଉର କରମ କେ ଆଶ୍ରା କରେନ । ଠିକ୍ ସେ ନୀ ବୁଇଝ ହୟଁ ସେ ମନକେ ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନୀ ଜ୍ଞାନକର ଡ଼ହର ନା ଦେଖାଓ୍ୱକ୍ । ୨୯ ।

ମୟି ସର୍ବାଣି କର୍ମାଣି ସନ୍ନ୍ୟାସ୍ୟାଧ୍ୟାମ୍ ଚେତସା
ନିରାଶୀର୍ନିର୍ମମୋ ଭୂତ୍ୱା ଯୁଧ୍ୟସ୍ୱ ବିଗତ ଜ୍ୱରଃ । ୩୦ ।

ତେକର ଏ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ରୋଉରେ ଆତ୍ମାଜ୍ଞାନ ମେ ମନ ଦେଇକେ, ସମୁଗ୍ର କରମ କେ ମୋକେ ଜୀମା କଇର କେ କରମ କର ଫଲ ଆଶା ଛୋଇଡ଼ କେ ନୋକର ଲେଖେ କାମ କରୁ । ଆଉର ଯୁଦ୍ଧ ଭି କରୁ । ୩୦ ।

ୟେମେ ମତ ମିଦଂ ନିତ୍ୟ ମନୁ ତିଷ୍ଠନ୍ତି ମାନବାଃ
ଶ୍ରଦ୍ଧାବନ୍ତୋଽନ ସୂୟନ୍ତୋ ମୁଚ୍ୟନ୍ତେ ତେଽପି କର୍ମଭିଃ । ୩୧ ।

ଏ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ଇଶ୍ୱର ଜଗ ଫଲ ରାଇଖ କେ ବିଧି ବିଧାନ ସେ ଶୁଭ କାମକେ କରେକ୍ ଆହେ । ଶରଧା ସାଥ କରମ କରେନ ସେ ମନ ମୁକ୍ତି ହୋଏନ (ତଇର ଯାଏନ) । ୩୧ ।

ଯେ ତ୍ୱେତ ଦଭ୍ୟ ସୟନ୍ତୋ ନାନୁ ତିଷ୍ଟନ୍ତି ମେ ମତଂ
ସର୍ବଜ୍ଞାନ ବିମୂଢ଼ାସ୍ତାନ ବୁର୍ଦ୍ଧି ନଷ୍ଟା ଚେତସାଃ । ୩୨ ।

ହିଂସା (ହିସଙ୍ଗା) ଛୋଇଡ଼୍ କେ, ଫଲକର ଆଶା ଛୋଇଡ଼୍ କେ, କାମକେ କରେକ୍ ଆହେ । ମଗର ଜ୍ଞାନ ନଖେ ମେ ମନ ଅବିବେକି (ବୁର୍ଦ୍ଧି ହୀନ) ଆଉର ତ୍ଵହର ବେଁଡ଼ାଇ କାହାଏନ । ଇ ମନକ ମଙ୍ଗଲ ନୀ ହଏଲ । ୩୨ ।

ସଦୃଶଂ ଚେଷ୍ଟତେ ସ୍ୟସ୍ୟାଃ ପ୍ରକୃତେ ର୍ଜ୍ଞାନ ବାନପି
ପ୍ରକୃତିଂ ଯାନ୍ତି ଭୂତାନି ନିଗ୍ରହଃ କିଂ କରିଷ୍ୟତି । ୩୩ ।

ସବ ପ୍ରାନୀ ପ୍ରକୃତି ଅର୍ଥାତ୍ ଆପନ ଆଦତ୍ କର ବଶ ମେ ରଇହ କେ କରମ କରେନ । ଜ୍ଞାନୀ ଭି ପ୍ରକୃତି କର ବଶମେ ରଇହ କେ କାମ କରେଲ । ଇହାଁ କେକରୋ ବଲ ନଖେ । ୩୩ ।

ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ସ୍ୟେନ୍ଦ୍ରିୟ ସ୍ୟାର୍ଥେ ରାଗ ଦ୍ୱେଷୌ ବ୍ୟବସ୍ଥିତୌ
ତୟୋର୍ନ ବଶମା ଗଛେ ଭୌହ୍ୟସ୍ୟ ପରି ପନ୍ଥିନୌ । ୩୪ ।

ଶରୀର ମେଁ ପାଁଚ ଗୋଟ ଜ୍ଞାନ ଇନ୍ଦ୍ରି ଆହୟଁ । ଇ ମନ ଶତ୍ରୁ ହଏନ । ଜୀଭ୍ ମଧୁର ମିଠା ଖୋଜେଲା, ନାକ ସୁଗନ୍ଧ ଖୋଜେଲା । କାନ ମଧୁର ସ୍ୱର (ଆଓ୍ଵାଜ) କେ ଖୋଜେଲା, ଆଇଁଖ ସୁନ୍ଦର ରୂପ ଖୋଜେଲ । ଚର୍ମ (ଛାଲା) ନରମ ଚିଜ ଖୋଜେଲା । ମୁକ୍ତି କାମୀ ଲାଗିନ ଇ ମନ ସବ୍ ବଇରୀ ହଏନ । କାମ, କ୍ରୋଧ, ଲୋଭ, ମୋହ ପାକ୍କା ବଇରୀ ହେକୟଁ । ୩୪ ।

ଶ୍ରେୟାନ ସ୍ୱ ଧର୍ମୋ ବିଗୁଣଃ, ପରଧର୍ମାତ୍ର ସନୁଷ୍ଠିତାତ୍,
ସ୍ୱଧର୍ମେ ନିଧନଂ ଶ୍ରେୟଃ ପରଧର୍ମୋ ଭୟାବହଃ । ୩୫ ।

ଆପନ କୁଲ ଆଉର ଧରମ୍ ମେ ଦୋଷ ରହଲେ ଭି ଆପନ କୁଲ ଧରମ୍‌ମେ ମରେକ ସବସେ ଠିକ୍ ଆହେ । ପରକ୍ କୁଲ ଧର୍ମ ବେଶ ରହଲେ ଭି ଉକେ ଆପ ନାଏକ ନଖେ । ୩୫ ।

ଅର୍ଜୁନ କହଲୟଁ

ଅଥକେନ ପ୍ରଯୁକ୍ତୋ଼ୟଂ ପାପଂ, ଚରତି ପୁରୁଷଃ,
ଅନିଛନ୍ନପି ବାର୍ଷ୍ଣେୟ ବଳାଦିବ ନିଯୋଜିତଃ । ୩୬ ।

ହେ ହୃଷିକେଶ ! କରମ୍ ଅକରମ୍, ନିନ୍ଦା, ଅସ୍ତୁତି, ପାପ, ପୂଇନ୍ ବେଶ, ବେକାର, ହାଇନ ଲଭ, ମଙ୍ଗଲ ଅମଙ୍ଗଲ, ଇ ସବ୍ କେ ଜାଇନ କେ କେକର, ଭେଜେକ୍ ମେ ପାପ କରେଲ, ତେକେ ବୁଝାୟ ଦେଉ । ୩୬ ।

ଶ୍ରୀ ଭଗଓ୍ୱାନ କହଲୟଁ

କାମ ଏଷ କ୍ରୋଧ ଏଷ ରଜୋଗୁଣ ସମୁଭବଃ,
ମହା ଶନୋ ମହା ପାପ୍ମା ବିଦ୍ଧ୍ୟେ ନ ମିହ ବୈରିଣାମ୍ । ୩୭ ।

ଏ ଅର୍ଜୁନ ! ରଜ ଗୁନ ସେ ସିରଜଲ ଇ କାମ କ୍ରୋଧ ହେକେ । ରଜଗୁନ୍ ବାଇଢ ରହେଲ ହଲ ଶିକ୍ଷା, ବିବେକ, ଉପଦେଶ କେ ନୀ ପାଓ୍ୱତ ତକ୍ ଇଛା କରଲ ଟିଜ ନୀ ପାଲେ, ହିଦକଲ ଆଇଗ ଲେଖେ ବାଢ଼େଲ । ତେକର କାମ ବଇରୀ ହେକେ । ୩୭ ।

ଧୂମେନା ବ୍ରିହତେ କହ୍ନି ର୍ୟଥାଦର୍ଶୋ ମଳେ ନ ଚ,
ଯଥୋ ଲ୍ଲେନା ବୃଣେ ଗର୍ଭ ସ୍ତଥା ତେନେ ଦମା ବୃତଂ । ୩୮ ।

ଯେ ଲେଖେ ଧୁଙ୍ଗିୟା ମେ ଆଇଗ, ମଇଲ ମେ ଆୟନା, ଜରାୟୁ (ଝିଲ୍ଲୀ) ମେ ଗରଭ, ତାବାୟ ହେ, ସେହେ ଲେଖେ କାମ ସେ ଜ୍ଞାନ ତାବାୟ ହେ । ୩୮ ।

ଆବୃତଂ ଜ୍ଞାନ ମେତେନ ଜ୍ଞାନି ନୋ ନିତ୍ୟ ବୈରିଣା
କାମ ରୂପେଣ କୌନ୍ତେୟ ଦୁଷ୍ପୂରେଣା ନଳେନଚ । ୩୯ ।

ଏ ଅର୍ଜୁନ । ମନୁଷ କର ବଇରୀ କାମ (କାମନା, ଇଛା) ଆଇଗ ଲେଖେ ସନ୍ତୋଷ ନୀ ହଏଲ । ସେ ଜ୍ଞାନୀ ମନକ ସଗରେ ଖନ ବଇରୀ ବଇନ କେ ଜ୍ଞାନକେ ତାଇବ କେ ରଇଖେ । ୩୯ ।

ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ମନୋବୁଦ୍ଧି ରସ୍ୟାଧିଷ୍ଠାନ ମୁଚ୍ୟତେ,
ଏତୈର୍ବି ମୋହୟ ତ୍ୟେଷ ଜ୍ଞାନ ମାବୃତ୍ୟ ଦେହିନମ୍ । ୪୦ ।

ଏ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ଇନ୍ଦ୍ରି ମେ, ମନମେ ଆଉର ବୁଇଦ୍ଧ ମେ କାମ ରହେଲ । ଇ କାମ ମନ, ବୁଦ୍ଧି ଆଉର ଇନ୍ଦ୍ରି ସେ ଜ୍ଞାନକେ ଢାଇବ କେ ଜୀବାତ୍ମା କେ ମୋଇହ ଦେଲ । ୪୦ ।

ତସ୍ମା ତ୍ୱମିନ୍ଦ୍ରିୟାଣ୍ୟାଦୌ ନିୟମ୍ୟ ଭରତର୍ଷଭ,
ପାପ୍ମାନଂ ପ୍ରବହି ହ୍ୟେନଂ ଜ୍ଞାନ ବିଜ୍ଞାନ ନାଶନଂ । ୪୧ ।

ଏ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ଗେଉରେ ଆଗେ ଇନ୍ଦ୍ରି, ମନ ବୁଦ୍ଧି କେ ବଶ ମେ କଇରକେ ଜ୍ଞାନ ଆଉର ବିଜ୍ଞାନ କେ ନାଶ କରେଲ, ସେ କାମ ପାପୀ କେ ଜରୁର । କଇର କେ ନାଶ କରୁ । ୪୧ ।

ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ପରଣ୍ୟାହୁ ରିନ୍ଦ୍ରି ୟେ ଭ୍ୟାଃ ପରଂ ମନ,
ମନ ସସ୍ତୁ ପର ବୁଦ୍ଧି ର୍ବୁଦ୍ଧେୟଃ ପର ତସ୍ତୁ ସଃ । ୪୨ ।

ଏ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ଇ ଶରୀର ମେ ବିଷୟ ଭେଗ ଲଗିନ ଇନ୍ଦ୍ରି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଆହେ । ଇନ୍ଦ୍ରି ସେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମନ ଆହେ । ମନସେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୁଦ୍ଧି ଆହେ, ମନ ଆଉର ବୁଦ୍ଧି ସେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଆତ୍ମା ଆହେ । ୪୨ ।

ଏବଂ ବୁଦ୍ଧେଃ ପରଂ ବୁଦ୍ଧ୍ୱା ସଂସ୍ତଭ୍ୟାତ୍ମା ନମାତ୍ମନ,
ଜହି ଶତ୍ରୁଂ ମହାବାହୋ କାମ ରୂପଂ ଦୂର ସଦମ୍ । ୪୩ ।

ଏ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ବୁଦ୍ଧି ସେ ଆଗେ ବହୁତ ମେହିନ ଆଉର ସବ ତରଫ ସେ ବଲବାନ ଆପନ ଆତ୍ମା କେ ଜାନୁ । ଆଉର ବୁଦ୍ଧି ସେ ଆପନ ମନକେ ଜିତ କେ, ଏ ମହାବାହୁ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ଆପନ ବଲକେ ଜାଇନ କେ ଇ ଦୁର୍ଜ୍ଜୟ (କଠିନ ସେ ଜିତେକ ଓ୍ୱାଲ) କାମରୂପ ଶତ୍ରୁକେ ମାରୁ । ।୪୩ ।

ଚଉଥା ଅଧ୍ୟାୟ (ଜ୍ଞାନ ଯୋଗ)

ଶ୍ରୀ ଭଗୱାନ କହଲୟଁ

ଇମଂ ବିବସ୍ୱତେ ଯୋଗଂ ପ୍ରୋକ୍ତ ବାନହ ମବ୍ୟୟଂ,
ବିବସ୍ୱାନ୍ ମନବେ ପ୍ରାହ ମନୁରିକ୍ଷ୍ୱା କବେଽବ୍ରବୀଦ୍ । ୧ ।

ହେ ଅର୍ଜୁନ ! ଇ ଯୋଗ କେ ମୋୟଁ କଲ୍ପକର (ବେରଗଛ) ଫେଡ୍‌ମେ ସୂରୁଜ କେ କଇହ ରହେଁ । ସୂରୁଜ ଆପନ ବେଟା ମନୁ କେ କଇହ ରହୟଁ । ମନୁ ଆପନ ବେଟା ଇକ୍ଷ୍ୱାକୁ କେ କଇହ ରହୟଁ । ୧ ।

ଏବଂ ପରମ୍ପର ପ୍ରାପ୍ତ ମିମଂ ରାଜର୍ଷୟୋ ବିଦୁଃ,
ସକାଳେ ନେହ ମହଣ ଯୋଗୋନଷ୍ଟ ପରଂତପ । ୨ ।

ଇ ଯୋଗ କେ ରାଜର୍ଷି ମନ ଜାଇନ ରହୟଁ । ମଗର ବହୁତ ଦନ ହଲନି ତେକର ଇ ଧରତୀ ମେ ଲେପ (ଲୁଇକ୍) ହୋଇ ଯାୟ ରହେ । ୨ ।

ସଏବାୟଂ ମୟାତେଽଦ୍ୟ ଯୋଗଃ ପ୍ରୋକ୍ତଃ ପୁରାତନଃ,
ଭକ୍ତୋଽସିମେ ସଖାଚେତି ରହସ୍ୟଂ ହ୍ୟେତ ଦୁତ୍ତମ୍ମ । ୩ ।

ଓହେ ପୁରୁନା ଯୋଗ କେ, ଏଖନ ମୋୟଁ ରୋଉର ଜଗ କହଥେଁା । ରୋଉରେ ମୋର ଭଗତ ଆଉର ପ୍ରେମୀ ସାଥୀ ହୋ ଥି । ଇ ଯୋଗ ବହୁତ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଆହେ । ଇହାଁ ଗୁପୁତ ଆମ୍ହାକର ଗୂଢ ବାଢ ଆହେ । ୩ ।

ଅର୍ଜୁନ କହଲୟଁ

ଅପରଂ ଭବତୋ ଜନ୍ମ ପରଂ ଜନ୍ମ ବିବସ୍ୱତଃ,
କଥମେତ ଦ୍ୱିଜାନୀୟାଂ ତ୍ୱମା ଦୌ ପ୍ରୋକ୍ତ ବାନିତି । ୪ ।

ହେ ଭଗୱାନ ! ରୋଉର ଜନମ ଆବ୍ ହୋଇ ହେ । ସୁରୁଜ କର ଜନମ୍ ବହୁତ ଦିନ ହୋଥେ, ତେକର କଲ୍ପକର ଫେଡ୍‌ମେ ରୋଉରେ କହଲି, କଇସନ ଜାନମୁଁ ? । ୪ ।

ଶ୍ରୀ ଭଗଓ୍ୱାନ କହଲୟଁ

ବହୂନିମେ ବ୍ୟତିତାନି ଜନ୍ମାନି ତବ ଋର୍ଜୁନ,
ତାନ୍ୟହଂ ବେଦ ସର୍ବାଣି ନତ୍ୱଂ ବେଥି ପରଂନ୍ତପ । ୫ ।

ଏ ଅର୍ଜୁନ ! ମୋର ଆଉର ତେଉର ବହୁତ ଜନମ ହୋଇ ଯାୟ ହେ । ମଗର ଉ ସବକେ ତଉରେ ନୀ ଜାନୀଲ । ଆଉର ମୋୟଁ ଜାନଥୋ । ୫ ।

ଅଜୋପି ସନ୍ନବ୍ୟ ୟାତ୍ମା ଭୂତାନାମୀ ଶ୍ୱରୋଽପିସନ୍,
ପ୍ରକୃତିଂ ସ୍ୱାମଧିଷ୍ଠାୟ, ସମ୍ଭବା ମ୍ୟାତ୍ମମାୟ ୟା । ୬ ।

ମୋର ଜନମ ସବ୍ ମନୁଷ ମନକ ଜନମ ଲେଖେ ନଖେ । ମୋର ମରନ ନଖେ ଆଉର ଜନମ ଭି ନଖେ । ସବ ଭୂତ ମନକ (ଶରୀରଧାରୀ ମନକ) ମୋୟଁ ଈଶ୍ୱର ହୋଥୋଁ । ଆପନ ପ୍ରକୃତି କେ ବଶମେ ରଇଖ କେ ଯୋଗ ମାୟା ମେ ପରଗଟ ହୋ ଥୋଁ । ୬ ।

ଯଦା ଯଦା ହି ଧର୍ମସ୍ୟ ଗ୍ଲାନିର୍ଭବତି ଭରତ,
ଅଭ୍ୟୁତ୍ଥାନମ ଧର୍ମସ୍ୟ ତଦାତ୍ମାନାଂ ସୃଜାମ୍ୟହଂ । ୭ ।

ଏ ଭରତ ! ଯବ ଯବ ଧରମ କର ହାନୀ ଆଉର ଅଧରମ୍ କର ବଢ଼ତି ହୋଏଲ, ତବ ତବ ମୋୟଁ ଅପନ ରୂପ ଧଇର କେ ପରଗଟ ହୋଅନା । ୭ ।

ପରିତ୍ରାଣାୟ ସାଧୁନାଂ ବିନାଶାୟ ଚ ଦୁଷ୍କୃତାଂ,
ଧର୍ମ ସଂସ୍ଥାପନାର୍ଥାୟ ସମ୍ଭବାମି ଯୁଗେ ଯୁଗେ । ୮ ।

ସାଧୁ ପୁରୁଷ ମନକେ ଉଦ୍ଧାର କରେକ, ପାପୀ ମନକେ ବିନାଶ କରେକ, ଆଉର ଧରମ କେ ଥାପେକ ଲଗିନ ଯୁଗ ଯୁଗ ମେ ମୋୟଁ ପରଗଟ ହୋଥୋଁ । ୮ ।

ଜନ୍ମ କର୍ମ ଚମେ ଦିବ୍ୟ ମେବଂ ଯୋ ବେତ୍ତି ତତ୍ତ୍ୱତଃ,
ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା ଦେହଂ ପୁନର୍ଜନ୍ମ ନୈତି ମାମେତି ସୋଽର୍ଜୁନ । ୯ ।

ଏ ଅର୍ଜୁନ ! ମୋର ଓହେ ଜନମ ଆଉର କରମ ଦିଦ୍ୟ (ଅଲୌକିକ) ଆହେ । ଇ ଲେଖେ ଯେ ପୁରୁଷ ତତ୍ତ୍ୱ କେ ଜାନେଲ ସେ ଶରୀର ଛୋଇଡ଼ କେ ଆଉର ଜନମ ନୀ ହୋଇକେ ମୋକେ ପାଓ୍ୱେଲ । ୯ ।

ବୀତରାଗ ଭୟ. କ୍ରୋଧ ମନ୍ମୟା, ମାମୁପା ଶ୍ରିତାଃ,
ବହବୋଜ୍ଞାନ ତପସାପୂତା ମଭାବ ମାଗତାଃ । ୧୦ ।

ଏ ଅର୍ଜୁନ ! ଆଗେ ଭି ରାଗ, ଭୟ ଆଉର କ୍ରୋଧ ଛୋଇଡ଼ କେ ଏକ ଲୟମେ ମୋର ଶରନ ଲେଇକେ ବହୁତ ପୁରୁଷ ଜ୍ଞାନ ଆଉର ତପସେ ପବିତର, ହୋଇ କେ ମୋର ରୂପ କେ ପା ହୟଁ । ୧୦ ।

ଯେ ଯଥା ମାଂ ପ୍ରପଦ୍ୟନ୍ତେ, ତାଂ ସ୍ତଥୈବ ଭଜାମ୍ୟହଂ
ମମ ବାର୍ତ୍ମା ନୁ ବର୍ତନ୍ତେ ମନୁଷ୍ୟାଃ ପାର୍ଥ ସର୍ବଶଃ । ୧୧ ।

ଏ ଅର୍ଜୁନ ! ଯେ ମୋକେ ଯେ ନୀଯର ଭଜେଲ, ମୋୟଁ ଉକେ ଓହେ ନୀଯର କିରିପା କରୋନ । ତେକର ବୁର୍ଦ୍ଧିମାନ ମନ ମୋର ଡହର ମେ ଯାଏନ । ୧୧ ।

କାଂକ୍ଷନ୍ତଃ କର୍ମଣାଂ ସିର୍ଦ୍ଧିଂ ଯଜନ୍ତ ଇହ ଦେବତା,
କ୍ଷିପ୍ରଂ ହି ମନୁଷେ ଲେକେ ସିର୍ଦ୍ଧି ର୍ଭବତି କର୍ମଜା । ୧୨ ।

ଆଉର ଯେ ମନ ମୋକେ ତତ୍ତ୍ୱ (ଠିକ) ସେ ନୀ ଜାନେନ, ସେ ମନ କରମ ଫଲ ପାଓ୍ୱେକ ଲଗିନ ଦେବା ଦେବୀ ମନକେ ପୂଜା କରେନ । ଆଉର କରମ ଫଲ ଭି ଜଲଦି ପାଓ୍ୱେନ । ମଗର ଉ ମନ ମୋକେ ନୀ ପାଓ୍ୱେନ । ୧୨ ।

ଚାତୁର୍ବର୍ଣ୍ୟଂ ମୟା ସୃଷ୍ଟଂ ଗୁଣ କର୍ମ ବିଭାଗଶଃ,
ତସ୍ୟ କର୍ତାର ମପିମାଂ ବିଦ୍ଧ୍ୟ କର୍ତା ରମ ବ୍ୟୟଂ । ୧୩ ।

ଏ ଅର୍ଜୁନ ! ଗୁଇନ ଆଉର କରମ କର ବିଭାଗ ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣ, କ୍ଷତ୍ରୀୟ, ବୈଶ୍ୟ, ଶୁଦ୍ର ମୋର ସେ ବାନାଇ ଯାୟ ହେ । ଉ ମନକ କର୍ତା ହଲେ ଭି ମୋକେ ଅକର୍ତା ଅବ୍ୟୟ ଜାନୁଁ । ୧୩ ।

ନ ମାଂ କର୍ମାଣି ଲିମ୍ପନ୍ତି ନ ମେ କର୍ମ ଫଳେ ସ୍ପୃହା,
ଇତି ମାଂ ଯୋଽଭି ଜାନାତି କର୍ମ ଭି ର୍ନ ସ ବଧ୍ୟତେ । ୧୪ ।

ମୋୟଁ କରମ ଫଲକେ ଛୋଇଡ୍ ଦେଇ ହେଁ । ତେକର କରମ ନୀ ଛୁଓ୍ଵେଲ, ନୀ ଲେଟେଲ । ଯେ ତତ୍ତ୍ୱ କେ ଜାନେଲ ସେ ଭି କରମ ମେ ନୀ ବାନ୍ଧାୟଲ । ୧୪ ।

ଏବଂ ଜ୍ଞାତ୍ୱା କୃତଂ କର୍ମ ପୂର୍ବୈରପି ମୁମୁକ୍ଷୁଭିଃ,
କୁରୁ କର୍ମୈବ ତସ୍ମା ତ୍ୱଂ ପୂର୍ବୈଃ ପୂର୍ବୈତରଂ କୃତଂ । ୧୫ ।

ଆଗେ ରହୟଁ ସେ ଆଦମି ମନ ଇ ନୀୟର ଜାଇନ୍ କେ, କରମ କରତ୍ ରହୟଁ । ତେକର ରୋଉରେ ଭି ଆଗେ କଇର ଯାୟ ହୟଁ ସେହେଲେଖେକର । ୧୫ ।

କିଂ କର୍ମକିମ୍ କର୍ମେତି କବୟୋଽପ୍ୟତ୍ର ମୋହିତାଃ,
ତତ୍ତେ କର୍ମ ପ୍ରବକ୍ଷ୍ୟାମି ଯଜ ଜ୍ଞାତ୍ୱା ମୋକ୍ଷତେଽଶୁଭତି । ୧୬ ।

ମଗର କରମ୍, ଅକରମ କା ହେକେ ? ଇହାଁ ଜ୍ଞାନୀମନ ଭରଇମ୍ ଯାୟ୍ ହୟଁ । ତେକର କର୍ମତତ୍ତ୍ୱ (କାମକର ଗୂଢ଼ ବାତ) ରୋଉର ଜଗ ଠିକ୍ ସେ କହଥୋଁ । ଉକେ ଜାଇନକେ ସଂସାର କର ବନ୍ଧନସେ ଛୁଇଟ ଯାଉ । ୧୬ ।

କର୍ମଣୋ ହ୍ୟାପି ବୋଦ୍ଧ ବ୍ୟଂ ବୋଦ୍ଧବ୍ୟଂ ଚ ବିକର୍ମଣଃ,
ଅକର୍ମଣ୍ୟଶ୍ଚ ବୋଦ୍ଧବ୍ୟଂ ଗହନା କର୍ମଣୋ ଗତିଃ । ୧୭ ।

ଏ ଅର୍ଜୁନ ! ଶାସ୍ତର ଆଉର ସ୍ମୃତି (ଶୁନର)ମେ ଯେ ଯେ କରେକ କହଲ, ଯାୟ ହେ ଉକେ କରମ କହେନ । ଇ କରମ କର ଗୂଢ଼ ବାତକେ ଠିକସେ ଜାନେକ୍ ଆହେ । ଶାସ୍ତର ମେ ଯେ ମାନା କରଲ ଯାୟ ହେ, ସେକେ "ବିକରମ୍" କହେନ । ଉକର ଗୂଢ଼ ବାତକେ ନୀ ଜାନଲେ, କଇସନ ଛୋଡ଼େକ୍ ହୋଇ ? ସବକରମ ଛୋଡ଼େକ୍ କେ "ଅକରମ୍" କହେନ । ଉକର ଗୂଢ଼ ବାତକେ ନୀ ଜାନଲେ ଢ଼ହର ହେଜାୟେକ ହୋଇ । ଇ ମନ ଗୂଢ଼ ବାତ (ଭିତରି କାଥା) ବହୁତ କଠିନ ଆହେ । ୧୭ ।

କର୍ମଣ୍ୟ କର୍ମଯଃ ପଶ୍ୟେ ଦ କର୍ମଣିଚ କର୍ମଯଃ,
ସ ବୁଦ୍ଧି ମାନ୍ମନୁଷ୍ୟେଷୁ ସଯୁକ୍ତଃ କୃସ୍ନ କର୍ମ କୃତ । ୧୮ ।

ଏ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ଯେ ଆତ୍ମାକେ କାମ ନୀ କରେଲ କଇହ କେ ଜାନେଲ, ସେ ବୁଦ୍ଧିମାନ ହେକେ । ଯେ ଇନ୍ଦ୍ରି ଆଉର ପ୍ରକୃତି କେ କାମ କରଥେ ଜାନେଲ, ସେ ଭି ବୁଦ୍ଧିମାନ ହେକେ । ପ୍ରକୃତି ସେ ବନଲ ଦୁନିଆଁ "ପରପଞ୍ଚ କରମ" କାହାୟଲା । ଚେତଲ ଆତ୍ମା "ଅକର୍ମ" ଅଲଗ ଆହେ । ୧୮ ।

ଯସ୍ୟ ସର୍ବେ ସମାରମ୍ଭଃ କାମ ସଂକଳ୍ପ ବର୍ଜିତାଃ,
ଜ୍ଞାନାଗ୍ନି ଦଗ୍ଧ କର୍ମଣାଂ ତମାହୁଃ ପଣ୍ଡିତଂ ବୁଧାଃ । ୧୯ ।

ଏ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ଯେ କର ସବ କରମ କର ଇଚ୍ଛା ମେଇଟ ଯାୟ ହେ, ଆଉର ଜ୍ଞାନକର ଆଇଗ ମେ କରମ ଭସ୍ମ (ରାଖ) ହୋଇ ଯାୟ ହେ ସେହେ ଜ୍ଞାନୀ ଆଉର ପଣ୍ଡିତ ହେକେ । ୧୯ ।

ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା କର୍ମଫଳା ସଙ୍ଗଂ ନିତ୍ୟ ତୃପ୍ତୋ ନିରାଶ୍ରୟଃ,
କର୍ମଣ୍ୟ ଭି ପ୍ରବୃତ୍ତୋଽପି ନୈବ କିଞ୍ଚିତ କରୋତିସଃ । ୨୦ ।

ଏ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ଯେ ପୁରୁଷ କର୍ତ୍ତା ଅଭିମାନ ଆଉର କରମ ଫଳକେ ଛୋଇଡ଼ ଦେଇ ହେ, ଆଉର ପରମାନନ୍ଦ ପରମାତ୍ମା ମେ ସନ୍ତୋଷ ଆହେ ସେ କରମ୍ କରଲେ ଭି କରମସେ ଅଲଗ ଆହେ । ୨୦ ।

ନିରାଶର୍ୟ୍ୟ ତ ଚିତ୍ତାତ୍ମା ତ୍ୟକ୍ତ ସର୍ବ ପରିଗ୍ରହଃ
ଶରୀରଂ କେବଳଂ କର୍ମ କୁର୍ବାନ୍ନାପ୍ନୋତି କିଲ୍ୱିଷଂ । ୨୧ ।

ଏ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ଯେ ଅନ୍ତର ଆତ୍ମା ଆଉର ଶରୀରକେ ଜିତ୍ ହେ, ଭୋଗ ଚିଜ କେ ଛୋଇଡ଼ ଦେଇ ହେ, ଇ ଆଶା ଛୋଡ଼ଲ ପୁରୁଷ ଶରୀର ସମ୍ବନ୍ଧ ମେ କାମ କଇର କେ ଭି ପାପ ସେ ଅଲଗ ଆହେ । ୨୧ ।

ଯଦୃଚ୍ଛା ଲାଭ ସନ୍ତୁଷ୍ଟୋ ଦ୍ୱନ୍ଦାତୀତୋ ବିମତ୍ସରଃ
ସମଃ ସିଦ୍ଧାବ ସିଦ୍ଧୌଚ କୃତ୍ୱାପି ନ ବନ୍ଧ୍ୟତେ । ୨୨ ।

ଏ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ଆପନେ ସେ ଆପନେ ଯେ ଆୟ ଯାୟଲା, ଉହାଁୟ ସନ୍ତୋଷ ରହେଲା, ହାଁସି ଠାଠା, ଦିଲଗି, ଶୋଚ, ଫିକିର ସେ ଅଲଗ ରହେଲା ମାନ ବାଡ଼ାଇ ସେ ଅଲଗ ରହେଲା, ହିସଙ୍ଗା ସେ ଅଲଗ ରହେଲା, ସିଦ୍ଧ ଅସିଦ୍ଧ ମେ ସାମାନ ରହେଲା, ସେ କରମ ମେ ନୀ ବାନ୍ଧାୟଲା । ୨୨ ।

ଗତ ସଙ୍ଗସ୍ୟ ମୁକ୍ତସ୍ୟ ଜ୍ଞାନାବସ୍ଥିତ ଚେତସଃ
ଯଜ୍ଞାୟା ଚରତଃ କର୍ମ ସମଗ୍ରଂ ପ୍ରବିଲୀୟତେ । ୨୩ ।

ଏ ଅର୍ଜୁନ ! ଫଲ ଆଶା ଛୋଇଡ୍ କେ ଜ୍ଞାନମେ ଥିରାୟ କେ ରହି ସେ ଚିତ୍ତ ଥିରାଲ ପୁରୁଷ ଯଜ୍ଞ କରି ହଲ ଉକର ସବ ପାପକରମ ନାଶ ହୋଇ । ୨୩ ।

ବ୍ରହ୍ମାର୍ପଣଂ ବ୍ରହ୍ମହବି ର୍ବ୍ରହ୍ମାଗ୍ନୌ ବ୍ରହ୍ମଣାହୁତିଂ
ବ୍ରହ୍ମୈବ ତେନ ଗନ୍ତବ୍ୟଂ ବ୍ରହ୍ମ କର୍ମ ସମାଧିନା । ୨୪ ।

ଏ ଅର୍ଜୁନ ! ଇ ଯଜ୍ଞ କରେନ ସେ ପୁରୁଷ ଭିତର ମେ କେଉ କେଉ ଇ କିସିମ ଯଜ୍ଞ କରେନ । ଅର୍ପଣ ବ୍ରହ୍ମା (ହବି, ହଓ୍ୱନ, ଲଇକ) ବସ୍ତୁ ଭି ବ୍ରହ୍ମା, ବ୍ରହ୍ମା ରୂପ ଆଇଗ ଭି ବ୍ରହ୍ମା, ହଓ୍ୱନ ପୁରୁଷ ଭି ବ୍ରହ୍ମା, ବ୍ରହ୍ମା ରୂପ କରମ ମେ ସମାଧି ରହେଇ ସେ ପୁରୁଷ ଭି ବ୍ରହ୍ମା । ୨୪ ।

ଦୈବ ମେବା ପରେ ଯଜ୍ଞଂ, ଯୋଗିନଃ ପର୍ଯ୍ୟୁପାସତେ
ବ୍ରହ୍ମାଗ୍ନୈବ ପରେ ଯଜ୍ଞଂ ଯଜ୍ଞେ ନୈବା ପଜୁହ୍ୱତି । ୨୫ ।

ଆଉର ଦୋସର ଯୋଗୀମନ ଦେଅଁତା ମନକେ ପୂଜାରୂପ ଯଜ୍ଞ ସେ ଠିକ୍ ସେ ଧ୍ୟାନ ଆଉର ଉପାସନା କରେନ । ଦୋସର ଜ୍ଞାନୀ ମନ ପରମ ବ୍ରହ୍ମ ପରମାତ୍ମା ରୂପ ଆଇଗ ମେ ଯଜ୍ଞକେ ଯଜ୍ଞସେ ହଓ୍ୱନ କରେନ । ୨୫ ।

ଶ୍ରୋତ୍ରାଦୀନୀନ୍ଦ୍ରିୟାଣ୍ୟନ୍ୟେ ସଂଯମାଗ୍ନିଷୁ ଜୁହ୍ୱତି
ଶବ୍ଦାଦୀନ ବିଷୟାନଃନ୍ୟ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଗ୍ନିଷୁ ଜୁହ୍ୱତି । ୨୬ ।

ଆଉର ଦୋସର ଯୋଗୀମନ ଜ୍ଞାନ ଆଉର ଦୋସର ସବ ଇନ୍ଦ୍ରିମନକେ ଆପନ ବଶମେ ରାଇଖ କେ, ଇନ୍ଦ୍ରି ମନକେ ଆପନ ଆପନ ବିଷୟ ସେ ରୋଇକ କେ ରାଖେନ୍ । ଦୋସର ଯୋଗୀମନ ଶବଦ ଲେଖେ ବିଷୟ କେ ଇନ୍ଦ୍ରିରୂପ ଆଇଗ ମେ ହଓ୍ୱନ କରେନ । ଆଉର ବିଷୟ ଇଚ୍ଛା ମନକେ ହଓ୍ୱନ କରେନ । ୨୬ ।

ସର୍ବାଣୀନ୍ଦ୍ରିୟ କର୍ମାଣି ପ୍ରାଣ କର୍ମାଣି ଚାପରେ
ଆତ୍ମ ସଂଯମ ଯୋଗାଗ୍ନୌ ଜୁହ୍ୱତି ଜ୍ଞାନ ଦୀପିତେ । ୨୭ ।

ଆଉର ଦୋସର ଯୋଗୀମନ ସବ ଇନ୍ଦ୍ରିମନକ୍ କରମ କେ, ପ୍ରାଣ କର କାରବାର କେ ଜ୍ଞାନମେ ଇଞ୍ଜତାୟକେ ପରମାତ୍ମାମେ ଠହଇର କେ ଯୋଗ ଆଇଗ ମେ ହଓ୍ୱନ କରେ ନ । ୨୭ ।

ଦ୍ରବ୍ୟ ଯଜ୍ଞା, ସ୍ତପୋ ଯଜ୍ଞା, ଯୋଗ ଯଜ୍ଞା ସ୍ତଥା ପରେ
ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟ ଜ୍ଞାନ ଯଜ୍ଞାଶ୍ଚ ଯତୟଃ ସଂଶିତ ବ୍ରତାଃ । ୨୮ ।

ଆଉର ଦୋସର ଯୋଗୀମନ ଈଶ୍ୱର କର ଉପରମେ ବୁଦ୍ଧି କେ ଜିମା କଇର କେ ଆଦମି ମନକ ସେଓ୍ୱା କରେ ନ । ଖରଚ କରେନ । କାତନା ଜପ, ତପ ଯଜ୍ଞ କରେନ । ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗ ଯୋଗରୂପ ଯଜ୍ଞ କରେନ । କେଉ କେଉ ଅହିଂସା ବ୍ରତ ପାଲନ କରେନ । ଆଉର କେଉ ତପ କରେନ । କୋଇ କୋଇ ଶାସ୍ତ୍ର ଜ୍ଞାନ ଯଜ୍ଞ କରେନ । ୨୮ ।

ଅପାନେ ଜୁହ୍ୱତି ପ୍ରାଣଂ ପ୍ରାଣେଽପାନଂ ତଥା ପରେ
ପ୍ରାଣା ପାନ ଗତି ରୁଦ୍ଧ୍ୱା ପ୍ରାଣାୟାମ ପରାୟଣାଃ । ୨୯ ।

କୁଛ ଯୋଗୀମନ ଆପାନ ବାୟୁ କେ ପ୍ରାଣବାୟୁ ମେ ହଓ୍ୱନ କରେନ । କେଉ କେଉ ପ୍ରାନ କେ ଅପନ ସେ ହଓ୍ୱନ କରେନ । କେଉ କେଉ ମନ ପ୍ରାନ ଆପାନ କେ ରୋଇକ କେ ପ୍ରାଣାୟମ କରେନ । ୨୯ ।

ଅପରେ ନୀୟତା ହାରାଃ ପ୍ରାଣ ପ୍ରାଣେଷୁ ଜୁହ୍ୱତି,
ସର୍ବେଽପ୍ୟେତେ ଯଜ୍ଞବିଦୋ ଯଜ୍ଞ କ୍ଷୟିତ କଲ୍ମଷାଃ । ୩୦ ।

କୁଛ ନିୟମ ସେ ଖାଏନ, ପିଏନ । ପ୍ରାନ କେ ପ୍ରାନ ସେ ହଓ୍ୱନ କରେନ । ଯେକର ଯଜ୍ଞ ସେ ପାପ ଭସମ୍ ହୋଇ ହେ, ସେ ମନ ଯଜ୍ଞ କେ ଜାନେନ ।୩୦।

ଯଜ୍ଞ ଶିଷ୍ଟା ମୃତ ଭୂଜୋ ଯାନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମ ସନାତନଂ,
ନାୟଂ ଲୋକୋଽସ୍ତ୍ୟ ଯଜ୍ଞସ୍ୟ କୁତୋଽନ୍ୟଃ କୁରୁସତ୍ତମ । ୩୧ ।

ଏ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ଯଜ୍ଞ କର ଫଲ ଜ୍ଞାନ ଅମୃତ ଯେ ଯୋଗୀମନ ଖାଏନ, ସେ ମନ ପରଂବ୍ରହ୍ମ ସନାତନ ସେ ମିଲେନ । ଯଜ୍ଞ ନୀ କରେନ ସେ ପୁରୁଷ ମନ ଧରତୀ ମେ ସୁଖ ନୀ ପାଓ୍ୱେନ ଆଉର ପରଲୋକ ମେ ଭୀ ସୁଖ ନୀ ପାଓ୍ୱେନ । ୩୧ ।

ଏବଂ ବହୁବିଧା ଯଜ୍ଞା ବିତତା ବ୍ରହ୍ମଣୋ ମୁଖେ,
କର୍ମ ଜାନ ବିନ୍ଧିତାନ ସର୍ବା ନେବଂ ଜ୍ଞାତ୍ୱା ବିମୋକ୍ଷସେ । ୩୨ ।

ଇ ଲେଖେ ବହୁଁତ କିସିମ କର ଯଜ୍ଞ ବେଦବାଣୀ (ବେଦ କାଥା) ମେ ବିସ୍ତାର କରଇ ଯାୟ ହେ । ଓହେ ସବ ଶରୀର, ମନ, ଇନ୍ଦ୍ରି କ୍ରିୟା ସେ ସିରଜନ ହୋଇ ହେ । ଇ ଲେଖେ ଭିତରି ଅରଥ କେ ଜାଇନ କେ "ନିଷ୍କାମ କରମ ଯୋଗ" କଇର କେ ବନ୍ଧନ ସେ ଛୁଇଟ ଯାଉ । ୩୨ ।

ଶ୍ରେୟାନ ଦ୍ରବ୍ୟ ମୟାଦ୍ ଯଜ୍ଞାନ୍ ଜ୍ଞାନ ଯଜ୍ଞ ପରଂନ୍ତପଃ,
ସର୍ବଂ କର୍ମାଖିଲଂ ପାର୍ଥ, ଜ୍ଞାନେ ପରିସମାପ୍ୟତେ । ୩୩ ।

ଆଉର, ଏ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ସଂସାର କର ଚିଜ ସେ ସିଦ୍ଧ ହୋଏଲ ସେ ବସ୍ତୁଯଜ୍ଞ ଲେ "ଜ୍ଞାନ ଯଜ୍ଞ" ସବସେ ବେଶ ହେକେ । ଏ ପାର୍ଥ ! ସମ୍ରଗ୍ର ଜୀଉ ମନକ କରମ ଜ୍ଞାନ ମେ ଶେଷ ଆହେ । ଜ୍ଞାନ କେ ସବ ଆଁଖୀ କଇରହୟଁ । ୩୩ ।

ତଦ୍ୱି ପ୍ରଣିପାତେ ନ ପରିପ୍ରଶେ ନ ସେବୟ,
ଉପଦେକ୍ଷ୍ୟନ୍ତି ତେଜ୍ଞାନଂ ଜ୍ଞାନୀ ନ ସ୍ତତ୍ୱ ଦର୍ଶିନଃ । ୩୪ ।

ତେକର ଗୂଢ଼ ଅରଥ କେ ଜାନେଲ ସେ ଜ୍ଞାନୀ ପୁରୁଷ ମନକେ ଠିକ ସେ ପ୍ରଣାମ କଇର କେ ଆଉର ସେଓ୍ୱା କଇର କେ, ଛଲ, କପଟ, ଛୋଉଡ଼ କେ ଜ୍ଞାନକେ ଜାନେକ ହୋଇ । ଜ୍ଞାନ କର ମରମ କେ ଜାଇନ ହୟଁ ସେ ଜ୍ଞାନୀ ମନ ରେଉରେ କେ ଉପଦେଶ ଦେବୟଁ । ୩୪ ।

ଯଜ୍ଜ୍ଞାତ୍ୱା ନ ପୁନର୍ମୋହ ମେବଂ ଯାସ୍ୟସି ପାଣ୍ଡବ,
ଯେ ନ ଭୂତା ନ୍ୟ ଶେଷେଣ ଦ୍ରକ୍ଷ୍ୟସ୍ୟାତ୍ମନ୍ୟଥୋ ମୟି । ୩୫ ।

ଯେ ଜ୍ଞାନକେ ଜାନେଲ ଉକର ଉପଦେଶ ମେ ଗେଉରେ କେ ମୋହ ନୀ ହ୍ୱାବି । ଏ ଅର୍ଜୁନ ! ଯେ ଜ୍ଞାନ ମେ ସବକେ ଡାବଲ ଅଶେଷ ଜାଗଲ ରୂପକେ ଆପନ ମେ ଆଉର ସବ ଶରୀରଧାରୀ ମେ ଦେଖବ ସେଖନ ଆପନ ଆତ୍ମା ଆଉର ପରମାତ୍ମା କେ ଦେଖବ । ୩୫ ।

ଅପି ଚେଦସି ପାପୀ ଭ୍ୟଃ ସର୍ବେଭ୍ୟଃ ପାପକୃତ୍ତମଃ,
ସର୍ବଂ ଜ୍ଞାନ ପ୍ଲବେନୈବ ବୃଜିନଂ ସନ୍ତରି ଷ୍ୟସି । ୩୬ ।

ଆଉର ଯବ ଗେଉରେ ପାପୀ ମନ ସେ ଭି ବେଶି ପାପ କଇର ହି ହଲ ଭୀ ଜ୍ଞାନ କର ଡ଼ଙ୍ଗା ମେ ନିଶଂକ ସମୁଗ୍ର ପାପ କେ ଠିକ ସେ ଲଇଘ୍ ଯାବ । ୩୬ ।

ଯଥୈ ଧାଂସି ସମିଧୋଽଗ୍ନି ର୍ଭସ୍ମସାତ କୁରୁତେଽର୍ଜୁନ,
ଜ୍ଞାନାଗ୍ନିଃ ସର୍ବ କର୍ମାଣି ଭସ୍ମସାତ୍ କୁରୁତେ ତଥା । ୩୭ ।

ଏ ଅର୍ଜୁନ ! ଯେ ଲେଖେ ହିଦକଲ ଆଇଗ ଅନ୍ଧନ କେ ଉଷ୍ମମ କଇର ଦେଲ ସେହେ ଲେଖେ ଜ୍ଞାନ ଆଇଗ ସମୁଗ୍ର କରମ କେ ଉସ୍ମମ କଇର ଦେଲ । ୩୭ ।

ନହି ଜ୍ଞାନେନ ସଦୃଶଂ ପବିତ୍ର ମିହ ବିଦ୍ୟତେ,
ତତ୍ ସ୍ୱୟଂ ଯୋଗ ସଂ ସିଦ୍ଧଃ କାଳେ ନାତ୍ମନି ବିନ୍ଦତି । ୩୮ ।

ତେକର ଇ ଦୁନିଆଁ ମେ ଜ୍ଞାନ ଲେଖେ ସାଫା ପରିଚ କରେକ୍ ଚିଜ୍ କୋନୋ ନଖେ । ଇ ଜ୍ଞାନ କେ କାତନା ଦିନ ସେ ଆପନେ ଆପନେ ମେଁ ସାମାନ ବୁଦ୍ଧି ଯୋଗ ମେ ବହୁତ ସୁନ୍ଦର ସାଫା ଦିଲ ରହେଲ ସେ ପୁରୁଷ ଆପନ ଆତ୍ମା ମେ ଅନୁମାନ କରେଲ । ୩୮ ।

ଶ୍ରଦ୍ଧାବାନ୍ଲଭତେ ଜ୍ଞାନଂ ତତ ପରଃ ସଂଯତେନ୍ଦ୍ରିୟଃ,
ଜ୍ଞାନଂ ଲବ୍ଧ୍ବା ପରାଂ ଶାନ୍ତି ମଚିରେଣାଧି ଗଚ୍ଛତି । ୩୯ ।

ଆଉର ଏ ଅର୍ଜୁନ ! ଜ୍ଞାନମେ ଇନ୍ଦ୍ରି ମନକେ ଜିତ କେ, ଆତ୍ମାମେ ଲୟ ରଇଖ ରହେଲ ସେ ଶ୍ରଦ୍ଧାବାନ ପୁରୁଷ ଜ୍ଞାନକେ ଜାନେନ । ଜ୍ଞାନ କେ ଜାଇନ କେ ଆଉର ସାଥେ ସାଥ ଭଗଓ୍ୱାନ କେ ଜାନେନ ଆଉର ଶାନ୍ତି ସେ ରହେ ନ ।୩୯।

ଅଜ୍ଞଶ୍ଚା ଶ୍ରଦ୍ଧଧାନ ଶ୍ଚ ସଂଶୟାତ୍ମା ବିନଶ୍ୟତି,
ନାୟଂ ଲୋକୋଽସ୍ତିନ ପରୋ ନ ସୁଖଂ ସଂଶୟାତ୍ମନଃ । ୪୦ ।

ଆଉର ଏ ଅର୍ଜୁନ ! ଭଗବତ୍ ବିଷୟ ନୀ ଜାନେଲ, ଶରଧା ନୀ କରେଲ, ଶକ କରେଲ ସେ ପୁରୁଷ ଲାଗିନ ଧରତୀ ମେ ସୁଖ ଆହେ ନା ପରଲୋକ ମେ ସୁଖ ଆହେ । ୪୦ ।

ଯୋଗ ସନ୍ୟସ୍ତ କର୍ମାଣଂ ଜ୍ଞାନ ସଂଛିନ୍ନ ସଂଶୟଂ,
ଆତ୍ମାବନ୍ତ ନ କର୍ମାଣି ନିବଧ୍ନନ୍ତି ଧନଞ୍ଜୟ । ୪୧ ।

ଆଉର ଏ ଧନଞ୍ଜୟ ! "ସାମାନ ବୁର୍ଦ୍ଧି ଯୋଗ" ମେ ଯେ ଭଗତ ସବ୍ କରମ କେ ଅର୍ପଣ କଇର ଦେଇ ହେ ଆଉର ଜ୍ଞାନସେ ଯେକର ଶକ୍ ମେଇଟ ଯାୟ ହେ ଇସ୍ନ ପରମାତ୍ମା ପରୟନ ପୁରୁଷ କେ କରମ ନୀ ବାନ୍ଧେଲ । ୪୧ ।

ତସ୍ମାଦ୍ ଜ୍ଞାନ ସମ୍ଭୂତଂ ହୃତସ୍ଥଂ ଜ୍ଞାନାସିନାତ୍ମନଃ,
ଛିତ୍ତ୍ୱୈନଂ ସଂଶୟଂ ଯୋଗ ମାତିଷ୍ଠୋତ୍ତିଷ୍ଠ ଭରତ । ୪୨ ।

ଏ ଭରତ ବଂଶୀ ଅର୍ଜୁନ ! ରେଉରେ 'ସାମାନ ବୁର୍ଦ୍ଧି ଯୋଗ' ମେ ଠହଇର ଯାଉ । ନ ବୁଝେକ କର କାରଣ ତୋଉର ହିରଦୟ ମେ ଶକ ଆହେ । ତେକେ "ଜ୍ଞାନ ଖାଣ୍ଡା" ମେ କାଇଟ କେ ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିନ ଖାଡ଼ା ହୋଇ ଯାଉ । ୪୨ ।

ପାଁଚଓ୍ୱାଁ ଅଧ୍ୟାୟ – "ସନ୍ନ୍ୟାସ ଯୋଗ"

ଅର୍ଜ୍ଜୁନ କହଲୟଁ

ସନ୍ନ୍ୟାସଂ କର୍ମଣାଂ କୃଷ୍ଣ ପୁନର୍ଯୋଗଂ ଚ ଶଂସସି,
ଯଚ୍ଛ୍ରେୟ ଏତ ୟୋରେକଂ ତନ୍ମେ ବ୍ରୁହି ସୁନିଶ୍ଚିତଂ । ୧ ।

ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ପୁଛ ଥୟଁ ହେ କୃଷ୍ଣ ! ରୋଉରେ କରମ କର "ସନ୍ନ୍ୟାସ କେ" ଆଉର "ନିଷ୍କାମ କରମ୍ ଯୋଗ" କେ ବାତାଇ କର ଥି । ଇ ଦୁଇୟୋ ମେ କୋନ ବେଶ ଭାଲାଇ କାମ କଇର ଆୟ ହୟଁ । ତେକେ ମୋର ଲଗିନ କହୁ । ୧ ।

ଶ୍ରୀ ଭଗଓ୍ୱାନ କହଲୟଁ

ସନ୍ନ୍ୟାସଃ କର୍ମଯୋଗଶ୍ଚ ନିଃଶ୍ରେୟ ସକରା ବୁଭୌ,
ତୟୋସ୍ତୁ କର୍ମ ସନ୍ନ୍ୟାସାତ କର୍ମଯୋଗୋ ବିଶିଷ୍ୟତେ । ୨ ।

ଶ୍ରୀ ଭଗଓ୍ୱାନ କହଲୟଁ "କରମ କରେକ୍ ଆଉର କରମ ଛୋଡ଼େକ ଇ ଦୁଇୟୋ ମେ ମୁକ୍ତି ଆହେ । ମଗର ଦୁଇୟୋ କର ଭିତର ମେ କରମ ଛୋଡ଼େକ ସେ କରମ କରେକ୍ ବେଶ ଆହେ । ୨ ।

ଜ୍ଞେୟ ସଃ ନିତ୍ୟ ସନ୍ୟାସୀ ଯୋନ ଦ୍ୱେଷ୍ଟି ନ କାଂକ୍ଷତି,
ନିର୍ଦ୍ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୋ ହି ମହାବାହୋ ସୁଖଂ ବନ୍ଧାତ୍ ପ୍ରମୁଚ୍ୟତେ । ୩ ।

ହେ ମହାବାହୋ ! ଯେ କୋନୋ ଚିଜ କର ଇଛା ନି କରେଲ ସେ ବଏର ନୀ ବନେଲ । ଆଉର ସୁଖ ଦୁଃଖ ଧୁକ୍‌ପୁଚ୍ ସେ ଅଲଗ ରହେଲା । ତେକେ ସଚ୍ଚା ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଜାନେକ ହେକେ । ସେହେ ଶାନ୍ତି ସେ ବନ୍ଧନ ସେ ଖାଲସ ହୋଇ ଯାଏଲ । ୩ ।

ସ ଂଖ୍ୟ ଯାଗୌ ପୃଥ ଗ୍ବାଲାଃ ପ୍ରବଦନ୍ତି ନ ପଣ୍ଡିତାଃ,
ଏକ ମପ୍ୟାସ୍ଥିତଃ ସମ୍ୟ ଗୁରୟୋ ର୍ବିନ୍ଦତେ ଫଲଂ । ୪ ।

"କରମ ତ୍ୟାଗ" ଆଉର "କରମ୍ ଯୋଗ" ଇ ଦୁଇୟୋ କେନି ବୁଇଝ ହୟଁ ସେ ମନ ଅଲଗ ଅଲଗ କହେ ନ । ମଗର ପଣ୍ଡିତ ମନ ନୀ କହେନ । ଇ ଦୁଇୟୋ ସେ ଗୋଟେକ କେ ଠିକ ସେ କରଲେ ଦୁଇୟୋ କର ଫଲ ମିଲେ ଲ । ୪ ।

ଯତ୍ ସାଙ୍ଖ୍ୟୈଃ ପ୍ରାପ୍ୟତେ ସ୍ଥାନଂ ତଦ୍‌ଯୋଗୈରପି ଗମ୍ୟତେ,
ଏକଂ ସାଙ୍ଖ୍ୟଂ ଚ ଯୋଗଂ ଚ ଯଃ ପଶ୍ୟତି ସପଶ୍ୟତି ॥ ୫ ॥

ସାଂଖ୍ୟ (ସନ୍ନ୍ୟାସୀ) ମନ ଶରୀର ଛୋଇଡ କେ ଯେ ଠାଅଁ ଯାଏନ, କରମ୍ ଯୋଗୀ ମନ ଭି ଓହେ ଠାଅଁ ଯାଏନ । ତେକର ସାଙ୍ଖ୍ୟକେ ଆଉର ଯୋଗ କେ ଏକ ଜାନେଲ ସେ ଜ୍ଞାନୀ କାହାଏଲ । ୫ ।

ସନ୍ନ୍ୟାସସ୍ତୁ ମହାବାହୋ ଦୁଃଖ ମାପ୍ତୁମ ଯୋଗତଃ,
ଯୋଗ ଯୁକ୍ତୋ ମୁନିର୍ବ୍ରହ୍ମ ନ ଚିରେଣାଧି ଗଚ୍ଛତି ॥ ୬ ॥

ହେ ମହାବାହୁ ! କର୍ମ ଯୋଗ ଛୋଇଡ କେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ହୋ ଏକ ବହୁତ କଷଟ ଆହେ । ମଗର କର୍ମଯୋଗ ମେ ରହେଲ ସେ ମୁନି କର ଚିତ୍ତ ଶୁଦ୍ଧ ରହେଲ । ସାଫା, ଫରିଚ ରହେଲ । ତେକର ବହୁତ ଜଲଦି "ବ୍ରହ୍ମପଦ" ପାଓ୍ୱେଲ । ୬ ।

ଯୋଗଯୁକ୍ତୋ ବିଶୁଦ୍ଧାତ୍ମା ବିଜିତାତ୍ମା ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟଃ,
ସର୍ବ ଭୂତାତ୍ମ ଭୂତାତ୍ମା କୁର୍ବନ୍ନପି ନ ଲିପ୍ୟତେ ॥ ୭ ॥

ଯେ କର ଚିତ୍ତ (ମନ) ସାଫା ଫରିଚ ଆହେ ଆଉର ଯେକର ଶରୀର ସାଥ ଇନ୍ଦ୍ରିମନ ବଶମେ ଆହଯଁ ଯେ ଆପନ ଆତ୍ମାକେ ସବ ପ୍ରାନୀ ମନକ ଆତ୍ମା, ଲେଖେ ଜାନେଲ ସେ କର୍ମ କଇର କେ କରମ ମେ ନୀ ବାନ୍ଧାଏଲ୍, ନୀ ଲୋଟାଏଲ । ୭ ।

ନୈବ କିଞ୍ଚିତ କରୋମିତି ଯୁକ୍ତୋ ମନ୍ୟେତ ତତ୍ତ୍ୱବିତ୍,
ପଶ୍ୟନ ଶୃଣ୍ୱନ ସ୍ପୃଶନଜିଘ୍ର ନ୍ନ ଶ୍ନନ ଗଚ୍ଛନ୍ ସ୍ୱପନ୍‌ଶ୍ୱସନ୍ ॥ ୮ ॥

ନିଷ୍କାମ କର୍ମଯୋଗୀ ମନ ଦେଖେନ, ଶୁନେନ, ଛୁଓ୍ୱେନ, ଶୁଙ୍ଘେନ ସାସଲେନ, ଖାଏନ, ଶୁତେନ, ବୁଲେନ ହଲେଭି ମୋୟ କୁଛ ନୀ କରଥୌଁ କହେନ । ୮ ।

ପ୍ରଲପନ୍ନ ବିସୃଜନ ଗୃହ୍ଣ ନ୍ନୁନ୍ମିଷନ୍ନି ମିଷନ୍ନପି
ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଣୀ ନ୍ଦ୍ରିୟାର୍ଥେଷୁ ବର୍ତ୍ତନ୍ତ ଇତି ଧାରୟନ ।। ୯ ।।

ସେହେ କର୍ମଯୋଗୀ ମନ ଗୋଇଠ ବାତ କରେକ୍ ଝାଡା ପୋସାବ୍ କରେକ, କୋନୋ ଚିଜ ଲେକ, ଆଁଇଖ ଖୋଲେକ୍, ବନ୍ଦ କରେକ, ଇ ସବ କରଲେ ଭି ଇନ୍ଦ୍ରିମନ ଆପନ ଆପନ କାମ କରଥୟଁ କହେନ, ଜାନେକ ହୋଇ । ହାମେ କୁଛ ନି କରଥି ଜାନେକ ହୋଇ । ୯ ।

ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟା ଧ୍ୟାୟ କର୍ମାଣି ସଙ୍ଗଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା କରୋତି ଯଃ,
ଲିପ୍ୟତେ ନସ ପାପେନ ପଦ୍ମ ପତ୍ର ମିବାମ୍ଭସା ।। ୧୦ ।।

ଯେ ପୁରୁଷ ଫଲ ଭୋଗ ଇଛା ଛୋଇଡ଼ କେ ପରମେଶ୍ୱର ଲାଗନ କାମ ମନକେ କରେନ ସେ ପୁରୁଷ କେ ଘାପ କମଲ ପତଇକେ ପାନି ନୀ ଲେଟେଲ, ନୀ ଛୁଏଲ ସେ ଲେଖେ ହୋଏଲ । ୧୦ ।

କାୟେନ ମନସା ବୁଦ୍ଧ୍ୟା କେବଲୈ ରିନ୍ଦ୍ରିୟୈରପି,
ଯୋଗୀନଃ କର୍ମ କୁର୍ବନ୍ତି ସଙ୍ଗଂତ୍ୟକ୍ତ୍ୱାତ୍ମ ଶୁଦ୍ଧୟେ ।। ୧୧ ।।

କର୍ମଯୋଗୀମନ ମନ ଶୁଦ୍ଧି ଲାଗିନ ଫଲ ଇଛା ଛୋଇଡ଼ କେ ଦେହ, ମନ, ବୁଦ୍ଧି ଆଉର ଇନ୍ଦ୍ରି ମନସେ କାମ କରେନ । ୧୧ ।

ଯୁକ୍ତଃ କର୍ମ ଫଳଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା ଶାନ୍ତି ମାପ୍ନୋତି ନୈଷ୍ଠିକୀମ୍,
ଅଯୁକ୍ତଃ କାମ କାରେଣ ଫଳେ ସକ୍ତୋ ନିବଧ୍ୟତେ ।। ୧୨ ।।

ଏ ଅର୍ଜୁନ ! ନିଷ୍କାମ (ଫଲଆଶା) ଛୋଇଡ କେ କାମ କରେଲ, ସେ ଯୋଗୀ ଏକ ଲୟମେ ରହେଲ । ତେକ ଶାନ୍ତିମେ ମୋକ୍ଷ (ମୁକ୍ତି) ପାଓ୍ୱେନ । ଆଉର ଫଲଆଶା ରାଇଖ କେ କାମ କରେନ୍ ସେ ମନ ମାୟା ବନ୍ଧନ ମେ ବାନ୍ଧାୟ ଯାଏନା । ୧୨ ।

ସର୍ବ କର୍ମାଣି ମନସା ସନ୍ନ୍ୟାସ୍ୟାସ୍ତେ ସୁଖଂ ବଶୀ,
ନବ ଦ୍ୱାରେ ପୁରେ ଦେହି ନୈବ କୁର୍ବନ୍ନ କାରୟନ ।। ୧୩ ।।

ଇନ୍ଦ୍ରିଜିତ ରହେନ ସେ ପ୍ରାନୀ ସବ କରମ କେ ମନସେ ଛୋଇଡ଼କେ ଆଉର ଦୋସର ସେଭି ନୀ କରୁଓ୍ୱାୟକେ ନଅଁ ଦୁଆ ପୁରା ଶରୀର ମେ ସୁଖ ସେ ରହେନ । ୧୩ ।

ନ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱଂ ନ କର୍ମାଣି ଲୋକସ୍ୟ ସୃଜତି ପ୍ରଭୁଃ,
ନ କର୍ମ ଫଳ ସଂଯୋଗଂ ସ୍ୱଭାବସ୍ତୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତତେ ॥ ୧୪ ॥

ଏ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ପରମେଶ୍ୱର ଶରୀର ଧାରୀ ପ୍ରାନୀ ମନକ କର୍ତ୍ତା (ମାଲିକ) ହେକଯଁ । କରମ ନୀ କରେକ କେ, ଆଉର କରମ ଫଲ ମିଲି ତେକେ, ଠିକ ସେ ବାନାୟଲ । ମଗର ପରମାତ୍ମା ଲଗିନ ପ୍ରକୃତି କରେଲ । ଅର୍ଥାତ୍ ଗୁନ, ଗୁନମେ ରହେଲ । ୧୪ ।

ନା ଦତ୍ତେ କସ୍ୟଚିତ୍ ପାପଂ ନ ଚୈବ ସୁକୃତଂ ବିଭୁଃ,
ଅଜ୍ଞାନେନା ବୃତଂ ଜ୍ଞାନଂ ତେନ ମୁହ୍ୟନ୍ତି ଜନ୍ତବଃ ॥ ୧୫ ॥

ଏ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ସର୍ବବ୍ୟାପି ପରମାତ୍ମା କେକରେ ପାପ ଆଉର ପୁଇନ କରମ କେ ନି ଲେନ । ମଗର ମାୟାମେ ଜ୍ଞାନ ଡାବାୟ ହେ ତେକର ସବ ଜୀଉ ମୋହାୟ ଯାୟ ହଯଁ । ୧୫ ।

ଜ୍ଞାନେନ ତୁ ତଦ ଜ୍ଞାନଂ ଯେଷାଂ ନାଶିତ ମାତ୍ମନଃ,
ତେଷା ମାଦିତ୍ୟ ବଜ୍ଞାନଂ ପ୍ରକାଶୟତି ତତ୍ପରଂ ॥ ୧୬ ॥

ଏ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ଯେ କର, ହିରଦୟ, କର ଆନ୍ଧାର ଆତ୍ମାଜ୍ଞାନ ସେ ପ୍ରକାଶିତ (ଇଞ୍ଜୋର୍) ହୋଇ ଯାୟ ହେ ଉକର, ଓହେ ଜ୍ଞାନ ସୂରୁଯ ଲେଖେ ଓହେ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ପରମାତ୍ମା କେ ଇଂଞ୍ଜୋର୍ କରେଲ । ଆଉର ପରମାତ୍ମା କର ରୂପ ଫରିଚ ଦିଶେଲ । ୧୬ ।

ତଦ୍‌ବୁଦ୍ଧୟସ୍ତ ଦାତ୍ମାନ ସ୍ତ ନିଷ୍ଠାସ୍ତତ୍ପରାୟଣାଃ,
ଗଚ୍ଛନ୍ତ୍ୟ ପୁନରାବୃତ୍ତିଂ ଜ୍ଞାନ ନିର୍ଦ୍ଧୂତ କଲ୍ମଷାଃ ॥ ୧୭ ॥

ଏ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ଯେ କର ମନ ବୁଦ୍ଧି ଆଉର ଲୟ ପରମାତ୍ମା କର ରୂପମେ ଠହଇର ଯାୟ ହେ ସେ ପରମାତ୍ମା ମେ ମନକେ ରଇଖ ରହେଇ ଆଉର ସେ ପୁରୁଷ ଜ୍ଞାନ ଆଇଗ ସେ ପାପ ଙ୍କେ ପୋଡ଼ାୟ କେ ରାଖ କଇର କେ ପରମ ଗତି ପାଓ୍ୱେଲ । ୧୭ ।

ବିଦ୍ୟା ବିନୟ ସମ୍ପନ୍ନେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଗବି ହସ୍ତିନି,
ଶୁନିଚୈବ ଶ୍ୱପାକେଚ ପଣ୍ଡିତାଃ ସମଦର୍ଶିନଃ ।। ୧୮ ।।

ଏ ଅର୍ଜୁନ ! ଜ୍ଞାନୀ ପୁରୁଷ ମନ ବିଦ୍ୟା ଆଉର ବିନୟ ସାଥ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଗୋ, ହାଥି, କୁକୁର, ଚଣ୍ଡାଲ ସବକେ ସାମାନ ଦେଖେନ । ଅର୍ଥାତ ଯେ ମନକ ମନ, ବୁଦ୍ଧି ଲୟ ପରମାତ୍ମା କର ରୂପ ମେ ଠହଇର ଯା ହେ ସେ ମନ ସବକେ ସାମାନ ଦେଖେନ । ୧୮ ।

ଇହୈବ ତୈର୍ଜିତଃ ସର୍ଗୋ ଯେଷାଂ ସାମ୍ୟେସ୍ଥିତଂ ମନଃ,
ନିର୍ଦୋଷଂ ହି ସମଂବ୍ରହ୍ମ ତସ୍ମାଦ୍ ବ୍ରହ୍ମଣି ତେ ସ୍ଥିତାଃ ।। ୧୯ ।।

ଯେକର ମନ ସମାନ ଯୋଗ ମେ ଠହଇର ଯାୟ ହେ ସେ ଜୀୟତ ମେ ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣ ସଂସାର କେ ଜୀତ ଲେଇ ହେ । ଆଉର ଜୀୟତ ମେ ସଂସାର ସେ ମୁକ୍ତି ହୋଇ ଯାୟ ହେ । ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ପରମାତ୍ମା ମେ ଠହଇର ଯା ହେ । ୧୯ ।

ନ ପ୍ରହୃଷ୍ୟେତ ପ୍ରିୟଂ ପ୍ରାପ୍ୟ ନୋଦ୍ୱିଜେତ୍ ପ୍ରାପ୍ୟ ଚ ପ୍ରିୟଂ,
ସ୍ଥିର ବୁଦ୍ଧି ରସଂ ମୂଢ଼ୋ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ ବ୍ରହ୍ମଣି ସ୍ଥିତଃ ।। ୨୦ ।।

ଯେ କେ ଆଦମି ମନ ବେଶ କହେନ, ତେକେ ପାୟକେ ଖୁସ ନୀ ହଏନ । ଆଉର ଯେ କେ ଆଦମି ମନ ବେକାର କହେନ ଉକେ ପାୟକେ ହରବର ନି ହଏନ । ସେ ସ୍ଥିରବୁଦ୍ଧି ନିଶଙ୍କ ବ୍ରହ୍ମବେତ୍ତା ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ଘନ ପରମବ୍ରହ୍ମ ମେ ଥିରୟ କେ ରହେନ । ୨୦ ।

ବାହ୍ୟ ସ୍ପର୍ଶେଷ୍ୱସକ୍ତାତ୍ମା ବିନ୍ଦ୍ୟତ୍ୟାତ୍ମନି ଯତ୍ସୁଖଂ,
ସ ବ୍ରହ୍ମଯୋଗ ଯୁକ୍ତାତ୍ମା ସୁଖମ କ୍ଷୟ ମଶ୍ନୁତେ ।। ୨୧ ।।

ସଂସାର କର ଭୋଗ ଛୋଇଡ଼ କେ ଅନ୍ତରାତ୍ମା ମେ ଭଗୱାନ କେ ପାୟକେ ଆନନ୍ଦ ହୟେଲ ସେ ଆନନ୍ଦ ମେ ପୁରୁଷ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ଘନଶ୍ୟାମ ପରମାତ୍ମା ମେ ମନ ରଇଖ କେ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରେଲ । ୨୧ ।

ଯେହି ସଂ ସ୍ପର୍ଶଜା ଭୋଗା ଦୁଃଖ ଯୋନୟ ଏବତେ,
ଆଦ୍ୟନ୍ତ ବନ୍ତଃ କୌନ୍ତେୟ ନ ତେଷୁ ରମତେ ବୁଧଃ ।। ୨୨ ।।

ବାହାର କର ଇନ୍ଦ୍ରି ସୁଖ ଭୋଗ ସବ୍ଦିନ ସାମାନ ନୀ ରହେଲ । ତେକର ସୁଖ ଭି ଦୁଃଖ ଗାନାଏଲ । ଓହେ ଲଗିନ ଉହା ବୁଦ୍ଧିମାନ ବିବେକୀ ମନ ନୀ ଭୁଲଯନ । ୨୨ ।

ଶକ୍ନୋତୀ ହୈବ ଯଃ ସୋଢୁଂ ପ୍ରାକ୍ ଶରୀର ବିମୋକ୍ଷଣାତ୍,
କାମ କ୍ରୋଧୋଭବଂ ବେଗଂ ସଯୁକ୍ତଃ ସ ସୁଖୀ ନରଃ । ୨୩ ।

ଯେ ମରନ ଆଗେ କାମ କ୍ରୋଧ କେ ସବ୍‌ଦିନ ଲଗିନ ଜିତ ହେ ସେ ପୁରୁଷ ଧରତୀ ମେ ଯୋଗୀ ହେକେ ଆଉର ସୁଖୀ ହେକେ । ୨୩ ।

ଯୋଽନ୍ତଃ ସୁଖୋଽନ୍ତରା ରାମ ସ୍ତଥାନ୍ତ ର୍ଜ୍ୟୋତି ରେବଯଃ,
ସ ଯୋଗୀ ବ୍ରହ୍ମ ନିର୍ବାଣଂ ବ୍ରହ୍ମ ଭୂତୋଽଧି ଗଛତି । ୨୪ ।

ଯେ ପୁରୁଷ ଆପନ ଆତ୍ମା କେ ଠିକ୍ ସେ ଜାନେଲ ସେ ଆତ୍ମାମେ ଆରାମ କରେଲ । ଆତ୍ମା କେ ଜାଇନ କେ ଜ୍ଞାନୀ ବନେଲ । ଆଉର ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ଘନ ପରମ୍ ବ୍ରହ୍ମସାଥ ସାଙ୍ଖ୍ୟଯୋଗୀ ଶାନ୍ତି ସେ ରହେଲ । ୨୪ ।

ଲଭନ୍ତେ ବ୍ରହ୍ମ ନିର୍ବାଣ ମୃଷୟଃ କ୍ଷୀଣ କଲ୍ମଷାଃ,
ଛିନ୍ନ ଦ୍ୱୈଧା ଯତାତ୍ମା ନଃ ସର୍ବଭୂତ ହିତେ ରତାଃ । ୨୫ ।

ଯେ କର ପାପ ନାଶ ହୋଇ ଯାୟ ହେ, ଜ୍ଞାନସେ ସନ୍ଦେହ ମେଇଟ ଯାୟ ହେ, ସବକ ହିତମେ ଯେ କର ଦିଲ୍ ଆହେ, ଭଗଓ୍ୱାନ ଯଗ ଯେ କର ଦିଲ ଆହେ, ଇସନ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନୀ ପୁରୁଷ ଶାନ୍ତ ବ୍ରହ୍ମାକେ ପାଓ୍ୱେନ । ୨୫ ।

କାମ କ୍ରୋଧ ବିମୁକ୍ତାନାଂ ଯତୀନାଂ ଯତ ଚେତସାଂ,
ଅଭିତୋ ବ୍ରହ୍ମ ନିର୍ବାଣଂ ବର୍ତ୍ତତେ ବିଦିତାତ୍ମନାଂ । ୨୬ ।

ଯେକର ମନ କାମ କ୍ରୋଧ ସେ ଅଲଗ ହୋଇ କେ ପରମ୍ ବ୍ରହ୍ମ ପରମାତ୍ମା କେ ସାବୁତ କଇର ହେ, ସେ ଜ୍ଞାନୀ ପୁରୁଷ ସବ୍ ତରଫ ସେ ଶାନ୍ତ ପରମ୍ ବ୍ରହ୍ମ ପରମାତ୍ମା ମେ ମିଲେଲ ।

ସ୍ପର୍ଶାନ କୃତ୍ୱା ବହିର୍ବାହ୍ୟାଂ ଶ୍ଚକ୍ଷୁଶ୍ଚୈବାନ୍ତରେ ଭ୍ରୁବୋଃ,
ପ୍ରାଣା ପାନୌ ସମୌ କୃତ୍ୱା ନାସାଭ୍ୟନ୍ତର ଚାରିଣୌ । ୨୭ ।

ଏ ଅର୍ଜୁନ ବାହାର କର ବିଷୟ ଭୋଗ ଚିନ୍ତା ଛୋଇଡ଼ କେ ଆଁଖ କର ନଜ଼ଇର କେ ଭଓ୍ୱାଁ (ଭୃକୁଟୀ) କର ବୀଚମେ ଠାହରାୟକେ ନାକ କର ପ୍ରାନ ଆପାନ କେ ସାମାନ କଇର କେ । ୨୭ ।

ଯତେନ୍ଦ୍ରିୟ ମନୋବୁଦ୍ଧି ର୍ମୁନିର୍ମୋକ୍ଷ ପରାୟଣଃ,
ବିଗତେଚ୍ଛା ଭୟ କ୍ରୋଧା ଯଃ ସଦା ମୁକ୍ତ ଏବସଃ । ୨୮ ।

ଯେ ମନ ଆଉର ଇନ୍ଦ୍ରି ଜିତ ହେ, ଇଚ୍ଛା ଭୟ କ୍ରୋଧ ସେ ଅଲଗ ଆହେ ସେ ମୁକ୍ତି ଲାଇକ ହେକେ ଆଉର ଖାଲସ ଆହେ । ୨୮ ।

ଭୋକ୍ତାରଂ ଯଜ୍ଞ ତପସାଂ ସର୍ବଲୋକ ମହେଶ୍ୱରଂ,
ସୁହୃଦଂ ସର୍ବ ଭୂତାନାଂ ଜ୍ଞାତ୍ୱା ମାଂ ଶାନ୍ତି ମୃଚ୍ଛତି । ୨୯ ।

ଏ ଅର୍ଜୁନ ! ମୋର ଭଗତ ମୋକେ ଯଜ୍ଞ ତପ ସାଥ ସମୁଗ୍ର ଲୋକ କର, ମାଲିକ ଆଉର ସମୁଗ୍ର ଶରୀରଧାରୀ ମନକୁ ଶୁଭ ଚିନ୍ତକ, ଭୋଗ ଆଶା ଛୋଡ଼ଲ ପ୍ରେମୀ ଗୂଢ଼ ଅରଥ କେ ଜାନେନ ଉକର ନଜଇର ମେ ମୌଁ ସବତରଫ ବାସୁଦେବ ଦିଶୋନ । ୨୯ ।

ଚରନ ଛଅ (ଧ୍ୟାନ ଯୋଗ)

ଶ୍ଳୋକ

ଭଗବାନ କହଲୟଁ

ଅନାଶ୍ରିତଃ କର୍ମଫଳଂ କାର୍ଯଂ କର୍ମ କରୋତି ଯଃ ।
ସ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଚ ଯୋଗୀ ଚ ନ ନିରଗ୍ନି ର୍ନଚାକ୍ରିୟଃ ॥ ୧ ॥

ଜରମ ଫଲ କର ଆସରା ଛୋଇଡ କେ ଯେ କରମ କରେନ ସେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଆଉର ଯୋଗୀ କାହାଏନ, ଖାଲି ହୋମ କରମକେ ଛୋଇଡ଼ ଦେନ ସେ ପୁରୁଷ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଆଉର ଯୋଗୀ ନି କାହାଏନ । ୧ ।

ଯଂ ସନ୍ନ୍ୟାସ ମିତି ପ୍ରାହୁ ର୍ଯୋଗଂ ତଂ ବିଦ୍ଧି ପାଣ୍ଡବ ।
ନ ହ୍ୟସଂ ନ୍ୟସ୍ତ ସଙ୍କଲ୍ପୋ ଯୋଗୀ ଭବତି କଶ୍ଚନ ॥ ୨ ॥

ଏ ଅର୍ଜୁନ ! ଯେକେ ସନ୍ନ୍ୟାସ କହେନ, ଉଖୟଁ ଯୋଗ କହେନ । ଫଲ ଆସରା ଯେତନା ଦିନ ନି ଛୋଡ଼, ଓତନା ଦିନ କେଭ ଯୋଗୀ ବନେକ ନି ପାରି । ୨ ।

ଆରୁ ରୁକ୍ଷୋ ର୍ମୁନେ ର୍ଯୋଗଂ   କର୍ମ କାରଣ ମୁଚ୍ୟତେ ।
ଯୋଗା ରୁଢ଼ ସ୍ୟ ତସ୍ୟୈ ବ   ଶମଃ କାରଣ ମୁଚ୍ୟତେ ।। ୩ ।।

ଗେୟାନ ଯୋଗମେ ଚଢ଼େକ ଦିଲ ରହେଲ, ସେ ମୁନି କେ କରମ କରେକ ଉଚିତ ଆହେ । ଆଉର ଗେୟାନ ଯୋଗମେ ଚଇଢ଼ ଗହେନ ସେ ପୁରୁଷ କେ ଗେୟାନ ମେ ପାକ୍କା ହୋଇ ଗେଲେ, କରମ ଆପନେ ଛୁଇଟ ଜାଏଲ । ୩ ।

ଯଦା ହି ନେନ୍ଦ୍ରି ୟାର୍ଥେଷୁ   ନ କର୍ମସ୍ୱନୁ ଷଜ୍ଜତେ ।
ସର୍ବ ସଙ୍କଳ୍ପ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ   ଯୋଗାରୁଢ଼ ସ୍ତଦୋଚ୍ୟତେ ।। ୪ ।।

ଯେତନା ଖନ ପୁରୁଷଇନ୍ଦ୍ରରୀ କର ସୁଖ ଭୋଗକେ ଛୋଇଡ଼ ଦେନ । କରମ କର ଆସରା କେ ଭୀ ଛୋଇଡ଼ ଦେନ । ଆଉର ସଂକଳ୍ପ କେ ଭୀ ଛୋଇଡ଼ ଦେନ । ସେହେ ଖନ ଯୋଗା ରଢ଼ କାହାଏନ । ୪ ।

ଉଦ୍ଧରେଦା ତ୍ମନାତ୍ମାନଂ   ନାତ୍ମା ନମବ ସାଦୟେତ୍ ।
ଆତ୍ମୈବ ହ୍ୟାତ୍ମନୋ ବନ୍ଧୁ   ରାତ୍ମୈବ ରିପୁ ରାତ୍ମନଃ ।। ୫ ।।

ସିଦ୍ଧ ପୁରୁଷ ଆପନ ମଙ୍ଗଳ ଆପନେ କରେନ । ତେକର ମନୁସ କେ ଉଚିତ ହୋକ । ଆଉର ଆପନେ କେ ଆପନେ ସଂସାର ସାଗର ସେ ପାର କରେକ । ଆପନ ଆତ୍ମାକେ ଗୀତାମେ ନା ଗୀରଓକ ଇ ଜୀଉ ଆତ୍ମା ଆପନେ ଆପନ ମିତ୍ର ଆପନେ ଆପନ ସତରୁ ଆଉର ଆପନେ ଆପନ ଦୁସମନ ହୋଏନ, ଦୋସର ସତରୁ ମିତର ଆଉର ଦୁସମନ ନଖୟଁ । ୫ ।

ବନ୍ଧୁ ରାତ୍ମାତ୍ମନ ସ୍ତସ୍ୟ   ଯେନାତ୍ମୈ ବାତ୍ମନା ଜିତଃ ।
ଅନାତ୍ମ ନସ୍ତୁ ଶତ୍ରୁତ୍ୱେ   ବର୍ତ୍ତେତା ତ୍ମୈବ ଶତ୍ରୁବତ୍ ।। ୬ ।।

ଭଗଓ୍ୱାନ କହଲୟଁ । ଯେ ଜୀଉ ଆତ୍ମା କର, ଆପନ ମନ ଆପନ ଇନ୍ଦରୀ ଆପନ ଶରୀର ବସମେ ଆହେ । ତେକର ଆପନ ମନ, ଆପନ ଇନ୍ଦରୀ ଆପନ ଶରୀର, ଆପନ ବନ୍ଧୁ, ଆପନ ମିତ୍ର, ଆପନ ଦୋସ୍ତି ହୋଏନ । ଆଉର ଯେକର ମନ, ଇନ୍ଦରୀ ଆଉର ଶରୀର ବସମେ ନଖେ । ସେକର ଆପନ ସତରୁ ଆପନେ, ଆପନ ବୟରୀ ଆପନେ ଆଉର ଆପନ ଦୁସମନ ଆପନେ ହୋଏନ । ୬ ।

ଜିତାତ୍ମନଃ ପ୍ରଶାନ୍ତସ୍ୟ   ପରମାତ୍ମା ସମାହିତଃ ।
ଶୀତୋଷ୍ଣ ସୁଖ ଦୁଃଖେଷୁ   ତଥା ମାନାପ ମାନୟୋଃ ।। ୭ ।।

ଏ ଅର୍ଜୁନ, ଯେ ଆପନ ମନକେ ଜୀତହୟଁ, ଆଉର ଖୀସକେ ହିସଙ୍ଗା କେ ଛୋଇଡ଼ ହୟଁ । ସେ ପୁରୁଷ ସରଦ, ଗରମ, ସୁଖ, ଦୁଃଖ ମାନ ଆଉର ଅପମାନ ଆଓ୍ୱେଲ ସେଖନ ଭୀ ଆପନ ମନକେ ଆପନ ଆତ୍ମା କର ଜ୍ୟୋତି ମେ ରାଇଖ ରହେନ । ୭ ।

ଜ୍ଞାନ ବିଜ୍ଞାନ ତୃପ୍ତାତ୍ମା   କୂଟସ୍ଥୋ ବିଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟଃ ।
ଯୁକ୍ତ ଇତ୍ୟୁଚ୍ୟତେ ଯୋଗୀ   ସମଲୋଷ୍ଟା ଶ୍ମ କାଞ୍ଚନଃ ।। ୮ ।।

ଗେଯାନ, ବିଗ୍ୟାନମେ ଅନ୍ତକରନ ସନ୍ତୋସ ଆହେ । ସ୍ୱଭଓ୍ୱ କେ ଛଇଡ ଦେଇହେ । ଇନ୍ଦରୀ କେ ଠୀକସେ ଜୀତହେ । ଆଉର ମାଟି ପଥର ସୋନାକେ ସାମାନ ଦେଖେନ ସେ ଯୋଗୀ ଆପନ ଆତ୍ମା ଜ୍ୟୋତି ମେ ପହଇଁଚ ହୟଁ । ୮ ।

ସୁ ହୃନ୍ମିତ୍ରା ର୍ୟୁ ଦାସୀନ   ମଧ୍ୟସ୍ଥ ଦ୍ୱେଷ୍ୟ ବନ୍ଧୁଷୁ ।
ସାଧୁ ଷ୍ୱପିଚ ପାପେଷୁ   ସମବୁଦ୍ଧି ର୍ବିଶିଷ୍ୟତେ ।। ୯ ।।

ସୁହୃଦ ମିତ୍ର ବୈରୀ ଉଦାସୀନ ପଛ ପାତ ମଧ୍ୟସ୍ଥି ହିସଙ୍ଗା ଛୋଇଡ଼ କେ ବନ୍ଧୁ ଧର୍ମାତ୍ମା ଆଉର ପାପୀ ସାଥ ସାମାନ ବେହଓ୍ୱାର କରେନ ସେ ବଡ କାହାଏନ । ୯ ।

ଯୋଗୀ ଯୁଞ୍ଜୀତ ସତତ   ମାତ୍ମାନଂ ରହସି ସ୍ଥିତଃ ।
ଏକାକୀ ଯତ ଚିତ୍ତାତ୍ମା   ନିରାଶୀର ପରି ଗ୍ରହଃ ।। ୧୦ ।।

ଆପନ ମନ ଇନ୍ଦରୀ ଆଉର ସରୀରକେ ଯେ ଜୀତ ହୟଁ । ଇଛା କରେକ ଜୀମା କରେକ ଜେ ଛୋଇଡ଼ ଦେଇ ହୟଁ । ସୁନ ସାନ ଠାଅଁମେ ରଇହ କେ ସଗରେଖନ ଆତ୍ମା କେ ପରମାତ୍ମା ମେ ରାଇଖ ରହେନ । ୧୦ ।

ଶୁଚୌ ଦେଶେ ପ୍ରତିଷ୍ଠାପ୍ୟ   ସ୍ଥିର ମାସନ ମାତ୍ମନଃ ।
ନାତ୍ୟୁଚ୍ଛ୍ରିତଂ ନାତି ନୀଚଂ   ଚେଲା ଜିନକୁ ଶୋତ୍ତରଂ ।। ୧୧ ।।

ସାଫା ଫରିଚ ଭୂଇଁମେ କୁଁଶ ଆଉର ହରିନ ଛାଲାମେ ଲୁଗା ଡ଼ାଇସ କେ, ଆସନ କେ ବେସି ଉଁଚ ଆଉର ବେଶି ନୀଚ ନୀ କଇର କେ ଥୀର ରାଖେକ ହୋଇ । ୧୧ ।

ତତ୍ରୈ କାଗ୍ରଂ ମନଃ କୃତ୍ୱା ଯତ ଚିତ୍ତେନ୍ଦ୍ରିୟ କ୍ରିୟଃ,
ଉପ ବିଶ୍ୟା ସନେ ଯୁଞ୍ଜ୍ୟା ଦ୍ୟୋଗ ମାତ୍ମ ବିଶୁଦ୍ଧୟେ । ୧୨ ।

ଆସନ ମେ ବଇଠ କେ, ମନ ଆଉର ଇନ୍ଦରୀ ମନକ କରମ କେ ରୋଇକ କେ, ଏକ ମନମେ ଚିତ୍ତ ସୁଦ୍ଧ କଇର କେ ଯୋଗ କରବଁଏ ॥ ୧୨ ॥

ସମଂ କାୟଶିରୋ ଗ୍ରୀବଂ ଧାରୟନ୍ନ ଚଳଂ ସ୍ଥିରଃ,
ସଂପ୍ରେକ୍ଷ୍ୟ ନାସିକା ଗ୍ରଂସ୍ୱଂ ଦିଶ ଶ୍ଚା ନବ ଲୋକ ୟନ୍ ॥ ୧୩ ॥

ଯୋଗ କର ନିୟମ କହଲ ଜାତହେ । ଗତର ଶିର ଗାଲ୍ଲ କେ ସାମାନ ରଇଖ କେ । ଟୀଡ଼୍ କଇର କେ, ଆପନ ନାକ କର ଆଗା କେ ଦେଇଖ କେ, ଦୋସର ତରଫ ନା ଦେଖୋ କ । ୧୩ ।

ପ୍ରଶାନ୍ତାତ୍ମା ବିଗତଭୀ ର୍ବ୍ରହ୍ମ ଚାରି ବ୍ରତେ ସ୍ଥିତଃ
ମନଃ ସଂଯମ୍ୟ ମଚ୍ଚିତ୍ତୋ ଯୁକ୍ତ ଆସୀତ ମତ୍ପରଃ ॥ ୧୪ ॥

ବ୍ରହ୍ମ ଚର୍ଯ୍ୟ ମାଇନ କେ, ନୀଡ଼ର ଆଉର ଶାନ୍ତି ସାଥ ମନ କେ ଜୀତକେ, ମୋର ଯଗ ଚିତ୍ତ ରଇଖ କେ ମୋର ରୂପ ମେ ଠହଇର ଜାଉ । ୧୪ ।

ଯୁଞ୍ଜ ନ୍ନେବଂ ସଦାତ୍ମାନଂ ଯୋଗୀ ନିୟତ ମାନସଃ
ଶାନ୍ତିଂ ନିର୍ବାଣ ପରମାଂ ମତ୍ସଂ ସ୍ଥାମଧି ଗଚ୍ଛତି ॥ ୧୫ ॥

ଚିତ୍ତ ସାଫା ରହେଲ ସେ ଯୋଗୀ ଆପନ ଆତ୍ମା କେ ପରମାତ୍ମା ମେ ରଇଖ କେ, ଫିରୀ ମନମେ ମୋର ଜଗ ଶାନ୍ତି ସେ ରହେନ । ୧୫ ।

ନାତ୍ୟ ଶ୍ନତସ୍ତୁ ଯୋଗୋଽସ୍ତି ନ ଚୈକାନ୍ତ ମନ ଶ୍ନତଃ
ନଚାତି ସ୍ୱପ୍ନ ଶୀଲସ୍ୟ ଜାଗ୍ରତୋ ନୈବ ଚାର୍ଜ୍ଜୁନ ॥ ୧୬ ॥

ବେସି ଖାଏକ ମେ । ଏକଦମ ନୀ ଖାଏକ ମେ । ନୀ ସୁତେକ ମେ । ବାଗର ସୁତେକ ମେ ଯୋଗ ସିଦ୍ଧ ନୀ ହୟେଲ । ୧୬ ।

ଯୁକ୍ତା ହାର ବିହାରସ୍ୟ ଯୁକ୍ତ ଚେଷ୍ଟସ୍ୟ କର୍ମସ୍ତୁ
ଯୁକ୍ତ ସ୍ୱପ୍ନାବ ବୋଧସ୍ୟ ଯୋଗୋ ଭବତି ଦୁଃଖ ହା ॥ ୧୭ ॥

ଦୁଃଖ ଛୁଟେକ ଯୋଗମେ ସମୟ ଜାଇନ କେ ଖାଏକ ହୋଏଲ । ବୁଲେକ ହୋଏଲ । କାମ ଭୀ କରେକ ହୋଏୟ । ସୁତେକ ହୋଏଲ । ଜାଗେକ ହୋଏଲ । ସେ ମନକ ଯୋଗ ସିଦ୍ଧ ହୋଏଲ । ୧୭ ।

ଯଦା ବିନି ଯତଂ ଚିତ୍ତ ମାମ୍ନେ୍ୟ ବାବ ତିଷ୍ଠତେ
ନି ସ୍ପୃହଃ ସର୍ବ କାମେଭ୍ୟୋ ଯୁକ୍ତ ଇତ୍ୟୁ ଚ୍ୟତେ ତଦା ॥ ୧୮ ॥

ଯୋଗୀ କର ଚିତ୍ତ ଫରିଚ ହୋଇକେ ଆତ୍ମା ମେ ଠହରେଲ । କୋନୋ ବସ୍ତୁ ମେ ଆସରା ନୀ ରହେଲ । ସେଖନ ଯୋଗ ସିଦ୍ଧ ହୋଇ ହେ ଜାନେକ ହୋଏଲ । ୧୮ ।

ଯଥା ଦୀପୋ ନିବାତସ୍ଥୋ ନେଙ୍ଗତେ ସୋପମା ସ୍ମୃତା
ଯୋଗୀନୋ ଯତ ଚିତ୍ତସ୍ୟ ଯୁଞ୍ଜତୋ ଯୋଗ ମାତ୍ମନଃ ॥ ୧୯ ॥

ହାଓ୍ୱା ନିରହେଲ ସେ ଠାଏଁ ମେ ଦୀୟା କର ଲଇସ । ନୀ ହୀଲକେ ସୋଝ ରହେଲ । ଓହେ ଲେଖେ ଯୋଗୀ କର ଧ୍ୟାନ ପରମାତ୍ମା ମେ ରହେଲ । ୧୯ ।

ଯତ୍ରୋ ପର ମତେ ଚିତ୍ତଂ ନିରୁଦ୍ଧଂ ଯୋଗ ସେବୟା
ଯତ୍ର ଚୈବାତ୍ମ ନାତ୍ମା ନଂ ପଶ୍ୟ ନ୍ନାତ୍ମନି ତୁଷ୍ୟତି ॥ ୨୦ ॥

ଯେ ଲେଖେ ମେ ଯୋଗ ଅଭ୍ୟାସ ସେ ଚିତ୍ତ ରେକାଏକେ ଠହରେଲ । ଆଉର ସାଫା ଅନ୍ତ କରନ ମେ ଯୋଗ ସେ ଆତ୍ମାକେ ଦେଇଖ କେ, ଆତ୍ମାମେ ସନ୍ତୋଷ ରହେନ ତେକେ ଯୋଗ କହେନ । ୨୦ ।

ସୁଖ ମାତ୍ୟନ୍ତିକଂ ଯତ୍ତ ବୁଦ୍ଧି ଗ୍ରାହ୍ୟ ମତୀନ୍ଦ୍ରିୟଂ
ବେତ୍ତି ଯତ୍ର ନ ଚୈବାୟଂ ସ୍ଥିତ ଶ୍ଚଳତି ତତ୍ତ୍ୱତଃ ॥ ୨୧ ॥

ଇନ୍ଦ୍ରୀ ଯେକେ ଦେଖେକ ନୀ ପାରେଲ । ବୁଦ୍ଧି ସେ ଯେକେ ଲେକ ହୋଏଲ । ଆଉର ବୁଦ୍ଧି ସେ ଯେକେ ଜାନେକ ହୋଏଲ । ସେ ପାକ୍କା ସୁଖ ଯେ

ଲେଖେ ଆହେ ତେକେ ଯୋଗୀ ଜାନେକ ପାରେନ । ଯେ ଲେଖେ ଠହଇର କେ ରହଲେ । ଆତ୍ମା ଗେୟାନ ସେ ନୀ ଖସରେ ନ ତେକେ ଯୋଗ କହେନ । ୨୧ ।

ଯଂ ଲବଧ୍ୱା ଚ୍ଚପରଂ ଲଭଂ ମନ୍ୟତେ ନାଧିକଂ ତତଃ
ଯସ୍ମିନ ସ୍ଥିତୋ ନ ଦୁଃଖେନ ଗୁରୁଣାପି ବିଚ୍ଲ୍ୟତେ ॥ ୨୨ ॥

ଯୋଗୀ ଯେ ବସ୍ତୁ କେ ପାଏକେ, ଉକର ସେ ବେଶୀ ଲଭ ଦୋସର ବସ୍ତୁ ନଖେ କହେନ । ଆଉର ଉହାଁଇ ଠହରେନ । ବିପଦ ଆଲେଭୀ ନୀ ଖସ କେନ ତେକେ ଯୋଗ କହେ ନ । ୨୨ ।

ତଂ ବିଦ୍ୟାଦ୍ ଦୁଃଖ ସଂଯୋଗଂ ବି ଯୋଗଂ ଯୋଗ ସଞ୍ଜିତଂ
ସ ନିଶ୍ଚ ଯେନ ଯୋକ୍ତ ବ୍ୟୋ ଯୋଗୋଽ ନିର୍ବିଣ୍ଣ ଚେତସା ॥୨୩॥

ଯେ ଅବସ୍ଥା ମେ ପହଁଇଚ ଗେଲେ ଦୁଃଖ ହଇଟ ଯାଏଲ । ସେହେ ଆଗେ କର ଅବସ୍ଥା କେ ଯୋଗ କହେନ । ସବ ବସ୍ତୁ ଛୋଇଡ଼ କେ ଓହେ ଯୋଗ ଅଭ୍ୟାସ କରେକ ଆହେ । ୨୩ ।

ସଂକଳ୍ପ ପ୍ରଭବାନ କାମାନ୍ ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା ସର୍ବାନ ଶେଷତଂ
ମନ ସୈ ବେନ୍ଦ୍ରିୟ ଗ୍ରାମଂ ବିନିୟମ୍ୟ ସମନ୍ତତଃ । ୨୪ ।

ସଂକଳ୍ପ ସେ ସିରଜଲ ଇଛା ଆଶା ତୃଷ୍ନା ଛୋଇଡ଼ କେ ସବ ଇନ୍ଦ୍ରି କେ ମନ ମେ ବସ କରେକ ଆହେ । ୨୪ ।

ଶନୈଃ ଶନୈ ରୂପ ରମେ ଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ୍ୟା ଧୃତି ଗୃହୀତୟା
ଆତ୍ମ ସଂସ୍ଥଂ ମନଃ କୃତ୍ୱା ନ କିଞ୍ଚି ଦପି ଚିନ୍ତୟେତ ॥ ୨୫ ॥

ଧୀରେ ଧୀରେ ହେଓ୍ୱା କରତେ କରତେ ଶାନ୍ତି ଠାଇଁ ପହଁଚି । ଆଉର ଧଇର୍ଯ୍ୟ ଧଇର କେ, ବୁଦ୍ଧି କେ, ମନ କେ, ପରମାତ୍ମା ମେ ଗଇଥ ଦେଇ ପରମାତ୍ମା ଛୋଇଡ଼ କେ ଦୋସର ନା ସୋଚି । ୨୫ ।

ଯତୋ ଯତୋ ନିଶ୍ଚରତି ମନ ଶ୍ଚଞ୍ଚଳ ମସ୍ଥିରଂ ।
ତତ ସ୍ତତୋ ନିୟମ୍ୟୈତ ଦାତ୍ମନ୍ୟେବ-ବଶଂ ନୟେତ ॥ ୨୬ ॥

ଥୀର ନଖେ ସେ ଚଞ୍ଚଳ ମନ କାହାଁ କାହାଁ ଭଗତହେ । ତାହାଁ ତାହାଁ ସେ ରୋଇକ କେ, ଘୁଗୟ କେ ଆତ୍ମା ମେ ରାଖେକ ଆହେ । ୨୬ ।

ପ୍ରଶାନ୍ତ ମନସଂ ହ୍ୟେନଂ ଯୋଗୀନଂ ସୁଖ ମୁତ୍ତମମ୍ ।
ଉପୈତି ଶାନ୍ତ ରଜସଂ ବ୍ରହ୍ମ ଭୂତମ କଲ୍ମଷଂ ॥ ୨୭ ॥

ଯେକର ମନ ଆଉର ରଜ ଗୁନ ଠିକ ଶାନ୍ତି ଆହେ । ସେଯୋଗୀ ବ୍ରହ୍ମ କେ ପାଏ କେ ସୁଖ ସେ ରହେନ । ୨୭ ।

ଯୁଞ୍ଜ ନ୍ନେବଂ ସଦାତ୍ମାନଂ ଯୋଗୀ ବିଗତ କଲ୍ମଷଃ ।
ସୁଖେନ ବ୍ରହ୍ମ ସଂସ୍ପର୍ଶ ମତ୍ୟନ୍ତଂ ସୁଖ ମଶ୍ନୁତେ ॥ ୨୮ ॥

ପାପ ନଖେ ସେ ଯୋଗୀ ଆପନ ମନକେ ସଗରେ ଖନ ଆପନ ଆତ୍ମା ମେ ରାଇଖ କେ ଶାନ୍ତି ସେ ରହେନ । ୨୮ ।

ସର୍ବ ଭୂନସ୍ଥ ମାତ୍ମାନଂ ସର୍ବ ଭୂତାନି ଚ୍ଚାତ୍ମନି ।
ଈକ୍ଷତେଯୋଗ ଯୁକ୍ତାତ୍ମା ସର୍ବତ୍ର ସମ ଦର୍ଶନଃ ॥ ୨୯ ॥

ଯେ ଆପନ ଆତ୍ମାକେ ଦେଇଖ ହେ । ସେ ସବ ପିଣ୍ଡ କର ଆତ୍ମାକେ ଆପନ ଆତ୍ମା ସାମାନ ଜାନେନ । ଆଉର ଆତ୍ମାକେ ପିଣ୍ଡ ଡ଼ାବଲ ଦେଖେନ । ୨୯ ।

ଯୋମାଂ ପଶ୍ୟତି ସର୍ବତ୍ର ସର୍ବଂ ଚ ମୟି ପଶ୍ୟତି ।
ତସ୍ୟାହଂ ନ ପ୍ରଣଶ୍ୟାମି ସ ଚ ମେ ନ ପ୍ରଣଶ୍ୟତି ॥ ୩୦ ॥

ଯେ ଆତ୍ମାକେ ପରମେଶ୍ୱର କର ଅଂଶ ଜାନେନ । ଆଉର ସବ ଘଟ ମେ ପରମେଶ୍ୱର କର ଅଂଶ ଆତ୍ମା ଆହେ ଜାନେନ । ସେ ଆତ୍ମା ଦର୍ସୀ କାହାଏନ । ୩୦ ।

ସର୍ବ ଭୂତ ସ୍ଥିତଂ ଯୋ ମାଂ ଭଜ ତ୍ୟେକ ତ୍ୱମାସ୍ଥିତଃ ।
ସର୍ବଥା ବର୍ତ୍ତମାନୋଽପି ସଯୋଗୀ ମୟି ବର୍ତ୍ତତେ ॥ ୩୧ ॥

ମୋୟଁ ଆତ୍ମା ରୂପମେ ସବ ଶରୀରମେ ଆହେଁା । ଇକେ ଯେ ଜାନେନ ସେକର ଅନୁଭଅ ମେ ଖାଲି କୃସ୍ନା ଦିସେନ । ୩୧ ।

ଆତ୍ମୌ ପମ୍ୟେନ ସବତ୍ର ସମଂ ପଶ୍ୟତିଯୋଽର୍ଜୁନ ।
ସୁଖଂ ବା ଯଦି ବା ଦୁଃଖଂ ସ ଯୋଗୀ ପରମୋମତଃ ।। ୩୨ ।।

ଏ ଅର୍ଜୁନ ! ଯେ ଯୋଗୀ ଆପନ ଶରୀର କର ଆତ୍ମା ଲେଖେ, ସବ ଶରୀର କର ଆତ୍ମା କେ ଜାନେନ । ଆଉର ସୁଖ ଦୁଃଖ ମେ ସାମା ନ ଦେଖେନ ସେ ବଡ଼ କାହାଏନ । ୩୨ ।

ଅର୍ଜୁନ କହଲୟଁ

ଯୋଽୟଂ ଯୋଗ ସ୍ତ୍ୱୟା ପ୍ରୋକ୍ତଃ ସାମ୍ୟେନ ମଧୁସୂଦନ ।
ଏତସ୍ୟାହଂ ନ ପଶ୍ୟାମି ଚଞ୍ଚଳ ତ୍ୱାତ୍ ସ୍ଥିତଂ ସ୍ଥିରାଂ ।। ୩୩ ।।

ଏ ଭଗଓ୍ୱାନ ! ଆତ୍ମା ନିଷ୍ଠା ଯୋଗ ମୋକେ କହେକ ଭେଲକ । ମଗର ଇ ଚଞ୍ଚଲ ଚିତ କା କରଲେ ଥୀର ରହେ । ସେହେ ଡ଼ହର କେ ଦେଖାଏ ଦେଉ । ୩୩ ।

ଚଞ୍ଚଳଂ ହି ମନଃ କୃଷ୍ଣ ପ୍ରମାଥି ବଲବଦ୍ଦୃଢ଼ମ୍ ।
ତସ୍ୟାହଂ ନିଗ୍ରହଂ ମନ୍ୟେ ବାୟୋରିବ ସୁଦୁଷ୍କରଂ ।। ୩୪ ।।

ଏ ଭଗଓ୍ୱାନ ! ମନ ବହୁତ ଚଞ୍ଚଲ ଆହେ । ଆଉର ଇନ୍ଦରୀ ମନ ଏକ ସେ ଏକ ବୀର ଆହୟଁ । ଜୀତେକ କଠିନ ଆହେ । ହାଓ୍ୱା କେ ବନ୍ଦ କରେକ ନୀଯର ମନ ଆଉର ଇନ୍ଦରୀ କେ ଜୀତେକ୍ କଠୀନ ଆହେ । ୩୪ ।

ଭଗଓ୍ୱାନ କହଲୟଁ

ଅସଂଶୟଂ ମହାବାହୋ ମନୋଦୁର୍ନିଗ୍ରହଂ ଚଲଂ ।
ଅଭ୍ୟାସେନ ତୁ କୌନ୍ତେୟ ବୈରାଗ୍ୟେଣ ଚ ଗୃହ୍ୟତେ ।। ୩୫ ।।

ମନ ବହୁତ ଚଞ୍ଚଲ ଆହେ । ମଗର ଭଗଓ୍ୱାନ କର ରୂପ ଗୁନକେ ଧ୍ୟାନ କଇର କେ ମୋହ ମାୟାସେ ଅଲଗ ରଖଲେ ମନକେ ଜୀତେକ ପାରଏଲ । ୩୫ ।

ଅସଂଯତାତ୍ମନା ଯୋଗୋ ଦୁଷ୍ପ୍ରାପ ଇତିମେ ମତିଃ ।
ବଶ୍ୟାତ୍ମନା ତୁ ଯତତା ଶକ୍ୟୋଽବାପ୍ତୁ ମୁପାୟତଃ ।। ୩୬ ।।

ଯେ ଆପନ ମନକେ ଜୀତେକ ନୀ ପାଇର ହୟଁ । ସେ ଯୋଗ ସାଧେକ ନୀ ପାରେନ । ମନ କେ ଜୀତେଲ ସେ ଯୋଗ ସାଧେକ ପାରେଲ । ୩୬ ।

ଅର୍ଜୁନ କହଲୟଁ

ଅଯତିଃ ଶ୍ରଦ୍ଧୟୋ ପେତୋ ଯୋଗାଚଲିତ ମାନସଃ ।
ଅପ୍ରାପ୍ୟ ଯୋଗ ସଂ ସିଦ୍ଧିଂ କାଂ ଗତିଂ କୃଷ୍ଣ ଗଚ୍ଛତି ॥ ୩୭ ॥

ଏ ଭଗଓ୍ୱାନ ! ଯୋଗ ଛୋଇଡ଼ ହେ ସେ ସିଥିଲ ପୁରୁଷ ଭଗଓ୍ୱାନକେ ନୀ ଭେଟେନ । ଭନକର ଗତି କୈସନ ହୋଏଲ । ୩୭ ।

କଚ୍ଚିନ୍ନୋ ଭୟ ବିଭ୍ରଷ୍ଟ ଛିନ୍ନା ଭ୍ରମିବ ନଶ୍ୟତି ।
ଅପ୍ରତିଷ୍ଠୋ ମହା ବାହୋ ! ବିମୂଢ଼ୋ ବ୍ରହ୍ମଣଃ ପଥି ॥ ୩୮ ॥

ଭଗଓ୍ୱାନ ଘର ଜାଏକ ଡ଼ହର ହେଜାଏକେ, ଆଉର ସୁଖ ଭୋଗ କରେକ ଡ଼ହର ଛୋଇଡ଼ କେ ଘାଁଟ । ବଦରୀ ନୀୟର ନୀ ଉଡ଼ିଯାୟ ଜାଏନ କୀ । ୩୮ ।

ଏତନ୍ମେ ସଂଶୟଂ କୃଷ୍ଣ ଛେତ୍ତୁ ମର୍ହସ୍ୟ ଶେଷତଃ ।
ତ୍ୱଦନ୍ୟଃ ସଂଶୟ ସ୍ୟାସ୍ୟ ଛେତ୍ତା ନ ହ୍ୟୁପ ପଦ୍ୟତେ ॥ ୩୯ ॥

ଆପନେ ଛୋଇଡ଼କେ ମୋର ଇ ସବ କେ ଦୋସର କେଉ ମେଟାଏକ ନୀ ପାରବୟଁ ତେକର ମୋର ସବ ଭରମ କେ ମେଟାଏ ଦେଉ । ୩୯ ।

ପାର୍ଥ ନୈବେହ ନାମୁତ୍ର ବିନା ଶସ୍ତସ୍ୟ ବିଦ୍ୟତେ ।
ନହି କଲ୍ୟାଣ କୃତ କଶ୍ଚି ଦୁର୍ଗତିଂ ତାତ ଗଚ୍ଛତି ॥ ୪୦ ॥

ଭଗଓ୍ୱାନ କହଲୟଁ ! ଯୋଗ ଭ୍ରଷ୍ଟ ପୁରୁଷ କର ଧରତୀ କର ସୁଖ ଭୋଗ ଛୁଇଟ ଜାଏଲ ନା ପରଲୋକ ଛୁଇଟ ଜାଏଲ । କୋନୋ ଶୁଭ କରମ ନୀ ଛୁଟେଲ । ୪୦ ।

ପ୍ରାପ୍ୟ ପୁଣ୍ୟ କୃତାଂଲୋକା ନୁଷିତ୍ୱା ଶାଶ୍ୱତୀଃ ସମାଃ ।
ଶୁଚିନାଂ ଶ୍ରୀମତାଂ ଗେହେ ଯୋଗ ଭ୍ରଷ୍ଟୋଽଭିଜାୟତେ ॥ ୪୧ ॥

ଯୋଗ ଛୋଡ଼ଲ ପୁରୁଷ ପୁଇନବାନ ଧର୍ମାତ୍ମା ମନକ ବଂଶ ମେ ସୁଖ ଶାନ୍ତି ଆଗମ ଠାଅଁମେ ବହୁତ ଦିନ ରହେନ । ୪୧ ।

ଅଥବା ଯୋଗୀ ନାମେବ କୂଳେ ଭବତି ଧୀମତାଂ ।
ଏତର୍ଦ୍ଧି ଦୂର୍ଲଭତରଂ ଲୋକେ ଜନ୍ମ ଯଦୀ ଦୃଶଂ ॥ ୪୨ ॥

ଯୋଗ ଛୋଡ଼ଲ ମନ ବୈରାଗୀ ପୂରୁଷ ମନକ ବଂଶ ନୀ ଜାଏକେ ଗେୟାନୀ ଯୋଗୀ ବଂଶ ମେ ଜନମ ଲେନ । ଇ ଜନମ ବହୁତ ଦାମୀ ଜନମ କାହାଏଲ । ୪୨ ।

ତତ୍ର ତଂ ବୁର୍ଦ୍ଧି ସ ଯୋଗଂ ଲଭତେ ପୌର୍ବ ଦେହିକଂ ।
ଯତତେ ଚ ତତୋ ଭୂୟଃ ସଂ ସିଦ୍ଧୌ କୁରୁ ନନ୍ଦନ ॥ ୪୩ ॥

ଯୋଗ ଛୋଡ଼ଲ ପୁରୁଷ ପହିଲ ଜନମ କର ଆପନ କରଇ ଆଦତକେ ପାଏ କେ ଭଗଓ୍ୱାନକେ ପାଓ୍ୱେକ ଲଗୀନ ବହୁତ ସୁନ୍ଦର ଜତନ କରେନ । ୪୩ ।

ପୂର୍ବାଭ୍ୟାସେନ ତେନୈବ ହ୍ରିୟତେ ହ୍ୟ ବଶୋଽପି ସଃ ।
ଜିଜ୍ଞାସୁ ରପି ଯୋଗସ୍ୟ ଶବ୍ଦ ବ୍ରହ୍ମାତି ବର୍ତ୍ତତେ ॥ ୪୪ ॥

ଯୋଗ ଛୋଡଲ ଘରମେ ଜନମ ହୋଇକେ ପହିଲ ଜନମ କର ଆଦତ ମେ ବ୍ରହ୍ମ ନିଷ୍ଠା ହୋଇକେ ଜନମ ମରନ ସେ ବାଁଚେନ । ୪୪ ।

ପ୍ରଯତ୍ନା ଦ୍ୟତ ମାନସ୍ତୁ ଯୋଗୀ ସଂଶୁଦ୍ଧ କିଲ୍ୱିଷଃ
ଅନେକ ଜନ୍ମ ସଂସିଦ୍ଧ ସ୍ତତୋ ଯାତି ପରାଂ ଗତିଂ । ୪୫ ।

ଯତନ କରେନ ସେ ଯୋଗୀ ଧୀରେ ଧୀରେ ଯତନ କରତେ କରତେ ସାଫା ଫରୀଚ ହୋଇ କେ ବହୁତ ଜନମ ମେ ଜନମ ମରନ ସେ ବାଁଇଚ ଯାଏନ । ୪୫ ।

ତପସ୍ୱି ଭ୍ୟୋଽଧିକୋ ଯୋଗୀ ଜ୍ଞାନିଭ୍ୟୋଽପି ମତୋଽଧିକଃ
କର୍ମି ଭ୍ୟଷ୍ଚା ଧିକୋ ଯୋଗୀ ତସ୍ମା ଦ୍‌ଯୋଗୀ ଭବାର୍ଜୁନ । ୪୬ ।

ଯୋଗୀ ତପୀ ସେ ବଡ଼ ଆହେ । ଶାସ୍ତ୍ର ଗେୟାନୀ ସେ ବଡ଼ ଆହେ । ଫଇ ଆସରା ଇଇଖ କେ କରମ କରତ ହୟଁ ସେ ମନ ସେ ଭୀ ବଡ଼ ଆହୟଁ । ତେକର ଗେଲରେ ଯୋଗୀ ବନୁ । ୪୬ ।

ଯୋଗି ନାମପି ସର୍ବେଷାଂ ମଦ୍‌ଗ ତେ ନାନ୍ତର ମ୍ନା
ଶ୍ରଦ୍ଧାବାନ୍ ଭଜତେ ଯୋମାଂ ସମେ ଯୁକ୍ତ ତମୋ ମତଃ । ୪୭ ।

ଏ ପ୍ରେମୀ ସାଥୀ ! ସମୁଚା ଯୋଗୀ ମେ ସରଧା ସାଥ ସଗରେ ଖନ ମୋର ନାମ ଭଜନ କରେନ ସେ ବଡ଼ ହୋଏନ । ୪୭ ।

ଚଉଦ ପାଠ (ବିଜ୍ଞାନ ଯୋଗଃ)

ଶ୍ଲୋକ

ଭଗଓ୍ବାନ କହଲୟଁ

ମୟ୍ୟା ସକ୍ତ ମନାଃ ପାର୍ଥ ଯୋଗଂ ଯୁଞ୍ଜନ ମଦାଶ୍ରୟଃ ।
ଅସଂ ଶୟଂ ସମଗ୍ରଂ ମାଂ ଯଦାଜ୍ଞାସ୍ୟସି ତଚ୍ଛୃଣୁ ॥ ୧ ॥

ଏ ଅର୍ଜୁନ ! ମୋର ସରନ ମେ ଆୟ କେ, ମୋର ଆସରମେ ରଇହ କେ ଯୋଗ ଅଭ୍ୟାସ କରି ସେ ବହୁତ ସୁନ୍ଦର ନିସକ ମୋକେ ଜାନେକ ପାରିତେକେ ସୁନୁ । ୧ ।

ଜ୍ଞାନଂ ତେଽହଂ ସବିଜ୍ଞାନ ମିଦଂ ବକ୍ଷ୍ୟା ମ୍ୟ ଶେଷତଃ ।
ଯଜ୍‌ଜ୍ଞାତ୍ୱାନେହ ଭୂୟୋଽନ୍ୟଜ୍ ଜ୍ଞାତବ୍ୟ ମବ ଶିଷ୍ୟତେ ॥ ୨ ॥

ମୋୟ ରୋଉର ଲାଗୀନ ବିଜ୍ଞାନ ସାଥ ତତ୍ତ୍ୱ ଗେୟା ନ କେ କହତ ହୋଁ । ଇ କେ ଜାଇନ ଗେଲେ ସଂସାରମେ ଆଉର କୋନୋ ଜାନେକ ଲଏକ ନି ବାଁଚି । ୨ ।

ମନୁଷ୍ୟାଣାଂ ସହସ୍ରେଷୁ କଶ୍ଚିଦ୍ୟ ତତି ସିଦ୍ଧୟେ ।
ଯତତା ମପି ସିଦ୍ଧାନାଂ କଶ୍ଚି ନ୍ମାଂ ବେତ୍ତି ତତ୍ତ୍ୱତଃ ॥ ୩ ॥

ହାଜାର ହାଜାର ଆଦମୀ ମେ ଗୋଟେକ ଆଦମୀ ମୁକ୍ତି ଖୋଯେନ । ମୁକ୍ତି ଖୋଯେନ ସେ ହାଜାର ଆଦମୀ ମେ, ଏକ ଝନ ମୋର ତତ୍ତ୍ୱକେ ଜାନେ ନ ଭଗଓ୍ବାନ କହଲୟଁ । ୩ ।

ଭୂମି ରାପୋଽନଲୋବାୟୁଃ ଖଂ ମନୋ ବୁଦ୍ଧି ରେବଚ ।
ଅହଙ୍କାର ଇତି ୟଂ ମେ ଭିନ୍ନା ପ୍ରକୃତି ରଷ୍ଟଧା ॥ ୪ ॥

ଭୂଇଁ, ପାନି, ଆଇଗ ପଓ୍ୱନ ଆକାସ ସାଥ ମନ ବୁଦ୍ଧି ଅହଙ୍କାର ଇ ଆଠ କିସୀମ ପ୍ରକୃତି ମୋର ଆହେ ଭଗଓ୍ୱାନ କହଲୟଁ । ୪ ।

ଅପରେୟ ମିତ ସ୍ତ୍ୱ ନ୍ୟାଂ ପ୍ରକୃତିଂ ବିଦ୍ଧିମେ ପରାଂ ।
ଜୀବ ଭୂତାଂ ମହା ବାହୋ ୟୟେଦଂ ଧାର୍ୟତେ ଜଗତ ॥ ୫ ॥

ଆଠ କିସୀମ ଅପର ମାନେ ଜଡ଼ ପ୍ରକୃତି କାହାଏଲ । ଆଉର ମୋର ଜୀଉ ରୂପ ଚେତନ କେ ପର ପ୍ରକୃତି କହେନ । ପର ପକୃତି ଜଗତ କେ ଧଇରହେ । ୫ ।

ଏତଦ୍ ଯୋନୀନି ଭୂତାନି ସର୍ବାଣୀ ତ୍ୟୁପ ଧାରୟ ।
ଅହଂ କୃସ୍ନସ୍ୟ ଜଗତଃ ପ୍ରଭବଃ ପ୍ରଳୟ ସ୍ତଥା ॥ ୬ ॥

ସବ ଭୂତ ଇ ଦୁଇ ପ୍ରକୃତି ସେ ସିରଜନ ହୋଇ ହୟଁ । ମୋୟଁ ସିରଜନ କରେକ ଆଉର ମାରେକ କର ଫେଡ କାରନ ହୋତ ହୋଁ । ୬ ।

ମତ୍ତଃ ପର ତରଂ ନାମ୍ୟତ୍ କିଞ୍ଚି ଦସ୍ତି ଧନଞ୍ଜୟ ।
ମୟି ସର୍ବ ମିଦଂ ପ୍ରୋତଂ ସୂତ୍ରେ ମଣିଗଣାଇବ ॥ ୭ ॥

ଏ ଧନଞ୍ଜୟ ! ସିରଜନ ଆଉର ମାରନ । ମୋର ସେ ଦୋସର ଅଲଗ ବସ୍ତୁ ନଖୟଁ । ସୂତାମେ ମନି ଗୁଁଥଲ ଆହେ ନୀୟର ଜଗତ ମୋର ଆସରା ମେ ଆହେ । ୭ ।

ରସୋଽହ ମପ୍ସୁ କୌନ୍ତେୟ ପ୍ରଭସ୍ମି ଶଶି ସୂର୍ୟୟୋଃ ।
ପ୍ରଣବଃ ସର୍ବ ବେଦେଷୁ ଶବ୍ଦଃ ଖେ ପୌରୁଷଂ ନୃଷୁ ॥୮॥

ଏ ଅର୍ଜୁନ ! ପାନି ମେ ମୋୟଁ ରସ ହୋତହୋଁ । ଚାନ୍ଦ ସୂର୍ୟ ମେ ପ୍ରଭା କାରନ ହୋତହୋଁ । ଇଁ ଜ୍ୟୋତ ହୋତ ହୋଁ । ବେଦମେ ଓଁ କାର ହୋତ

ହେଁ। । ଆକାଶ ମେ ସବଦ ହୋତ ହେଁ। ପୁରୁଷ ମେ ମରଦ, କରମ ଆଉର ମେହ ନଇତ ହୋତହେଁ। । ୮ ।

ପୁଣ୍ୟୋ ଗନ୍ଧଃ ପୃଥିବ୍ୟାଂ ଚ ତେଜଶ୍ଚାସ୍ମି ବିଭ ବସୌ ।
ଜୀବନଂ ସର୍ବ ଭୂତେଷୁ ତପ ଶ୍ଚାସ୍ମି ତପସ୍ୱିଷୁ ॥ ୯ ॥

ମୋୟଁ ଧରତୀ ମେ ପରୀ ଚ ମହକ ରୂପମେ । ଆଇଗ ମେ ତେଜ ରୂପମେ । ସବ ଗତର ସେ ଜୀଭ ମାନେ ସବ ଜୀୟତ ହୟଁ । ତପୀ ମନକ ତପ ମୋୟଁ ହୋତ ହେଁ। । ୯ ।

ବୀଜଂ ମାଂ ସର୍ବ ଭୂତାନାଂ ବିଦ୍ଧି ପାର୍ଥ ସନାତନଂ ।
ବୁଦ୍ଧି ର୍ବୁଦ୍ଧି ମତା ମସ୍ମି ତେଜ ସ୍ତେଜସ୍ୱି ନାମ ହଂ ॥ ୧୦ ॥

ଏ ଅର୍ଜୁନ ! ଗେଭରେ ସମୁଗ୍ଧ ଭୂତ ମନକ ଫେଡ଼ କାରନ ମୋଖୋୟେଁ ଜାନେକ ହୋକ । ମୋୟଁ ବୁଦ୍ଧିମାନ ମନକ ବୁଦ୍ଧି, ଆଭର ତେଜସ୍ୱୀ ମନକ ତେଜ ହୋତ ହେଁ। । ୧୦ ।

ବଳଂ ବଲବତାଂ ଚ୍ଚହଂ କାମ ରଗ ବିବର୍ଜ୍ଜିତଂ ।
ଧର୍ମା ବିରୁଦ୍ଧୋ ଭୂତେଷୁ କାମୋଽସ୍ମି ଭରତ ର୍ଷଭ ॥ ୧୧ ॥

ଭଗଓ୍ୱାନ କହଲୟଁ । ମୋୟଁ ବଳ ଗର ମନକ କାମ କ୍ରୋଧ ଛୋଡ଼ଲ ସତ୍ତ୍ୱ ଗୁନୀ ବଳ ହୋତହେଁ। । ଆଭର ଧରମ ଶାସ୍ତ୍ର କର ନିୟମ ମେ କାମ ହୋତହେଁ। । ୧୧ ।

ଯେ ଚୈବ ସାତ୍ତ୍ୱିକା ଭବା ରଜସା ସ୍ତାମସାଶ୍ଚ ଯେ ।
ମଭ ଏବେତି ତାନ ବିଦ୍ଧି ନତ୍ୱହଂ ତେଷୁ ତେ ମୟି ॥ ୧୨ ॥

ସତ ଗୁନ କର, ରଜ ଗୁନକର ଆଭର ତମ ଗୁନ କର ଯେଚନା ଆଦତ ଆହେ । ସେ ମୋର ସେ ହୋଇ ହେ । ମୋୟଁ ଉମନକ ଅକତେୟାର ମେ ନଖୋଁ। । ମୋର ଅକତେୟାର ମେ ଉମନ ଆହୟଁ । ୧୨ ।

ତ୍ରିଭିର୍ଗୁଣ ମୟୈ ର୍ଭାବୈ ରେଭିଃ ସର୍ବ ମିଦଂ ଜଗତ୍
ମୋହିତଂ ନାଭି ଜାନାତି ମାମେଭ୍ୟଃ ପରମ ବ୍ୟୟଂ ||୧୩||

ତୀନ ଗୁନ ଆପନ ଆପନ ବଳ କର ମୋହ ଫାସ ମେ ଜଗତ କେ ମୋଇହ କେ ଗଇଖ ହୟଁ । ଇ ତୀନ ଗୁନସେ ମୋୟଁ ବଢ଼ ଆହେଁ। । ତେକେ କେଉ ନଜାନେ । ୧୩ ।

ଦୈବୀ ହ୍ୟେଷା ଗୁଣମୟୀ ମମ ମାୟା ଦୂର ତ୍ୟୟା
ମାମେ ବ ଯେ ପ୍ରପ୍ୟ ଦ୍ୟନ୍ତେ ମାୟା ମେତାଂ ତରନ୍ତି ତେ ||୧୪||

ଭଗଓ୍ୱାନ କହଲୟଁ । ମାୟା କର ବଳ ବହୁତ ଆହେ । ମଗର ଯେମନ ଏକ ଲୟ ମେ ମୋର ଭକ୍ତି କରେନ । ଉପାସନା କରେନ । ସେ ମନ ଇ ମାୟା ସେ ପାର ହୋଇ ଯାଏନ । ମାୟା କର ପାରବା ଫାଇଟ ଜାଏଲ ସେଖନ ଭଗଓ୍ୱାନ କେ ଦେଇଖ କେ ଆପନ ମନ କର ଇଛା କେ ପୂରା କରେନ । ୧୪।

ନ ମାଂ ଦୁଷ୍କୃତି ନୋ ମୂଢ଼ାଃ ପ୍ରପଦ୍ୟନ୍ତେ ନରାଧମାଃ
ମାୟୟା ପହୃତ ଜ୍ଞାନା ଆସୁରଂ ଭାବ ମା ଶ୍ରିତାଃ ||୧୫||

ସହଜ ଡହର ରହଲେ ଭୀ ମାୟା ମେ ଯେ କରଗେୟା ନ ଡ଼ାବାୟ ଜାଏ ହେ । ଆଉର ଅସୁର ଆଦତ ବଇଢ଼ ଜାଏ ହୋ । ଆଦମୀ ମେ ନୀଚ ପାପ କରମ କରେନ ସେ ମନ ହାମର ଜଗ ନୀ ଆଓ୍ୱେନ । ୧୫ ।

ଚତୁର୍ବିଧା ଭଜନ୍ତେ ମାଂ ଜନାଃ ସୁକୃତିନୋଽର୍ଜୁନ
ଆର୍ତୋ ଜିଜ୍ଞାସୁରର୍ଥାର୍ଥୀ ଜ୍ଞାନୀ ଚ ଭରତର୍ଷଭ || ୧୬ ||

ଏ ଅର୍ଜୁନ ! ବିପଦ ମେ ଗୀରଲ, ଜ୍ଞାନ ଇଛା କରଲ, ଧନ ଇଛା କରଲ, ଆଉର ଗେୟାନୀ ଇ ଚାଇର କିସୀମ ପୂରୁଷ ମୋକେ ମାନେନ । ୧୬ ।

(ଅର୍ଥାର୍ଥୀ ଆର୍ତ୍ତଜ୍ଞାଗେୟାଁସୁ ଗେୟାନୀ)

ତେଷାଂ ଜ୍ଞାନୀ ନିତ୍ୟ ଯୁକ୍ତ ଏକ ଭକ୍ତିର୍ବିଶିଷ୍ୟତେ ।
ପ୍ରିୟୋହି ଜ୍ଞାନି ନୋଽତ୍ୟର୍ଥ ମହଂସ ଚ ମମ ପ୍ରିୟଃ ॥ ୧୭ ॥

ଘଇର କିସୀମ ଭଗତ ଭିତର ମେ, ଗେୟାନୀ ସବମେ ବଢ଼ ଆହୟଁ । ଗେୟାନୀ ମୋକେ ତତ୍ତ୍ୱ ସେ ଜାଇନ କେ ଭଜନ କରେନ । ତେକର ମୋର ଦୋସ୍ତୀ, ଗେୟାନୀ ଆଉର ଗେୟାନୀ କର ଦୋସ୍ତୀ ମୋୟଁ ହୋଅନ ॥ ୧୭ ॥

ଉଦାରାଃ ସର୍ବ ଏବୈତେ ଜ୍ଞାନୀ ତ୍ୱା ତ୍ମୈବ ମେ ମତଂ ।
ଆସ୍ଥିତଃ ସହି ଯୁକ୍ତାତ୍ମା ମାମେ ବା ନୁତ୍ତମାଂ ଗତି ॥ ୧୮ ॥

ସବ ଭଗତ ମୋକେ ଏକ ମନ ମେ ଭଜନ କରେନ । ମଗର ଗେୟାନୀ ସାକ୍ଷାତ୍ ମୋର ରୂପ ହୋଏନ । ସ୍ଥିର ବୁଦ୍ଧି ଗେୟାନୀ ସଗରେ ଖନ ମୋର ଢଗ ଥୀଗଏ କେ ଆହୟଁ । ୧୮ ।

ବହୂନାଂ ଜନ୍ମ ନାମନ୍ତେ ଜ୍ଞାନ ବା ନ୍ମାଂ ପ୍ରପଦ୍ୟତେ ।
ବାସୁଦେବଃ ସର୍ବମିତି ସ ମହାତ୍ମା ସୁଦୁର୍ଲଭଃ ॥ ୧୯ ॥

ବହୁତ ଜନମ ପାଛେ ଗେୟାନୀ ପୁରୁଷ ସମୁଗ୍ର ଜଗତ କେ ଭଗଓ୍ୱାନ କର ରୂପ ମାନେନା ଆଉର ମୋର ଭଜନ କରନେ । ଇସନ ମହାତ୍ମା ବହୁତ କମ ଆହୟଁ । ୧୯ ।

କାମୈ ସେି ସେି ହୃ୍ତ ଜ୍ଞାନାଃ ପ୍ରପଦ୍ୟନ୍ତେଽନ୍ୟ ଦେବତାଃ ।
ତଂ ତଂ ନିୟମ ମାସ୍ଥାୟ ପ୍ରକୃତ୍ୟା ନିୟତାଃ ସ୍ୱୟା ॥ ୨୦ ॥

ଅନୁମାନ ମେ ଭୁଲାୟ ହୟଁ ସେମନ ଦୋସର ଦୋସର ଦେଓ୍ୱତା ମନକ ପୂଜା କର ବିଧାନ ମେ ଦେଓ୍ୱତା ମନକେ ପୂଜା କରେନ । ଉପାସନା କରେନ । ଆପନ ଗତର କର ଆପନ ଆତ୍ମା କେ ଭୁଲାଏ ଦେନ । ୨୦ ।

ଯୋଯୋ ଯା ଯାଂ ତନୁଭକ୍ତଃ ଶ୍ରଦ୍ଧୟାର୍ଚ୍ଚିତୁ ମିଛତି ।
ତସ୍ୟ ତସ୍ୟା ଚଳାଂ ଶ୍ରଦ୍ଧାଂ ତାମେବ ବିଦଧା ମ୍ୟହଂ ॥ ୨୧ ॥

ଫଲ ଆସରା ରାଇଖ କେ ଯେ ଭଗତ, ଯେ ଦେଓ୍ବତା କର ପୂଜା କରେ ନ । ଉନକର ଓହେ ସରଧା କେ, ଓହେ ଦେଅତ ସୋଥ ରାଇଖ ଦେଇଲ । ୨୧ ।

ସତୟା ଶ୍ରଦ୍ଧୟା ଯୁକ୍ତ ସ୍ତସ୍ୟା ରାଧନ ମୀହତେ ।
ଲଭତେ ଚ ଚତଃ କାମାନ ମୟୈବ ବିହିତାନ ହିତାନ ॥ ୨୨ ॥

ଓହେ ପୁରୁଷ ଅଚଲ ସରଧା ମେ ରଇହ କେ ଓହେ ଦେଓ୍ବତା କର ପୂଜା କରେନ । ଓହେ ଦେଓ୍ବତା ଜଗଲେ ମୋର ଦେଲ ଭୋଗକେ ପାଓ୍ବେନ । ୨୨ ।

ଅନ୍ତବତ୍ତୁ ଫଲଂ ତେଷାଂ ତଭବ ତ୍ୟଲ୍ପ ମେଧସାଂ ।
ଦେବାନ ଦେବ ଯଜୋଯାନ୍ତି ମଭକ୍ତା ଯାନ୍ତି ମାମପି ॥ ୨୩ ॥

ମଗର ଓହେ କମ ବୁଦ୍ଧି ଦେଓ୍ବତା ପୂଜା କରେନ ସେମନ କାଚ୍ଚା ଦୁଇ ଦିନକ ଫଲ ପାଓ୍ବେନ । ମାନେ ଦେଓ୍ବତା ପୂଜା କଇର କେ ଦେଓ୍ବତା କେ ପାଓ୍ବେନ ମୋର ଭଗତ ମୋକେ ପାଓ୍ବେନ । ୨୩ ।

ଅବ୍ୟକ୍ତଂ ବ୍ୟକ୍ତି ମାପନ୍ନଂ ମନ୍ୟନ୍ତେ ମାମ ବୁଦ୍ଧୟଃ ।
ପରଂ ଭାବମ ଜାନନ୍ତୋ ମମା ବ୍ୟୟ ମନୁତ୍ତମଂ ॥ ୨୪ ।

ପାପୀ ଆଦମୀ ମନ ମୋର ଅମର ସବସେ ବଡ଼ ନୀଦିସେଲସେ ରୁପକେ ନି ଜାଇନକେ ମୋକେ ରୁପଧାରୀ କହେନ । ୨୪ ।

ନାହଂ ପ୍ରକାଶଃ ସର୍ବସ୍ୟ ଯୋଗ ମାୟା ସମା ବୃତଃ ।
ମୂଢ଼ୋୟଂ ନାଭିଜାନାତି ଲୋକୋ ମାମଜ ମବ୍ୟୟଂ ॥ ୨୫ ॥

ମୋହଁ ଯୋଗ ମାୟା ମେ ଲୁଇକ କେ ଆହେଁ । ତେକର ସବଲ୍କ ସେ ଦେଖା ଯ ନୀ ହୋଓନ । ତେକର ନୀ ବୁଇଝ ହୟଁ ସେ ମନ ମୋର ଜନମ ନଖେ ସେ ତତ୍ତ୍ୱ କେ ନୀ ଜାଇନ ହୟଁ । ୨୫ ।

ବେଦାହଂ ସମତୀ ତାନି ବର୍ତ୍ତମାନାନି ଗ୍ଜୁ ନ ।
ଭବିଷ୍ୟାଣି ଚ ଭୂତାନି ମାଂ ତୁ ବେଦ ନ କଷ୍ଚନ ।। ୨୬ ।।

ଏ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ଯେ ବୀତ ଜାଏହେ । ଏଖନ ରାଖଲ ଆହେ । ଆଗେ ହୋଇ ସେ ସବକେ ମୋୟଁ ଜାନୋନ । ମଗର ମୋକେ କେଭ ନୀଜୀ ଜାନେନ ।୨୬।

ଇଛା ଦ୍ଵେଷ ସମୁଥେନ ଦ୍ଵନ୍ଦ ମୋହେନ ଭାରତ ।
ସର୍ବ ଭୂତାନି ସମ୍ମୋହଂ ସର୍ଗେ ଯାନ୍ତି ପରନ୍ତପ ।। ୨୭ ।।

ଏ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ସଂସାର ମେ ଇଛା ଆଉର ହିସଙ୍ଗା ସେ ସିରଜଲ ସୁଖ ଦୁଃଖ କର ଝଗର କର ଅସାଡି ମୋହ ମେ ସବ ଜୀଭ ନୀ ସମଇଝ କେ ଗୀର ଜାଏ ହଏଁ ।୨୭।

ଯେଷାଂ ତ୍ଵନ୍ତଟଂ ଗ ପାପଂ ଜନାନାଂ ପୁଣ୍ୟ କର୍ମଣାଂ ।
ତେ ଦ୍ଵନ୍ଦ ମୋହ ନିର୍ମୁକ୍ତା ଭଜନ୍ତେ ମା ଦୃଢ଼ବ୍ରତା ।। ୨୮ ।।

ପୂଜନ କରମ ଆଉର ଧରମ କରମ କର ଆଗ୍ରର ବେହଓ୍ଵାରମେ ରହେନ ସେ ମନକ ପାପ ଧୋଓ୍ଵାଏ ଜାଏ ହେ । ସେ ମନକ ରାଗ ଦ୍ଵେଷ ଖିସ ଆଉର ହିସଙ୍ଗୀ କର ଝାଗର ମେଇଟ କେ ମୋହ ସେ ଛୁଇଟ କେ ସାବୁର ଜଇର କେ ରହେନ । ସେ ମନ ମୋକେ ସବ କିସୀମ ଭଜନ କରେନ ।୨୮।

ଜରା ମରଣ ମୋକ୍ଷାୟ ମାମା ଶ୍ରିତ୍ୟ ଯତନ୍ତି ଯେ ।
ତେ ବ୍ରହ୍ମ ତ ଦ୍ଵି ଦୁଃ କୃତ୍ସ୍ନ ମଧ୍ୟାତ୍ମଂ କର୍ମ ଗ୍ଖିଲଂ ।। ୨୯ ।।

ଯେ ପୁରୁଷ ମୋର ସରନ ମେ ରଇହ କେ ବୁଢ଼ା ଆଉର ମରନ ସେ ବାଁଚେକ କର ଯତନ କରେନ । ସେ ପୁରୁଷ ବ୍ରହ୍ମକେ, ଅଧ୍ୟାତ୍ମକେ, ସବ କରମ କେ ଜାନେନ ।୨୯।

ସାଧି ଭୂତାଧି ଦେବଂ ମାଂ ସାଧି ଯଜ୍ଞଂ ଚ ଯେ ବିଦୁଃ ।
ପ୍ରୟାଣ କାଲେଽପି ଚ ମାଂ ତେ ବିଦୁର୍ଯୁକ୍ତ ଚେତ ସଃ ।। ୩୦ ।।

ଯେ ପୁରୁଷ ଅଧିଭୂତ, ଅଧିଦୈବ, ଅଧିଯଜ୍ଞ ସାଥ ମୋକେ ଜାନେନ । ସେମନ ହାମର ଆସରାମେ ରହେନ । ତେକର ମୋରେକ ବେରାଭୀ ମୋକେ ଜାନେକ ପାରେନ ।୩୦।

ଚରନ ଆଠ (ତାରକ ବ୍ରହ୍ମ ଯୋଗ)

ଶ୍ଳୋକ

ଅର୍ଜୁନ କହଲୟଁ

କିଂ ତତ୍ ବ୍ରହ୍ମ କିମଧ୍ୟାତ୍ମଂ   କିଂ କର୍ମ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ।
ଅଧି ଭୂତଂ ଚ କିଂ ପ୍ରୋକ୍ତ   ମଧି ଦୈବଂ କି ମୁଚ୍ୟତେ ।। ୧ ।।

ହେ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ! ଯେକେ ଆପନେ କହେକ ଭେଲକ । ଉ ବ୍ରହ୍ମ କୋନ ବସ୍ତୁକେ କହେନ । ଅଧ୍ୟାତ୍ମ କୋନ ବସ୍ତୁକେ କହେନ । କରମ କୋନ ବସ୍ତୁକେ କହେନ । ଅଧିଭୂତ ଆଉର ଅଧିଦୈବ କୋନ ବସ୍ତୁକେ କହେନ । ୧ ।

ଅଧି ଯଜ୍ଞଃ କଥଂ କୋଽତ୍ର   ଦେହେଽସ୍ମିନ ମଧୁସୂଦନ ।
ପ୍ରୟାଣ କାଲେଚ କଥଂ   ଜ୍ଞେୟୋଽସି ନିୟତା ତ୍ମଭିଃ ।। ୨ ।।

ହେ ମଧୁସୂଦନ ! ଇ ଶରୀରମେ ଅଧିଯଜ୍ଞ କେ ହୋଏନ । ଇ ଶରୀର ମେ ଓହେ କାନୀୟର ଆହୟଁ । ଇନ୍ଦ୍ରି କେ ଜୀତ ରହେନ ସେ ଯୋଗୀମନ ଶରୀର ଛୋଡ଼େନ ସେଖନ ଆପନେ କେ କା ନୀୟର ଜାନେନ । ୨ ।

ଭଗବାନ କହଲୟଁ

ଅକ୍ଷରଂ ପରମଂ ବ୍ରହ୍ମ   ସ୍ୱଭବୋଽଧ୍ୟାତ୍ମ ମୁଚ୍ୟତେ ।
ଭୂତ ଭବୋଭବ କରୋ   ବିସର୍ଗଃ କର୍ମ ସଂଜ୍ଞିତଃ ।। ୩ ।।

ପରମ ଅଛର ମାନେ ଯେ ନୀ ମରେଲ । ଫେଡ କାରନ ଅମର ବସ୍ତୁକେ ବ୍ରହ୍ମ କହେନ । ଗତର ମେ ବ୍ରହ୍ମ କର ଅଂଶ ଆତ୍ମା ଆହେ । ଆତ୍ମାକେ ଅଧ୍ୟାତ୍ମା କହେନ । ପ୍ରାନୀ ମନକ ସିର ଜେକ ଆଉର ବାଢ଼େକକେ କରମ କହେନ । ୩ ।

ଅଧିଭୂତଂ କ୍ଷରୋଭାବଃ   ପୁରୁଷ ଶ୍ଚାଧି ଦେବତଂ
ଅଧିଯଜ୍ଞୋଽହମେ ବାତ୍ର   ଦେହେ ଦେହ ଭୃତାମ୍ବର ।। ୪ ।।

ମଉର ଜାୟେଲ ସେ ଶରୀର ମନକେ ଅଧିଭୂତ କହେନ। ଆଉର ହିରନ୍ୟ ଗର୍ଭ ପୁରୁଷ କେ ପ୍ରଜାପିତା ବ୍ରହ୍ମା କହେନ । ଅଧି ଦୈବ କହେନ ମୋୟଁ ଶରୀର ମେ ଅଧି ଯଜ୍ଞ ରୁପମେ ଆହେଁ। । ୪ ।

ଅନ୍ତ କାଳେ ଚ ମାମେବ ସ୍ମରନ୍ତ୍ମୁ କ୍ତ୍ୱା କଳେବରଂ ।
ଯଃ ପ୍ରଯାତି ସମଭାବଂ ଯାତି ନାସ୍ତ୍ୟତ୍ର ସଂଶୟଃ ॥ ୫ ॥

ହେ ଅର୍ଜୁନ ! ଉତରାୟନମେ ମୋରେକ ବେରା ମୋକେ ଇୟାଇଦ କଇର କେ ଶରୀର ଛୋଡ଼େନ ସେ ମୋର ରୂପକେ ପାଓ୍ୟେନ । ୫ ।

ଯଂ ଯଂ ବାପି ସ୍ମରନ ଭାବଂ ତ୍ୟଜ ତନ୍ତେ କଲେବରଂ ।
ତଂ ତମେ ବୈତି କୌନ୍ତେୟ ସଦା ତଭବ ଭବିତଃ ॥ ୬ ॥

ସଗରେ ଖନ ଯେ ବସ୍ତୁ କେ ଇୟାଇଦ କରେକ ହୋଏଲ । ମୋରେକ ବେରା ଓହେ ବସ୍ତୁ ଇୟାଇଦ ଆଓ୍ୟେଲ । ଯେ ବସ୍ତୁକେ ଇୟାଇଦ କରେଲ ଓହେ ଭଖୟଁ ପାଓ୍ୟେଲ । ୬ ।

ତସ୍ମାତ୍ ସର୍ବେଷୁ କାଳେଷୁ ମାମନୁ ସ୍ମର ଯୁଧ୍ୟଚ ।
ମୟ୍ୟର୍ପିତ ମନୋବୁର୍ଦ୍ଧି ର୍ମାମେ ବୈଷ୍ୟ ସଂଶୟଃ ॥ ୭ ॥

ଭଗବାନ କହଲୟଁ ! ହେ ଅର୍ଜୁନ ରେଉରେ ସଗରେ ଖନ ମୋକେ ଇୟାଇଦ କରୁ । ଆଭର ଲଡଇ ଭୀ କରୁ । ଇ ନୀୟର ମୋର ଉପର ମେ, ମନ ବୁର୍ଦ୍ଧି ସାଥ ଲୟକେ ରାଇଖ ରହବ ହଲ ଚରୁର ମୋଖୟଁ ଭେଟବ । ୭ ।

ଅଭ୍ୟାସ ଯୋଗ ଯୁକ୍ତେନ ଚେତସା ନାନ୍ୟ ଗାମିନା ।
ପରମଂ ପୁରୁଷଂ ଦିବ୍ୟଂ ଯାତି ପାର୍ଥାନୁ ଚିନ୍ତୟନ ॥ ୮ ॥

ଅଭ୍ୟାସ ଆଭର ଯୋଗ ସାଥ ଏକ ଚିତ୍ତମେ ଇୟାଇଦ କରେନ ସେ ଜୀଉ ସୁନ୍ଦର ପରମ ପୁରୁଷ କେ ଭେଟେନ । ୮ ।

କବିଂ ପୁରାଣ ମନୁଶା ସିତାର ମଣୋ ରଣୀୟାଂ ସମନୁ ସମରେଦ୍ୟଃ ।
ସର୍ବସ୍ୟ ଧାତା ରମାଚିନ୍ତ୍ୟ ରୂପ ମାଦିତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣଂ ତମସଃ ପରସ୍ତ ତ୍ ॥ ୯ ॥

ଯେ ସବକେ ଜାନେନ । ପୁରୁସେ ଆହୟଁ । ଯେ ସବକେ ସାମନ କରେନ । ମିହୀନ ସେ ମିହୀନ । କୌଡ଼ାସେ କୌଡ଼ା । ପାତର ସେ ପାତର । ଆହୟଁ ସବକେ ପାଳନ କରତ ହୟଁ । କୋନୋ ଚିନ୍ତା ନଖେ । ସୁର୍ଯ୍ୟ କର ଜ୍ୟୋତି ଲେଖେ ଉନକର ଜ୍ୟୋତି ଆହେ । ପ୍ରକୃତି ସେ ଅଲଗ ଆହୟଁ । ସେହେ ପୁରୁଷ କେ ଯେସୁମରନା କରେନ, ସେ ଉନ କର ରୂପମେ ମେଇସ ଜାଏନ । ୯ ।

ପ୍ରୟାଣ କାଳେ ମନସା ଚଳେନ ଭକ୍ତ୍ୟା ଯୁକ୍ତୋ ଯୋଗ ବଳେନ ଚୈବ ।
ଭ୍ରୁବୋର୍ମଧ୍ୟେ ପ୍ରାଣ ମାବେଶ୍ୟ ସମ୍ୟକ ସତଂ ପରଂ ପୁରୁଷ ମୁପୈତି ଦିବ୍ୟଂ॥୧୦॥

ମୋରେକ ବେଗ ଯେ ଭଗତି ସାଥ, ଯୋଗ ବଳମେ, ଦୁଇଯୋ ଭଉଁରୀ କର ବୀଚ ମେ ପ୍ରାଣ ବାୟୁ କେ ଠିକସେ ରଇଖ କେ ଥୀର ମନମେ ସରଗ ମେ ରହେନ ସେ ସୁନ୍ଦର ପୁରୁଷ କେ ସୁମରନା କରେନ ସେ ଓହେ ପୁରୁଷ କେ ପାଓ୍ୟେନ । ୧୦ ।

ଯଦକ୍ଷରଂ ବେଦବିଦୋ ବଦନ୍ତି ବିଶନ୍ତି ଯଦ୍ ଯତୟୋ ବୀତ ରାଗାଃ ।
ଯଦି ଛନ୍ତୋ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ଚରନ୍ତି ତତ୍ତେ ପଦ ସଂଗ୍ରହେଣ ପ୍ରବକ୍ଷ୍ୟେ ॥ ୧୧ ॥

ବେଦ ଜାନେନ ସେ ମନ ଓଁ କାର (ଅଛର) କହେନ । ଅନୁଭଅ କଇର ହୟଁ ସେ ଯତି ମନ ଯେକର ଯଗ ମେଇସ ଜାୟେନ । ଆଉର ଯେକେ ଲଗୀ ନ ସାଧକ ମନ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ପାଳନ କରେନେ । ଉନକେ ପାଓ୍ୟେକ କର ଉପାୟ ସଂଛେପ ମେ କହେକ ହୋଇ । ୧୧ ।

ସର୍ବ ଦ୍ୱାରାଣି ସଂଯମ୍ୟ ମନୋହୃଦି ନିରୁଧ୍ୟ ଚ ।
ମୂର୍ଦ୍ଧ୍ନ୍ୟା ଧାୟାତ୍ମନଃ ପ୍ରାଣ ମାସ୍ଥିତୋ ଯୋଗ ଧାରଣା ॥ ୧୨ ॥

ଉପାସକ ମନ ଇନ୍ଦ୍ରିକେ ରେଇକ କେ, ମନକେ ହୃଦୟ ମେ ରଇଖ କେ ଆପନ ପ୍ରାନ ବାୟୁ କେ ଭଉଁରୀ ମାଝେ ରଇଖ କେ ସମାଧି ସାଥ ଶରୀର ଛୋଡ଼େନ ସେ ପରମ ପଦ ପାଓ୍ୟେନ । ୧୨ ।

ଓମିତ୍ୟେକା କ୍ଷରଂ ବ୍ରହ୍ମ ବ୍ୟାହରନ୍ ମାମନୁ ସ୍ମରନ୍ ।
ଯଃ ପ୍ରୟାତି ତ୍ୟଜନ ଦେହଂ ସ ଯାତି ପରମାଂ ଗତିଂ ॥ ୧୩ ॥

ଯେ ଆଦମୀ ଓଁ ଇସନ ଏକ ଅଛର ରୂପ ବ୍ରହ୍ମକେ ଉଚାରନ କଇର କେ ଉକର ସାଥମେ ମୋର ନାଆଁ ଉଚାରନ କଇର କେ ଶରୀର ଛୋଡେନ ସେ ମୋର ଜଗ ଯାଏ ପହଁଚେନ ॥ ୧୩ ॥

ଅନନ୍ୟ ଚେତାଃ ସତତଂ ଯୋମା ସ୍ମରତି ନିତ୍ୟମଃ ।
ତସ୍ୟାହଂ ସୁଲଭଃ ପାର୍ଥ ନିତ୍ୟ ଯୁକ୍ତସ୍ୟ ଯୋଗିନଃ ॥ ୧୪ ॥

ହେ ଅର୍ଜୁନ ! ଯେ ଦୋସର ତରଫ ଚିତ ନୀ ଦେଇକେ, ସଗରେ ଖନ ମୋକେ ଇୟାଇଦ କରେନ । ସେ ସମାଧି ମେ ରହେନ ସେ ଯୋଗୀ ସହଜ ମେ ମୋର ଯଗ ଜାଏନ । ୧୪ ।

ମାମୁ ପେତ୍ୟ ପୁନର୍ଜନ୍ମ ଦୁଃଖାଳୟ ମଶାଶ୍ୱତଂ ।
ନାପ୍ନୁ ବନ୍ତି ମହାତ୍ମାନଃ ସଂ ସିଦ୍ଧି ପରମାଂ ଗତାଃ ॥ ୧୫ ॥

ମହାତ୍ମା ମନ ମୋକେ ପାଏକେ ଦୁଃଖ ନୀପାଓ୍ୱେନ । ଆଉର ଜନମ ଭୀ ନୀ ହୋଏନ । ଓହେ ମନ ମୁକ୍ତି ପାଏ ଜାଏନ । ୧୫ ।

ଆବ୍ରହ୍ମ ଭୂବନା ଲୋକାଃ ପୁନରାବର୍ତ୍ତି ନୋଽର୍ଜୁନ ।
ମାମୁ ପେତ୍ୟ ତୁ କୌନ୍ତେୟ ପୁନର୍ଜନ୍ମ ନ ବିଦ୍ୟତେ ॥ ୧୬ ॥

ହେ ଅର୍ଜୁନ ! ବ୍ରହ୍ମ ଲୋକ ତକ ଜାଉ ଯାଏକେ, ଭୋଗ ନୀମଇର ଜାଏଲ । ସେଖନ ଆଉର ଘୁଇର ଆଓ୍ୱେନ । ମଗର ମୋକେ ପାଏକେ । ଜୀଉ ଆଉର ଜନମ ନୀ ହୋଏନ । ମୋୟଁ କାଳକର କାଳ ହୋତହେଁ। । ୧୬ ।

ସହସ୍ର ଯୁଗ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମହର୍ଯଦ୍ ବ୍ରହ୍ମଣୋ ବିଦୁଃ ।
ରାତ୍ରିଂ ଯୁଗସହସ୍ରାନ୍ତଂ ତେଽହୋରାତ୍ର ବିଦୋଜନାଃ ॥ ୧୭ ॥

ହେ ଅର୍ଜୁନ । ଦେଓ୍ୱତା ମନକ ସହସ୍ର ଯୁଗମେ ବ୍ରହ୍ମାକର ଏକ ଦିନ ହୋଏଲ ଆଉର ସହସ୍ର ଯୁଗମେ ଏକ ରଇତ ହୋଏଲ । ଯେ ମନ ଇ ଦିନ ଆଉର ରଇତ କେ ଜାନେନ ସେ ମନ ଅହୋରାତ୍ର ବେତା (ଦିନ ରାଇତକେ ଜାନେନ) । ୧୭ ।

ଅବ୍ୟକ୍ତା ଦ୍ବ୍ୟକ୍ତୟଃ ସର୍ବାଃ ପ୍ରଭବନ୍ତ୍ୟ ହରାଗମେ ।
ରାତ୍ର୍ୟା ଗମେ ପ୍ରଲୀୟନ୍ତେ ତତ୍ରୈବା ବ୍ୟକ୍ତ ସଞ୍ଜକେ ॥ ୧୮ ॥

ବ୍ରହ୍ମା କର ଦିନ ଆଓ୍ୱେଲ ସେଖନ ପ୍ରକୃତି ଜଗଲେ ସବ ଚରାଚର ସିରଜନ ହୋଏନ । ଆଉର ରଇତ ସୁରୁ ହୋଏଲ ସେଖନ ଅବ୍ୟକ୍ତ (ନୀଦିସେଲ ସେ ପ୍ରକୃତି ମେ ସାମାଏ ଜାଏନ । ୧୮ ।

ଭୂତ ଗ୍ରାମଃ ସ ଏବାୟଂ ଭୂତ୍ୱା ଭୂତ୍ୱା ପ୍ରଲୀୟତେ ।
ରାତ୍ର୍ୟା ଗମେଽବଶ ପାର୍ଥ ପ୍ରଭବ ତ୍ୟ ହରାଗମେ ।। ୧୯ ।।

ହେ ପାର୍ଥାଇ ସମୁଗ୍ର ଜଗତ ଘରୀ ଘରୀ ସିରଜନ ହୋଇକେ, ବ୍ରହ୍ମାକର ରାଇତ ମେ ପ୍ରକୃତି ମେ ସାମାୟ ଜାଏନ, ଆଉର ବ୍ରହ୍ମା କର ଦିନମେ କରମ କର ଅକତେୟାର ମେ ରଇହକେ ସିରଜନ ହଏନ । ୧୯ ।

ପରସ୍ତ ସ୍ମାତ୍ତୁ ଭାବୋଽନ୍ୟୋ ଽବ୍ୟକ୍ତୋଽବ୍ୟକ୍ତାତ୍ ସନାତନଃ ।
ଯଃ ସ ସର୍ବେଷୁ ଭୂତେଷୁ ନଶ୍ୟସ୍ତୁ ନ ବିନଶ୍ୟତି ।। ୨୦ ।।

ଇ ଅବ୍ୟକ୍ତ (ନୀ ଦିସେଲ) ସେ ବଡ଼ ଆଉର କାରନ ରୂପ ଫୀରୀ ସତ୍ତା ଆହେ ସେ ଚୀରସ୍ଥାଇ ହେକେ । ଇନ୍ଦ୍ରି ଇକେ ଦେଖେକ ନୀ ପାରେଲ । ସବ ଭୂତ ମଇର ଜାଏଲ ମଗର ଫିରୀ ସତ୍ତା ନି ମରେଲ । ୨୦ ।

ଅବ୍ୟକ୍ତୋଽକ୍ଷର ଇତ୍ୟୁକ୍ତ ସ୍ତମାହୁଃ ପରମାଂ ଗତିଂ ।
ଯଂ ପ୍ରାପ୍ୟ ନ ନିବର୍ତ୍ତନ୍ତେ ତଦ୍ଧାମ ପରମଂ ମମ ।। ୨୧ ।।

ହେ ଅର୍ଜୁନ ! ବେଦମେ ସ୍ୱତନ୍ତ (ଫୀରୀ) ସତ୍ତଗୁନକେ ନୀ ଦିସେକ ଅଛର କହେନ । ଓହେ ଅଛର କର ରହେକ ଠାଅଁ କେ ଜୀଭ କର ଗତୀ କହେନ ରହେକ ଠାଅଁ କହେନ । ଇ ଠାଅଁ କେ ପାୟ କେ ଆଦମୀ କର ଆତ୍ମା ସଂସାର ନୀ ଘୁରେଲ । ଓହେ ମୋର ଅସଲ ରହେକ ଘର ହେକେ । ଅସଲ ଧାମ ହେକେ । ୨୧ ।

ପୁରୁଷଃ ସ ପରଃ ପାର୍ଥ ଭକ୍ତ୍ୟା ଲଭ୍ୟସ୍ତ୍ୱ ନନୀୟା ।
ଯସ୍ୟାନ୍ତଃ ସ୍ଥାନି ଭୂତାନି ଯେନ ସର୍ବ ମିଦଂ ତତଂ ।। ୨୨ ।।

ହେ ପାର୍ଥ ! ଯେକର ଭିତର ମେ ସବ ଜଗତ ଆହେ । ଯେ ସବ ଜଗତ କେ ଡ଼ାଇଜ କେ ଆହେ । ଓହେ ପରମାତ୍ମା କେ ଏକ ମନମେ ଭକତି କରଲେ ମିଲେନ ।। ୨୨ ।।

ଯତ୍ର କାଲେ ତ୍ୱନାବୃତ୍ତି   ମାବୃତ୍ତିଂ ଚୈବ ଯୋଗିନଃ ।
ପ୍ରୟାତା ଯାନ୍ତିତଂ କାଲଂ   ବକ୍ଷ୍ୟାମି ଭରତର୍ଷଭ ।। ୨୩ ।।

ଯୋଗୀ ମନ ଯେତନା ଖନ ଗେଲେ ସଂସାର ଆଉର ନୀଘୁରେନ । ଆଉର କରମ ନିଷ୍ଠା ମନ ଘୁଇର ଆଓ୍ୱେନ । ଓହେ କାଲ (ସମୟ) କର କାଥା ଗେଉରେ କେ କହେକ ହୋତହେଁ । ୨୩ ।

ଅଗ୍ନି ର୍ଜ୍ୟୋତିରହଃ ଶୁକ୍ଳ   ଷଣ୍ମାସା ଉତ୍ତରାୟଣଂ ।
ତତ୍ର ପ୍ରୟାତା ଗଚ୍ଛନ୍ତି   ବ୍ରହ୍ମ ବ୍ରହ୍ମ ବିଦୋଜନାଃ ।। ୨୪ ।।

ଯେ ଡହର ମେ ଆଇଗ ର୍ଜ୍ୟୋତି ଦିନ ଇଁ ଜରିୟା ପଖ ଉତରାୟନ ଛଅ ମହିନା କର ଦେଓ୍ୱତା ମନ ଆହୟଁ । ସେହେ ଡହର ମେ ଜାୟକେ ସଗୁନ ବ୍ରହ୍ମ ଗେୟାନୀ ବ୍ରହ୍ମ କେ ଭେଟେନ ।। ୨୪ ।।

ଧୂମୋ ରାତ୍ରି ସ୍ତଥା କୃଷ୍ଣଃ   ଷଣ୍ମାସା ଦକ୍ଷିଣା ୟନଂ ।
ତତ୍ର ଚନ୍ଦ୍ର ମସଂ ଜ୍ୟୋତି   ର୍ଯୋଗୀ ପ୍ରାପ୍ୟ ନିବର୍ତ୍ତତେ ।। ୨୫ ।।

ଯେ ଡହର ମେ ଧୂମ, ରାତି, ଆନ୍ଧାର ପଖ ଛଅ ମହିନା କର ଅଭିମାନୀ ଦେଓ୍ୱତା ମନ ଆହୟଁ । କରମ ଯୋଗୀ ମନ ଓହେ ଡହର ମେ ଯାୟକେ ସରଗ ଲୋକ ମେ ପହଁଚେନ । (ଭୋଗ ଶେଷମେ) ଆଉର ଜନମ ହୟେନ । ୨୫ ।

ଶୁକ୍ଳ କୃଷ୍ଣେଗତୀ ହ୍ୟେତେ   ଜଗତଃ ଶାଶ୍ୱତେ ମତେ ।
ଏକୟା ଯାତ୍ୟ ନା ବୃତ୍ତି   ମନ୍ୟୟା ବର୍ତତେ ପୁନଃ ।। ୨୬ ।।

ଜଗତ ମେ ଇଁଜ୍ୟୋତ ଆଉର ଆନ୍ଧାର ଦୁଇ ଗୋଟ ଡହର ବହୁତ ଦିନ ସେ ଚଇଲ ଆଏ ହେ । ଗୋଟେକ ଇଁଜ୍ୟୋତ ଡହର ମେ ମୁକ୍ତି ଭେଟାଏଲ । ଦୋସର ଅନ୍ଧାର ଡହର ମେ ଜନମ ମରନ କର ଚକର ମେ ଘୁରେକ ହୋଏଲ । ୨୬ ।

ନୈତେ ସୃତୀ ପାର୍ଥ ଜାନନ୍ ଯୋଗୀ ମୁହ୍ୟତି କଶ୍ଚନ ।
ତସ୍ମାତ୍ସର୍ବେଷୁ କାଲେଷୁ ଯୋଗ ଯୁକ୍ତ ଭବାର୍ଜୁନ ।। ୨୭ ।।

ପିତୃ ମାରଗ ଜନମ ମରନ ଚକର ମେ ଘୁରଏଇ । ଦେଓ୍ୟ ମାର୍ଗ ସେ କରମ ଫଲ ତ୍ୟାଗ ସେ ମୁକ୍ତି ମିଲେଇ । ୨୭ ।

ବେଦେଷୁ ଯଜ୍ଞେଷୁ ତପଃସୁ ଚୈବ ଦାନେଷୁ ଯତ୍ପୁଣ୍ୟଫଳଂ ପ୍ରଦିଷ୍ଟଂ ।
ଅତ୍ୟେତି ତତ୍ସର୍ବମିଦଂ ବିଦିତ୍ୱା ଯୋଗୀ ପରଂ ସ୍ଥାନ ମୁପୈତି ଚାଦ୍ୟଂ ।।୨୮।।

ଯୋଗୀ ପୁରୁଷ ତତ୍ତ୍ୱ ସେ ଜାଇନକେ, ବେଦ ପଢ଼େକ, ଯଗୟଁ କରେକ, ତପ କରେକ, ଆଉର ଦାନ ମେ ଯେ ଧରମ ଆହେ । ସେ ମନକେ ପାର ହୋଇ କେ, ସନାତନ ପରମ ପଦକେ ଭେଟେନ । ୨୮ ।

ଚରନ ନଅ (ରାଜ ଗୁହ୍ୟ ଯୋଗ)

ଶ୍ଲୋକ

ଭଗଓ୍ୱାନ କହଲୟଁ

ଇଦଂ ତୁତେ ଗୁହ୍ୟତମଂ ପ୍ରବକ୍ଷ୍ୟାମ୍ୟନ ସୂୟବେ ।
ଜ୍ଞାନଂ ବିଜ୍ଞାନ ସହିତଂ ଯଜ୍ ଜ୍ଞାତ୍ୱା ମୋକ୍ଷ୍ୟ ସେ ଽଶୁଭାତ୍ ।। ୧ ।।

କୃଷ୍ଣା ଭଗବାନ କହଲୟଁ ! ହେ ଅର୍ଜୁନ ଗେହରର ଜଗ କୋନୋ ଦୋସ ନଖେ । ନିର୍ଦୋସ ଭଗତ ଲାଗୀନ ଇ ଲୁକଲ ବଡ଼ ଗେୟାନ କେ, ଦିଲ ଖୁସ ସାଥ କହତ ହେଁ । ଯେକେ ଜାଇନ କେ ଗେହରେ ଦୁଃଖ ଭରଲ ସଂସାର ସେ ଛୁଇଟ ଯାବ । ୧ ।

ରାଜ ବିଦ୍ୟା ରାଜ ଗୁହ୍ୟଂ ପବିତ୍ର ମିଦ ମୁତ୍ତମଂ ।
ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷା ବଗମଂ ଧର୍ମ୍ୟଂ ସୁସୁଖଂ କର୍ତୁ ମବ୍ୟୟଂ ।। ୨ ।।

ଇ ଗେୟାନ ସବ ବିଦ୍ୟାକର ରାଜା । ଆଉର ସବ ଗୁପୁତ କର ଭୀ ରାଜା, ତେକର ବହୁତ ପରିଚ ସାଥ ବଡ଼ ଫଲ ଧରମ ସାଥ ଆହେ । ସାଧେକ ମେ ବହୁତ ସହଜ ଆଉର ଅମର ଆହେ । । ୨ ।

ଅଶ୍ରଦ୍ଧ ଧାନାଃ ପୁରୁଷା ଧର୍ମ ସ୍ୟା ସ୍ୟ ପରନ୍ତପ ।
ଅପ୍ରାପ୍ୟ ମାଂ ନିବର୍ତ୍ତନ୍ତେ ମୃତ୍ୟୁ ସଂସାର ବର୍ତ୍ମନି ॥

ଇ ଆତ୍ମା ଗେୟାନ କର ଧରମ ମେ ସରଧା ନଖେ ସେ ଆଦମୀ ମନ ମୋକେ ନିପାୟ କେ ମରନ ଭରଲ କେରମେ ଘୁରତ ରହେନ । ୩ ।

ମୟା ତତ୍ ମିଦଂ ସର୍ବଂ ଜଗଦ ବ୍ୟକ୍ତ ମୂର୍ତ୍ତିନା ।
ମସ୍ଥା ନି ସର୍ବ ଭୂତାନି ନ ଗ୍ୱହଂ ତେ ଷ୍ୱବ ସ୍ଥିତଃ ॥ ୪ ॥

ହେ ଅର୍ଜୁନ ! ମୋୟଁ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ଘନ ପରମାତ୍ମା ସେ ଇ ସବ ଜଗତ ପାନି କର ବରଫ ସାମାନ ଭରଲ ଆହେ । ଆଉର ସବ ମୋର ସଂକଳ୍ପ କର ଆଧାର ଭିତର ମେ ଆହୟଁ । ମୋଏଁ ଓହେ ମନକ ଆସରା ମେ ନୀ ଠହଇର ହୋଁ । ୪ ।

ନ ଚ ମତସ୍ଥାନି ଭୂତାନି ପଶ୍ୟ ମେ ଯୋଗ ମୈଶ୍ୱରଂ ।
ଭୂତ ଭୃନ୍ନ ଚ ଭୂତସ୍ଥୋ ମମାତ୍ମ ଭୂତ ଭବନଃ ॥ ୫ ॥

ଚରଚର ଜଗତ ମୋର ଜଗ ନୀ ଠହଇର ହେ । ମୋର ଆନ ସାମହାର ଯୋଗ କର ବଲକେ ଦେଖୁ । ମୋୟଁ ଜଗତ ପିତା ଆଉର ଜଗତ ପାଲକ ହୋଇକେ ଭୀ ମୋର ଆତ୍ମା ଜଗତ ମେ ନୀ ଠହଇର ହେ । ୫ ।

ଯଥା କାଶ ସ୍ଥିତୋ ନିତ୍ୟଂ ବାୟୁଃ ସର୍ବତ୍ର ଗୋ ମହାନ ।
ତଥା ସର୍ବାଣି ଭୂତାନି ମତ୍ସ୍ଥାନୀ ତ୍ୟୁପ ଧାରୟ ॥ ୬ ॥

ଯେ ଲେଖେ ସଗରେ ଜାଏଲ ସେ ବାୟୁ ଆକାଶ ମେ ରହେନ । ସେହେ ଲେଖେ ଚରଚର ଜଗତ ହାମର ଜଗ ନି ଲେଇଟ କେ ଆହେ । ୬ ।

ସର୍ବ ଭୂତାନି କୌନ୍ତେୟ ପ୍ରକୃତିଂ ଯାନ୍ତି ମାମି କାଂ ।
କଳ୍ପ କ୍ଷୟେ ପୁନ ସ୍ଥାନି କଳ୍ପା ଦୌ ବସୃଜା ମ୍ୟହଂ ॥ ୭ ॥

ପର ଲୟ ବେରା ସମୁଗ୍ର ଜଗତ ମୋର ତୀନ ଗୁନ କର ମାୟା ପ୍ରକୃତି ମେ ସାମାୟ ଜାଏନ । ଆଉର କଳ୍ପ କର ସୁରୁମେ ମୋୟଁ ଜ ମନକେ ଜନମ ଜରୋନ । ୭ ।

ପ୍ରକୃତିଂ ସ୍ୱାମ ବଷ୍ଟ ଭ୍ୟ   ବି ସୃଜାମି ପୁନଃ ପୁନଃ ।
ଭୂତ ଗ୍ରାମ ମିମଂ କୃସ୍ନ   ମବଶଂ ପ୍ରକୃତେ ର୍ବଶାତ୍ ॥ ୮ ॥

ପ୍ରକୃତି ମାନେ ପୂର୍ବ ଜନମକର କରଲ କରମ ଦୋସ ମେ ପର କର ଅକଡେୟାର ମେ ଆହୟ ସେମନ କେ ମୋୟଁ ଆପନ ପ୍ରକୃତି କର ସାହାଏତା ମେ ଘରୀ ଘରୀ ସିର୍ଜନ କରେନ । ୮ ।

ନ ଚ ମାଂ ତାନି କର୍ମାଣି   ନିବଧ୍ନନ୍ତି ଧନଞ୍ଜୟ ।
ଉଦାସୀନ ବଦାସୀନ   ମସକ୍ତଂ ତେଷୁ କର୍ମସୁ ॥ ୯ ॥

ହେ ଅର୍ଜୁନ ! ମୋୟଁ କରମ କେ ଆସରା ନୀ କରୋନ ଉଦାସ ରହୋନ ତେକର କରମ ମୋକେ ନି ବାନ୍ଧେଲ । ୯ ।

ମୟା ଧ୍ୟକ୍ଷେଣ ପ୍ରକୃତିଃ   ସୂୟତେ ସ ଚରାଚରଂ ।
ହେତୁ ନାନେ ନ କୌନ୍ତେୟ   ଜଗ ଦ୍ଵି ପରିବର୍ତ୍ତତେ ॥ ୧୦ ॥

ହାମର ନଜୀକ ମେ ରଇହ କେ ପ୍ରକୃତି ଇ ଚରାଚର ଜଗତ କେ ଜନମ କରତ ହୟଁ । ଓହେ ଲାଗୀନ ଜଗତ ଘରୀ ଘରୀ ସିରଜନ ହୋତ ହୟଁ । ୧୦ ।

ଅବ ଜାନନ୍ତି ମାଂ ମୂଢ଼ା   ମାନୁଷୀଂ ତନୁ ମାଶ୍ରିତଂ ।
ପରଂ ଭାବ ମଜା ନନ୍ତୋ   ମମ ଭୂତ ମହେଶ୍ୱରଂ ॥ ୧୧ ॥

ଜଗତ କର ମହା ପ୍ରଭୁ ଲେଖେ, ହାମର ବଡ଼ ତତ୍ତ୍ୱ କେ ନୀ ଜାଇନ କେ ମୁରୁଖ ଆଦମୀ ମନ ଶରୀର ଧରୀଲ ତେକର ବେମାଇନ କରେନ । ୧୧ ।

ମୋଘାଶା ମୋଘ କର୍ମାଣୋ   ମୋଘ ଜ୍ଞାନା ବିଚେତସଃ ।
ରାକ୍ଷସୀ ମାସୁରୀଂ ଚୈବ   ପ୍ରକୃତିଂ ମୋହିନୀଂ ଶ୍ରିତାଃ ॥ ୧୨ ॥

ମୋହେଇ ସେ ତମ ଗୁନ ରୁପୀ ରକସୀନ । ଆଜର ରଜୋଗୁନ ରୁପୀ ଆସୁରୀ ନ ପ୍ରକୃତି କେ ଆସରା କଇର କେ ଫଳ ନି ଦେଲ ସେ କାମ ଅସିଦ୍ଧ କରମ କୁ ଯୁକ୍ତି ଅଭର ଆନଜାନ ଆଦମୀ ମନ ବିଗ୍ରର କରେକେ ନି ପାଇର କେ ହାମରେ କେ ବେମାଇନ କରେନ । ୧୨ ।

ମହାତ୍ମା ନସ୍ତ୍ର ମାଂ ପାର୍ଥ ଦୈବୀଂ ପ୍ରକୃତି ମାଶ୍ରିତାଃ ।
ଭଜନ୍ତ୍ୟ ନନ୍ୟ ମନ ସୋ ଜ୍ଞାତ୍ୱା ଭୂତାଦି ମବ୍ୟୟଂ ॥ ୧୩ ॥

ହେ ପାର୍ଥ ! ଦୈବୀ (ସୋଭ୍ୱିକୀ) ଦୈବ ଗୁନ ଆଉର ସଉଗୁନକେ ଧଇର ହୟଁ । ସେ ମହାତ୍ମା ମନ ଏକ ଚିଉମେ ହାମରେ କେ, ସମୁଚା ଜଗତ କର ଫେଡ କାରନ ଆଉର ଅମର ଜାଇନ କେ ଭଜନ କରେନ । ୧୩ ।

ସତତଂ କୀର୍ତ୍ତୟନ୍ତୋ ମାଂ ଯତନ୍ତ ଶ୍ଚ ଦୃଢ ବ୍ରତାଃ ।
ନମସ୍ୟନ୍ତଶ୍ଚ ମାଂ ଭକ୍ତ୍ୟା ନିତ୍ୟ ଯୁକ୍ତା ଉପାସତେ ॥ ୧୪ ॥

ଓହେ ମହାପୁରୁଷ ମନ ସଗରେ ଖନ ଏକ ଚିଉମେ ଭଗତି ସାଥ ହାମର ନାଁ ସଙ୍କୀର୍ତ୍ତନ ସାଥ ଅଟଲ ନୀୟମ ମେ ଇନ୍ଦରୀ ମନକେ ଜୀତକେ ନମସ୍କାର ଆଉର ଉପାସନ କରେନ । ୧୪ ।

ଜ୍ଞାନ ଯଜ୍ଞେ ନ ଚାପ୍ୟନ୍ୟେ ଯଜନ୍ତୋ ମାମୁ ପାସତେ ।
ଏକତ୍ୱେନ ପୃଥକ ତ୍ୱେନ ବହୁଧା ବିଶ୍ୱତୋ ମୁଖଂ ॥ ୧୫ ॥

ଦୋସର ମନ ଆତ୍ମା ଗେୟାନ କର ଯଗଯଁ ସେ ପୂଜା କଇର କେ, ହାମର ଉପାସନା କରେନ । କେଉ କେଉ ଏକ ବ୍ରହ୍ମ ଆଉର କେଇ କେଉ ବ୍ରହ୍ମା ବିଷ୍ଣୁ ରୁଦର ଇନ୍ଦର ଆଦି ବହୁତ ରୂପମେ ଆଉର ସବ ଆତ୍ମା ରୂପମେ ଉପାସନା କରେନ । ୧୫ ।

ଅହଂ କ୍ରତୁ ରହଂ ଯଜ୍ଞଃ ସ୍ୱଧାହ ମହ ମୌଷ ଧଂ ।
ମନ୍ତ୍ରୋଽହ ମହ ମେବାଜ୍ୟ ମହ ମଗ୍ନି ରହଂ ହୁତଂ ॥ ୧୬ ॥

ମୋୟଁ କ୍ରତୁ ମୋୟଁ ଯଗ୍ୟଁ ମୋୟଁ ସ୍ୱଧା ମୋୟଁ ଔଷଧ ମୋୟଁ ମନ୍ତ୍ର ମୋୟଁ ଆଜ୍ୟ ମୋୟଁ ଆଇଗ ଆଉର ମୋୟଁ ହୋମ ସାମାନ ହୋତ ହୋଁ । ୧୬ ।

ପିତାହ ମସ୍ୟ ଜଗତୋ ମାତା ଧାତା ପିତା ମହଃ ।
ବେଦ୍ୟଂ ପବିତ୍ର ମୋଁ କାର ଋକ ସାମ ଯଜୁ ରେବଚ ॥ ୧୭ ॥

ମୋୟଁ ଜଗତ କର ବାପ ମାୟ କରମ ଫଳ ଦେନ ସେ ପିତା ମହ ହୋତ ହୋଁ, ଜେୟଁ ଯେକେ ଜାନେକ ହୋଏଇ । ପବିତ୍ର ପ୍ରଣବ ଆଉର ଋକ ସାମ ଯର୍ଜୁ ବେଦ ସାମାନ ହୋତ ହୋଁ । ୧୭ ।

ଗତି ର୍ଭର୍ତ୍ତା ପ୍ରଭୁଃ ସାକ୍ଷୀ ନିବାସଃ ଶରଣଂ ସୁହୃତ୍ ।
ପ୍ରଭବଃ ପ୍ରଳୟଃ ସ୍ଥାନଂ ନିଧାନଂ ବୀଜ ମବ୍ୟୟଂ ॥ ୧୮ ॥

ମୋୟଁ ଜଗତ କର ଗତି (ଜାୟେକ) ଭାତାର ପ୍ରଭୁ ସାଖୀ ଘର ଆସରା ବନ୍ଧୁଶକ୍ତି ମରନ ଠାଅଁ ଭାଁଡ଼ାର ଅଛୟ ମଂଜି ସାମାନ ହୋତ ହେଁା । ୧୮ ।

ତପାମ୍ୟ ହମହଂ ବର୍ଷଂ ନିଗୃହ୍ଣ ମ୍ୟୁତ୍ ସୃଜ୍ୟାମିଚ ।
ଅମୃତଂ ଚୈବ ମୃତ୍ୟୁଶ୍ଚ ସଦ ସଚ୍ଚାହ ମର୍ଜୁନ ॥ ୧୯ ॥

ମୋୟଁ ଗରମ ଦାନ କରୋନ । ମୋୟଁ ପାନିକେ ଖିଁଗ୍ରେନ । ଛୋଡ଼ୋନ ମୋୟଁ ଜନମ ମରନ କର କାରନ ଆଉର ସତ ଝୁଠ କର କାରନ ହେ ତ ହେଁା । ୧୯ ।

ତ୍ରୈ ବିଦ୍ୟା ମାଂ ସୋମପାପୂତ ପାପା ଯଜ୍ଞୈରିଷ୍ଟ୍ୱା ସ୍ୱର୍ଗତି ପ୍ରାର୍ଥୟନ୍ତେ ।
ତେ ପୁଣ୍ୟ ମାସାଦ୍ୟ ସୁରେନ୍ଦ୍ରଲୋକ ମଶ୍ନନ୍ତି ଦିବ୍ୟାନ ଦିବିଦେବ ଭୋଗାନ॥୨୦॥

ତୀନ ବେଦ ଜାନେନ ସେ ଗେୟାନୀ ମନ ଅମୃତ ରସ ପୀକେ ପାପ ଧୋଇ କେ, ଯଗ୍ୟଁ ଆଉର ପୂଜା କଇର କେ ସରଗ ଜାୟେକ ଖୋଜେନ । ମଗର ଚନ୍ଦର ଲୋକ ତକ ଯାଏ କେ ଦେଅତା ଖାନା ଖାଏନ । ୨୦ ।

ତେତଂ ଭୁକ୍ତ୍ୱା ସ୍ୱର୍ଗଲୋକଂ ବିଶାଳଂ କ୍ଷୀଣେ ପୁନ୍ୟେ ମର୍ତ୍ତ୍ୟଲୋକଂ ବିଶନ୍ତି
ଏବଂ ତ୍ରୟୀ ଧର୍ମ ମନୁ ପ୍ରପନ୍ନା ଗତା ଗତଂ କାମ କାମା ଲଭନ୍ତେ ॥୨୧॥

ସରଗ ସୁଖ ଭୋଗ ଇଛା କରେନ ସେମନ, ସୁଖ ଭୋଗ କରେନ । ମଗର ଧରମ ନୀ ମଇର ଜାଏଲ ସେଖନ ଆଉର ମୃତ୍ୟୁ ଲୋକମେ ଜନମ ଲେନ । ଇ ନୀୟର ବେଦ ଧର୍ମୀ ମନ ଫଳ ଭୋଗ କଇର କେ ଜାୟନ ଆଓ୍ୱେନ ॥୨୧॥

ଅନନ୍ୟା ଶ୍ଚିନ୍ତ ୟନ୍ତୋ ମାଂ ଯେ ଜନାଃ ପର୍ଯ୍ୟୁ ପାସତେ ।
ତେଷାଂ ନିତ୍ୟାଭି ଯୁକ୍ତାନାଂ ଯୋଗ କ୍ଷେମଂ ବହାମ୍ୟହଂ ॥ ୨୨ ॥

ଯେମନ ଦୋସର ଯଗ ଆସରା ନୀ କଇର କେ ମୋକେ ଧ୍ୟାନ ଆଉର ଉପାସନା କରେନ । ସେମନ ସଗରେ ଖନ ମୋର ଯଗ ଏକ ଚିତ ମେ ଆହୟଁ । ସୋଇଚ କେ ଯୋଗ ଆଉର କ୍ଷେମ ମାଫ ଦେଇଲ । ୨୨ ।

ଯେଽପ୍ୟନ୍ୟ ଦେବତା ଭକ୍ତା ଯଜନ୍ତେ ଶ୍ରଦ୍ଧୟା ନ୍ଵିତାଃ ।
ତେଽପି ମାମେବ କୌନ୍ତେୟ ଯଜନ୍ତ୍ୟ ବିଧି ପୂର୍ବକଂ ॥ ୨୩ ॥

ହେ ଅର୍ଜୁନ ! ଦୋସର ଦେଅତା ମନକେ ଯେ ମନ ପୂଜା କରେନ ଆଉର ଭଗତି କରେନ ସେ ମନ ମୋର ଭଗତି ଆଉର ପୂଜା କରେନ । ମଗର ବିଧାନ ନା ଲଗେ । ୨୩ ।

ଅହଂ ହି ସର୍ବ ଯଜ୍ଞାନାଂ ଭୋକ୍ତାଚ ପ୍ରଭୁ ରେବଚ ।
ନ ତୁ ମାମଭି ଜାନନ୍ତି ତତ୍ତ୍ୱେ ନାତଶ୍ଚ୍ୟ ବନ୍ତିତେ ॥ ୨୪ ॥

ମୋୟଁ ସବ ଯଗ୍‌ୟଁ କର ଫଲ ଭୋଗ କରୋନ । ଆଉର ଫଲ ଦେଓନ । ମଗର ମୋକେ ଠିକ ସେ ନିଜାନେନ ତେକର କରମ ଫଲ ଭୋଗ କରେନ ସେ ମନ ଜନମ ମରନ ଚକର ମେ ଘୁରତ ରହେନ । ୨୪ ।

ଯାନ୍ତି ଦେବବ୍ରତା ଦେବାନ ପିତୃ ନ୍ ଜାନ୍ତି ପିତୃବ୍ରତାଃ ।
ଭୂତାନି ଯାନ୍ତି ଭୂତେଜ୍ୟା ଯାନ୍ତି ମଦ୍ୟା ଜିନୋଽପିମାଂ ॥ ୨୫ ॥

ଦେଅତା ପୂଜା କରେନ ସେମନ ଦେଓ ଲୋକ ଜାୟନ । ପିତୃ ଉପାସକ ମନ ପିତ୍ ମନ ଜଗ ଯାଏନ । ଭୁତ ମାନେନ ସେ ମନ ଭୁତ ମନ ଜଗ ଯାଏକେ ରହେନ । ୨୫ ।

ପତ୍ରଂ ପୁଷ୍ପଂ ଫଲଂ ତୋୟଂ ଯୋମେ ଭକ୍ତ୍ୟା ପ୍ରଯଚ୍ଛତି ।
ତଦହଂ ଭକ୍ତ୍ୟୁ ପହୃତ ମଶ୍ନାମି ପ୍ରୟତା ମ୍ନଃ ॥ ୨୬ ॥

ଯେ ଭଗତ ଭକ୍ତି ସାଥ ମୋକେ ପତର ଫୁଲ ଫଲ ଜଲ ଦେନ । ମୋୟଁ ଓହେ ସାଫା ଦିଲ ଆଦମୀକର ଭଗତି କର ଉପହାର ରୁପମେ ଉକେ ଲେଇ ଲେଓନ । ୨୬ ।

ଯତ୍କୂରୋଷି ଯଦ ଶ୍ନାସି ଯଜ୍ଜୁ ହୋଷି ଦଦାସି ଯତ୍ ।
ଯତ୍ତ ପସ୍ୟସି କୌନ୍ତେୟ ତତ୍କୁରୁଷ୍ୱ ମଦର୍ପଣଂ ॥ ୨୭ ॥

ହେ ଅର୍ଜୁନ ! ରୋଉରେ ଭୋଜନ ହୋମ ଦାନ ଆଉର ତପ ଯେ କୁଛ କରତ ହିଁ ସେ ସବକେ ମୋକେ ଦେଉ । ୨୭ ।

ଶୁଭ ଶୁଭ ଫଲୈରେବଂ ମୋକ୍ଷ୍ୟସେ କର୍ମ ବନ୍ଧନୈଃ ।
ସନ୍ନ୍ୟାସ ଯୋଗ ଯୁକ୍ତାତ୍ମା ବିମୁକ୍ତୋ ମାମୁପୈଷ୍ୟସି ॥ ୨୮ ॥

ଗେଉରେ ଇସନ କରବ ହଲ ଶୁଭ ଅଶୁଭ କରମ ଫଳ ସେ ଛୁଇଟ ଯାବ । କାହେ କରମ ଫଳକେ ମୋକେ ଜୀମା କଇର ଦେଇହୀ । ଯୋଗ ଲଗାବ ହଲ ମୋକେ ପାଥବ । ୨୮ ।

ସମୋଽହଂ ସର୍ବ ଭୂତେଷୁ ନମେ ଦ୍ୱେଷ୍ୟୋଽସ୍ତି ନ ପ୍ରିୟଃ ।
ଯେ ଭଜନ୍ତି ତୁମାଂ ଭକ୍ତ୍ୟା ମୟି ତେ ତେଷୁ ଚାପ୍ୟହଂ ॥ ୨୯ ॥

ମୋୟଁ ସବ ପ୍ରାନି ମନକ ସାମାନ ଆହେଁା । ମୋର କେଉ ସଚଗ୍ଗ ଆଉର ବୟରୀ ନଖୟଁ । ମଗର ଯେ ଭଗତି ସାଥ ପୂଜା କରେନ ସେ ମୋର ଜଗ ରହେନ । ମୋୟଁ ଉମନ ଯଗ ରହୋନ । ୨୯ ।

ଅପିଚେତ ସୁଦୁରା ଚାରୋ ଭଜତେ ମାମନ ନ୍ୟଭାକ୍ ।
ସାଧୁରେବ ସ ମନ୍ତବ୍ୟଃ ସମ୍ୟ ଗ୍ବ୍ୟ ବସି ତୋହିସଃ ॥ ୩୦ ॥

ବହୁତ ଅନ୍ୟାୟ କଇର ରହେନ ସେ ପାପୀ ଭୀ ଯବ ଏକ ଚିତ୍ତମେ ମୋର ଭଜନ କରେନ ହଲ ମୋୟଁ ଉନକେ ସାଧୁ ମାନୋନ । କାହେ ଉନ କର ଜତନ ସୁନ୍ଦର ଆହେ । ୩୦ ।

କ୍ଷିପ୍ରଂ ଭବତି ଧର୍ମାତ୍ମା ଶଶ୍ୱ ଛନ୍ତିଂ ନିଗଛତି ।
କୌନ୍ତେୟ ପ୍ରତି ଜାନୀହି ନମେ ଭକ୍ତଃ ପ୍ରଣଶ୍ୟତି ॥ ୩୧ ॥

ଭଜନ କରେନ ସେ ଆଦମୀ ଜଲଦୀ ଧର୍ମାତ୍ମା ହୋଏନ । ଆଉର ସାନ୍ତି ସୁଖ ଭୋଗ କରେନ । ହେ ଅର୍ଜୁନ ମୋର ଭଗତ କଭୀ ନୀ ମୋରେନ । ଇ କାଥା କେ ଗେଉରେ ହାଁଥ ଉଠାୟ କେ ପ୍ରଚାର କରୟେଁ । ୩୧ ।

ମାଂ ହି ପାର୍ଥ ବ୍ୟପାଶ୍ରିତ୍ୟ ଯେଽପି ସ୍ୟୁଃ ପାପ ଯୋନୟଃ ।
ସ୍ତ୍ରିୟୋ ବୈଶ୍ୟା ସ୍ତଥା ଶୂଦ୍ରା ସ୍ତେଽପି ଯାନ୍ତି ପରାଂ ଗତିଂ ॥ ୩୨ ॥

ହେ ପାର୍ଥ ! ମୋର ଆସରାମେ ରଇହକେ ଛୋଟ କୁଳ ପ୍ରାନୀ ମେଇୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଶୂଦର ଆଉର ବୈସ ସବକୋଇ ମୁକ୍ତି ପାଏ ଜାଏନ । ୩୨ ।

କିଂ ପୁନର୍ବ୍ରାହ୍ମଣାଃ ପୁଣ୍ୟା ଭକ୍ତା ରାଜର୍ଷୟ ସ୍ତଥା ।
ଅନିତ୍ୟମ ସୁଖଂ ଲୋକ ମିମଂ ପ୍ରାପ୍ୟ ଭଜସ୍ୱ ମାଂ ॥୩୩॥

ସାଫା ପରୀଚ ବାମହନ ଭଗତ ରାଜର୍ଷି ମନ ଭଗତି ବଳମେ ମୁକ୍ତି ହୋବଏଁ । ତେକେ କୀ ଆଉର କହେକ ହୋଇ । ତେକର ରୋଉରେ ଇ ଦୁଇ ଦିନକ ଝୁଠ ଆଉର ଦୁଖ ଭରଲ ଠାଅଁମେ ରଇହକେ ମୋକେ ଭଜନ କରୟଁ ।୩୩।

ମନ୍ମନା ଭବ ମଭକ୍ତୋ ମଦ୍ୟାଜୀ ମାଂ ନମ ସ୍କୁରୁ ।
ମାମେ ବୈଷ୍ୟ ସି ଯୁକ୍ତ୍ୱୈବ ମାତ୍ମା ନଂ ମପରାୟଣଃ ॥ ୩୪ ॥

ହେ ଅର୍ଜୁନ ! ରେଉରେ ମୋର ଜଗ ମନ ଲଗାଉ ଭଗତି କରୁ, ଆଉର ମୋକେ ପୂଜ୍ୟ କରୁ ନମସ୍କାର କରୁ ଏହେ ନୀୟର ମୋର ଆସରାମେ ରଇହକେ ସରନ ଲେଉ । ମୋକେ ଜରୁର ଭେଇଟ ଯାବ । ୩୪ ।

ଚରନ ଦସ (ବିଭୂତି ଯୋଗଃ)

ଶ୍ଲୋକ

ଭଗଓ୍ୱାନ କହଲୟଁ

ଭୂୟ ଏବ ମହା ବାହୋ ଶୃଣୁ ମେ ପରମଂ ବଚଃ ।
ଯତୈହଂ ପ୍ରୀୟ ମାଣାୟ ବକ୍ଷ୍ୟାମି ହିତ କାମ୍ୟୟା ॥ ୧ ॥

ଏ ବଡ଼ ବାହିଁହ ଅର୍ଜୁନ । ରେଉରେ ମୋର ବେସ ଗୋଇଠ କେ ସୁନୁ । କାଲଗୀ ନ କୀ ରେଉରେ ମୋର ଗୋଇଠକେ ଆଛାସେ ସୁନିଲ । ସେକର ଲାଗୀନ ମୋୟଁ ରେଉର ଭଲଇ ଲଗୀନ କହତ ହେଁ । ୧ ।

ନମେ ବିଦୁଃ ସୁର ଗଣାଃ ପ୍ରଭବଂ ନ ମହର୍ଷୟଃ ।
ଅହ ମାଦି ହିଁ ଦେବାନାଂ ମହର୍ଷୀଣାଂ ଚ ସର୍ବଶଃ ॥ ୨ ॥

ଏ ଅର୍ଜୁନ ! ଦେଓ୍ୱତା ଆଉର ମୁନିମନ ମୋର ଜନମ କେ ନି ଜାନେନ । କା କରେକ କି ମୋୟଁ ଦେଓ୍ୱତା ଆଉର ମୁନିମନକ ପେଡ଼ ହୋତହେଁ ।୨।

ଯୋ ମାମଜ ମନା ଦିଞ୍ଚ ବେତ୍ତି ଲୋକ ମହେଶ୍ୱରଂ ।
ଅସଂ ମୂଢ଼ଃ ସ ମର୍ତ୍ତ୍ୟେଷୁ ସର୍ବ ପାପୈଃ ପ୍ରମୁଚ୍ୟତେ ॥ ୩ ॥

ଯେ ପୁରୁଷ ମୋର ଜନମ ନଖେ, ମରନ ନଖେ, କାରନ ନଖେ, ସେକେ, ତୀନ ଲୋକ କର ମାଲିଖ ମାନେ ନ । ସେ ପୁରୁଷ ମୋହ କେ ଜୀତ କେ ସବ ପାପ ସେ ଛୁଇଟ ଜାଏନ । ୩ ।

ବୁଦ୍ଧି ର୍ଜ୍ଞାନମ ସମ୍ମୋହଃ କ୍ଷମା ସତ୍ୟଂ ଦମଃ ଶମଃ ।
ସୁଖଂ ଦୁଃଖଂ ଭବୋଽଭବୋ ଭୟଂ ଗ୍ଭୟ ମେବଚ ॥ ୪ ॥

ବୁଇଦ୍ଧ ଗେୟାନ, ନୀର୍ମୋହ, ସହେକ, ସତ, ଦମ, ସମ, ସୁଖ, ଦୁଃଖ, ଜନମ ମରନ, ଡ଼ର ନୀ ଡ଼ର ମୋର ସେ ସିରଜନ ହୋଏଲ । ୪ ।

ଅହିଂସା ସମତା ତୃଷ୍ଟି ସ୍ତପୋ ଦାନଂ ଯଶୋଽଯଶଃ ।
ଭବନ୍ତି ଭାବା ଭୂତାନାଂ ମତ୍ତ ଏବ ପୃଥଗ୍ ବିଧାଃ ॥ ୫ ॥

ଜୀଭ ନୀ ମାରେକ, ସାମାନ, ସନ୍ତୋଷ, ତପ, ଦାନ, ଯସ, ଅଜସ ଇ ସବ ବାତ ଆଦମୀ ମନ ଯଗ ମୋର ସେ ହୋଇହେ । ୫ ।

ମହର୍ଷୟଃ ସପ୍ତ ପୂର୍ବେ ଚତ୍ୱା ରୋମ ନବ ସ୍ତଥା ।
ମଭାବା ମାନସା ଜାତା ଯେଷଂ ଲୋକ ଇମାଃ ପ୍ରଜାଃ ॥ ୬ ॥

ଭ୍ରୁଗୁ ଆଦି ସାତ, ଆଉର ଉନକର ଆଗେ ସନକା ଦିକ ମନ ଗ୍ଭଇର ମନୁ ମହର୍ଷି ସାଥ ମୋର କୃପାସେ ଜନମ ହୋଇ ରହୟଁ । ୬ ।

ଏତାଂ ବିଭୂତିଂ ଯୋଗଂ ଚ ମମ ଯୋ ବେତ୍ତି ତତ୍ତ୍ୱତଃ ।
ସୋଽବି କମ୍ପେନ ଯୋଗେନ ଯୁଜ୍ୟତେ ନାତ୍ର ସଂଶୟଃ ॥ ୭ ॥

ଯେ ଆଦମୀ ମୋକେ ଈଶ୍ୱର କର ରୂପ ଜାନେନ ଆଉର ଆତମା ଗେୟାନ କେ ଜାନେନ, ସେ ଅମର ବସ୍ତୁକେ ଜାନେକ ପାରେନ । ୭ ।

ଅହଂ ସର୍ବସ୍ୟ ପ୍ରଭବୋ ମତ୍ତଃ ସର୍ବଂ ପ୍ରବର୍ତ୍ତତେ
ଇତି ମତ୍ୱାଭଜନ୍ତେ ମାଂ ବୁଧା ଭବ ସମନ୍ୱିତାଃ ॥ ୮ ॥

ମୋୟଁ ସମୁଗ୍ର ଜଗତ କର କାରନ ହୋତ ହେଁ। । ମୋର ଜଗଲେ ବୁଇଦ୍ଧ ଗେୟାନ ମନ ସିରଜନ ହୋଏଲ । ତେକର ପଂଡ଼ୀତ ମନ ଜାଇନ କେ ପେରେମ ସାଥ ଭଜନ କରେନ । ୮ ।

ମଚ୍ଚିତ୍ତା ମଦ୍‌ଗତ ପ୍ରାଣା ବୋଧ ୟନ୍ତଃ ପରସ୍ପରଂ ।
କଥୟନ୍ତଶ୍ଚ ମାଂ ନିତ୍ୟଂ ତୁଷ୍ୟନ୍ତି ଚ ରମନ୍ତି ଚ ॥ ୯ ॥

ଯେମନ ଭଜନ କରେନ, ସେମନ ମୋର ଯଗ, ଆପନ ଆପନ ମନ, ପ୍ରାନ, ଇନ୍ଦରୀ କେ ଯାମା କଇର କେ, ଆପନେ ଆପନେ ମୋର କାଥାକେ ବୁଇଝ କେ, ସନ୍ତୋଷ ଆଉର ଶାନ୍ତି ସେ ରହେନ । ୯ ।

ତେଷାଂ ସତତ ଯୁକ୍ତାନାଂ ଭଜତାଂ ପ୍ରୀତି ପୂର୍ବ କଂ ।
ଦଦାମି ବୁଦ୍ଧି ଯୋଗଂ ତଂ ଯେ ନ ମାମୁପ ଯାନ୍ତି ତେ ॥ ୧୦ ॥

ହେ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ସଗରେ ଖନ ମୋର ଭଜନ କରେନ । ସେ ମନକେ ମୋୟଁ ଆତମା ଗେୟାନ ଦେଓନ । ତେକର ଲଗିନ ଉମନ ମୋକେ ଜାନେକ ପାରେନ । ୧୦ ।

ତେଷା ମେବାନୁ କମ୍ପାର୍ଥ ମହମ ଜ୍ଞାନଜଂ ତମଃ ।
ନାଶୟା ମ୍ୟାମ୍ ଭବସ୍ଥୋ ଜ୍ଞାନ ଦୀପେନ ଭସ୍ୱତା ॥ ୧୧ ॥

ମୋୟଁ ଆତ୍ମା ରୂପମେ ରଇହ କେ ହୃଦୟ କେ ଇଁଜ୍ୟୋତ କରେନ । ହୃଦୟ ଇଁଜ୍ୟୋତ ହୋଏଲ ସେଖନ ସ ସୀର କର ଆନ୍ଧାର ଭଗେଲ । ୧୧ ।

ପରଂ ବ୍ରହ୍ମ ପରଂ ଧାମ ପବିତ୍ରଂ ପରମଂ ଭବାନ୍ ।
ପୁରୁଷଂ ଶାଶ୍ୱତଂ ଦିବ୍ୟ ମାଦି ଦେବ ମଜଂ ବିଭୁଂ ॥ ୧୨ ॥

ଅର୍ଜ୍ଜୁନ କହଲୟଁ, ହେ କସ୍ନା ! ଆପନେ ପରମ ବ୍ରହ୍ମ ଆଉର ପରମ ଆଶ୍ରୟ ହୋଇଲ । ତେକର ମୁନି ମନ ଆପନେ କେ, ପରୀଚ, ସବସେ ବଡ, ଅମର, ଇଁଜ୍ୟୋତ, ପେଡ଼ ହୋଇଲ ତେକର ଡ଼ାଇବ କେ ରଇଖ ହିଁ । ୧୨ ।

ଆହୁସ୍ତ୍ୱା ମୃଷୟଃ ସର୍ବେ ଦେବର୍ଷି ର୍ନାରଦ ସ୍ତଥା
ଅସିତୋ ଦେବଲୋ ବ୍ୟାସଃ ସ୍ୱୟଂ ଚୈବ ବ୍ରବୀଷିମେ ।। ୧୩ ।।

ଆସିତ, ଦେଓ୍ୟଲ, ବ୍ୟାସ, ଆଉର ନାରଦ ଆପନେ କେ ଇସନ କଇହ ହଏଁ । ଆପନେ ଭୀ ମୋକେ ଉସନେ ହେ କଇହ ହିଁ । ୧୩ ।

ସର୍ବ ମେତ ଦୃତଂ ମନ୍ୟେ ଯନ୍ମାଂ ବଦସି କେଶବ ।
ନ ହିତେ ଭଗବନ୍ ବ୍ୟକ୍ତିଂ ବିଦୁ ର୍ଦେବା ନ ଦାନବାଃ ।। ୧୪ ।।

ହେ କେଶବ ! ଆପନେ ଯେକେ ମୋକେ କହଲୀ ସେ ସବ କେ ମୋଏଁ ସଚ ମାନଲେଁ । ହେ ଭଗଓ୍ୱାନ ଦେଓ୍ୟତା ଆଉର ଦାନବ କେଉ ଆପନେ କର ପ୍ରଭଅ କେ ନି ଜାନେନ । ୧୪ ।

ସ୍ୱୟ ମେବା ମ୍ନା ମ୍ନାନଂ ବେତ୍‌ଥତ୍ୱଂ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ୍ ।
ଭୂତ ଭବନ ଭୂତେଶ ଦେବ ଦେବ ଜଗତ ପତେ ।। ୧୫ ।।

ହେ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ, ହେ ଭୂତ ଭଅନ ! ଭୂତେସ, ଦେଅ ମନକ ଦେଅ ସଂସାର କର ମାଲିଖ ଆପନେ ଜେ ଖାଲି ଆପନେ ଜାନେକ ହୋତ ହେ । ୧୫ ।

ବକ୍ତୁ ମର୍ହସ୍ୟ ଶେଷେଣ ଦିବ୍ୟା ହ୍ୟାତ୍ମ ବିଭୂ ତୟଃ ।
ଯାଭିର୍ବି ଭୂତି ଭି ଲେକା ନିମାଂ ସ୍ତ୍ୱଂ ବ୍ୟାପ୍ୟ ତିଷ୍ଠ ସି ।। ୧୬ ।।

ଆପନେ ସବ ବିଭୂଚି ସାଥ ସରଗଲେକ କେ ଭଇବ କେ, ଗଇଖ ହି । ସେ ସବ ବିଭୂତି ଆଉର ଆତ୍ମା ବିଭୂତି କେ ବର୍ଣନ କରେକ ହୋକ । ୧୬ ।

କଥଂ ବିଦ୍ୟା ମହଂ ଯୋଗିଂ ସ୍ତ୍ୱାଂ ସଦା ପରି ଚିନ୍ତୟନ୍ ।
କେଷୁ କେଷୁଚ ଭବେଷୁ ଚିନ୍ତ୍ୟୋଽସି ଭଗବନ୍ ମୟା ।। ୧୭ ।।

ହେ ଯୋଗେଶ୍ୱର ! ସଗରେ ଖନ କାଲେଖେ ଚିନ୍ତା କରମୁ ହଇ ଆପନେକେ ଜାନେକ ପାରମୁ ଆଉର କୋନ କୋନ ବସ୍ତୁ ମେ ମୋଏଁ ଆପନେ କେ ଧ୍ୟାନ କରମୁଁ । ୧୭ ।

ବିସ୍ତରେଣା ତ୍ମନୋ ଯୋଗଂ ବିଭୂତିଂ ଚ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ।
ଭୂୟଃ କଥୟ ତୃପ୍ତିର୍ହି ଶୃଣ୍ୱତୋ ନାସ୍ତି ମେଽମୃତଂ ।। ୧୮ ।।

ହେ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ, ଆପନେ କର ଯୋଗ ବିଭୁତିକେ ଆଉର ଏକ ଧର ବାତାୟ କେ ବହୁତ ସୁନ୍ଦର ସାଥ କହେକ ହୋଇ । ଆପନେ କର ଅମର କାଥା ସୁଇନ କେ ମୋର ମନ ସନ୍ତୋଷ ନ ହୋତ ହେ । ୧୮ ।

ହନ୍ତ ତେ କଥୟିଷ୍ୟାମି ଦିବ୍ୟା ହ୍ୟାତ୍ମ ବିଭୂତୟଃ ।
ପ୍ରାଧାନ୍ୟତଃ କୁରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନାସ୍ତ୍ୟନ୍ତୋ ବିସ୍ତରସ୍ୟ ମେ ।। ୧୯ ।।

ଶ୍ରୀ ଭଗଓ୍ୱାନ କହଲୟଁ, ହେ କୁରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମୋର ବିଭୂତି କର ଅନ୍ତ ନଖେ । ହଲ ଭୀ ନାମୀ ନାମୀ ବିଭୂତି ମନକେ କହଲ ଯାତହେ । ୧୯ ।

ଅହ ମାତ୍ମା ଗୁଡ଼ା କେଶ ସର୍ବଭୂତା ଶୟ ସ୍ଥିତଃ ।
ଅହ ମାଦିଶ୍ଚ ମଧ୍ୟଂ ଚ ଭୂତା ନାମନ୍ତ ଏ ବଚ ।। ୨୦ ।।

ହେ ଗୁଡ଼ା କେସ, ସବ ପ୍ରାନି ମନକ ଅନ୍ତ କନେ ମେ ମୋୟଁ ଆତ୍ମା ରୂପମେ ଆହେଁା, ଆଉର ସବ ପ୍ରାନି ମନକ ଜନମ ଆଉର ମରନ କର କାରନ ମୋୟଁ ହୋଅନ । ୨୦ ।

ଆଦିତ୍ୟା ନାମହଂ ବିଷ୍ଣୁ ର୍ଜ୍ୟୋତିଷାଂ ରବି ରଂଶୁମାନ ।
ମରୀଚି ର୍ମରୁତା ମସ୍ମି ନକ୍ଷତ୍ରାଣା ମହଂ ଶଶୀ ।। ୨୧ ।।

ମୋୟଁ ଆଦିତ୍ୟ ମନକ ଭିତର ବିଷ୍ଣୁ । ଇଁଜ୍ୟୋତ କରେନ ସେ ମନକ ଭିତର ମେ ବରତ ହେଁା । ସୂର୍ଯ୍ୟ ଆଉର ମରୁତ ମନକ ବିଚମେ ମରିଚି । ନଛତର ମନକ ବିଚମେ ଗ୍ଚନ୍ଦ କାହା ଅନ । ୨୧ ।

ବେଦାନାଂ ସାମବେଦୋଽସ୍ମି ଦେବା ନାମସ୍ମି ବାସବଃ ।
ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଣାଂ ମନଶ୍ଚାସ୍ମି ଭୂତା ନାମସ୍ମି ଚେତନା ।। ୨୨ ।।

ମୋୟଁ ବେଦ ମେ ସାମବେଦ । ଦେଓ୍ୟତା ବିଚମେ ଇନ୍ଦର ଦେଓ୍ୟତା । ଇନ୍ଦରୀ ବିଚମ ମେ ମନ । ପ୍ରାନି ମନକ ଚେତନ ଶକ୍ତି ମୋୟଁ ହୋତ ହେଁା । ୨୨ ।

ରୁଦ୍ରାଣାଂ ଶଙ୍କର ଶ୍ଚାସ୍ମି ବିତ୍ତେଶୋ ଯକ୍ଷ ରକ୍ଷ ସାଂ ।
ବସୁନାଂ ପାବକ ଶ୍ଚାସ୍ମି ମେରୁ ଶିଖରିଣା ମହଂ ।। ୨୩ ।।

ମୋୟଁ ରୁଦର ମନକ ବିଚମେ ଶଙ୍କର । ଯଛ ରାଛସ ବିଚମେ କୁବେର । ବସୁ ମନକ ବିଚମେ ଆଇଗ ଦେଓ୍ବତା । ପର୍ବତ ମନକ ବିଚମେ ସୁମେରୁ ହୋତ ହେଁ । ୨୩ ।

ପୁରଧ ସାଞ୍ଚ ମୁଖ୍ୟଂ ମାଂ ବିର୍ଦ୍ଧି ପାର୍ଥ ବୃହସ୍ପତିଂ ।
ସେନାନୀ ନା ମହଂ ସ୍କନ୍ଦଃ ସରସା ମସ୍ମି ସାଗରଃ ।। ୨୪ ।।

ମୋୟଁ ପୁରେହିତ ମନକ ବିଚମେ ବୃହସ୍ପତି । ସେନା ବିଚମେ କାର୍ତ୍ତିକ । ଥୀର ଅଚଲ ମେ ସମୁଦର ହୋତ ହେଁ । ୨୪ ।

ମହର୍ଷୀଣାଂ ଭୃଗୁ ରହଂ ଗିର ମସ୍ମ୍ୟେକ ମକ୍ଷ ରଂ ।
ଯଜ୍ଞାନାଂ ଜପ ଯଜ୍ଞୋଽସ୍ମି ସ୍ଥାବରଣାଂ ହିମାଳୟଃ ।। ୨୫ ।।

ମହର୍ଷି ମେ ମୋୟଁ ଭୃଗୁ । ବଚନ ମେ ମୋୟଁ ଓଁକାର । ଯଗୟଁ ମେ ମୋୟ ଯପ ଯଗୟେଁ କାହାଅନ । ୨୫ ।

ଅଶ୍ୱଥିଃ ସର୍ବ ବୃକ୍ଷାଣାଂ ଦେବର୍ଷିଣାଂଚ ନାରଦଃ ।
ଗନ୍ଧର୍ବାଣାଂ ଚିତ୍ର ରଥଃ ସିଦ୍ଧାନାଂ କପିଳୋ ମୁନିଃ ।। ୨୬ ।।

ମୋୟଁ ଗଛମେ କୀତୟା ଗଛ, ଦେଓ୍ୟ ଋଷି ମେ ନାରଦ । ଗନ୍ଧର୍ବ ମେ ଚିତ୍ରରଥ । ସିଦ୍ଧ ମେ କପିଳ ମୁନି ମୋୟଁ ହୋଓ୍ବନ । ୨୬ ।

ଉଚ୍ଚୈଃ ଶ୍ରବସ ମଶ୍ୱା ନାଂ ବିର୍ଦ୍ଧି ମାମ ମୃତୋଭବଂ ।
ଐରବତଂ ଗଜେନ୍ଦ୍ରାଣାଂ ନରଣାଂ ଚ ନରଧିପଂ ।। ୨୭ ।।

ଘୋଡ଼ା ଭିତର ମେ ସମୁଦର ମୋହଲୟଁ ଖେନ ବାହାର ହୋଇ ହେ ସେ ଉଚ୍ଚୈ ସ୍ରବା ଘୋଡ଼ା । ହାଥୀ ମେ ଐରବତ ହାଁଥୀ । ଆଦମୀ ମେ ମୋୟଁ ରଜା ହୋତ ହେଁ । ୨୭ ।

ଆୟୁଧାନା ମହଂ ବଜ୍ରଂ ଧେନୂ ନାମସି କାମଧୁକ୍ ।
ପ୍ରଜନ ଶ୍ଚାସି କନ୍ଦର୍ପଃ ସର୍ପା ଣା ମସି ବାସୁକିଃ ॥ ୨୮ ॥

ମୋୟଁ ହାଁଥଯାର ମେ ବଜର । ଗାୟ ମେ କାମଧେନୁ ଗାୟ । ପାରଜା ମନକ ବଂଶ ବାଢ଼ାଏକ କର କାରନ ମୋୟଁ କାମଦେବ କାହାଓ୍ୟନ । ୨୮ ।

ଅନନ୍ତ ଶ୍ଚାସି ନାଗାନାଂ ବରୁଣୋ ଯାଦସା ମହଂ ।
ପିତୃଣା ମର୍ଯ୍ୟମା ଚ୍ଚସି ଯମଃ ସଂଯମତା ମହଂ ॥ ୨୯ ॥

ମୋୟଁ ନାଗମେ ଅନନ୍ତ । ଜଳଚରମେ ବରୁନ । ପିତୃ ମେ ଅର୍ଯ୍ୟମା । ସଂଯମ ମେ ମୋୟଁ ଯମ ହୋଓ୍ୟନ । ୨୯ ।

ପ୍ରହ୍ଲାଦ ଶ୍ଚାସି ଦୈତ୍ୟା ନାଂ କାଳଃ କଳୟତା ମହଂ ।
ମୃଗାଣାଂ ଚ ମୃଗେନ୍ଦ୍ରୋଽହଂ ବୈ ନତେୟଶ୍ଚ ପକ୍ଷିଣାଂ ॥ ୩୦ ॥

ମୋୟଁ ଦୈତ ଭିତର ମେ ପ୍ରହ୍ଲାଦ । ଗନେନ ସେମନକ ଭିତର ମେ କାଳ, ପଶୁ ମନକ ଭିତର ମେ ସିଂହ । ଚରଇ ମନକ ଭିତର ମେ ଗରୁଡ଼ ହେଓ୍ୟନ । ୩୦ ।

ପବନଃ ପବତା ମସି ରମଃ ଶସ୍ତ୍ର ଭୃତା ମହଂ ।
ଝଷାଣାଂ ମକର ଶ୍ଚାସି ସ୍ରୋତ ସାମ ସି ଜାହ୍ନବୀ ॥ ୩୧ ॥

ମୋୟଁ ଜଳଦୀ ଜାୟେନ ସେମନକ ଭିତର ମେ ଧୁକା । ଶସ୍ତ୍ରଧାରୀ ଭିତର ମେ ରମଚନ୍ଦର । ମଛରୀ ମନକ ଭିତର ମେ ମଙ୍ଗର । ବାଇଡ଼ ନଦୀ ମେ ଗାଙ୍ଗା ନଦୀ କାହାଓ୍ୟନ । ୩୧ ।

ସର୍ଗାଣା ମାଦି ରନ୍ତଶ୍ଚ ମଧ୍ୟଂ ଚୈବାହ ମର୍ଜୁନ ।
ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ବିଦ୍ୟା ବିଦ୍ୟାନାଂ ବାଦଃ ପ୍ରବଦତା ମହଂ ॥୩୨ ॥

ହେ ଅର୍ଜୁନ ! ମୋୟଁ ସୃଷ୍ଟି କର ଆଦି (ଫେଡ଼) ଆଗା ଆଉର ମାଝ ହୋତ ହୌଁ । ବିଦ୍ୟାମେ ମୋୟଁ ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ବିଦ୍ୟା । ଯୁକ୍ତିମେ ମୋୟଁ ବାଦ, (ଅଲଗ) ହୋତ ହୌଁ । ୩୨ ।

ଅକ୍ଷରଣା ମକାରୋଽସ୍ମି ଦ୍ୱନ୍ଦଃ ସାମା ସିକସ୍ୟ ଚ ।
ଅହ ମେବା କ୍ଷୟଃ କାଲୋ ଧାତା ହଂ ବିଶ୍ୱତୋ ମୁଖଃ ।। ୩୩ ।।

ଅଛର ମନକ ଭିତର ମେ ମୋୟଁ 'ଅ'କାର । ସମାସ ମନକ ଭିତର ମେ ମୋୟଁ ଦ୍ୱନ୍ଦ ସମାସ । ମୋୟଁ ଅଛୟ କାଲ ଆଉର (କେରମ ଫଲ କେ ଦେନ ସେ ଭିତର ମେ) ଫଲଦାତା ମୋୟଁ ହେଓ୍ୱନ । ବିରାଟ ରୂପ ମୋୟଁ ହୋଓ୍ୱନ । ୩୩ ।

ମୃତ୍ୟୁଃ ସର୍ବ ହରଶ୍ଚାହ ମୁଦ୍ଭବଶ୍ଚ ଭବିଷ୍ୟତାଂ ।
କୀର୍ତିଃ ଶ୍ରୀର୍ବାକ୍‌ଚନାରୀଣାଂ ସ୍ମୃତି ମେଧା ଧୃତିଃ କ୍ଷମା ।। ୩୪ ।।

ମୋୟଁ ସବକେ ମାରେଲ ସେ ମରନ । ଆଗେ ମୋ ହୟେଁ ସିରଜନ କରୋଓ୍ୱନ । ସ୍ତ୍ରୀ ମେ କୀର୍ତି, ଶ୍ରୀ, ବାନୀ, ସ୍ମୃତି, ମେଧା, ଧୃତି, ଆଉର ଛମା ମାଫ ମୋୟଁ ହୋଓ୍ୱନ । ୩୪ ।

ବୃହତ୍ସାମ ତଥା ସାମ୍ନାଂ ଗାୟତ୍ରୀ ଛନ୍ଦସା ମହଂ ।
ମାସାନାଂ ମାର୍ଗଶୀର୍ଷୋଽହ- ମୃତୁଣାଂ କୁସୁମା କରଃ ।। ୩୫ ।।

ମୋୟଁ ସାମ ବେଦମେ, ବୃହତ୍ସାମ । ଛନ୍ଦ ମେ ଗାୟତ୍ରୀ, ମହିନା ମେ ଅଘନ । ରିତୁ ମେ ବସନ୍ତ ରିତୁ ହୋଓ୍ୱନ । ୩୫ ।

ଦ୍ୟୁତଂ ଛଳୟତା ମସ୍ମି ତେଜସ୍ତେଜସ୍ୱି ନା ମହଂ ।
ଜୟୋଽସ୍ମି ବ୍ୟବସାୟୋଽସ୍ମି ସତ୍ତ୍ୱଂ ସତ୍ତ୍ୱ ବତା ମହଂ ।। ୩୬ ।।

ମୋୟଁ ଠକ ମନକ ଜୁଆ ଖେଲ । ତେଜସ୍ୱି ମନକ ତେଜ । ଜୀତେନ ସେମନକ ଜୟ । ମେହ ନଇତ କରେନ ସେ ମନକ ମେହ ନଇତ । ସତଗୁନୀ ମନକ ସତ୍ତ୍ୱ ମୋୟଁ ହୋଓ୍ୱନ । ୩୬ ।

ବୃଷ୍ଣୀନାଂ ବାସୁ ଦେବୋଽସ୍ମି ପାଣ୍ଡ ବାନାଂ ଧନଞ୍ଜୟଃ ।
ମୁନି ନାମ ପ୍ୟହଂ ବ୍ୟାସଃ କବୀନା ମୁଶନାଃ କବିଃ ।। ୩୭ ।।

ମୋୟଁ ବୃସ୍ନି ବଂଶ ମେ ବାସୁଦେବ । ପାନ୍ଡ଼ବ ମେ ଅର୍ଜୁନ । ମୁନି ମେ ବ୍ୟାସଦେବ । କବି ମେ ସୁକ୍ରାଚାର୍ଯ୍ୟ ମୋୟଁ ହୋତ ହେଁ । ୩୭ ।

ଦଣ୍ଡୋ ଦମୟତା ମସ୍ମି ନୀତି ରସ୍ମି ଜିଗୀଷତାଂ,
ମୌନଂ ଚୈବାସ୍ମି ଗୁହ୍ୟାନାଂ ଜ୍ଞାନଂ ଜ୍ଞାନ ବତାମହଂ ॥ ୩୮ ॥

ମୋୟଁ ଶାସନ କରେନ ସେମନକ ଶାସନ । ଜୀତେନ ସେମନକ ନୀତି । ଲୁକାୟ କେ ରଖେନ ସେମନକ ମୌନ (ଚୁପ୍) ଆଉର ଗେୟାନି ମନକ ଗେୟାନ ମୋୟଁ ହୋତ ହେଁ। । ୩୮ ।

ଯଚାପି ସର୍ବ ଭୂତାନାଂ ବୀଜଂ ତଦହ ମର୍ଜ୍ଜୁନ ।
ନତଦସ୍ତି ବିନା ଯଚ୍ଛ୍ୟାତ୍ ମୟା ଭୁତଂ ଚରାଚରଂ ॥ ୩୯ ॥

ହେ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ, ମୋୟଁ ସମୁଗ୍ର ଜଗତ କର ପେଡ଼ କାରନ ହୋତହେଁ। । ମୋକେ ଛୋଇଡ଼ ଦେଲେ ଜୀଭ ଜାନୱାର ସିରଜନ ହୋଏକ ନି ପାରେନ । ୩୯ ।

ନାନ୍ତୋଽସ୍ତି ମମ ଦିବ୍ୟାନାଂ ବିଭୂତି ନାଂ ପରନ୍ତପ ।
ଏଷ ତୂଦ୍ଦେଶତଃ ପ୍ରୋକ୍ତୋ ବିଭୂତେ ର୍ବିସ୍ତରେମୟା ॥ ୪୦ ॥

ହେ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ମୋର ସୁନ୍ଦର ବିଭୂତି କର ଅନ୍ତ ନଖେ । ତେକର ସଂଛେପ ମେ ଇ ବିଭୂତି କେ କଇହ୍ ହେଁ। । ୪୦ ।

ଯଦ୍‌ଵି ଯଦ୍‌ବିଭୂତି ମସତ୍ୱଂ ଶ୍ରୀ ମଦୂର୍ଜ୍ଜିତ ମେବବା ।
ତର ଦେବା ବଗଛତ୍ୱଂ ମମ ତେଜୋଂଽଶସମ୍ଭବଂ ॥ ୪୧ ॥

ଯେ ଯେ ବସ୍ତୁ ସମ୍ପତ୍ତି ସାଥ, ଧନ ସାଥ, ପ୍ରଭବ ସାଥ, କଳା ସାଥ, ଗୁନମେ ବଢ଼ ଆହେ । ସେ ସବ ବସ୍ତୁ ମୋର ଅଂଶ ସେ ସିରଜନ ହୋଇ ହେ ଜାନେକ ହୋଇ । ୪୧ ।

ଅଥବା ବହୁ ନୈତେନ-କିଂ ଜ୍ଞାତେନ ତବାର୍ଜ୍ଜୁନ ।
ବିଷ୍ଟଭ୍ୟାହ ମିଦଂ କୃତ୍ସ୍ନ-ମେକାଂ ଶେନ ସ୍ଥିତୋ ଜଗତ୍ ॥ ୪୨ ॥

ହେ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ଇ ନୀୟର ବହୁତ କାଥା ଜାନେକ ଦାରକାର ନଖେ । ମୋୟଁ ସମୁଗ୍ର ଜଗତ କେ ଡ଼ାଇବ କେ ରଇଖ ହେଁ। । ୪୨ ।

ଚରନ ଦଶ ଶେଷ ଭେଲକ ।

ଏଗାର ଚରନ- ବିଶ୍ୱରୂପ ଦର୍ଶନଂ

ଶ୍ଲୋକ

ଅର୍ଜୁନ କହଲୟଁ

ମଦନୁ ଗ୍ରହାୟ ପରମଂ ଗୁହ୍ୟ ମଧ୍ୟାତ୍ମ ସଂଜ୍ଞିତଂ ।
ଯତ୍ତ୍ୱ ୟୋକ୍ତଂ ବଚସ୍ତେନ ମୋହୋଽୟଂ ବିଗତୋ ମମ ॥ ୧ ॥

ହେ କୃଷ୍ନା ! ଆପନେ ମୋର ଉପର ଦାୟା କଇର କେ, ବହୁତ ଗୁପ୍ତ ଆତ୍ମା ବିଷୟ କର ଯେ ବଚନ କହଲୀ । ତେକର ସେ ମୋର ଇ ମୋହ ଭଇଗ ଗେଲକ । ୧ ।

ଭବାପ୍ୟ ୟୌହି ଭୂତାନାଂ ଶ୍ରୁତୌ ବିସ୍ତର ଶୋମୟା ।
ତ୍ୱତଃ କମଲ ପତ୍ରାକ୍ଷ ମାହାତ୍ମ୍ୟ ମପି ଗ୍ୱବ୍ୟୟଂ ॥ ୨ ॥

ହେ କମଲ ନୟନ ! ମୋୟଁ ଭୂତ ମନକ ସିରଜନ ଆଉର ମରେକ କେ, ଆପନେ ସେ, ଲମ୍ବା ଗୁଓ୍ଡ଼ା ସୁନଲୋଁ । ଆଉର ଆପନେ କର ଅମର ପ୍ରଭଅ କେ ଭୀ ବହୁତ ସୁନ୍ଦର ସୁନଲୋଁ । ୨ ।

ଏବମେ ତଦ୍ୟଥାତ୍‌ଥ ତ୍ୱମାତ୍ମାନଂ ପରମେଶ୍ୱର ।
ଦ୍ରଷ୍ଟୁ ମିଛାମି ତେ ରୂପ ମୈଶ୍ୱରଂ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ॥ ୩ ॥

ହେ ପରମେଶ୍ୱର ! ଆପନେ ଆପନେ କେ, ଯେ ନୀୟର କହତ ହୀ, ଇ ଠିକମେ ଓହେ ନୀୟର ଆହେ । ମଗର ହେ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ! ଆପନ ଗେୟାନ, ଧନ, ଦୋଉଲତ, ତାକତ, ବଲ, ଆଉର ତେଜ ସାଥ ରୂପ କେ ପ୍ରଗଟ ଆପନ ଆଇଁଖ ମେ ଦେଖେକ ଖୋଜୋତ୍ ହୋଁ । ୩ ।

ମନ୍ୟସେ ଯଦି ତଚ୍ଛକ୍ୟଂ ମୟା ଦ୍ରଷ୍ଟୁ ମିତି ପ୍ରଭୋ ।
ୟୋଗେଶ୍ୱରତତୋମେ ତ୍ୱଂ ଦର୍ଶୟାତ୍ମାନ ମବ୍ୟୟଂ ॥ ୪ ॥

ତେକର ହେ ପ୍ରଭୁ ! ମୋକେ ଓହେ ଆପନ ରୂପ କେ ଦେଖେକ ସକ ନଖେ ହଲ ଆପନେ ଆପନ ଅମର ରୂପକେ ଦେଖାୟ ଦେବ ହୋକ । ୪ ।

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ କହଲୟଁ

ପଶ୍ୟମେ ପାର୍ଥ ରୂପାଣି ଶତ ଶୋଽଥ ସହସ୍ରଶଃ ।
ନାନା ବିଧାନି ଦିବ୍ୟାନି ନାନା ବର୍ଣ୍ଣାକୃତୀ ନିଚ ॥ ୫ ॥

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଭଗୱାନ କହଲୟଁ, ହେ ପାର୍ଥ ! ମୋର ଶୟେ ଶୟେ, ଆଉର ହାଜାର ହାଜାର ନାନା ରକମ, ନାନା ବରନ, ନାନା ରୂପ ମେ ବଇନ ହେ ସେ ଅଲୌକିକ ରୂପ କେ ଦେଖେକ ହୋକ । ୫ ।

ପଶ୍ୟାଦିତ୍ୟାନବସୂନ ରୁଦ୍ରା ନଶ୍ୱି ନୌ ମରୁତ ସ୍ତଥା ।
ବହୂନ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟ ପୂର୍ବାଣି ପଶ୍ୟାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାଣି ଭରତ ॥ ୬ ॥

ହେ ଭରତ ! ମୋର ଗତର ମେ ଆଦିତ୍ୟ କର ବାରେଝନ ବେଟା ମନ କେ, ଆଠ ବସୁ ମନକେ, ଗ୍ୟାର ଝନ ରୁଦ୍ର ମନକେ, ଦୁଇୟୋ ଅଶ୍ୱିନୀ କୁମାର ମନକେ । ଓନଗ୍ଚସ ମରୁଦ୍ ଗନ ମନକେ, ଆଉର ଆଗେ ନି ଦେଇଖ ରହି, ସେ ଆଚର୍ଯିତ ମନକେ ଦେଖେକ ହୋକ । ୬ ।

ଇହୈ କସ୍ଥଂ ଜଗତ କୃସ୍ନଂ ପଶ୍ୟାଦ୍ୟ ସଚରା ଚରମଂ ।
ମମ ଦେହେ ଗୁଡ଼ା କେଶ ଯଚ୍ଚାନ୍ୟଦ୍ ଦ୍ରଷ୍ଟୁ ମିଛସି ॥ ୭ ॥

ହେ ଅର୍ଜୁନ ! ମୋର ଗତର ମେ, ଏକ ଯଗ ଯାମା ହଲକେ, ବୁଲତ କେ, ଥୀରଲ କେ ଜଗତ କେ ଦେଖୁ । ଆଉର ଯେ ମନକେ ଦେଖେକ ଇଛା କଇ ରହି ସେମନ କେ ଦେଇଖଲେକ ହୋକ । ୭ ।

ନତୁ ମାଂ ଶକ୍ୟସେ ଦ୍ରଷ୍ଟୁ ମନେ ନୈବ ସ୍ୱଚକ୍ଷୁଷା ।
ଦିବ୍ୟଂ ଦଦାମିତେ ଚକ୍ଷୁଃ ପଶ୍ୟ ମେ ଯୋଗ ମୈଶ୍ୱରଂ ॥ ୮ ॥

ମଗର ମୋକେ ଇ ମାୟା ଆଇଁଖ ମେ ନିଂସକ ଦେଖେକ ନି ପାରବ । ତେକର ମୋର ଦିବ୍ୟ ଆଲୌକିକ ଆଇଁଖ ମେ ଗେଉରେ ମୋର ପ୍ରଭବ କେ ଯୋଗବଲ କେ ବହୁତ ସୁନ୍ଦର ଠିକ ସେ ଦେଇଖ ଲେଉଁ । ୮ ।

ସଞ୍ଜୟ କହଲୟଁ

ଏବ ମୁକ୍ତ୍ୱା ତତୋ ଗଜନ   ମହାଯୋଗେଶ୍ୱରେ ହରିଃ ।
ଦର୍ଶୟା ମାସ ପାର୍ଥାୟ   ପରମଂ ରୂପ ମୈଶ୍ୱରଂ ।। ୯ ।।

ସଞ୍ଜୟ କହଲୟଁ ! ହେ ଗଜା ମାହା ଯୋଗେଶ୍ୱର, ପାପ ଭସମ କରେନ ସେ ଭଗଓ୍ୱାନ । ଇସନ କଇହ କେ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ କେ ଧନ ସାଥ ଦିବ୍ୟ ରୁପକେ ଦେଖାଲୟଁ । ୯ ।

ଅନେକ ବକ୍ତ୍ର ନୟନ   ମନେକା ଭୁତ ଦର୍ଶନଂ ।
ଅନେକ ଦିବ୍ୟା ଭରଣଂ   ଦିବ୍ୟା ନେକୋଦ୍ୟତାୟୁଧଂ ।।୧୦।।

ଅନେକ ମୁଖ, ଅନେକ ଆଇଁଖ, ସାଥ, ଆଚମ୍ଭିତ ରୂପ, ବେହିସାବ ଫରିଚ୍ ଆଭରନ ସାଥ, ହାଁଥ, ହାଁଥୟାର ଧରଲ ଶୋଭ ରୂପ ଦେଖାଲୟଁ । ୧୦ ।

ଦିବ୍ୟ ମାଲ୍ୟାମ୍ବର ଧରଂ   ଦିବ୍ୟ ଗନ୍ଧାନୁ ଲେପନଂ ।
ସର୍ବାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ମୟଂ ଦେବ   ମନନ୍ତଂ ବିଶ୍ୱ ତୋ ମୁଖଂ । ୧୧ ।।

ଆଉର ସୁନ୍ଦର ମାଲ ସାଥ, ବସ୍ତ୍ର ଧଇର କେ, ସୁନ୍ଦର ଗନ୍ଧ ମାଖାୟ କେ, ସବ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟମୟ ଇଁଜ୍ୟୋତ ସାଥ ବେହିସାବ ମୁଖ ସବଚରଫ ବିଗଟ ରୂପ ଭଗଓ୍ୱାନ ଦେଖାଲୟଁ । ୧୧ ।

ଦିବି ସୂର୍ଯ୍ୟ ଶହସ୍ରସ୍ୟ   ଭବେଦ୍ୟୁଗ ପଦୁତ୍ଥିତା ।
ଯଦି ଭଃ ସଦୃଶୀ ସା   ସ୍ୟାଭା ସସ୍ତସ୍ୟ ମହାତ୍ମନଃ ।। ୧୨ ।।

ହେ ରାଜା ଆକାଶ ମେ ହାଜାର ସୂର୍ଯ୍ୟ ଏକସଙ୍ଗ ଉଗୀ ଆଉର ଇଁଜ୍ୟୋତ କରି ହଲ ଭୀ ଇ ବିଶ୍ୱରୂପ ବିଗଟ ପରମାତ୍ମାକର ଇଁଜ୍ୟୋତ ସାମାନ ଇଁଜ୍ୟୋତ କଭୀ ନି ହୋଇ । ୧୨ ।

ତତ୍ରୈ କସ୍ଥଂ ଜଗତ କୃସ୍ନଂ   ପ୍ରବି ଭକ୍ତ ମନେ କଧା ।
ଅପଶୀ ଦ୍ଦେବ ଦେବସ୍ୟ   ଶରୀରେ ପାଣ୍ଡବ ସ୍ତଦା ।। ୧୩ ।।

ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ଗେୟାନ ଆଇଁଖ ମେ, ଇ ସବ ଜଗତ କେ, ଏକ ଯଗ ଯାମା ହଇ, ଅନେକ ଅନେକ ରୂପ ଅଲଗ ଅଲଗ ହରି କର ବଲମେ ହରି କର ଶରୀର ମେ ଦେଖଲୟଁ । ୧୩ ।

ତତଃ ସ ବିସ୍ମୟା ବିଷ୍ଟୋ ହୃଷ୍ଟ ରୋମା ଧନଞ୍ଜୟଃ ।
ପ୍ରଣମ୍ୟ ଶିରସା ଦେବଂ କୃତାଞ୍ଜଳିର ଭାଷ ତ ।। ୧୪ ।।

ଇ କର ପାଛେ ଭକ୍ତଓ୍ୱାୟ କେ ଦିଲ ଖୁସମେ, ଶରୀର ଫୁଇଲ ଗେଲକ । କେଁସ ଠାଢ଼ ହୋଇ ଗେଲକ । ଅର୍ଜୁନ ବିଶ୍ୱରୂପ ପରମାତ୍ମା କେ ସରଧା ଭଗତି ସାଥ, ମାଥା ଚରନ ତରେ ରାଇଖ କେ ପର ନାମ କଇର କେ ହାଁଥ ଯୋଇର କେ କହଲୟଁ । ୧୪ ।

ଅର୍ଜୁନ କହଲୟଁ

ପଶ୍ୟାମି ଦେବାଂସ୍ତବ ଦେବ ! ଦେହେ ସର୍ବାଂ ସ୍ତଥା ଭୂତ ବିଶେଷ ସଂଘାନ୍ ।
ବ୍ରହ୍ମାଣ ମୀଶଂ କମଳା ସନ ସ୍ଥ ମୃଷୀଂଶ୍ଚ ସର୍ବାନୁରଗାଂଶ୍ଚ ଦିବ୍ୟାନ୍ ।।୧୫।।

ଅର୍ଜୁନ କହଲୟଁ, ହେ ଦେଓ ଆପନେ କର ଶରୀର ମେ, ସବ ଦେଓ୍ୱତା ମନ କେ, ଆଉର କମଳ ଆସନ ମେ ବଇଠଲ ବ୍ରହ୍ମାକେ, ମହାଦେଓ୍ୱ କେ, ସବ ଋଷି ସାଥ ସୁନ୍ଦର ସାଁପ ମନକେ ଦେଖତ ହେଁା । ୧୫ ।

ଅନେକ ବାହୂଦର ବକ୍ତ୍ର ନେତ୍ରଂ ପଶ୍ୟାମି ତ୍ୱାଂ ସର୍ବତୋଽନନ୍ତ ରୂପଂ
ନାନ୍ତଂ ନ ମଧ୍ୟଂ ନ ପୁନସ୍ତ ବାଦିଂ ପଶ୍ୟାମି ବିଶ୍ୱେଶର ! ବିଶ୍ୱ ରୂପ । ୧୬।।

ହେ ସଂସାର କର ମାଲିକ ଆପନେ କର ବହୁତ ହାଁଥ, ପେଟ, ମୁଖ, ଆଇଁଖ ସାଥ ସବତରଫ ସେ, ବେହିସାବ ରୂପ ଦେଖତ ହେଁା । ହେ ବିଶ୍ୱରୂପ ଆପନେ କର ଆଗା ମାଝ ଆଉର ପେଡ କେ ନି ଦେଖୋତ ହେଁା । ୧୬ ।

କିରୀଟିନଂ ଗଦିନଂ ଚକ୍ରିଣଂ ଚ ତେଜୋ ରାଶିଂ ସର୍ବତୋ ଦୀପ୍ତି ମନ୍ତଂ ।
ପଶ୍ୟାମି ତ୍ୱାଂ ଦୁନିରୀକ୍ଷ୍ୟଂ ସମନ୍ତା ଦ୍ଦୀପ୍ତା ନଲାର୍କ ଦ୍ୟୁତିମ ପ୍ରମେୟଂ ।। ୧୭ ।।

ହେ ବିଷ୍ଣୋ ଆପନେ ମୋୟଁ ମୁକୁଟ, ଗଦା, ଚକର, ସାଥ ସବତରଫ ସେ ଝିକ୍ୟୋତ ତେଜ ରସମୀ କେ ବଟତ ହେ, ସେ ଆଇଗ ଲେଖେ ଦେଖୋତ ହେଁା । ସୂର୍ଯ୍ୟ କର ଜ୍ୟୋତି କଠିନ ଦିସତ ହେ ତେକର ପଟନ୍ତରୀ କୁଛ ନି ଦେଖୋତ ହେଁା । ୧୭ ।

ତ୍ୱମକ୍ଷରଂ ପରମଂ ବେଦିତ୍ୟବ୍ୟଂ   ତ୍ୱମସ୍ୟ ବିଶ୍ୱସ୍ୟ ପରଂ ନିଧାନଂ ।
ତ୍ୱମ ବ୍ୟୟଃ ଶାଶ୍ୱତଧର୍ମ ଗୋପ୍ତା- ସନାତନସ୍ତ୍ୱଂ ପୁରୁଷୋ ମତୋ ମେ ॥୧୮॥

ହେ ପ୍ରଭୁ ! ଆପନେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବ୍ରହ୍ମ, ଜଗତକର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଆଶ୍ରୟ, ଆପନେ ଅମର କାହାଇଲ ଆଉର ଧରମ କେ ରଇଖ ହି ତେକର ପରମ ପୁରୁଷ ଭୀ ଆପନେ କାହାଇଲ ।୧୮।

ଅନାଦି ମଧ୍ୟ ନ୍ତ ମନନ୍ତବୀର୍ଯ୍ୟ-   ମନନ୍ତ ବାହୁଂ ଶଶି ସୂର୍ଯ୍ୟ ନେତ୍ରଂ ।
ପଶ୍ୟାମି ତ୍ୱାଂ ଦୀପ୍ତ ହୁତାଶ ବକ୍ତ୍ରଂ   ସ୍ୱ ତେଜସା ବିଶ୍ୱମିଦଂ ତପନ୍ତଂ ॥୧୯॥

ଆପନେ ଉପତ୍ତି ସେ ଆଉର ଲୟ ସେ ଅଲଗ ଆହି । ପ୍ରଭଅ କର ଆଇର ନଖେ । ବେହିସାବ ବାଇଁହ, ଚନ୍ଦ ସୂର୍ଯ୍ୟ ନୀୟର ଆପନେ କର ଆଇଁଖ । ବରତ ଆଇଗ ଲେଖେ ତେଜ ମେ ଜଗତ ଗରମ ହୋଇ ହେ । ୧୯ ।

ଦ୍ୟାବା ପୃଥିବ୍ୟୋରି ଦମନ୍ତରଂହି-   ବ୍ୟାପ୍ତଂ ତ୍ୱୟୈ କେନଦିଶଶ୍ଚ ସର୍ବାଃ ।
ଦୃଷ୍ଟ୍ୱାଭୂତଂ ରୂପମୁଗ୍ରଂ ତବେଦଂ-   ଲୋକତ୍ରୟଂ ପ୍ରବ୍ୟଥିତଂ ମହାତ୍ମନ୍ ॥୨୦॥

ହେ ମହାତ୍ମନ୍ ! ସରଗମଂଚ ଆକାଶ ଆଉର ଦିସା ମନକେ ଆପନେ ଢାଇବ କେ ଆହି ଆପନେ କର ଇ ଆଚର୍ଯ୍ୟିତ ନିଠୁର ରୂପ ଦେଇଖ କେ ତୀନ ଲୋକ ଢ଼ାରତ ହେ ତେକେ ମୋୟଁ ଦେଖେତ ହୋ । ୨୦ ।

ଅମୀହିତ୍ୱାଂ ସୁର ସଂଘା ବିସନ୍ତି-   କେଚିଭୀତାଃ ପ୍ରାଞ୍ଜଳୟୋଗୃଣନ୍ତି ।
ସ୍ୱସ୍ତୀ ତ୍ୟୁକ୍ତ୍ୱା ମହର୍ଷି ସିଦ୍ଧ ସଂଘାଃ   ସ୍ତୁବନ୍ତି ତ୍ୱାଂ ସ୍ତୁତିଭିଃ ପୁଷ୍କଲଭିଃ ॥୨୧॥

ହେ ଗୋବିନ୍ଦ ! ଦେଓ୍ୱତା ମନ ଢାରୟ କେ, ଆପନେ କର ସରନ ଲେତ ହୟଁ । କୋଇ କୋଇ ଢାରୟକେ ବାଁଗ୍ୱଡ ବାଁଗ୍ୱଡ କହତ ହୟଁ ମହର୍ଷ ଆଉର ସିଦ୍ଧ ମନ ସ୍ୱସ୍ତି ଉଚ୍ଚରନ କଇର କେ ସ୍ତୁତି ସେ ଆପନେ କର ଗୁନ ଗାଓ୍ୱତ ହୟଁ । ୨୧ ।

ରୁଦ୍ରାଦିତ୍ୟା ବସବୋ ଯେ ଚ ସାଧ୍ୟା ବିଶ୍ୱେଽଶ୍ୱିନୌ ମରୁତ ଶ୍ଚୋଷ୍ମ ପାଷ୍ଟ ।
ଗନ୍ଧର୍ବ ଯକ୍ଷା ସୁର ସିଦ୍ଧ ସଂଘା- ବିକ୍ଷନ୍ତେ ତ୍ୱାଂ ବିସ୍ମିତାଷ୍ଚୈବ ସର୍ବେ ।।୨୨।।

ହେ ଭଗବାନ୍ ! ରୁଦ୍ର, ଆଦିତ୍ୟ, ବସୁ, ସାଧ୍ୟ, ବିଶ୍ୱେଦେବା, ଅଶ୍ୱିନୀ କୁମାର ଦୁଇଯୋ, ମରୁତ ଗନ, ଉସ୍ନ ଭେଜି (ପିତୃ ମନ) ଆଉର ଗନ୍ଧର୍ବ, ଯଛ, ରକସ ଆଉର ସିଦ୍ଧ ମନ ସବ ଭକୁଓ୍ୱା ହୋଇ କେ ଆପନେକେ ଦେଖତ ହୟଁ । ୨୨ ।

ରୂପଂ ମହତ୍ତେ ବହୁ ବକ୍ତ୍ର ନେତ୍ରଂ- ମହା ବାହୋ ବହୁବାହୁ ରୁପାଦଂ ।
ବହୁ ଦରଂ ବହୁ ଦଂଷ୍ଟ୍ରା କରାଳଂ- ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ଲୋକାଃ ପ୍ରବ୍ୟଥିତାସ୍ତଥାହଂ ।।୨୩।।

ହେ ମହାବାହୋ ! ଆଦମୀ ମନ ଆପନେକେ ବେହିସାବ, ମୁଖ, ଆଇଁଖ, ପେଟ ସାଥ ଜାଂ ପ. ଚରନ, ଆଉର, ବହୁତ ତେଜ ଦାଂତ ତେକର ଡାର ଡାରନ ଚେହରା ଦେଇଖ କେ ଡାରତ ହୟଁ । ମୋୟଁ ଭୀ ଡାରତ ହେଁ। ।୨୩।

ନଭ ସ୍ପୃଶଂ ଦୀପ୍ତ ମନେକ ବର୍ଣ୍ଣଂ- ବ୍ୟାତ୍ତାନନଂ ଦୀପ୍ତ ବିଶାଳ ନେତ୍ରଂ ।
ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ହିତ୍ୱାଂପ୍ରବ୍ୟଥିତାନ୍ତ ରତ୍ମା ଧୃତିଂ ନ ବିନ୍ଦାମି ଶମଂ ଚ ବିଷ୍ଣୋ ।।୨୪।।

ହେ ବିଷ୍ଣୋ ! ଆପନେ କର ଆକାଶ ଛୁଓ୍ୱଲ ତେଜ, ନାନା କିସୀମ ରୁପ ଧରଲ ଆଉର ଫାଯୂ ରଲ ମୁଖ ସାଥ, ଇଁଜ୍ୟୋତ ସାଥ, ବାଡ଼କା ବାଡ଼କା ଆଇଁଖସାଥ ଆପନେ କେ ଦେଇଖ କେ, ଡ଼ାରଲ ମନ ମେ ଡ଼ୀଚ ଆଉର ଶାନ୍ତି ନି ଆଓ୍ୱତ ହେ ।୨୪।

ଦଂଷ୍ଟ୍ରା କରଳାନି ଚ ତେ ମୁଖାନି- ଦୃଷ୍ଟ୍ୱୈବ କାଳାନଳ ସନ୍ନିଭନି ।
ଦିଶୋ ନ ଜାନେନଲଭେ ଚ ଶର୍ମ- ପ୍ରସୀଦଦେବେଶ ଜଗନ୍ନିବାସ ।।୨୫।।

ହେ ଭଗବାନ ! ଆପନେ କର ବାଡ଼କା ଗଟର ଆକାଶ କେ ଡାଇବ କେ ପ୍ରଳୟ ସମୟ କର ଆଇଗ ଲେଖେ ହିଦକତ ହେ । ସେ ମୁଖ କେ ଦେଇଖ କେ ଦିସା କେ ନି ଜାନତ ହେଁ। । ସୁଖ ଶାନ୍ତି ନଖେ ତେକର ହେ ସଂସାର ଜର ଫେଡ଼ ଦେଓ୍ୱ ଆପନେ ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଏଁ ।୨୫।

ଅମୀଚତ୍ୱାଂ ଧୃତରଷ୍ଟ୍ର ସ୍ୟ ପୁତ୍ରାଃ-
ସର୍ବୈଃ ସହୈ ବାବନି ପାଲ ସଂଘୈଃ ।
ଭୀଷ୍ମୋ ଦ୍ରୋଣଃ ସୂତ ପୁତ୍ର ସ୍ତଥା ସୌ-
ସହାସ୍ମଦୀ ୟୈ ରପିଯୋଧ ମୁଖ୍ୟୈଃ ।।୨୬।।

ମୋୟଁ ଦେଖ ତ ହେଁ । ଯେ ଧୃତରଷ୍ଟ୍ରକର ବେଟା ମନକ ସାଥ ସବ ରଜ୍ୟ ମନ ଆପନେ ଯଗ ଡୁଇକ ଯାତହୟଁ । ଆଉର ଭୀଷ୍ମ ଦ୍ରୋନ କର୍ନ ସାଥ ହାମର ଦଲ କର ବାଡ଼କା ବାଡ଼କା ବୀର ମନ ଭୀ ସାମାତ ହୟଁ । ୨୬ ।

ବକ୍ତ୍ରାଣି ତେ ତ୍ୱରମାଣା ବିଶନ୍ତି-
ଦଂଷ୍ଟ୍ରା କରାଲନି ଭୟାନ କାନି ।
କେଚି ଦ୍ୱିଲଗ୍ନା ଦଶ ନାନ୍ତ ରେଷୁ-
ସଂଦୃଶ୍ୟନ୍ତେ ଚୂର୍ଣ୍ଣି ତେରୁତ୍ତ ମାଙ୍ଗୈଃ ।।୨୭।।

ବହୁତ ଫୁର୍ତ୍ତି ସେ ଆପନେ କର ଡ଼ାର ଡ଼ାଗ୍ନ ମୁଖ ମେ ସାମାୟକେଦାଂତ ସେ ଚୂନା ହଲ ମୁଡ଼ ଆପନେ କର ଦାଂତ ବିଚମେ ଦିସତ ହୟଁ ।୨୭।

ଯଥା ନଦୀନାଂ ବହବୋଽମ୍ବୁବେଗଃ। ସମୁଦ୍ର ମେ ବାଭି ମୁଖା ଦ୍ରବନ୍ତି ।
ତଥା ତବାମୀ ନର ଲୋକ ବୀର- ବିଶନ୍ତି ବକ୍ତ୍ରାଣ୍ୟ ଭିବି ଜ୍ୱଲନ୍ତି ।।୨୮।।

ହେ ବିଶ୍ୱ ମୁରଇତ ! ଯେ ଲେଖେ ନଦୀ କର ଭରଲ ବାଇଢ଼ ପାନି ସମୁଦର ତରଫ ଜୁଇଦ କେ ସମୁଦର ମେ ଢୁକେଲ । ଓହେ ନୀୟର ସୁର ବୀର ସାଥ ସବ ଆଦମୀ ଆପନେ କର ହିଦକତ ହେ ସେ ମୁଖ ମେ ଢୁଇକ ଯାତହୟଁ । ୨୮ ।

ଯଥା ପ୍ରଦୀପ୍ତଂ ଜ୍ୱଳନଂ ପତଙ୍ଗା—
ବିଶନ୍ତି ନାଶାୟ ସମୃଦ୍ଧ ବେଗାଃ ।
ତଥୈବ ନାଶାୟ ବିଶନ୍ତି ଲୋକା—
ସ୍ତ ବାପି ବକ୍ତ୍ରାଣି ସମୃଦ୍ଧ ବେଗାଃ ।। ୨୯ ।।

ଯେ ଲେଖେ ପେପଲା ମୋହମେ ଭୁଲଏକେ, ବରଡ ହେ ସେ ଆଇଗ ମେ ମାରେକ ଲଗୀନ ଢୁକେନ । ଓହେ ଲେଖେ ସବ ଆଦମୀ ମନ, ମୋରେ କ ଲଗୀନ ଆପନେ କର ମୁହଁ ମେ ଢୁଇକ ଯାତ ହୟଁ । ୨୯ ।

ଲେଲିହ୍ୟସେ ଗ୍ରସ ମାନଃ ସମନ୍ତାଲ୍—
ଲୋକାନ ସମଗ୍ରାନ ବଦନୈର୍ଜ୍ଜ୍ୱଲଦ୍‌ଭିଃ ।
ତେଜୋଭିର ପୂର୍ଯ୍ୟ ଜଗତ ସମଗ୍ରଂ
ଭସସ୍ତ ବୋଗ୍ରାଃ ପ୍ରତ ପନ୍ତି ବିଷ୍ଣୋ ।।୩୦।।

ଆପନେ ସମୁଚା ଲୋକ କେ, ବରତ ହେ ସେ ମୁଖ ମେ, ଖାଏ କେ ସବ ତରଫ ସେ ଗ୍ରଟେକ ହୋତ ହେ । ହେ ବିଷ୍ଣୋ ଆପନେ କର ବଳ ଗର ଇଁଜ୍ୟୋତ ସମୁଗ୍ର ଜଗତ କେ ତେଜ ଆଁଚ ସେ ସେଁକତ ହେ ।୩୦।

ଆଖ୍ୟାହି ମେକୋ ଭବାନୁଗ୍ର ରୂପୋ
ନମୋଽସ୍ତୁତେ ଦେବ ବର ପ୍ରସୀଦ ।
ବିଜ୍ଞାତୁ ମିଛାମି ଭବନ୍ତ ମାଦ୍ୟଂ
ନହି ପ୍ରଜା ନାମି ତବ ପ୍ରବୃତ୍ତିଂ ।। ୩୧ ।।

ହେ ଭଗବାନ ! କୃପା କଇର କେ ମୋକେ କହୁ ଯେ, ଆପନେ ନୀଠୁର ରୂପଧାରୀ କେ ହୋଏନ । ହେ ଦେଓ୍ୱତା ମେ ବଢ଼ ଆପନେ କେ ନମସ୍କାର ହୋକ । ଆପନେ ପରସନ ହୋଯଁ । ଆପନେ କର ଫେଡ଼ କର ରୂପ କେ ମୋଯଁ ତର୍ ସେ ଜାନେକ ଖୋଜତ ହେଁ। । ଆପନେ କର ପ୍ରବିତ୍ତି କେ ମୋଯଁ ନିଜାଇନ ହେଁ। । ୩୧ ।

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ କହଲଯଁ ।

କାଲୋଽସି ଲୋକ କ୍ଷୟକୃତ୍ ପ୍ରବୃଦ୍ଧୋ
ଲୋକାନ୍ ସମାହର୍ତ୍ତୁ ମିହ ପ୍ରବୃତ୍ତଃ ।
ଋତେଽପିତ୍ୱାଂ ନ ଭବିଷ୍ୟନ୍ତି ସର୍ବେ
ଯେଽବ ସ୍ଥିତାଃ ପ୍ରତ୍ୟନୀକେଷୁ ଯୋଧାଃ ।। ୩୨ ।।

ହେ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ମୋଯଁ ଲୋକ କେ (ସୃଷ୍ଟି) ମାରେକ ଲଗୀନ ମହାକାଳ ହୋତ ହେଁ। । ତେକର ସୃଷ୍ଟି କେ ମାରେକ ତେୟାର ହୋଇ ହେଁ। । ଦୋସର ଦଳ କର ସେନା ମନକେ ରୋଉରେ ନୀ ମାରବ ହଲେ ଭୀ ମୋଯଁ ମାଇର ଚୁଇ କହୋନୀ ଲଡ଼ବ ହଇ ଭୀ ଇ ମନ ନୀ ରହବଯଁ । ୩୨ ।

ତସ୍ମା ତ୍ୱ ମୁତ୍ତିଷ୍ଠ ଯଶୋ ଲଭ ସ୍ୱ
　　　　ଜିତ୍ୱା ଶତ୍ରୂନ ଭୁଂକ୍ଷ୍ୱ ରାଜ୍ୟଂ ସମୃଦ୍ଧଂ ।
ମୟୈ ବୈତେ ନିହତାଃ ପୂର୍ବ ମେବ
　　　　ନିମିତ୍ତ ମାତ୍ରଂ ଭବ ସବ୍ୟ ସାଚିନ ।। ୩୩ ।।

ତେକର ରୋଉରେ ଉଠୁ , ସତରୁ ମନକେ ଜୟ କଇର କେ ବେଗର ଦାଗ ରାଇଜ ଭେଗ କରୁ । ଯସ ଲଭ କରୁ । ଏ ସବ୍ୟସାଚିନ ଇ ମନକେ ମୋୟଁ ଆଗେ ସେ ମାଇର ଦେଇ ହେଁ। । ୩୩ ।

ଦ୍ରୋଣଂ ଚ ଭୀଷ୍ମଂ ଚ ଜୟଦ୍ରଥଂ ଚ
　　　　କର୍ଣ୍ଣଂ ତଥା ନ୍ୟାନ ପି ଯୋଧ ବୀରାନ୍ ।
ମୟା ହତା ସ୍ତ୍ୱଂ ଜହି ମା ବ୍ୟ ଥିଷ୍ଠା
　　　　ଯୁଧ୍ୟ ସ୍ୱ ଜେତା ସି ରଣେ ସପ ତ୍ନାନ୍ ।। ୩୪ ।।

ତେକର ଦ୍ରୋଣାଗ୍ର୍ଯ୍ୟ, ଭୀଷ୍ମ ପିତାମହ ଜୟଦ୍ରଥ କର୍ଣ୍ଣ ସାଥ ଦୋସର ଦୋସର ଆଉର ଭୀ ବହୁତ ମୋର ସେ ମଇର ଜାୟ ହୁଁୟଁ । ସେ ସୂର ବୀର ଯୋଦ୍ଧା ମନକେ ରୋଉରେ ନିର୍ଭୟ ମାରୁ । ରୋଉରେ ନିଂସକ ସତରୁ ମାଇର କେ ଯୁଦ୍ଧ ଜୟ କରୁ । ୩୪ ।

ସଞ୍ଜୟ କହଲୟଁ

ଏତ ଚ୍ଛ୍ରୁତ୍ୱା ବଚନଂ କେଶବସ୍ୟ
　　　　କୃତାଞ୍ଜଳି ର୍ବେପମାନଃ କିରୀଟୀ ।
ନମସ୍କୃତ୍ୱା ଭୂୟ ଏବାହ କୃଷ୍ଣଂ
　　　　ସଗଦ୍‌ଗଦଂ ଭୀତ ଭୀତଃ ପ୍ରଣମ୍ୟ ।। ୩୫ ।।

ସଞ୍ଜୟ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର କେ କହଲୟଁ ହେ ରାଜା ! ଅର୍ଜୁନ ଶ୍ରୀ ଭଗଓ୍ୱାନ କର ଗୋଇଠ ସୁଇନ କେ ହାଁଥ ଯୋଇର କେ, କାଂଇପ କେ, ଡ଼ରମେ, ଆକବାକାୟ କେ, ନମସ୍କାର କଇର କେ, ମାଥା ଝୁକାୟ କେ, ଗଦ ଗଦ ସ୍ୱର ମେ ଆଉରେ ଭଗଓ୍ୱାନ ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣ କେ କହଲୟଁ । ୩୫ ।

ଅର୍ଜ୍ଜୁନ କହଲୟଁ ।

ସ୍ଥାନେ ହୃଷୀକେଶ ତବ ପ୍ରକୀର୍ତ୍ତ୍ୟା
ଜଗତ ପ୍ରହୃଷ୍ୟତ୍ୟ ନୁର ଜ୍ୟତେ ଚ ।
ରକ୍ଷାଂସି ଭୀତାନି ଦିଶୋ ଦ୍ରବନ୍ତି
ସର୍ବେ ନମସ୍ୟନ୍ତି ଚ ସିଦ୍ଧ ସଂଘାଃ ।। ୩୬ ।।

ହେ ହୃଷୀକେଷ ! ଆପନେ କର ମହିମା ନାମ କର ବଲ ସେ, କୀର୍ତ୍ତନ ସେ ଜଗତ ଖୁସ ହଯେଲ । ଆଉର ଅନୁରଗ ଭୀ ହୟେଲ । ରକସ ମନ ଡ଼ାରଏକେ ଭଗେନ । ସିଦ୍ଧ ମନ ନମସ୍କାର କରେନ । ୩୬ ।

କସ୍ମାଚ୍ଚ ତେନ ନମେ ରନ୍ମ ହାତ୍ମନ୍
ଗରୀୟସେ ବ୍ରହ୍ମଣୋଽପ୍ୟାଦି କର୍ତ୍ରେ ।
ଅନନ୍ତ ଦେବେଶ ଜଗ ନ୍ନି ବାସ
ତ୍ୱମକ୍ଷରଂ ସଦ ସତ୍ତସରଂ ଯତ୍ ।। ୩୭ ।।

ହେ ମହାତ୍ମା ! ହେ ଅନନ୍ତ ! ହେ ଦେବେସ ! ହେ ଜଗନ୍ନିବାସ ! ଆପନେ କେ ସିଦ୍ଧ ମନ କାକରେ କ ନମସ୍କାର ନିକର ବୟଁ । ଆପନେ ବ୍ରହ୍ମା ସେ ବଡ଼ । ଉନକର ପିତା ହୋଥ ହି । ସତ ଆଉର ଝୁଠ ପ୍ରକୃତି ସେ ଅଲଗ ଅମର ବ୍ରହ୍ମ ଆପନେ ହୋତହି । ୩୭ ।

ତ୍ୱମାଦି ଦେବଃ ପୁରୁଷଃ ପୁରଣ
ସ୍ତ୍ୱମସ୍ୟ ବିଶ୍ୱ ସ୍ୟ ପରଂ ନିଧାନମ୍ ।
ବେତ୍ତାସି ବେଦ୍ୟଂ ଚ ପରଂ ଚ
ଧାମ ତ୍ୱୟା ତତଂ ବିଶ୍ୱ ମନନ୍ତ ରୂପ ।। ୩୮ ।।

ହେ ପ୍ରଭୁ ! ଆପନେ ପେଢ଼ ଆଉର ପୁରନା ପୁରୁଷ ହୋତ ହିଁ । ଇ ଜଗତ କେ ଆପନ ହାଁଥ ମେ ରଇଖ ହିଁ ଆପନେ ଜାନୀଲ. ବ୍ରହ୍ମ ଗେୟାନ, ଯେକେ ଜାନେକ ହଏଲ, ଆପନେ ପରମ ଧାମ ହୋଇଲ ଜଗତ କେ ଡ଼ାଇବ କେ ରଇଖ ହି । ୩୮ ।

ବାୟୁ ର୍ଯମୋଽଗ୍ନି ର୍ବରୁଣଃ ଶଶାଙ୍କଃ
ପ୍ରଜାପତି ସ୍ତ୍ୱଂ ପ୍ରପିତା ମହଶ୍ଚ ।
ନମୋ ନମସ୍ତେଽସ୍ତୁ ସହସ୍ର କୃତ୍ୱଃ
ପୁନଶ୍ଚ ଭୂୟୋଽପି ନମୋ ନମସ୍ତେ ।। ୩୯ ।।

ହେ ହରି ! ଆପନେ ପଓ୍ୱନ, ଯମ, ଆଇଗ, ପାନି, ଗ୍ଣଦ ଆଉର ପାରଜା କର ମାଲିଖ ବ୍ରହ୍ମା । ଆଉର ବ୍ରହ୍ମା କର ମାଲିଖ ଆପନେ ହୋତ ହି । ଆପନେ ଲଗୀନ ହାଜାର ଧର ନମସ୍କାର ହୋକ । ଆପନେ ଲଗୀନ ଆଉର ଭୀ ନମସ୍କାର ହୋଅକ । ୩୯ ।

ନମଃ ପୁରସ୍ତା ଦଥ ପୃଷ୍ଟ ତସ୍ତେ
ନମୋଽସ୍ତୁତେ ସର୍ବତ ଏବ ସର୍ବ
ଅନନ୍ତ ବୀର୍ଯାମିତ ବିକ୍ରମସ୍ତ୍ୱଂ
ସର୍ବଂ ସମାପ୍ନୋଷି ତତୋଽସି ସର୍ବଃ ।। ୪୦ ।।

ହେ ସର୍ବ ରୂପ ! ସାମରଥ ବାନ ଆପନେ କର ଲଗୀନ ଆଗେ ସେ, ପାଛେ ସେ ନମସ୍କାର ହୋକ । କାକରେକ ଆପନେ କର ବଲ କର ଅନ୍ତ ନଖେ । ଆପନେ ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣ ସଂସାର କେ ଡ଼ାଇବ କେ ଅହୀ । ତେକର ସବ ରୂପ ମେ ଆହି । ୪୦ ।

ସଖେତି ମତ୍ୱା ପ୍ରସଭଂ ଯଦୁକ୍ତଂ
ହେ କୃଷ୍ଣ ହେ ଯାଦବ ହେ ସଖେତି ।
ଅଜା ନତା ମହି ମାନଂ ତବେଦଂ
ମୟା ପ୍ରମାଦାତ୍ ପ୍ରଣୟେନ ବାପି ।। ୪୧ ।।

ହେ ଭଗବାନ ! ଆପନେ କର ବିଶ୍ୱରୂପ କର ମାହାତମ କେ ନି ଜାଇନ କେ ସାଥୀ ମାଇନ କେ ପେରେମ ଆଉର ବେମାଇନ ସେ ହେ କସ୍ନା । ହେ ଯାଦବ, ହେ ସାଥୀ ହଁଠ ସେ କହଲ ଜାଏ ହେ । ୪୧ ।

ଯଚ୍ଚା ବହା ସାର୍ଥ ମସତ୍କୃତୋସି
ବିହାର ଶଯ୍ୟାସନ ଭୋଜନେଷୁ
ଏକୋଥ ବାପ୍ୟ ଚ୍ୟୁତ ତତ୍ ସମକ୍ଷଂ
ତତ୍ କ୍ଷା ମୟେ ତ୍ୱା ମହମପ୍ରମେୟଂ ॥ ୪୨ ॥

ହେ ଅଚ୍ୟୁତ ! ଆପନେ ମୋର ସେ ହାଂସି ଲଗୀନ, ସାଥୀ ଆଉର ବନ୍ଧୁ ହିସାବ ମେ । ସୁତେକ ଡ଼ାସନା ମେ, ଖାୟେକ ସମୟ ମେ ଖେଲେକ ସମୟ ହାଂସି ମାଜାକ ମେ । ଅପମାନ ଆଉର ବେମାଇନ ହୋଇ ରହିହଲ । ଊ ସବକେ ଇୟାଇ ନି କଇର କେ ମାଫ କରେକ ହୋଇ । ୪୨ ।

ପିତା ସି ଲୋକସ୍ୟ ଚର ଚରସ୍ୟ
ତ୍ୱ ମସ୍ୟ ପୂଜ୍ୟ ଶ୍ଚ ଗୁରୁ ର୍ଗରୀୟାନ ।
ନତସ୍ତ୍ୱ ମୋଽସ୍ତ୍ୟଭ୍ୟଧିକଃ କୁତୋଽନ୍ୟୋ
ଲୋକ ତ୍ରୟେଽପ୍ୟ ପ୍ରତିମ ପ୍ରଭବ ॥ ୪୩ ॥

ହେ ଅନ କଠିନ ପ୍ରଭବ ! ଇ ଚର ଅଚର ଜଗତ କର ଆପମେ ବାଫ ଆଉର ମାନେକ ଗୁରୁ । ଆଉର ଗୁରୁ କରଭୀ ଗୁରୁ ହୋଇଲ । ତିନ ଲୋକ ମେ ଆପନେ କେ ଛୋଇଡ଼ କେ ଦୋସର କେଉ ନଖୟଁ ।୪୩।

ତସ୍ମାତ ପ୍ରଣମ୍ୟ ପ୍ରଣି ଧାୟ କାୟଂ
ପ୍ରସାଦୟେ ତ୍ୱାମହ ମୀସ ମୀଡ୍ୟଂ ।
ପିତେବ ପୁତ୍ରସ୍ୟ ସଖେବ ସଖ୍ୟୁଃ
ପ୍ରିୟଃ ପ୍ରିୟା ୟାର୍ହ ସି ଦେବ ସୋଢୁମ୍ ॥୪୪॥

ହେ ଭଗଓ୍ୱାନ ! ଆପନେ କର ଚରନ ମେ ମାଥା ଗଇଖ କେ ନମସ୍କାର କଇର କେ ଖୁସ ହୋଏକ ଲଗୀନ ହାଁଥ ଯୋଇର ହୋଁ । ହେ ଦେଓ୍ୱ ବାଫ ଯେ ଲେଖେ ବେଟା କର । ବନ୍ଧୁ ବନ୍ଧୁ କର ପୁରୁଷ ସ୍ତ୍ରୀ କର ଭୁଲ ଆଉର ଦୋଷ କେ ମାଫ କରେନ ଓହେ ଲେଖେ ଆପନେ ଭୀ ମାଫ କରେକ ହୋକ ।୪୪।

ଅଦୃଷ୍ଟ ପୂର୍ବଂ ହୃଷି ତୋଽସ୍ମି ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା
ଭୟେନ ଚ ପ୍ରବ୍ୟ ଥିତଂ ମନୋମେ ।
ତ ଦେବ ମେ ଦର୍ଶୟ ଦେ ବ ରୁପଂ
ପ୍ରସୀଦ ଦେବେଶ ଜଗନ୍ନି ବାସ ॥୪୫॥

ହେ ବିଶ୍ୱ ମୁରତ । ମୋୟଁ ଆଗେ ନି ଦେଇଖ ରହେଁ। । ସେ ଆପନେ କର ଡ଼ାର ଡାଗନ ରୂପ କେ ଦେଇଖ କେ ଖୁସ ହୋଇ ଗେଲୌଁ । ମଗର ମୋର ମନ ଡର ମେ କାଂପତ ହେ । ହେ ଦେଅ ଆପନେ ଆପନ ଆଗେକର ଚତୁର୍ଭୁଜ ରୂପ କେ ଦେଖାଉ । ହେ ଦେବ ଜଗନ୍ନିବାସ ପ୍ରସନ୍ନ ହେଉ ।୪୫।

କିରୀଟିନଂ ଗଦିନଂ ଚକ୍ର ହସ୍ତ
ମିଛା ମିତ୍ୱାଂ ଦ୍ରଷ୍ଟୁ ମହଂ ତଥୈବ ।
ତେନୈବ ରୂପେଣ ଚତୁର୍ଭୁଜେନ
ସହସ୍ର ବାହୋ ଭବ ବିଶ୍ୱ ମୂର୍ତ୍ତେ ॥୪୬॥

ହେ ଭଗଓ୍ୱାନ, କିରୀଟ କୁଣ୍ଡଳ, ଗଦା ଧରଲ ଚକର ଧରଲ ଦେଖେ କ ଖୋଜୋତ ହେଁ। । ତେକର ଆପନେ ଚତୁର୍ଭୁଜକେ ଧଇର କେ ରହୟଁ । ୪୬ ।

ଶ୍ରୀ ଭଗଓ୍ୱାନ କହଲୟଁ ।

ମୟା ପ୍ରସନ୍ନେ ନ ତବାର୍ଜୁନେ ଦଂ
ରୂପଂ ପରଂ ଦର୍ଶିତ ମାତ୍ମ ଯୋଗାତ୍ ।
ତେଜୋ ମୟଂ ବିଶ୍ୱ ମନନ୍ତ ମାଦ୍ୟଂ
ଯନ୍ମେ ତ୍ୟଦନ୍ୟେନ ନ ଦୃଷ୍ଟ ପୂର୍ବଂ ॥୪୭॥

ଭଗଓ୍ୱାନ କହଲୟଁ । ହେ ଅର୍ଜୁନ ଦାୟା ସାଥ ମୋୟଁ ମୋର ଯୋଗ ବଲ ମେ ଇ ମୋର ତେଜ ସାଥ ଫେଡ଼ କର ସୀମାନ ଭିତର ବିରଟ ରୁପକେ ଗେଉରେ କେ ଦେଖାଏ ଦେକ ଭେଇକ । ଇ ରୂପ କେ କେଉ ନି ଦେଇଖ ହୟଁ ।୪୭।

ନବେଦ ଯଜ୍ଞାଧ୍ୟୟ ନୈର୍ନ ଦାନୈ
ର୍ନ ଚ କ୍ରିୟା ଭିର୍ନ ତପୋ ଭିରୁ ଗ୍ରୈଃ ।
ଏବଂ ରୂପଃ ଶକ୍ୟୋଽହଂ ନୃଲୋକେ
ଦ୍ରଷ୍ଟୁଂ ତ୍ୱଦ ନ୍ୟେନ କୁରୁ ପ୍ରବୀର ॥୪୮॥

ହେ ଅର୍ଜୁନ ! ଧରତୀ ମେ, ବେଦ ପାଠ ମେ, ଯଗୟଁ ମେ, ଦାନ ମେ, କରମ ମେ, କଠିନ ତପ କଇର କେ ଭୀ ତେଉରେ କେ ଛୋଇଡ଼ କେ କେଉ ବିଶ୍ୱ ରୂପକେ ନି ଦେଇଖ ହୟଁ ।୪୮

ମାତେ ବ୍ୟଥା ମା ଚ ବିମୂଢ଼ ଭବୋ
ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ରୂପଂ ଘୋର ମୀଦୃଂମ ମେଦଂ ।
ବ୍ୟପେତଭୀଃ ପ୍ରୀତ ମନାଃ ପୁନସ୍ତ୍ୱଂ
ତଦେବ ମେ ରୂପ ମିଦଂ ପ୍ରପଶ୍ୟ ॥୪୯॥

ମୋର ଡ଼ାର ଡ଼ାଗନ ରୂପ ଦେଇଖ କେ ନା ଆକ ବାକାଉ । ନିଠୁର ଭଅ ନା ହୋକ । ପେରେମ ସାଥ ମୋର ଶଙ୍ଖ, ଚକର, ଗଦା ପଦମ କର ଚତୁର୍ଭୁଜ କେ ଦେଖୁ ।୪୯।

ସଞ୍ଜୟ କହଲୟଁ

ଇତ୍ୟର୍ଜୁନଂ ବାସୁଦେବ ସ୍ତଥୋକ୍ତ୍ୱା
ସ୍ୱକଂ ରୂପଂ ଦର୍ଶୟା ମାସ ଭୂୟଃ
ଆଶ୍ୱାସୟା ମାସ ଚ ଭୀତ ମେନଂ
ଭୂତ୍ୱା ପୁନଃ ସୌମ୍ୟ ବପୁ ର୍ମହାତ୍ମା ॥୫୦॥

ହେ ରଜା ! ଭଗଓ୍ୱାନ ବାସୁଦେବ ଅର୍ଜୁନ କେ କହଲୟଁ । ଅଉର ଆପନ ଚତୁର୍ଭୁଜ ରୂପକେ ଦେଖାଲୟଁ । ଆପନେ ମହାତ୍ମା କୃଷ୍ଣା ଶାନ୍ତି ରୂପ ଧରଲୟଁ । ଅର୍ଜୁନ କେ ଢୀଢ଼ କରୁଓ୍ୱାଇୟଁ ॥୫୦॥

ଅର୍ଜ୍ଜୁନ କହଲୟଁ ।

ଦୃଷ୍ଟ୍ବେଦଂ ମାନୁଷଂ ରୂପଂ
ତବ ସୌମ୍ୟଂ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ।
ଇ ଦାନୀ ମସ୍ମି ସଂବୃତ୍ତଃ
ସଚେତାଃ ପ୍ରକୃତିଂ ଗତଃ ।। ୫୧ ।।

ଅର୍ଜ୍ଜୁନ କହଲୟଁ । ହେ ଭଗଓ୍ବାନ ଆପନେ କର ଶାନ୍ତି ରୂପ ଦେଇଖ କେ ମୋୟଁ ଶାନ୍ତି ପାୟ କେ ଆପନ ଶାନ୍ତି ଠାଓଁ ଆୟ ଘୁର ଲୌଁ । ୫୧ ।

ଭଗଓ୍ବାନ କହଲୟଁ ।

ସୁଦୁର୍ଦ୍ଦର୍ଶ ମିଦଂ ରୂପଂ
ଦୃଷ୍ଟ ବାନସି ଜନ୍ମମ ।
ଦେବା ଅପ୍ୟସ୍ୟ ରୂପସ୍ୟ
ନିତ୍ୟଂ ଦର୍ଶନ କାଂକ୍ଷିଣଃ ।। ୫୨ ।।

ଭଗଓ୍ବାନ କହଲୟଁ ହେ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ମୋର ଇ ଚତୁର୍ଭୁଜ ରୂପକେ ଦେଖେକ ଭଇଗ ମେ ରହେଲ ସେହେ ଦେଖେଲ । ଦେଓ୍ବତା ମନ ଇ ରୂପକେ ଦେଖେକ ଖୋଜେନ । ୫୨ ।

ନାହଂ ବେଦୈର୍ନ ତପସା
ନ ଦାନେନ ନ ଚେଜ୍ୟୟା ।
ଶକ୍ୟ ଏବଂବିଧୋ ଦ୍ରଷ୍ଟୁଂ
ଦୃଷ୍ଟ ବାନସି ମାଂଯଥା ।। ୫୩ ।।

ହେ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ଯେଭରେ ଯେ ରୂପ କେ ଦର୍ଶନ କରଲି । ସେ ରୂପ ବେଦ ପଢ଼େକ ମେ ତପସ୍ୟା ମେ ଦାନ ମେ ଯଗୟଁ ମେ କେଉଁ ଦେଖେକ ନି ପାରେନ । ୫୩ ।

ଭକ୍ତ୍ୟା ତ୍ୱନ ନ୍ୟୟା ଶକ୍ୟ ଅହ ମେବ ମ୍ୱିଧୋଽର୍ଜ୍ଜୁନ ।
ଜ୍ଞାତୁଂ ଦ୍ରଷ୍ଟୁଂ ଚ ତତ୍ତ୍ୱେନ ପ୍ରବେଷ୍ଟୁଂ ଚ ପରନ୍ତପ ।। ୫୪ ।।

ପ୍ରାନୀ ଏକ ମନ, ଏକ ଲୟ ମେ ଭଗତି କରେନ ସେ ହାମର ଶଙ୍ଖ ଚକର ଗାଦା ପଦମ ଧରଲ ରୂପକେ ଦେଖେକ ପାରେନ । ୫୪ ।

ମତ୍ କର୍ମ କୃତ୍ ମତ୍ପରମୋ ମଦ୍ଭକ୍ତଃ ସଙ୍ଗ ବର୍ଜ୍ଜିତଃ ।
ନିର୍ବୈରଃ ସର୍ବ ଭୂତେଷୁ ଯଃ ସ ମାମେତି ପାଣ୍ଡବ ।। ୫୫ ।।

ହେ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ଯେ ପୁରୁଷ ଖାଲି ମୋର ଲଗୀନ କାମ କରେନ । ସବ ବସ୍ତୁ କେ ମୋର ଜାନେନ । ଆଉର ଯଗୟଁ ଦାନ ତପ ସବ କାମ କେ ମୋର ନାଓଁ ମେ କରେନ । ମୋର ଆସରା ମେ ରହେନ । ମୋଖୟଁ ଗତି ମାନେନ । ମୋକେ ପାଓେକ ଯତନ କରେନ । ଭଗତ କାହାଏନ । ନାମ ରୂପ ଗୁନ ମହିମା କର ଲୀଲ ସୁନେନ । କୀର୍ତ୍ତନ କରେନ । ଧ୍ୟାନ ସାଥ ସବ କରମେ କର ଫଳ ଛୋଇଡ଼ କେ ଧନ କେ ପରିବାର କେ ମୋକେ ଦେନ । ବଏର ଭବ ଛୋଡ଼େନ ଚିତ୍ତ କେ ମୋକେ ଦେନ ସେ ମୋଖୋଯେଁ ପାଓେନ । ୫୫ ।

ଚରନ ଏଗାର ବିଶ୍ୱରୂପ ଦର୍ଶନ ଶେଷ ଭେଲକ ।

ଚରନ ବାର– ଭକ୍ତି ଯୋଗ

ଅର୍ଜ୍ଜୁନ କହଲୟଁ ।

ଏବଂ ସତତ ଯୁକ୍ତା ଯେ ଭକ୍ତା ସ୍ତ୍ୱାଂ ପର୍ଯ୍ୟୁପାସତେ ।
ଯେ ଚାପ୍ୟକ୍ଷର ମବ୍ୟକ୍ତଂ ତେଷାଂ କେ ଯୋଗ ବିତ୍ତମାଃ ।। ୧ ।।

ଯେ ଭଗତ ଏକ ଚିତ୍ତମେ ଆପନେ କରଏହେ ସଗୁନ ରୂପ କେ ଉପାସନା କରେନ । ଯେମନ ଅମର ଅବ୍ୟକ୍ତ ନିର୍ଗୁନ ବ୍ରହ୍ମ କେ ଉପାସନା କରେନ ସେ ମନେକ ଭିତର ମେ ବଡ଼ ଯୋଗୀ କେ କାହାଏନ । ୧ ।

ଭଗଓ୍ୱାନ କହଲୟଁ ।

ମଯ୍ୟା ବେଶ୍ୟ ମନୋ ଯେ ମାଂ ନିତ୍ୟ ଯୁକ୍ତା ଉପାସତେ ।
ଶ୍ରଦ୍ଧୟା ପରୟୋ ପେତା ସ୍ତେ ମେ ଯୁକ୍ତତମା ମତାଃ ॥ ୨ ॥

ଯେମନ ମୋର ଯଗ ମନ ଗଇଖ କେ ନିଷ୍ଠା ଆଉର ଶରଧା ସାଥ ମୋର ଉପାସନା କରେନ । ସେମନ ମୋର ମତମେ ସବସେ ବଡ଼ ଯୋଗୀ କାହାଏନ । ୨ ।

ଯେ ତ୍ୱକ୍ଷର ମନିର୍ଦ୍ଦେଶ୍ୟ ମବ୍ୟକ୍ତଂ ପର୍ଯ୍ୟୁପାସତେ ।
ସର୍ବତ୍ର ଗମଚିନ୍ତ୍ୟଂ ଚ କୂଟସ୍ଥ ମଚଲଂ ଧ୍ରୁବଂ ॥ ୩ ॥

ଯେ ମନ ନିରାକାର ସଗରେ ଢ଼ାଇବ ହେ ଚିନ୍ତା ନଖେ ଫିକୀର ନଖେ ଅଚଲ ଧ୍ରୁବ ଅଛର ବ୍ରହ୍ମ କେ ଉପାସନା କରେନ ସେମନ ମୋର ଜଗ ପହଁଚେନ । ୩ ।

ସଂନିୟ ମ୍ୟେନ୍ଦ୍ରିୟ ଗ୍ରାମଂ ସର୍ବତ୍ର ସମ ବୁଦ୍ଧୟଃ ।
ତେ ପ୍ରାପ୍ନୁବନ୍ତି ମାମେବ ସର୍ବଭୂତ ହିତେ ରତାଃ ॥ ୪ ॥

ଭଗତ ମନ ଆପନ ଇନ୍ଦରି ମନକେ ବହୁତ ସୁନ୍ଦର ଜୀତ କେ । ସବ ଗତର କର ଆତ୍ମା କେ ସାମାନ ଜାଇନ କେ, ସବ କର ମଙ୍ଗଲ କରେନ ସେ ମନ ମୋକେ ପାଓ୍ୱେନ । ୪ ।

କ୍ଳେଶୋଽଧିକ ତରସ୍ତେଷା ମବ୍ୟକ୍ତା ସକ୍ତ ଚେତସାଂ ।
ଅବ୍ୟକ୍ତା ହି ଗତିର୍ଦୁଃଖଂ ଦେହ ବର୍ଦ୍ଭିର ବାପ୍ୟତେ ॥ ୫ ॥

ନିର୍ଗୁନ ବ୍ରହ୍ମମେ ସୁରତା ଗଇଖ ରହେନ ସେ ମନ ବେଶି କସଟ ପାଓ୍ୱେନ । ଗତର ବାଢ଼ଓ୍ୱାରୀ ପୁରୁଷ ନିର୍ଗୁନ ନିଷ୍ଠା ମେ ବହୁତ ଦୁଃଖ ପାଓ୍ୱେନ । ୫ ।

ଯେତୁ ସର୍ବାଣି କର୍ମାଣି ମୟି ସନ୍ୟସ୍ୟ ମତ୍ପରଃ ।
ଅନନ୍ୟେ ନୈବ ଯୋଗେନ ମାଂ ଧ୍ୟାୟନ୍ତ ଉପା ସତେ ॥ ୬ ॥

ଯେ ମୋର ସରନ ମେ ଆୟକେ, ସବ କାମ କେ ମୋକେ ଜିମା କଇର ଦେନ, ଆଉର ମୋର ସରଗୁନ ରୂପ ପରମେଶ୍ୱର କେ ତେଲ କର ଧାରା ଇଲେଖେ ସଗରେ ଖନ ଧ୍ୟାନ ସେ ମନକେ ମୋର ଜଗ ଗଇଖ ଦେନ, ସେ ମୋକେ ପାଓେ୍ନ । ୬ ।

ତେଷା ମହଂ ସମୁଦ୍ଧର୍ତ୍ତା ମୃତ୍ୟୁ ସଂସାର ସାଗରାତ ।
ଭବାମି ନ ଚିରତ୍ପାର୍ଥ ମୟ୍ୟା ବେଶିତ ଚେତସାଂ ॥ ୭ ॥

ହେ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ମୋର ଯଗ ଚିତ୍ତ କେ ଗଇଖ ଦେଇ ହୟଁ ସେ ପ୍ରେମୀ ଭଗତ କେ ମୋୟଁ ଜନମ ମରନ ରୂପ ସଂସାର ସମୁଦର ସେ ପାର କଇର ଦେଓ୍ନ । ୭ ।

ମଯ୍ୟେବ ମନ ଆଧତ୍ସ୍ୱ ମୟି ବୁଦ୍ଧିଂ ନିବେଶୟ ।
ନିବସି ଷ୍ୟସି ମଯ୍ୟେବ ଅତ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଂ ନ ସଂଶୟଃ ॥ ୮ ॥

ଗେଇରେ ମନ ଆଉର ବୁଦ୍ଧି କେ ମୋର ଜଗ ରାଇଖ ଦେଉ । ହଇ ମୋର ଜଗ ରହବ ମୋଖୟଁ ଭେଟବ । ୮ ।

ଅଥ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧାତୁଂ ନ ଶକ୍ନୋଷି ମୟି ସ୍ଥିରଂ ।
ଅଭ୍ୟାସ ଯୋଗେନ ତତୋ- ମାମିଚ୍ଛାପ୍ତୁଂ ଧନଞ୍ଜୟ ॥ ୯ ॥

ହେ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ରୋଉରେ ମନକେ ମୋର ଯଗ ରୋଇକ କେ ଅଚଲ ରାଖେକ ନି ପାରଥି ହଇ ଅଭ୍ୟାସ ସାଥ ଯୋଗ ମେ ରୋହୁ, ଆଉର ମନକେ ମୋକେ ଦେଉ । ୯ ।

ଅଭ୍ୟାସେପ୍ୟ ସମର୍ଥୋଽସି ମତ୍କର୍ମ ପରମୋ ଭବ ।
ମଦର୍ଥ ମପି କର୍ମାଣି କୁର୍ବନ ସିଦ୍ଧି ମବାପ୍ସ୍ୟସି ॥ ୧୦ ॥

ରୋଉରେ ଆଗେ କର କହଇ ଅଭ୍ୟାସ କେ କରେକ ନି ପାରବ ହଲ ମହିମା, ରୂପ, ଗୁନ, କୀର୍ତ୍ତନ, ସୁରନ, ପରନାମ, ସାଥି, ସେଓ୍କ, ଥୋମ୍ରା ସମପନ, କରଲେ ସିଦ୍ଧ ହୋଇ । ୧୦ ।

ଅଥୈ ତଦପ୍ୟ ଶକ୍ତୋऽସି କର୍ତ୍ତୁଂ ମଦ୍ୟୋଗ ମାଶ୍ରିତଃ ।
ସର୍ବ କର୍ମଫଳ ତ୍ୟାଗଂ ତତଃ କୁରୁ ଯତାତ୍ମବାନ୍ ॥ ୧୧ ॥

ଭକେ ଭୀ କରେକ ନି ପାରଥି ହଲ, ମୋର ଶରନ ଲେଭ । ଇନ୍ଦରୀ କେ ଆଭର ମନକେ ଜୀତକେ, କରମ ଫଳ ଆସରା ଛୋଇଡ଼ ଦେଭ । ୧୧ ।

ଶ୍ରେୟୋହି ଜ୍ଞାନ ମଭ୍ୟାସାତ୍ ଜ୍ଞାନା ଧ୍ୟାନଂ ବିଶିଷ୍ୟତେ ।
ଧ୍ୟାନାତ୍ କର୍ମଫଳ ତ୍ୟାଗ ସ୍ତ୍ୟାଗା ଛାନ୍ତି ରନନ୍ତରଂ ॥ ୧୨ ॥

ଅଭ୍ୟାସ ଯୋଗ ସେ ଗେୟାନ ବଡ଼ ଆହେ । ଗେୟାନ ସେ ଧ୍ୟାନ ବଡ଼ ବଡ ଆହେ । ଧ୍ୟାନ ସେ କରମ ଫଲ ତ୍ୟାଗ ବଡ଼ ଆହେ । ତ୍ୟାଗ ସେ ଶାନ୍ତି ମିଲେଲ । ୧୨ ।

ଅଦ୍ୱେଷ୍ଟା ସର୍ବଭୂତାନାଂ ମୈତ୍ରଃ କରୁଣ ଏବଚ ।
ନିର୍ମମୋ ନିରହଙ୍କାରଃ ସମ ଦୁଃଖ ସୁଖଃ କ୍ଷମୀ ॥ ୧୨ ॥

ଜୀଭ ହିସଙ୍ଗା ଛୋଇଡ଼ କେ ଦାୟା କରେକ ହୟେଲ । ଆଭର ମାୟା ସେ ଅଲଗ ରଇହ କେ, ଅହଙ୍କାର ଛୋଇଡ଼ କେ ସୁଖ ଦୁଃଖ ମେ ସାମାନ ରହେନ । ମାଫ କଇର କେ ମୋର ସାଥ ପେରେମ କରେନ । ୧୩ ।

ସନ୍ତୁଷ୍ଟଃ ସତତଂ ଯୋଗୀ ଯତାତ୍ମା ଦୃଢ଼ ନିଶ୍ଚୟଃ ।
ମୟ୍ୟର୍ପିତ ମନୋ ବୁଦ୍ଧି ର୍ୟୋମଭକ୍ତଃ ସ ମେ ପ୍ରିୟଃ ॥ ୧୪ ॥

ଯେ ସଗରେ ଖନ ସନ୍ତୋଷରଇହ କେ, ଯୋଗ କରେନ, ଇନ୍ଦରୀ କେ ଜୀତ ରହେନ ପାକ୍କା ବିଶ୍ୱାସ ରଇଖ ରହେନ, ମନ ଆଭର ବୁଦ୍ଧି କେ ମୋକେ ଦେଇ ରହେନ, ସେ ମୋର ପେରମୀ ରହେନ । ୧୪ ।

ଯସ୍ମା ନ୍ନୋଦ୍ୱିଜତେ ଲୋକୋ ଲୋକୋ ନ୍ନୋଦ୍ୱିଜତେ ଚ ଯଃ ।
ହର୍ଷା ମର୍ଷ ଭୟୋ ଦ୍ୱେଗୈ ର୍ମୁକ୍ତୋ ଯଃ ସ ଚମେ ପ୍ରିୟଃ ॥୧୫॥

ଯେକର ଜଗଜେ ଆଦମୀ ମନ ସାହାୟତା ନି ପାଏ୍ୱନ ଆଭର ଉପାୟ ନି କରେନ । ସୁଖ, ଦୁଃଖ, ଡ଼ର, ଭୟ ମେ ନି ଆକ ବାକାୟନ, ସେ ମୋର ସାଥୀ ହୋଏନ । ୧୫ ।

ଅନ ପେକ୍ଷଃ ଶୁଚିର୍ଦକ୍ଷ ଉଦାସୀ ନୋ ଗତ ବ୍ୟଥଃ ।
ସର୍ବାରମ୍ଭ ପରି ତ୍ୟାଗୀ ଯୋ ମଭକ୍ତଃ ସମେ ପ୍ରିୟଃ ॥ ୧୬ ॥

ମୋର ଭଗତ ତୋର ଆଉର ମୋର ଭବ ନିରାଖେନ । ଶୁଦ୍ଧ ରହେନ ଆଳସସେ ଅଲଗ ରହେନ । ଉଦାସ ରହେନ । ମାନସିକ ଦୁଃଖ କେ ଛୋଇଡ଼ ରହେନ । କରମ ଫଳ ଆସରା ଛୋଇଡ଼ ଜହେନ । ୧୬ ।

ଯୋନ ହୃଷ୍ୟତି ନ ଦ୍ୱେଷ୍ଟି ନ ଶୋଚତି ନ କାଂକ୍ଷତି ।
ଶୁଭଶୁଭ ପରି ତ୍ୟାଗୀ ଭକ୍ତିମାନ୍ ଯଃ ସମେପ୍ରିୟଃ ॥ ୧୭ ॥

ଯେ ସୁଖ ଆଉର ଦୁଃଖ ସେ ଅଲଗ ରହେନ । ସୋଚ ଅସୋଚ ସେ ଅଲଗ ରହେନ । ଶୁଭ ଅଶୁଭ ସେ ଅଲଗ ରହେନ । ଫଳ ଆସରା ଛୋଇଡ଼ ରହେନ ସେ ମୋର ପେରମୀ ରହେନ । ୧୭ ।

ସମଃ ଶତ୍ରୌ ଚ ମିତ୍ରେ ଚ ତଥା ମାନା ପ ମାନୟୋଃ ।
ଶୀତୋଷ୍ଣ ସୁଖ ଦୁଃଖେଷୁ ସମ ସଙ୍ଗ ବିବର୍ଜିତଃ ॥ ୧୮ ॥

ଯେ ସତରୁ ଆଉର ମିତ୍ର ମେ, ମାନ ଆଉର ଅପମାନ ମେ, ଠାନଢ଼ା ଆଉର ଗରମ ମେ, ସୁଖ ଆଉର ଦୁଃଖ ମେ, ଯେ ସାମାନ ରହେନ । ଫଳ ଆସରା ଛୋଇଡ଼ ରହେନ ସେ ମୋର ସାଥୀ ରହେନ । ୧୮ ।

ତୁଲ୍ୟ ନିନ୍ଦା ସ୍ତୁତି ମୌନୀ ସନ୍ତୁଷ୍ଟୋ ଯେନ କେନ ଚିତ ।
ଅନି କେତଃ ସ୍ଥିରମତି ଭକ୍ତିମାନ୍ ମେ ପ୍ରିୟୋ ନରଃ ॥ ୧୯ ॥

ନିନ୍ଦା ସ୍ତୁତି କେ ଯେ ସାମାନ ମାନେନ । ମୌନ ରହେନ । ବଚନ ସଂଜମ ରହେଲ ସନ୍ତୋଷ ରହେନ ଘର ଦୁରା ସୁନ ଥୀର ବୁଦ୍ଧି ହାମର ସାଥୀ ରହେନ । ୧୯ ।

ଯେତୁ ଧର୍ମା ମୃତ ମିଦଂ ଯଥୋକ୍ତଂ ପର୍ଯ୍ୟୁ ପାସତେ ।
ଶ୍ରଦ୍ଧାନା ମତ୍ପରମା ଭକ୍ତା ସ୍ତେଽତୀବ ମେ ପ୍ରିୟାଃ ॥ ୨୦ ॥

ଯେ ମନ ଇ ଅମୃତ ସାମାନ ଧରମ କେ ମାନେନ । ଶରଧା ସାଥ ମୋର ଧେୟାନ କରେନ ସେମନ ହାମର ସାଥୀ ହୋୟେନ । ୨୦ ।

ଭଗତି ଯୋଗ ବାର ଚରନ ଖତମ ଭେଲକ ।

ତେରହ ଅଧ୍ୟାୟ - ପ୍ରକୃତି ପୁରୁଷ ବିବେକ ଯୋଗ

ଶ୍ଲୋକ

ଭଗବାନ କହଲୟଁ

ଇଦଂ ଶରୀରଂ କୌନ୍ତେୟ　　କ୍ଷେତ୍ର ମିତ୍ୟଭି ଧୀୟତେ ।
ଏତଦ୍ ଯୋବେତ୍ତି ତଂ ପ୍ରାହୁଃ　　କ୍ଷେତ୍ରଜ୍ଞ ଇତି ତଦ୍‌ବିଦଃ ॥ ୧ ॥

ହେ କୁନ୍ତୀ କର ବେଟା ! ଇ ଗତର କେ ଖେତ କହେନ । ଆଉର ଇ କେ ଯେ ଯେ ଜାନେନ ସେକେ ଗେୟାନି ମନ ଖେତ ମାଲିଖ କହେନ । ୧ ।

କ୍ଷେତ୍ରଜ୍ଞଂ ଚାପି ମାଂ ବିଦ୍ଧି　　ସର୍ବ କ୍ଷେତ୍ରେଷୁ ଭାରତ ।
କ୍ଷେତ୍ର କ୍ଷେତ୍ରଜ୍ଞ ୟୋର୍ଜ୍ଞାନଂ　　ଯତ୍ତଜ୍ ଜ୍ଞାନଂ ମତଂ ମମ ॥ ୨ ॥

ସବ ଖେତ ମେ ମୋକେ, ଖେତ ମାଲିଖ ଜାନେକ ହୋକ । ଖେତ ଖେତ ମାଲିଖ ଚିନ୍‌ହେକ କେ ଗେୟାନ କହେନ । ୨ ।

ତତ୍ କ୍ଷେତ୍ରଂ ଯଚ୍ଚ ଯାଦୃକ ଚ　　ଯଦବି କାରି ଯତଶ୍ଚ ଯତ୍ ।
ସ ଚ ଯୋ ଯତ୍ ପ୍ରଭାବଶ୍ଚ　　ତତ୍ ସମାସେନ ମେ ଶୃଣୁ ॥୩॥

ସେହେ ଖେତ ଯେ ନିୟର ଯେ ଧରମ ସାଥ, ବିକାର ସାଥ ସିରଜନ ହୋଇ ହେ । ଆଉର ଜୀଉ ଆତ୍ମା ଖେତ ମାଲିଖ ଯେ ଲେଖେ ଆହୟଁ ତେକେ ସୁନେକ ହୋକ । ୩ ।

ଋଷିଭି ର୍ବହୁଧା ଗୀତଂ　　ଛନ୍ଦୋଭିର୍ବି ବିଧୈଃ ପୃଥକ ।
ବ୍ରହ୍ମସୂତ୍ର ପଦୈ ଶ୍ଚୈବ　　ହେତୁ ମର୍ଭିର୍ବିନି ଶ୍ଚିତୈଃ ॥ ୪ ॥

ଇ ଖେତ ଆଉର ଖେତ ମାଲିଖ କର ତତ୍ତ୍ୱ ଋଷି ମନ ବହୁତ କିସୀମ କଇହ କେ ବୁଝାୟ ହୟଁ । ବେଦ ମନ୍ତ୍ର ମେ ଅଲଗ ଅଲଗ କହଲ ଜାୟ ହେ । ଆଉର ବିସ୍ତର ସାଥ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ବ୍ରହ୍ମସୂତ୍ର ପଦମେ ଓହେ ଲେଖେ କହଲ ଯାୟ ହେ । ୪ ।

ମହାଭୂତା ନ୍ୟହଂ କାରୋ ବୁଦ୍ଧିର ବ୍ୟକ୍ତ ମେବ ଚ ।
ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ଦଶୈ କଞ୍ଚ ପଞ୍ଚ ଚେନ୍ଦ୍ରିୟ ଗୋଚରଃ ॥ ୫ ॥

ପାଞ୍ଚ ମହାଭୂତ ସୁନ, ପଓ୍ୱନ, ପାନି, ଆଇଗ ଆଉର ମାଟି । ସୂଛମ ଭଓ୍ୱ ଅହଙ୍କାର ବୁଦ୍ଧି ଆଉର ତିନ ଗୁନ କର ମାୟା । ଦଶ ଇନ୍ଦ୍ରି ଆଇଁଖ କାନ ନାକ, ଜୀଭ ଆଉର ଛାଇ ଇ ପାଞ୍ଚ ଗେୟାନ ଇନ୍ଦରୀ କାହାୟଲ । ମୁହଁ, ହାଁଥ ପାଅଁ ମଲଦୁଗ ଆଉର ମୁତରଦୁଗ ଇ ପାଞ୍ଚ କରମ ଇନ୍ଦରୀ କର ସାଥ ସବଦ, ସ୍ପର୍ଶ, ରୁପ, ରସ ଆଉର ଗନ୍ଧ । ୫ ।

ଇଛା ଦ୍ୱେଷଃ ସୁଖଂ ଦୁଖଂ ସଂଘାତ ଶ୍ଚେତନା ଧୃତିଃ ।
ଏତତ୍ କ୍ଷେତ୍ରଂ ସମାସେନ ସବିକାର ମୁଦା ହୃତଂ ॥ ୬ ॥

ଇଛା, ବୟର, ସୁଖ, ଦୁଃଖ ମୋଟା ଗତର ଚେତନ ଧୃତି (ଧାରନା) ଇ ନୀୟର ଖେତ କର ସଭଅ କହେକ ଭେଲକ । ୬ ।

ଅମାନିତ୍ୱ ମଦମ୍ଭିତ୍ୱ ମହିଂସା କ୍ଷାନ୍ତି ରାର୍ଜ୍ଜବଂ ।
ଆଗ୍ର୍ୟୋ ପାସନଂଶୌଚଂ ସ୍ଥୈର୍ଯ୍ୟ ମାତ୍ମ ବିନି ଗ୍ରହଃ ॥ ୭ ॥

ଅଭିମାନ ଛୋଡ଼େକ, ଦମ୍ଭ ଛୋଡ଼େକ ହିସଙ୍ଗା ଛୋଡ଼େକ, ମାଫ କରେକ । ସାଦାସିଧା ରହେକ, ବଡ଼ ମନକେ ମାନେକ, ସାଫା ରହେକ, ଥୀରୟକେ ରହେକ । ଶରୀର କେ ସଞ୍ଜମ (ଆପନ ବସ) ମେ ରଖେକ କେ ଗେୟାନ କହେନ । ୭ ।

ଇନ୍ଦ୍ରି ୟାର୍ଥେଷୁ ବୈରାଗ୍ୟ ମନ ହଂକାର ଏବଚ ।
ଜନ୍ମ ମୃତ୍ୟୁ ଜରା ବ୍ୟାଧି ଦୁଃଖ ଦୋଷାନୁଦର୍ଶନଂ ॥ ୮ ॥

ଇନ୍ଦରୀ ମନକ ସୁଖ ଭୋଗ ଛୋଇଡ଼ କେ, ଅହଂକାର ଛୋଇଡ଼ କେ ଜନମ ମରନ ବୁଢ଼ାପନ ରୋଗ, ଦୁଃଖ, କସଟ କର ବିଷ୍ଟର କରେକ । ୮ ।

ଅସକ୍ତି ରନ ଭିଷ୍ୱଙ୍ଗଃ ପୁତ୍ରଦାର ଗୃହା ଦିଷୁ ।
ନିତ୍ୟଂ ଚ ସମଚିତ୍ତତ୍ୱ ମିଷ୍ଟା ନିଷ୍ଟୋପ ପତ୍ତିଷୁ ॥ ୯ ॥

ବେଟା ଘରନୀ, ଘର ଧନ ମେ ମୋହ ନି ରଇଖ କେ, ମୋର ନିକଇହ କେ, ବେଶ ବେକାର ମେ ସାମାନ ରଇହ କେ, ଇଛା ସୁଖ ଦୁଃଖ ମେ ସାମାନ ରଇହ କେ ଚିନ୍ତା ଫିକର ଛୋଡ଼େକ । ୯ ।

ମୟି ଗ୍ନନନ୍ୟ ଯୋଗେନ ଭକ୍ତିର ବ୍ୟଭିଗ୍ରଗିଣୀ ।
ବିବିକ୍ତ ଦେଶ ସେବି ତ୍ୱ ମରତିର୍ଜନ ସଂସଦି ॥ ୧୦ ॥

ପରମେଶ୍ୱର କର ରୁପମେ ମନ ରଖେକ, ଧ୍ୟାନ ଯୋଗ ସାଥ ପରମେଶ୍ୱର କେ ମାଲିଖ ମାନେକ ତନ ମନ ଧନ ଦେଇ କେ, ଏକଲ ଫରୀଚ ଠାଅଁ ମେ ରଇହ କେ ବିକାର ଛଡ଼େକ କେ ଗେୟାନ ସାଧନ କହେନ । ୧୦ ।

ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ଜ୍ଞାନ ନିତ୍ୟତ୍ୱଂ ତତ୍ୱ ଜ୍ଞାନାର୍ଥ ଦର୍ଶନଂ ।
ଏତଜ୍ ଜ୍ଞାନ ମିତି ପ୍ରୋକ୍ତ ମଜ୍ଞାନଂ ଯଦତୋ ନ୍ୟଥା ॥ ୧୧ ॥

ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ଗେୟାନ ମେ, ଆତ୍ମା ଆଉର ଅନାତ୍ମା ବସ୍ତୁକେ ଠିକ ସେ ଜାନେକ ହୋୟଲ । ଆଉର (ଅନାତ୍ମା ଜଡ଼ ମାୟା କେ ଛୋଇଡ଼ କେ) ତତ୍ୱ ଗେୟାନ ମେ ପରମାତ୍ମା କେ ଜାନେକ ହୋୟଲ । ଧରେକ ହଏଲ ମାନ ଦମ୍ଭ ହିସଙ୍ଗା କେ ଛୋଡ଼େକ ହୋଏଲ । ୧୧ ।

ଜ୍ଞେୟଂ ଯତ୍ତତ୍ ପ୍ରବକ୍ଷ୍ୟାମି ଯଜ୍ ଜ୍ଞାତ୍ୱା ମୃତ ମଶ୍ନୁତେ ।
ଅନାଦି ମତ୍ ପରଂ ବ୍ରହ୍ମ ନ ସତ୍ତନ୍ନାସ ଦୁଚ୍ୟତେ ॥ ୧୨ ॥

ଯେ ଜାନେକ ଲୟକ ଆହେ । ଯେକେ ଆଦମୀ ବହୁତ ଆନନ୍ଦ ମେ ରହେନ । ଉକେ ଠିକ ସେ କହେକ ହୋଥେ । ଓହେ ଆଦି ରହିତ ବ୍ରହ୍ମ (ବେଗର ଫେଡ କର ବ୍ରହ୍ମ) କହେକ ନି ପାରଯନ । ତେକର ସତ ଆଉର ଝୁଠ ନିକାହାୟନ । ୧୨ ।

ସର୍ବତଃ ପାଣି ପାଦଂ ତତ୍ ସର୍ବତୋଽକ୍ଷିଶିରୋ ମୁଖଂ ।
ସର୍ବତଃ ଶ୍ରୁତମ ଲ୍ଲୋକେ ସର୍ବ ମାବୃତ୍ୟ ତିଷ୍ଠତି । ୧୩ ।

ମଗର ଉନକର ସବତରଫ ସେ ହାଁଥ, ପାଅଁ, ଆଇଁଖ, ମାଥା, ମୁହଁ ଆଉର ସୁନେକ କାନ ଆହେ । ଓହେ ସଂସାର କେ ଡାଇବ କେ ଆହୟଁ । ୧୩ ।

ସର୍ବେନ୍ଦ୍ରିୟ ଗୁଣାଭସଂ ସର୍ବେନ୍ଦ୍ରିୟ ବିବର୍ଜିତଂ ।
ଆସକ୍ତଂ ସର୍ବ ଭୃଚ୍ଚୈବ ନିର୍ଗୁଣଂ ଗୁଣ ଭୋକ୍ତୃଚ ।। ୧୪ ।।

ଇନ୍ଦରୀ ମନକ ବିଷୟ କେ ଜାନେନ ମଗର ଇନ୍ଦରୀ ନଖେ । ଆଶା ନଖେ, ଗୁନ ନଖେ, ଯୋଗ ମାୟା ମେ ସବକେ ଧଇର କେ ପୋସୋ ଥୟଁ । ଆଉର ଗୁନ କେ ଭୋଗୋତ ହୟାଁ । ୧୪ ।

ବହିରନ୍ତଶ୍ଚ ଭୂତାନା ମଚରଂ ଚର ମେବଚ ।
ସକ୍ଷ୍ମତ୍ୱାତ୍ତ ଦବିଜ୍ଞେୟଂ ଦୂରସ୍ଥଂ ଗ୍ଧନ୍ତିକେ ଚ ତତ୍ ।। ୧୫ ।।

ଓହେ ପରମାତ୍ମା ଚରାଚର ସବ ଭୃତ କର ବାହାର ଭିତର ଭରଲ ଆହୟଁ । ଓହେ ହୋୟେନ । ତହୁତ ମିହୀନ କୋଁଢ଼ା ଆଉର ପାତର ଆହୟଁ । ତେକର ସାଧାରନ ଆଦମୀ ମନ ନୀ ଜାନେନ । ବହୁତ ପାସେ ଆହୟଁ । ଡ଼ାଇବ କେ ଆହୟଁ । ଆତ୍ମା ରୂପ ମେ ଅହୟଁ ତେକର ପାସେ ରହଲେ ଭୀ ଶରଧା ନଖେ ଗେୟାନ ନଖେ ସେମନ ବହୁତ ଦୂରମେ ଆହୟଁ । ୧୫ ।

ଅବି ଭକ୍ତଂ ଚ ଭୂତେଷ୍ଟୁ ବିଭକ୍ତ ମିବ ଚ ସ୍ଥିତଂ ।
ଭୂତ ଭର୍ତ୍ତୃ ଚ ତଜ୍ଜ୍ଞେୟଂ ଗ୍ରସିଷ୍ଣୁ ପ୍ରଭ ବିଷ୍ଣୁ ଚ ।। ୧୬ ।।

ଓହେ ଭଗ ଭଗ ନୀ ହୋଇ କେ ଆକାଶ ଲେଖେ ଗୋଟେକ ରୂପ ମେ ଭରଲ ରହଲେ ଭୀ ଗଗରୀ ମେ ଆକାଶ ଭଗ ଭଗ ଦିସେଲ, ଓହେ ଲେଖେ ବ୍ରହ୍ମ ଭୀ ଚରା ଚରମେ ଭଗ ଭଗ ଦିସେନ । ମଗର ଓହେ ବିଷ୍ଣୁ ରୂପ ମେ ପୋସେନ ରୁଦ୍ର ରୂପମେ ସଂହାର କରେନ । ବ୍ରହ୍ମା ରୂପମେ ସୃଷ୍ଟି କରେନ ।୧୬।

ଜ୍ୟୋତିଷା ମପି ତଜ୍ଜ୍ୟୋତି ସ୍ତମସଃ ପର ମୁଚ୍ୟତେ ।
ଜ୍ଞାନଂ ଜ୍ଞେୟଂ ଜ୍ଞାନଗମ୍ୟଂ ହୃଦି ସର୍ବସ୍ୟ ଧିଷ୍ଠିତଂ ॥ ୧୭ ॥

ଓହେ ବ୍ରହ୍ମ ଜ୍ୟୋତି ମନକ ଜ୍ୟୋତି, ମାୟା ସେ ଅଲଗ । ଜାନେକ ଆଉର ମାନେକ ଲଏକ ଆହୟଁ । ତତ୍ତ୍ୱ ଗେୟାନ ସେ ମିଲେନ । ସବକ ହୃଦୟ ମେ ରହେନ । ୧୭ ।

ଇତି କ୍ଷେତ୍ରଂ ତଥା ଜ୍ଞାନଂଜ୍ଞେୟଂ ଷ୍ଚୋକ୍ତଂ ସମାସତଃ ।
ମଭକ୍ତ ଏତତ୍ ବିଜ୍ଞାୟ ମଭା ବାୟୋ ପପଦ୍ୟତେ ॥ ୧୮ ॥

ହେ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ଖେତ ଶରୀର, ଗେୟାନ (ଆତ୍ମାକେ ଜାନେକ) ଗେୟଁ ୟ ଯେକେ ଜାନେକ ପାରାୟଲ । ତେକେ ଜାଇନ କେ ଶରୀର ବାଡ଼ ଓ୍ୱାରୀ ଛୋଇଡ଼ କେ ଶରୀର ମେ ଆହେ ସେ ଆତ୍ମା କେ ଜାଇନ କେ ଆତ୍ମା ମେ ଠହରେକ । ୧୮ ।

ପ୍ରକୃତିଂ ପୁରୁଷଂ ଚୈବ ଵିଦ୍ଧ୍ୟ ନାଦୀ ଉଭ ବପି ।
ବିକାରାଶ୍ଚ ଗୁଣାଂ ଷ୍ଚୈବ ବିର୍ଦ୍ଧି ପ୍ରକୃତି ସମ୍ଭବାନ ॥ ୧୯ ॥

ହେ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ପ୍ରକୃତି ଆଉର ପୁରୁଷ ଇ ଦୁଇୟୋ ଅନାଦି (ବେଗର ଫେଡ଼) ଜାନେକ ହୋଇ । ବିକାର (ଆଦତ) ଆଉର ଗୁନ ଇ ମନକେ ପ୍ରକୃତି ସେ ଜନମ ହୋଇ ହେ ଜାନେକ ହୋଲ । ୧୯ ।

କାର୍ଯ୍ୟ କରଣ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱେ ହେତୁଃ ପ୍ରକୃତି ରୁଚ୍ୟତେ ।
ପୁରୁଷଃ ସୁଖ ଦୁଃଖାନାଂ ଭୋକ୍ତୃ ତ୍ୱେ ହେତୁ ରୁଚ୍ୟତେ ॥ ୨୦ ॥

ଶରୀର ଆଉର ଇନ୍ଦରୀ ମନକ କାମ ଗୁଇଏକ ମେ ପ୍ରକୃତି କାରଣ ଆଉର ସୁଖ ଦୁଃଖ କେର ଭୋଗ କେର କାରନ ପୁରୁଷ (ଆତ୍ମା) ହୋଏନ ।

ପୁରୁଷଃ ପ୍ରକୃତି ସ୍ଥୋହି ଭୁଂକ୍ତେ ପ୍ରକୃତି ଜାନ୍ ଗୁଣାନ୍ ।
କାରଣଂ ଗୁଣ ସଙ୍ଗୋଽସ୍ୟ ସଦ ସତ୍ ଯୋନି ଜନ୍ମସୁ ।। ୨୧ ।।

ପ୍ରକୃତି ଅର୍ଥାତ ଯୋଗ ମାୟା ସେ ସତଗୁନ, ରଜଗୁନ ଆଉର ତମ ଗୁନ ଜନମ ହୋଏଲ । ଇ ଗୁନସେ ସିରଜଲ ବସ୍ତୁକେ ଭୋଗ କରେକ ଲଗୀନ ପୁରୁଷ (ଆତ୍ମା) ସତ ଗୁନ ସେ ଦେଓ୍ତା । ରଜ ଗୁନ ସେ ରଜା (ମନୁଷ) ଯୋନି ମେ ଆଉର ତମ ଗୁନ ସେ ପଶୁ ଯୋନି ମେ । ଜନମ ହୋଇ କେ ଆପନ କରଲ କରମ କେ ଭୋଗ କରେଲ । ୨୧ ।

ଉପଦ୍ରଷ୍ଟା ନୁମନ୍ତା ଚ ଭର୍ତ୍ତା ଭୋକ୍ତ ମହେଶ୍ୱରଃ ।
ପର ମାତ୍ମେତି ଚ୍ୟପ୍ୟୁକ୍ତୋ ଦେହେଽସ୍ମିନ ପୁରୁଷଃ ପରଃ ।। ୨୨ ।।

ଆତ୍ମା ପୁରୁଷ ଶରୀର ମେ ରଇହ କେ ଭୀ ମାୟାସେ ଅଲଗ ରହେନ । ସାକ୍ଷୀ ରୂପମେ ଉପଦ୍ରଷ୍ଟା । ମତ ଦେନ ତେକର ଅନୁମନ୍ତା । ସବକେ ଧରେନ ପୋସେନ ତେକର ଭର୍ତ୍ତା ଜୀଉ ରୂପମେ ଭୋଗତା । ବ୍ରହ୍ମା କର ସ୍ୱାମୀ ହୋଏନ ତେକର ମହେଶ୍ୱର ଆଉର ଶୁଦ୍ଧ ସଚ୍ଚିଦା ନନ୍ଦ ଘନ ହୋଏନ ତେକର ପରମାତ୍ମା କାହାଏନ । ୨୨ ।

ଯ ଏବଂ ବେତ୍ତି ପୁରୁଷଂ ପ୍ରକୃତିଂ ଚ ଗୁଣୈଃ ସହ ।
ସର୍ବଥା ବର୍ତ୍ତମାନୋଽପି ନ ସ ଭୂୟୋଽଭିଜାୟତେ ।। ୨୩ ।।

ଇ ଲେଖେ ପୁରୁଷ କେ ଆଉର ମାୟା ପ୍ରକୃତି କେ ତତ୍ତ୍ୱ ସେ ଜାନେନ ମେ ଆଉର ଦୋସର ଜନମ ନୀ ହୋଏନ । ୨୩ ।

ଧ୍ୟାନେ ନାତ୍ମନି ପଶ୍ୟନ୍ତି କେଚି ଦାତ୍ମା ନ ମାତ୍ମାନା ।
ଅନ୍ୟେ ସାଙ୍ଖ୍ୟେ ନ ଯୋଗେନ କର୍ମ ଯୋଗେନ ଚ୍ପରେ ।। ୨୪ ।।

ହେ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ପରମ ପୁରୁଷ ପରମାତ୍ମା କେ କାଜନା ଆଦମୀ ସାଫା ସୁଛମ ବୁଦ୍ଧି ସେ ଧ୍ୟାନ ମେ ଆପନ ହୃଦୟ ମେ ଦେଖେନ । ଦୋସର ମନ ଗେୟାନ ଯୋଗ ମେ ଦେଖେନ । ଆଉର କାତନା କେଉ ନିଷ୍କାମ କରମ ଯୋଗ ମେ ଦେଖେନ । ୨୪ ।

ଅନ୍ୟେ ତ୍ୱେବ ମଜାନନ୍ତଃ ଶ୍ରତ୍ୱା ନ୍ୟେଭ୍ୟ ଉପାସତେ ।
ତେଽପି ଗୃତି ତରନ୍ତ୍ୟେ ବ ମୃତ୍ୟୁଂ ଶ୍ରୃତି ପରାୟଣା ॥ ୨୫ ॥

ଦୋସର କମ ବୁଦ୍ଧି ପୁରୁଷ ମନ ତତ୍ ଗେୟାନ ଜାନେନ ସେ ପୁରୁଷ ମନସେ ସୁଇନ କେ ଉପାସନା କରେନ । ଆଉର ଶରଧା ସାଥ ସାଇଧ କେ ମୃତ୍ୟୁ (ମେରନ ରୂପ) ସଂସାର ସାଗର ସେ ପାର ହୋଇ ଜାୟେନ । ୨୫ ।

ଯାବତ ସଂଜାୟ ତେ କିଞ୍ଚିତ୍ ସତ୍ୱଂ ସ୍ଥାବର ଜଙ୍ଗମଂ ।
କ୍ଷେତ୍ର କ୍ଷେତ୍ରଜ୍ଞ ସଂଯୋଗାତ୍ ତଦ୍‌ବିଦ୍ଧି ଭରତର୍ଷଭ ॥ ୨୬ ॥

ହେ ଅର୍ଜୁନ ! ପ୍ରକୃତି ଆଉର ପୁରୁଷ । କ୍ଷେତ୍ର ଶରୀର କ୍ଷେତ୍ରଗୟଁ ଶରୀର ମାଲିଖ ଆତ୍ମା ସେ ଚଲ-ଅଚଲ-ସ୍ଥାବର ଜଙ୍ଗମ ସବ ବସ୍ତୁ ସିରଜନ ହୋଇ ହେ । ୨୦ ।

ସମଂ ସର୍ବେଷୁ ଭୂତେଷୁ ତିଷ୍ଠନ୍ତଂ ପରମେଶ୍ୱରଂ ।
ବିନଶ୍ୟତ୍ ସ୍ୱବନଶ୍ୟନ୍ତଂ ଯଃ ପଶ୍ୟତି ସ ପଶ୍ୟତି ॥ ୨୭ ॥

ହେ ଅର୍ଜୁନ ! ଦିସତ ହେ ସେ ସବ ବସ୍ତୁ ମଇର ଜାଏଲ । ମଗର ଶରୀର ମେ ଆହେ ସେ ଅମର ଆତ୍ମା ନୀ ମରେଲ । ଆତ୍ମ ଅମର ହେକେ । ୨୭ ।

ସମଂ ଶପ୍ୟନ୍ ହି ସର୍ବତ୍ର , ସମବସ୍ଥିତ ମୀଶ୍ୱରଂ ।
ନ ହିନସ୍ତ୍ୟା ମନା ମାନଂ ତତୋ ଯାତି ପରାଂଗତିଂ ॥ ୨୮ ॥

ଗେୟାନି ପୁରୁଷ ପରମାତ୍ମା କେ ସବ ଶୀରର ମେ ଆହେ ଜାନେନ । ସେ ଆପନ ଆତ୍ମା କେ ଅପନେ ନି ମାରେନ । ୨୮ ।

ପ୍ରକୃତ୍ୟୈବଚ କର୍ମାଣି କ୍ରିୟ ମାଣାନି ସର୍ବଶଃ ।
ଯ ପଶ୍ୟତି ତଥାତ୍ମନ୍ ମକର୍ତ୍ତାରଂ ସ ପଶ୍ୟତି ॥ ୨୯ ॥

ଯେ ସବ କରମ କେ ପ୍ରକୃତି କରତ ହେ କହେନ । ସବ କାଥା କେ ତତ୍ୱ ସେ ଜାନେନ । ପ୍ରକୃତି ସେ ସିରଜଲ ବସ୍ତୁ କେ ଗୁନ ଗୁଲଏଲ । ଆତ୍ମା କୋନୋ ନିକରେଲ । ।୨୯ ।

ଯଦା ଭୂତ ପୃଥକ ଭବ ମେକସ୍ଥ ମନୁ ପଶ୍ୟତି ।
ତତଏବ ଚ ବିସ୍ତାରଂ ବ୍ରହ୍ମ ସଂପଦ୍ୟତେ ତଦା ।।୩୦ ।।

ପୁରୁଷ ଯେତନା ଖନ ଭୂତ ମନକ ଗୁନକେ ଅଲଗ ଅଲଗ ଜାନେନ । ଆଉର ପରମେଶ୍ୱର କର ଆଧାର ମେ ଠହଇର ହେ ଜାନେନ । ଆଉର ପରମାତ୍ମା କର ସଂକଳ୍ପ ମେ ବିସ୍ତାର ହୋଇହେ ଜାନେନ ସେଖନ ସଚିଦାନନ୍ଦ ଘନ ବ୍ରହ୍ମ କେ ପାଓ୍ୱେନା । ୩୦ ।

ଅନାଦିତ୍ୱା ନ୍ନିର୍ଗୁଣତ୍ୱା ପରମାତ୍ମାୟ ମବ୍ୟୟ ।
ଶରୀରସ୍ଥୋଽପି କୌନ୍ତେୟ ନ କରୋତି ନ ଲିପ୍ୟତେ । ୩୧ ।

ହେ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ଅନାଦି (ଫେଡ଼) ଆଉର ତିନ ଗୁନ ସେ ଅଲଗ ହୋଏନ । ଅମର ଆତ୍ମା ଶରୀର ମେ ରଇହ କେ ଭୀ ଶରୀର ସେ ଅଲଗ ରହେନ । ୩୧ ।

ଯଥା ସର୍ବଗତଂ ସୌକ୍ଷ୍ମ୍ୟା ଦାକାଶଂ ନୋପଲିପ୍ୟତେ ।
ସର୍ବତ୍ରା ବସ୍ଥିତୋ ଦେହେ ତଥାତ୍ମା ନୋପ ଲିପ୍ୟତେ ।। ୩୨ ।।

ଯେ ଲେଖେ ଆକାଶ ସଗରେ ଡାଇବ ହେ, ହଇ ଭୀ ବହୁତ ପାତର ମିହୀନ ଆହେ ତେକର ନୀ ଲେଟାୟ ହୟେଲ (ନୀଗୁବାୟ ହୟେଲ) । ଓହେ ଲେଖେ ସବ ଶରୀର ମେ ଆତ୍ମା ଆହେ ମଗର ଗୁନ ସେ ଅଲଗ ଆହେ । ତେକର ଶରୀର କର ଗୁନ ମେ ନୀ ଲେଟାଏଲ ହୟେଲ । ୩୨ ।

ଯଥା ପ୍ରକାଶୟ ତ୍ୟେକଃ କୃତ୍ସ୍ନଂ ଲୋକମିମଂ ରବିଃ ।
କ୍ଷେତ୍ରଂ କ୍ଷେତ୍ରୀ ତଥା କୃତ୍ସ୍ନଂ ପ୍ରକାଶୟତି ଭାରତ ।। ୩୩ ।।

ହେ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ଯେ ଲେଖେ ଗୋଟେକ ସୂର୍ଯ୍ୟ ସମୁଚା ସଂସାର କେ ଇଁଜ୍ୟୋତ କରେଲ । ଓହେ ଲେଖେ ଗୋଟେକ ଆତ୍ମା ସମୁଚା ଶରୀର କେ ଇଁଜ୍ୟୋତ କରେନ । ୩୩ ।

କ୍ଷେତ୍ର କ୍ଷେତ୍ରଜ୍ଞ ଯୋରେବ   ମନ୍ତରଂ ଜ୍ଞାନ ଚକ୍ଷୁଷ ।
ଭୂତ ପ୍ରକୃତି ମୋକ୍ଷଂ ଚ   ଯେ ବିଦୁର୍ଯ୍ଯାନ୍ତିତେ ପରଂ ।। ୩୪ ।।

ଇ ଲେଖେ କ୍ଷେ (ଶରୀର) କ୍ଷେତ୍ର ଗେୟାଁ ଜୀଉ ଆତ୍ମା କର ଭେଦ କେ ଅଲଗ ଅଲଗ ଆଦତ ସାଥ ପ୍ରକୃତି ଜଗଲେ ଛୁଟେକ ଉପାୟ କେ ଯେ ପୁରୁଷ ଗେୟାନ ଆଇଁଖ କର ତତ୍ତ୍ୱ କେ ଦେଇଖ କେ ଜାନେନ, ସେ ମହାତ୍ମା ପୁରୁଷ ପରଂମ ବ୍ରହ୍ମ ପରମାତ୍ମା କେ ପାଓ୍ୱେନ । ୩୪ ।

କ୍ଷେତ୍ର କ୍ଷେତ୍ର ଗେୟାଁ ବିଭଗ ଯୋଗ ତ୍ରୟୋଦଶ ଚରନ ଖତମ ଭେଲକ ।

ଚରନ ଚଉଦ- ତିନ ଗୁନ ଭାଗ ଯୋଗ

ଶ୍ଳୋକ

ଭଗଓ୍ୱାନ କହଲୟାଁ ।

ପରଂ ଭୂୟଃ ପ୍ରବକ୍ଷ୍ୟାମି   ଜ୍ଞାନା ନାଂ ଜ୍ଞାନ ମୁତ୍ତମଂ ।
ଯଜ୍ ଜ୍ଞାତ୍ୱା ମୁନୟଃ ସର୍ବେ   ପରାଂ ସିଦ୍ଧି ମିତୋ ଗତାଃ ।। ୧ ।।

ହେ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ମୋୟାଁ ଗେଉରେ କେ ବହୁତ ବଡ଼ ପରମାତ୍ମା କର ନିଷ୍ଠା ଗେୟାନ କହ ମୁଁ । ଯେ ଗେୟାନ କେ ଜାଇନ କେ ମୁନି ମନ ଇ ସଂସାର ସେ ମୁକ୍ତି ହୋଇ କେ ପରମ ପଦକେ ପାୟ ହୟାଁ । ୧ ।

ଇଦଂ ଜ୍ଞାନ ମୁପା ଶ୍ରିତ୍ୟ   ମମ ସାଧର୍ମ୍ୟ ମାଗତାଃ ।
ସର୍ଗେଽପି ନୋପ ଜାୟନ୍ତେ   ପ୍ରଳୟେ ନ ବ୍ୟଥନ୍ତି ଚ ।। ୨ ।।

ଯେ ପୁରୁଷ ମୋରଲ ଗେୟାନ କେ ଜାଇନ ହୟାଁ । ସେ ମୋର ଆପନ ରୂପ କେ ପାୟ କେ, ସୃଷ୍ଟି କର ଫେଡ଼ ମେ ଆଉର ସିରଜନ ନି ହୋୟନ । ପ୍ରଳୟ ବେଗ ନି ଆକ ଜାକାୟନ । ଉନକର ନଜଇର ମେ ମୋୟାଁ ବାସୁଦେବ ଛୋଇଡ଼ କେ ଦୋସର ରୂପ ନି ଦିସେଲା । ୨ ।

ମମ ଯୋନି ର୍ମହଦ୍ ବ୍ରହ୍ମ ତସ୍ମିନ୍ ଗର୍ଭଂ ଦଧାମ୍ୟହଂ ।
ସମ୍ଭବଃ ସର୍ବଭୂତାନାଂ ତତୋ ଭବତି ଭରତ ॥ ୩ ॥

ମୋର ମହତ୍ ବ୍ରହ୍ମ ରୂପ ପ୍ରକୃତି ଅର୍ଥାତ୍ ତିନ ଗୁନ କର ମାୟା ସବ ଭୂତ କର ଯୋନି ହେକେ । ଅର୍ଥାତ ଗରଭ ରହେକ କର ଠାଅଁ ହେକେ । ମୋୟଁ ଓହେ ଯୋନି ମେ ଚେତନ ରୂପ ବୀଜ କେ ଗଇଖ ଦେତ ହେଁ। । ଜଡ଼ ଆଉର ଚେତନ କର ମିଲେକ ମେ ସବକ ଶରୀର ସିରଜନ ହୋଇ ହେ । ୩ ।

ସର୍ବ ଯୋନିଷୁ କୌନ୍ତେୟ ମୂର୍ତୟଃ ସମ୍ଭବନ୍ତି ଯାଃ ।
ତାସାଂ ବ୍ରହ୍ମ ମହଦ୍ୟୋନି ରହଂ ବୀଜପ୍ରଦଃ ପିତା ॥ ୪ ॥

ହେ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ବହୁତ କିସୀମ କର ସବ ଯୋନି ମେ ଯେତନା ମୁରର୍ତି (ଶରୀର) ସିରଜନ ହୋଚ ହେ । ଓହେ ସବ କର ତିନ ଗୁନକର ମାୟା ଗରଭ କେ ଧରେଇ ସେ ମାତା ହେକେ । ଆଉର ମୋୟଁ ବୀଜ କେ ଗଖୋନ ସେ ବାପ (ପିତା) ହୋଚ ହେଁ। । ୪ ।

ସତ୍ବଂ ରଜ ସ୍ତମ ଇତି ଗୁଣାଃ ପ୍ରକୃତି ସମ୍ଭବାଃ ।
ନିବଧ୍ନନ୍ତି ମହାବାହୋ ଦେହେ ଦେହି ନ ମବ୍ୟୟଂ ॥ ୫ ॥

ହେ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ପ୍ରକୃତି ସେ ସିରଜଲ ସତଗୁନ, ରଜଗୁନ ଆଉର ତମ ଗୁନ, ଜନମ ନଖେ, ମରନ ନଖେ ସେ ଅମର ଆତ୍ମା କେ ଶରୀର ମେ ବାଇନ୍ଧ ଗଖେଲ । ୫ ।

ତତ୍ର ସତ୍ବଂ ନିର୍ମଲତ୍ୱାତ୍ ପ୍ରକାଶକ ମନାମୟଂ ଚ ।
ସୁଖ ସଙ୍ଗେନ ବଧ୍ନାତି ଜ୍ଞାନ ସଙ୍ଗେନ ଚାନଘ ॥ ୬ ॥

ହେ ନିଷ୍ପାପ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! ଇ ତିନ ଗୁନ ମେ ଇଞ୍ଜୋତ ସାଥ ବିକାର ନଖେ ସେ ସତଗୁନ ସାଫା ଫରିଚ ଆହେ । ତେକର ସୁଖ ଆଉର ଗେୟାନ କର ଅଭିମାନ ମେ ବାଇନ୍ଧ ଗଖେଲ । ୬ ।

ରଜୋ ରଗାତ୍ମକଂ ବିଦ୍ଧି   ତୃଷ୍ଣା ସଙ୍ଗ ସମୁଦ୍ଭବଂ ।
ତନ୍ନି ବଧ୍ନାତି କୌନ୍ତେୟ   କର୍ମ ସଙ୍ଗେନ ଦେହିନଂ ।। ୭ ।।

ହେ ଅର୍ଜୁନ ! ରଗ ଆଉର କ୍ରୋଧ ରୂପ ରଜଗୁନ ଆଶା ଆଉର ତୃଷ୍ଣା (ଲଲଚ) ସେ ଜନମ ହୋଇ ହେ । ଆଉର ଅମର ଜୀଉ ଆତ୍ମାକେ କରମ ଆଉର ଫଲ କର ଆସର ମେ ବାଇନ୍ଧ ରଖେଲ । ୭ ।

ତମସ୍ତ୍ୱ ଜ୍ଞାନଜଂ ବିଦ୍ଧି   ମୋହନଂ ସର୍ବ ଦେହିନାଂ ।
ପ୍ରମାଦାଲସ୍ୟ ନିଦ୍ରାଭି   ସ୍ତନ୍ନି ବଧ୍ନାତି ଭରତ ।। ୮ ।।

ଦେହ ଅଭିମାନି ମନକେ ମୋହେଲ । ସେ ତମ ଗୁନ ଆନଜାନାସେ ଜନମ ହୋଇ ହେ । ତେକର ଜୀଉ ଆତ୍ମାକେ ଭରମ, ଅଲସୁହା ଆଉର କୋଢ଼ି ଆଉର ନିନ୍ଦ ମେ ବାଇନ୍ଧ ରଖେଲ । ୮ ।

ସତ୍ତ୍ୱଂ ସୁଖେ ସଞ୍ଜୟତି   ରଜଃ କର୍ମାଣି ଭରତ ।
ଜ୍ଞାନ ମାବୃତ୍ୟ ତୁ ତମଃ   ପ୍ରମାଦେ ସଞ୍ଜୟ ତ୍ୟୁତ ।। ୯ ।।

ସତ୍ୱ ଗୁନ ସୁଖ ମେ ରଖେଲ । ରଜ ଗୁନ କରମ ମେ ରଖେଲ । ତମ ଗୁନ ଆନଜାନ ଭରମ ଅଲସୁହା ଆଉର କୋଢ଼ି କଇର କେ ରଖେଲ । ୯ ।

ରଜ ସ୍ତମଶ୍ଚାଭି ଭୂୟ   ସତ୍ତ୍ୱଂ ଭବତି ଭରତ ।
ରଜଃ ସତ୍ତ୍ୱଂ ତମଶ୍ଚୈବ   ତମଃ ସତ୍ତ୍ୱଂ ରଜ ସ୍ତଥା ।। ୧୦ ।।

ରଜ ଗୁନ ଆଉର ତମ ଗୁନକେ ଦାବାୟ କେ ସତ୍ୱ ଗୁନ ବଢ଼େଲ । ରଜ ଗୁନ ଆଉର ସତ୍ୱ ଗୁନ କେ ଦାବାୟ କେ ତମ ଗୁନ ବଢ଼େଲ । ତମ ଗୁନ ଆଉର ସତ୍ୱ ଗୁନ କେ ଦାବାୟ କେ ରଜ ଗୁନ ବଢ଼େଲ । ୧୦ ।

ସର୍ବ ଦ୍ୱାରେଷୁ ଦେହେଽସ୍ମିନ୍   ପ୍ରକାଶ ଉପ ଜାୟତେ ।
ଜ୍ଞାନଂ ଯଦା ତଦା ବିଦ୍ୟାଦ୍   ବି ବୃଦ୍ଧଂ ସତ୍ତ୍ୱ ମିତ୍ୟୁତ ।। ୧୧ ।।

ଯେତନା ଖନ ଇ ଶରୀର ମେ, ଅନ୍ତ କରନ ମେ, ଇନ୍ଦ୍ରି ମେ, ଚେତନ ବୋଧ ବୁଝେକ ଆଉର ସମଝେକ ଶକ୍ତି ସିରଜେଲ । ସେଖନ ଶରୀର ମେ ସତ୍ୱ ଗୁନ ବଇଢ଼ ହେ ଜାନେକ ହୋଇ । ୧୧ ।

ଲୋଭଃ ପ୍ରବୃତ୍ତି ରାରମ୍ଭଃ କର୍ମଣା ମଶମଃ ସ୍ପୃହା
ରଜ ସ୍ୟେତାନି ଜାୟନ୍ତେ ବିବୃଦ୍ଧେ ଭରତ ର୍ଷଭ ॥ ୧୨ ॥

ରଜ ଗୁନ ବଢ଼େଲ ସେଖନ ଲୋଭ, ଲଇଚ, ଆଶାତୃସ୍ନା, କାମ କ୍ରୋଧ ସାଥ ସଂସାର କର ଚେଷ୍ଟା ଆଉର ଆପନ ସ୍ୱାର୍ଥ ବୁଇଦ୍ଧ ବଢେଲ । ମନ ଚଞ୍ଚଲ ହୋଏଲ ସୁଖ ଭୋଗ ତରଫ ମନ ଖିଁଚେଲ । ୧୨ ।

ଅପ୍ରକାଶୋଽପ୍ର ବୃତ୍ତିଶ୍ଚ ପ୍ରମାଦୋ ମୋହ ଏବଚ ।
ତମସ୍ୟେ ତାନି ଜାୟନ୍ତେ ବିବୃଦ୍ଧେ କୁରୁ ନନ୍ଦନ ॥ ୧୩ ॥

ତମ ଗୁନ ବଢ଼େଲ ସେଖନ ଅନ୍ତକରନ ସାଥ ଇନ୍ଦ୍ରି ଆଉର ମନ କାମ ନି କରେନ । ବୁଇଦ୍ଧ ହେଇଜ ଜାଏଲ । ତେକର ଭରମ ଆଉର ମୋହ ଢ଼ାଇବ ଦେଲ । ୧୩ ।

ଯଦା ସତ୍ତ୍ୱେ ପ୍ରବୃଦ୍ଧେ ତୁ ପ୍ରଲୟଂ ଯାତି ଦେହ ଭୃତ୍ ।
ତଦୋତ୍ତମ ବିଦାଂଲୋକା- ନମଲାନ ପ୍ରତି ପଦ୍ୟତେ ॥ ୧୪ ॥

ଶରୀର ମେ ସତ୍ତ୍ୱ ଗୁନ ବଇଢ଼ ରହେଲ । ସେଖନ ଆତ୍ମା ଶରୀର ଛୋଡ଼େଲ ହଲ । ଗେୟାନି ଧର୍ମାତ୍ମା ସାଫା ପରିଚ ସୁଖ ଶାନ୍ତି ଠାଅଁ ମେ ଜାୟେନ ॥ ୧୪ ॥

ରଜସି ପ୍ରଲୟଂ ଗତ୍ୱା କର୍ମ ସଙ୍ଗିଷୁ ଜାୟତେ ।
ତଥା ପ୍ରଲୀନ ସ୍ତମସି ମୂଢ଼ ଯୋନିଷୁ ଜାୟତେ ॥ ୧୫ ॥

ରଜ ଗୁନ ବଇଢ଼ ରହେଲ, ସେଖନ ଆତ୍ମା ଶରୀର ଛୋଡ଼େଲ ହଲ କରମ ଆସରା ସେ ରହେନ ସେ ଆଦମୀ ଘରେ ଜନମ ହୋଏନ । ଆଉର ତମ ଗୁନ ବଇଢ଼ ରହେଲ ସେଖନ ଆତ୍ମା ଶରୀର ଛୋଡ଼େଲ ହଲ । କୀଟ ପତଙ୍ଗ ଜାନଓ୍ୱାର ଯୋନିମେ ଜନମ ହୋଏଲ । ୧୫ ।

କର୍ମଣଃ ସୁକୃତ ସ୍ୟାହୁଃ ସାତ୍ତ୍ୱିକଂ ନିର୍ମଳଂ ଫଳଂ ।
ରଜ ସସ୍ତୁ ଫଳଂ ଦୁଃଖ ମଜ୍ଞାନଂ ତମସଃ ଫଳଂ ॥ ୧୬ ॥

ସାତ୍ତ୍ୱିକ କରମ କର ଫଳ, ସୁଖ, ଗେୟାନ, ବୈରଗ ସାଫା ପରିଚ । ରଜସ କରମ କର ଫଳ ଦୁଃଖ ତଖଲିପ । ତାମସ କରମ କର ଫଳ ଆନଜାନ (କେପିଲ ଆଦି ମୁନି ମନି କଇହ ହୟଁ) ।

ସତ୍ତ୍ୱାତ୍ ସଂ ଜାୟତେ ଜ୍ଞାନଂ ରଜସୋ ଲୋଭ ଏବ ଚ ।
ପ୍ରମାଦ ମୋହୌ ତମସୋ ଭବତୋଽଜ୍ଞାନ ମେବ ଚ ॥ ୧୭ ॥

ସତ୍ତ୍ୱ ଗୁନ ସେ ଗେୟାନ ସିରଜନ ହୋଏଲ । ରଜ ଗୁନ ସେ ଲୋଭ ସିରଜନ ହୋଏଲ । ଆଉର ତମ ଗୁନ ସେ ପ୍ରମାଦ । ଭରମ ମୋହ ଆଉର ଆନଜାନ ସିରଜନ ହୋଏଲ । ୧୭ ।

ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି ସତ୍ତ୍ୱସ୍ଥା ମଧ୍ୟେ ତିଷ୍ଠନ୍ତି ରାଜସାଃ ।
ଜଘନ୍ୟ ଗୁଣ ବୃତ୍ତି ସ୍ଥା ଅଧୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତି ତାମସାଃ ॥ ୧୮ ॥

ସତ୍ତ୍ୱ ଗୁନ କର ପାକ୍କା ନିଷ୍ଠା ମେ ରହେନ । ସେ ପୁରୁଷ ମନ ଉପରେ ଉଠେନ । ରଜ ଗୁନ ମେ ରହେନ ସେ ପୁରୁଷ ମନ ମଝ ପୁର ମନୁଷ ଲୋକ ମେ ଜନମ ହୋଏନ । ଆଉର ତମ ଗୁନ କର ଫଳ ନିନ୍ଦ, ଭରମ, ଆଳସ, ଆନଜାନ ବେସମଝ ଜାନେକ ହୋଏଲ । ତମ ଗୁନ ମେ ରହେନ ସେ ନୀଚେ କୀଟ ପଶୁ ଯୋନିମେ ଜନମ ହୋଏନ । ୧୮ ।

ନାନ୍ୟଂ ଗୁଣେଭ୍ୟଃ କର୍ତ୍ତାରଂ- ଯଦା ଦ୍ରଷ୍ଟାନୁ ପଶ୍ୟତି ।
ଗୁଣେଭ୍ୟ ଶ୍ଚ ପରଂ ବେତ୍ତି ମଦ୍ଭାବଂ ସୋଽଧି ଗଚ୍ଛତି ॥ ୧୯ ॥

ଯେଚନା ଖନ ଦ୍ରଷ୍ଟା (ଜୀଭ ଆତ୍ମା) ସାଖି ପୁରୁଷ ତୀନୋ ଗୁନକେ ଛୋଇଡ଼ କେ ଦୋଷର କେଖୌଁ କରତା ନି ଦେଖେନ । ମାନେ ଗୁନ ମେ ଗୁନ ଅନ୍ତ କଉନ ସାଥ ଇନ୍ଦରୀ । ମନ କାମ କର ଥୟଁ । ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ମୋୟଁ ପରମାତ୍ମାକେ ତତ୍ତ୍ୱ ସେ ତୀନ ଗୁନ ସେ ଅଲଗ ଜାନେନ । ସେହେ ଖନ ଓହେ ପୁରୁଷ ମୋର ରୂପ କେ ପାଓେ୍ନ । ୧୯ ।

ଗୁଣା ନେତା ନତୀତ୍ୟ ତ୍ରୀନ୍ ଦେହୀ ଦେହ ସମୁଦ୍ଭବାନ୍ ।
ଜନ୍ମ ମୃତ୍ୟୁ ଜଗ ଦୁଃଖୈ ର୍ବିମୁକ୍ତୋଽମୃତ ମଶ୍ନୁତେ ॥ ୨୦ ॥

ଆତ୍ମା ପୁରୁଷ ଶରୀର ସିରଜନ କର କାରନ ତୀନ ଗୁନକେ ପାର ହୋଇକେ ଜନମ ମରନ ବୁଢ଼ା ପନ ଖନକ ସବ ଦୁଃଖ ସେ ଛୁଇଟ କେ ପରମ ଆନନ୍ଦ ସେ ରହେନ । ୨୦ । ।

ଅର୍ଜୁନ କହଲୟଁ

କୈର୍ଲିଙ୍ଗୈ ସ୍ତ୍ରୀନ୍ ଗୁଣାନେତା ନତୀ ତୋ ଭବତି ପ୍ରଭୋ ।
କିମା ଗ୍ରରଃ କଥଂ ଚୈତାଂ ସ୍ତ୍ରୀନ ଗୁଣା ନତି ବର୍ତ୍ତତେ ॥ ୨୧ ॥

ହେ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ । ଇ ତୀନ ଗୁନ ସେ ପାରହଲ ପୁରୁଷ କୋନ ଲଛନ ମେ ରହେନ । କୋନ କୋନ ଆଚରନ କରେନ । ହେ ପ୍ରଭୁ ଆଦମୀ କୋନ ଉପାୟ ମେ ତୀନ ଗୁନ କେ ପାର ହୋଏନ । ୨୧ ।

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ କହଲୟଁ

ପ୍ରକାଶଞ୍ଚ ପ୍ରବୃତିଞ୍ଚ ମୋହ ମେବଚ ପାଣ୍ଡବ ।
ନ ଦ୍ୱେଷ୍ଟି ସଂ ପ୍ରବୃତ୍ତାନି ନ ନିବୃତ୍ତାନି କାଙ୍କ୍ଷତି ॥ ୨୨ ॥

ହେ ଅର୍ଜୁନ ! ଯେ ଆଦମୀ, ସତ୍ତ ଗୁନ କର କାମ ଈଞ୍ଜ୍ୟୋତ କେ । ଆଉର ରଜ ଗୁନ କର କାମ ବନ୍ଧନକେ । ଆଉର ତମ ଗୁନ କର କାମ ମୋହ କେ ଆପନେ ଆପନେ କରତ ହୟଁ କହେନ । ହିସଙ୍ଗା ଦ୍ୱେସ ସେ ଅଲଗ ରହେନ । ଶାନ୍ତି ଆଓ୍ୱେଲ ସେଖନ ଇଛା ନି କରେନ । ୨୨ ।

ଉଦାସୀନ ବଦାସୀନୋ ଗୁଣୈର୍ଯୋନ ବିଚାଲ୍ୟତେ ।
ଗୁଣା ବର୍ତ୍ତନ୍ତ ଇତ୍ୟେ ବଂ ଯୋଽବତିଷ୍ଠତି ନେଙ୍ଗତେ ॥ ୨୩ ॥

ଯେ ପୁରୁଷ ସାଖୀ ନିୟର ରହେନ । ବେସ, ବେକାର, ଲୋଭ ମୋହ ମାୟା କେ ଶରୀର ମେ ରହେକ ନି ଦେନ । ଗୁନ ଆପନ ଆପନ କାମ କରେନ । ଆପନେ ସଚିଦା ନନ୍ଦ ଘନ ମେ ମନକେ ରାଖି ରହେନ । ୨୩ ।

ସମ ଦୁଃଖ ସୁଖଃ ସ୍ୱସ୍ଥଃ ସମଲୋଷ୍ଟା ଶ୍ମ କାଞ୍ଚନଃ ।
ତୁଲ୍ୟ ପ୍ରିୟା ପ୍ରିୟୋ ଧୀର ସ୍ତୁଲ୍ୟ ନିନ୍ଦାତ୍ମ ସଂ ସ୍ତୁତିଃ ॥ ୨୪ ॥

ଯେ ସଗରେ ଖନ ଆପନ ଆତ୍ମାମେ ସ୍ଥିରତା କେ ଗଇଖ ରହେନ । ସୁଖ ଦୁଃଖ କେ ସାମାନ ଦେଖେନ । ମାଟି, ପାଖନ ଆଉର ସୋନାକେ ସାମାନ ଦେଖେନ, ସାବୁର କଇରକେଁ ବେସ ଆଉର ବେକାର କେ ସାମାନ ଦେଖେନ । ନିନ୍ଦା ସ୍ତୁତି କେ ସମାନ ଦେଖେନ । ୨୪ ।

ମାନାପ ମାନୟୋ ସ୍ତୁଲ୍ୟ ସ୍ତୁଲ୍ୟୋ ମିତ୍ରାରି ପକ୍ଷୟୋଃ ।
ସର୍ବାରମ୍ଭ ପରି ତ୍ୟାଗୀ ଗୁଣାତୀତଃ ସ ଉଚ୍ୟତେ ॥ ୨୫ ॥

ଯେ ମାନ ଆଉର ଅପମାନ ମେ ସାମାନ ରହେନ । ମିତ୍ର ଆଉର ବୟରୀ କର ପଖମେ ସାମାନ ରହେନ । ସବକେ କଇର କେ ବାଢ଼ଓ୍ୱାରୀ ନି ହୋଏନ । ସେ ହୋଏନ ଗୁନାତୀତ । ୨୫ ।

ମାଂଚ ଯୋଽବ୍ୟଭି ଚ୍ଚରେଣ ଭକ୍ତି ଯୋଗେନ ସେବତେ ।
ସ ଗୁଣାନ୍ ସମତୀ ତ୍ୟୈତାନ ବ୍ରହ୍ମ ଭୂୟାୟ କଳ୍ପତେ ॥ ୨୬ ॥

ଯେ ପୁରୁଷ ଅବ୍ୟଭିଚ୍ଚରି ଭକ୍ତି ଯୋଗ ମେ ଗୋଟେକ ଭାଗନ ମୋୟଁ ଜାନେନ । ଆଉର ସଗରେ ଖନ ମୋର ଜଗ ମନକେ ଗଇଖ ରହେନ । ସେ ତୀନ ଗୁନ ସେ ପାର ହୋଇ କେ ମୋର ପାସେ ପହଁଚେନ ॥ ୨୬ ॥

ବ୍ରହ୍ମଣୋହି ପ୍ରତିଷ୍ଠାହ ମମୃତ ସ୍ୟାବ୍ୟୟସ୍ୟ ଚ ।
ଶାଶ୍ୱତସ୍ୟ ଚ ଧର୍ମସ୍ୟ ସୁଖ ସ୍ୟୈ କାନ୍ତି କସ୍ୟ ଚ ॥ ୨୭ ॥

ହେ ଅର୍ଜୁନ ! ମୋୟଁ ବ୍ରହ୍ମ । ମୋୟଁ ସରଗୁନ । ମୋୟଁ ନିରଗୁନ । ମୋୟଁ ଅମର ଅଛୟ ବ୍ରହ୍ମ କର, ମୋଛ କର ପୁଗ ସୁଖକର ଆଶ୍ରୟ ହୋତ ହୌଁ ।୨୭।

ଚରନ ଚଉଦ ଶେଷ ଭେଇଙ୍କ ।

ଚରନ ପନ୍ଦର- ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଯୋଗ

ଶ୍ରୀ ଭଗଓ୍ୱାନ କହଲୟଁ ।

ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ମୂଳ ମଧଃ ଶାଖ ମଶ୍ୱତ୍ଥଂ ପ୍ରାହୁ ରବ୍ୟୟଂ ।
ଛନ୍ଦାଂ ସି ଯସ୍ୟ ପର୍ଣା ନି ଯସ୍ତଂ ବେଦ ସବେଦ ବିଦ୍ ।। ୧ ।।

ଭଗଓ୍ୱାନ କହଲୟଁ । ଆଦି (ଫେଡ଼) ପୁରୁଷ ପରମେଶ୍ୱର ଉପର ଫେଡ଼ ଅୟଛ ମାନେ ମୋଇର ଜାୟେଲ ସେ ଗଛ କର ଫେଡ଼ (ଢୀତୟା ଗଛ କର ଫେଡ଼) ହୋୟେନ । ବ୍ରହ୍ମଲୋକ ଶାନ୍ତି ଧାମ ମେ ରହେନ । ବଡ଼ ଡାଇର ବ୍ରହ୍ମା ବିଷ୍ଣୁ ଆଉର ମହେସ ହୋୟେନ । ଇ ମନ ସୁଛମ ପୁରୀ ମେ ରହେନ । ଆଗା ଡାଇର ଯଛ, ରକସ ଗନ୍ଧର୍ବ, ନର, ନାଗ ମନ ହୋୟେନ । ବେଦ କରମ କାଣ୍ଡ ପତଇ କାହାୟନ । ପତଇ କର ଛାଇଁହ ମେ ଜୀଉ ଜାନଓ୍ୱାର ମନ ଆସଉ ଜଇର କଇଯ କେ ରହେନ । ଆଉର ବେଦ କରମ କାଣ୍ଡ ସେ ବଁଚେକ ଲଗୀନ ସୁଖ ଶାନ୍ତି ପାଓ୍ୱେକ ଲଗୀନ କରମ କରେକ ହୋୟଲ । ମଗର ପତଇ କର ଝୁଁଡ଼ ମେ ଗଛ କର ଫେଡ଼ ପରମାତ୍ମା ନି ଦିଶେନ । ୧ ।

ଅଧଶ୍ଚୋର୍ଦ୍ଧ୍ୱଂ ଚ ପ୍ରସୃତାସ୍ତସ୍ୟ ଶାଖା ଗୁଣ ପ୍ରବୃଦ୍ଧା ବିଷୟ ପ୍ରବାଳାଃ ।
ଅଧଶ୍ଚ ମୂଲନ୍ୟ ନୁସଂତ ତାନି କର୍ମାନୁ ବନ୍ଧୀନି ମନୁଷ୍ୟ ଲୋକେ । ୨ ।

ସଂସାର ଗଛ କର ତିନ ଗୁନ ପାନି ବାଇଢ଼ ଲେଖେ, ବିଷୟ (ଶବଦ ସ୍ପର୍ଶ, ରୂପ ରସ ଆଉର ଗନ୍ଧ) ମନ ସଂସାର ଗଛ କର ମଞ୍ଜି (ବିହୀନ) ବଇନ କେ, ଦେଓ୍ୱତା ଆଦମୀ, ଜାନଓ୍ୱାର ମନକ ଯୋନି କର ଡାଇର ମେ ଉପରେ ଚଢ଼େନ ଆଉର ନୀଚେ ଉତ୍ତେରେନ । ୨ ।

ନ ରୂପ ମସ୍ୟେହ ତଥୋପ ଲଭ୍ୟତେ ନାନ୍ତୋ ନ ଚାଦିର୍ନ ଚ ସଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ।
ଅଶ୍ୱତ୍ଥ ମେନଂ ସୁବିରୁଢ଼ ମୂଳ ମସଙ୍ଗ ଶସ୍ତ୍ରେଣ ଦୃଢେନଛିତ୍ତ୍ୱା ।।୩।।

ଇ ସଂସାର ଗଛକେ କାଟନା ଦିନ ହୋଇ ହେ । ଆଉର କାଟନା ଦିନ ରହି । ତେକେ କହେକ ନିପାରଇ । ତତ୍ତ୍ୱ ଗେୟାନ ସେ ଜାନେକ ହୋଏଇ । ଗଛ ମାୟା ହେକେ ପାନି କର ବଟ ନିୟର ଛନ ଭଙ୍ଗୁର ହେକେ । ତେକର ବିବେକ ଆଉର ବୈରାଗ କର ହାଁଥୟାର ମେ ଗଛ କେ କାଟେକ ହୋୟେଇ । ୩ ।

ତତଃ ପଦଂ ତତ୍ପରି ମାର୍ଗି ତବ୍ୟଂ   ଯସ୍ମିନ ଗତାନ ନିବର୍ତନ୍ତି ଭୂୟଃ ।
ତମେ ବ ଗୃଦ୍ୟଂ ପୁରୁଷଂ ପ୍ରପଦ୍ୟେ   ଯତଃ ପ୍ରବୃତ୍ତିଃ ପ୍ରସୃତା ପୁରାଣୀ ॥୪॥

ଆଉର ପରମ ପଦକେ ଖୋଯେକ ଆହେ । ଯାହାଁ ଯାଏକେ ପୁରୁଷ (ଆତ୍ମା) ଆଉର ଇ ଜନମ ମରନ କର ମାୟା ସଂସାର ମେ ନି ଆୟ ଘୁରେନ । ଯେକର ସେ ଇ ସଂସାର ଗଛ ବାଇଢ଼ ହେ । ଉକର ଆସଗ ମେ ରହେକ ଆହେ । ୪ ।

ନିର୍ମାନ ମୋହା ଜିତସଙ୍ଗ ଦୋଷା   ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ନିତ୍ୟା ବିନି ବୃତ୍ତ କାମାଃ ।
ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୈ ର୍ବି ମୁକ୍ତାଃ ସୁଖ ଦୁଃଖ ସଂଜ୍ଞୈ   ର୍ଗଛନ୍ତ୍ୟ ମୂଢ଼ାଃପଦ ମବ୍ୟୟଂ ତତ୍ ॥୫॥

ଯେକର ମାନ ଆଉର ମୋହ ହଇଟ ଯାଏହେ । ଆଶା ଦୋସକେ ଯେ ଜୀତ ଲେଇହେ । ପରମାତ୍ମା କର ରୂପମେ ଯେକର ମନ ଠହଇର ଜାଏହେ । ଯେକର ଇଛା ମେଇଟ ଜାଏହେ । ଇ ଲେଖେ ଯେ ସୁଖ ଆଉର ଦୁଃଖ ସେ ପାର ହୋଇ ଜାୟ ହେ । ସୋଚ ପିକୀର ସେ ଯେ ପାର ହୋଇଜାଏ ହେ । ସେ ଗେୟାନି ପୁରୁଷ ନିମରେଇ । ଅମର ହୋଇ କେ ରହେଇ । ୫ ।

ନ ତଦ ଭସୟତେ ସୂର୍ଯୋ   ନ ଶଶାଙ୍କୋ ନ ପାବକଃ ।
ଯଦ୍ଗ ତ୍ୱା ନ ନିବର୍ତନ୍ତେ   ତଦ୍ଧାମ ପରମଂ ମମ ॥ ୬ ॥

ଭଗବାନ କହଲୟଁ । ଉ ଇଁଜ୍ୟୋଚ ପରମ ପଦକେ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ଇଁଜ୍ୟୋତ କରେକ ନି ପାରେଇ । ଚାନ୍ଦ ଇଁଜ୍ୟୋତ କରେକ ନିପାରେଇ ଆଉର ଆଇଗ ଇଁଜ୍ୟୋତ କରେକ ନି ପାରେଇ । ଯେ ପରମ ପଦକେ ପାଏକେ ଆଦମୀ ଆଉର ପାଛେଇ ମାୟା ସଂସାର ନି ଆୟ ଘୁରେଇ ଓହେ ମୋର ପରମ ଧାମ ହେକେ (ଆପନ ଘର ହେକେ) ଆଇଁଖ ମେ ନି ଦିସେଇ ତେକର ଅବ୍ୟକ୍ତ କହେନ । ଆଉର ଅଛର କହେନ । ୬ ।

ମମୈ ବାଂଶୋଜୀବ ଲୋକ   ଜୀବ ଭୂତଃ ସନାତନଃ ।
ମନଃ ଷଷ୍ଠା ନୀନ୍ଦ୍ରିୟାଣି   ପ୍ରକୃତି ସ୍ଥାନି କର୍ଷତି ॥ ୭ ॥

ଇ ଶରୀର ମେ ଆହେ ସେ ଜୀଉ ଆତ୍ମା ମୋର ଅଂଶ ହେକେ । ତିନ ଗୁନ କର ମାୟା ମେ ଆହେ । ମନ ଆଉର ଇନ୍ଦରୀ ଜୀଉ କେ ଖାଁଚ କେ ମାୟା ଫାସ ମେ ବାଝାୟ କେ ରଇଖ ହୟଁ । ୭ ।

ଶରୀରଂ ଯଦବାପ୍ନୋତି ଯଚ୍ଚାପ୍ୟୁତକ୍ରା ମତୀଶ୍ୱରଃ ।
ଗୃହୀ ତ୍ୱେ ତାନି ସଂଯାତି ବାୟୁର୍ଗନ୍ଧା ନିବାଶୟାତ୍ ।। ୮ ।।

ଯେ ଲେଖେ ହାଓ୍ୱା ମହକ ଠାଅଁ ସେ, ମହକ ଲେଇ ଜାୟେଲ । ଓହେ ଲେଖେ ଶରୀର କର ମାଲିଖ ଜୀଭ ଆତ୍ମା ଭୀ ଆଗେ କର ଶରୀର କେ ଛୋଡ଼େଲ ସେଖନ ମନ ଆଭର ଇନ୍ଦରୀ କେ ଲେଇଗ କେ ଯେ ଶରୀର ମେ ଜାଏଲ ଉହାଁ ସାଥମେ ଲେଗେଲ । ୮ ।

ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ଚକ୍ଷୁଃ ସ୍ପର୍ଶନଂ ଚ ରସନଂ ଘ୍ରାଣ ମେବଚ ।
ଅଧିଷ୍ଠାୟ ମନଶ୍ଚାୟଂ ବିଷୟାନୁ ପସେ ବତେ । ୯ ।

ଆଇଁଖ, କାନ, ନାକ, ଜୀଭ ଆଭର ଛାଲ ଇ ପାଞ୍ଚ ଗେୟାନ ଇନ୍ଦରୀ । ମୁହଁ, ହାଁଥ, ପାଅଁ, ମଲଦୁରା ଆଭର ମୁତରଦୁର ଇ ପାଞ୍ଚ କରମ ଇନ୍ଦରୀ । ସଂକଳ୍ପ ବିକଳ୍ପ ଚିତ୍ତ ଅହଙ୍କାର ମନ ବୁର୍ଦ୍ଧି ଚିନ୍ତା ଇ ସତରେ ଇନ୍ଦରୀ ମନକ ସାହାଏତା ମେ ଜୀଭ ସବ ଭୋଗ କେ ଭୋଗ କରେଲ । ୯ ।

ଉତ୍କ୍ରା ମନ୍ତଂ ସ୍ଥିତଂ ବାପି ଭୁଞ୍ଜାନଂ ବା ଗୁଣାନ୍ୱିତଂ ।
ବିମୁଢ଼ା ନାନୁ ପଶ୍ୟନ୍ତି ପଶ୍ୟନ୍ତି ଜ୍ଞାନ ଚକ୍ଷୁଷଃ ।। ୧୦ ।।

ମଗର ଶରୀର ଛଇଡ଼ କେ ଜାଏକ କେ, ଶରୀର ମେ ରହେକ କେ, ବିଷୟ ଭୋଗ କରେକ କେ, ତିନ ଗୁନ ମେ ରହେକ କେ ଭୀ ଗେୟାନ ନଖେ ସେମନ ନି ଜାନେନ । ଇ ମନକ ଦିଲ ସାଫା ନଖେ । ଯେ ମନକ ନିସ୍କାମ କରମ ସେ ଚିତ୍ତ ସାଫା ହୋଇହେ । ଆଭର ଆତ୍ମା ଗେୟାନ ଆଇଁଖ ଖୁଇଲ ଜାଏ ହେ ସେହେ ମହାତ୍ମା ମନ ଧ୍ୟାନ ମେ ଜୀଭ ଆତ୍ମାକେ ଦେଖେକ ପାରେନ । ମାନେ ପରମାତ୍ମା କର ଅଂଶ ଜାନେକ ପାରେନ । ୧୦ ।

ଯତନ୍ତୋ ଯୋଗି ନ ଶ୍ଚୈନଂ ପଶ୍ୟନ୍ତ୍ୟାତ୍ମନ୍ୟ ବସ୍ଥିତଂ ।
ଯତନ୍ତୋଽପ୍ୟ କୃତାତ୍ମାନୋ ନୈନଂ ଶସ୍ୟନ୍ତ୍ୟ ଚେତସଃ ।। ୧୧ ।।

ଯୋଗି ମନ ଆପନ ହୃଦୟ ମେ ଆହେ ସେ ଆତ୍ମା କେ ଚିତ୍ତ ସାଫା କଇର କେ ଦେଖେନ । ଯେ ଆପନ ଚିତ୍ତ ସାଫା ନି କଇର ହେ (ସେ ଅଗୟାନୀ) ଯତନ କରଲେ ଭୀ ଜୀଭ ଆତ୍ମାକେ ଦେଖେକ ନି ପାରେନ । ୧୧ ।

ଯଦା ଦିତ୍ୟ ଗତଂ ତେଜୋ ଜଗଭାସ ଯତେ଼ଖିଳଂ ।
ଯଚନ୍ଦ୍ର ମସି ଯଚାଗ୍ନୌ ତତ୍ତେଜୋ ବିଦ୍ଧି ମାମକଂ ।। ୧୨ ।।

ଭଗବାନ କହଲନ୍ୟ ଯେ ତେଜ ସୂର୍ଯ୍ୟମେ ଆହେ । ଆଉର ସବ ଜଗତ କେ ଇଁଜ୍ୟୋତ କଇର ହେ । ଯେ ତେଜ ଚ଼ନ୍ଦମେ ଆହେ । ଯେ ତେଜ ଆଇଗ ମେ ଆହେ । ଉକେ ମୋର ତେଜ ଜାନେକ ହୋକ । ୧୨ ।

ଗାମା ବିଶ୍ୟ ଚ ଭୂତାନି ଧାରୟା ମ୍ୟହ ମୋଜସା ।
ପୁଣ୍ୟାମି ଚୈଷଧୀଃ ସର୍ବାଃ ସୋମୋ ଭୂତ୍ୱା ରସାତ୍ମକାଃ ।। ୧୩ ।।

ମୋୟଁ ଧରତୀ ମେ ଢୁଇକ କେ, ଆପନ ବଲମେ ସବ ଭୂତ କେ ଧଇର ହୋଁ । ଆଉର ରସ ଅର୍ଥାତ ଅମୃତ ସାମାନ ଚ଼ନ୍ଦ ହୋଇକେ ସବ ଦଅଇ ମନକେ ପୁଷ୍ଟ କରତ ହୋଁ । ୧୩ ।

ଅହଂ ବୈଶ୍ୱା ନରୋ ଭୂତ୍ୱା ପ୍ରାଣିନାଂ ଦେହ ମାଶ୍ରିତଃ ।
ପ୍ରାଣା ପାନ ସମା ଯୁକ୍ତଃ ପଚ୍ଯ ମ୍ୟନ୍ନଂ ଚତୁର୍ବିଧଂ ।। ୧୪ ।।

ମୋୟଁ ସବ ପ୍ରାନୀ ମନକ ଶରୀରମେ ରଇହକେ । ଆଇଗ ରୁପ ଧଇର କେ, ପ୍ରାନ ଆଉର ଅପାନ ସାଥ ମିଲକେ । ଭଛ୍ୟ, ଭୋଜ୍ୟ, ଲେହ୍ୟ ଚୋ଼ସ୍ୟ ଚାଇବ କେ ଖାୟକ ରେଟି ମନ । ଲୀଲକେ ଖାୟକ, ଢ଼ଇଁକ କେ ପୀୟେକ ଦୁଧ ମନ ଲେହ୍ୟ ଚଟନୀ ମନ । ଚୋ଼ସ୍ୟ କାତାରୀ ମନ ଖାଇ ବସ୍ତୁକେ ହଜମ କରୋନ । ୧୪ ।

ସର୍ବସ୍ୟ ଚାହଂ ହୃଦି ସନ୍ନିବିଷ୍ଟୋ ମତ୍ତଃ ସ୍ମୃତି ର୍ଜ୍ଞାନ ମପୋହନଂ ଚ ।
ବେଦୈଶ୍ଚ ସର୍ବୈ ରହ ମେବବେଦ୍ୟୋ ବେଦାନ୍ତ କୃଦ୍‌ବେଦ ବିଦେବ ଚାହଂ ।।୧୫।।

ମୋୟଁ ସବ ପ୍ରାନୀ ମନକ ହୃଦୟ ମେ ଆତ୍ମା ରୁପମେ ଆହୋଁ । ମୋର ସେ ସ୍ମୃତି ଗେୟାନ ଆଉର ଅପୋହନ (ସକ) କେ ମେଟାତ ହୋଁ । ବେଦମେ ଜାନେକ ହୋୟଲ ସେ ଜ୍ଞେୟ । ବେଦାନ୍ତ ମେ ଗେୟାନ । ବେଦାର୍ଥମେ ଜାନେଲ ସେ ଜ୍ଞାତା ହୋତ ହୋଁ । ୧୫ ।

ଦ୍ୱାବିମୌ ପୁରୁଷୌ ଲେକେ କ୍ଷରଶ୍ଚାକ୍ଷର ଏବ ଚ ।
କ୍ଷରଃ ସର୍ବାଣି ଭୂତାନି କୂଟସ୍ଥୋଽକ୍ଷର ଉଚ୍ୟତେ ॥ ୧୬ ॥

ଇ ସଂସାରମେ ମଇର ଜାଯଲ ସେ । ଆଉର ଅମର ଦୂଇ କିସୀମ କର ଜଡ଼ ପ୍ରକୃତି ପଗ ଆଉର ଚେତନ ପ୍ରକୃତି ସାଥ ଛେତ୍ର ଖେତ । ଛେତ୍ରଜ୍ଞ ବିହୀନ ମଞ୍ଜି । ପ୍ରକୃତି ଜଡ଼ ମାୟା ପୁରୁଷ ଅମର ଜୀଉ ଆତ୍ମା । ୧୬ ।

ଉତ୍ତମଃ ପୁରୁଷ ସ୍ତ୍ୱନ୍ୟଃ ପରମାତ୍ମେ ତ୍ୟୁଦା ହୃତଃ ।
ଯୋ ଲେକ ତ୍ରୟ ମାବିଶ୍ୟ ବିଭର୍ତ୍ୟ ବ୍ୟୟ ଈଶ୍ୱରଃ ॥ ୧୭ ॥

ଇ ଦୂଇଯୋ ସେ ଅଲଗ ବଡ଼ ଦୋସର ପୁରୁଷ ଆହୟଁ । ଯେ ତିନ ଲେକ କେ ଧଇର କେ ସବକେ ପାଲନ କରତ ହୟ । ଉନକେ ଅମର ପରମେଶ୍ୱର ଆଉର ପରମାତ୍ମା କହେକ ହେଏଲ । ୧୭ ।

ଯସ୍ମାତ୍ କ୍ଷର ମତୀ ତୋଽହ ମକ୍ଷର ଦପି ଗ୍ରେଉମଃ ।
ଅତୋଽସ୍ମି ଲେକେ ବେଦେଚ ପ୍ରଥିତଃ ପୁରୁଷୋତ୍ତମଃ ॥ ୧୮ ॥

ମୋୟଁ ମଇର ଜାୟେଲ, ସେ ଜଡ଼ ବସ୍ତୁ ଚେତ୍ର (ଖେତ) ଜଗଲେ ସଗରେ ଖନ ଅଲଗ ଆହୋଁ । ଆଉର ମାୟାମେ ଆହେ ସେ ଜୀଉ ଆତ୍ମା ସେଭୀ ବଡ଼ ଆହୋଁ । ତେକକର ସଂସାରମେ ଆଉର ବେଦମେ ଭୀ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ନାମ ବଡ଼ ହୋଇ ହେ । ୧୮ ।

ଯୋମାମେବ ମସଂମୂଢ଼ୋ ଜାନାତି ପୁରୁଷୋତ୍ତମଂ ।
ସ ସର୍ବ ବିଭଜତି ମାଂ ସର୍ବ ଭାବେନ ଭରତ ॥ ୧୯ ॥

ଇ ଲେଖେ ତତ୍ ସେ ଯେ ଗେୟାନୀ ପୁରୁଷ ମୋକେ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଜାନେନ ସେହେ ସବକେ ଜାନେନ ସେ ପୁରୁଷ ସବ କିସୀମ ସଗରେ ଖନ ମୋୟଁ ବାସୁଦେବ ଭଗବାନ କେ ଭଜନ କରେନ । ୧୯ ।

ଇତି ଗୁହ୍ୟ ତମଂ ଶାସ୍ତ୍ର ମିଦ ମୁକ୍ତଂ ମୟାଽନଘ ।
ଏତ ଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ୍ୱା ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ ସ୍ୟାତ୍ କୃତ କୃତ୍ୟଶ୍ଚ ଭରତ || ୨୦ ।

ଇ ନୀୟର ଇ ବହୁତ ଯୋଚ କରେକ ଗୁପୁତ ଶାସ୍ତ୍ର କର ସାରକେ କହଲ ଗେଲକ । ଇକର ତତ୍ତ୍ୱ ଜାଇନକେ ଆଦମୀ ଗେୟାନୀ ହୋଇକେ ମନଇଛା କେ ପୁରା କରେନ । ମାନେ ଉନକେ ଆଉର କୋନୋ କରେକ ବାକୀ ନୀ ରହେଲ । ୨୦ ।

ଚରନ ପନ୍ଦରେ ଖତମ ଭେଲକ ।

ଚରନ ସୋଲୋ-ଦେଓ୍ୱତା ଆଉର ଅସୁର ଯୋଗ ଆଦତ

ଶ୍ଳୋକ

ଭଗବାନ କହଇୟଁ

ଅଭୟଂ ସତ୍ତ୍ୱ ସଂଶୁଦ୍ଧି ଜ୍ଞାନ ଯୋଗ ବ୍ୟବସ୍ଥିତିଃ ।
ଦାନଂ ଦମଶ୍ଚ ଯଜ୍ଞଶ୍ଚ ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟ ସ୍ତପ ଆର୍ଜବଂ || ୧ ||

ଦେଓ୍ୱତା ଗୁନ, ଦେଓ୍ୱତା ଲଛନ ଚ୍ଲ ବେହଓ୍ୱାର ଆଉର ଅସୁର ଗୁନ ଲଛନ ଚ୍ଲ ବେହଓ୍ୱାର ଅଲଗ ଅଲଗ କହେକ ହୋତହେ । ନିର୍ଭୟ ଚିତ୍ତ ସାଫ ଗେୟାନ ଆଉର ଯୋଗ ମେ ନିଷ୍ଠା ଦାନ ଦମ (ଇନ୍ଦରୀ ସାଫା) ଯଗୟଁ ଆତ୍ମା ଚିନ୍ତା ତପସ୍ୟା ଆଉର ସାଦା ସିଦ୍ଧା ରହେକ ଦେଓ୍ୱତା ଅଂଶ ମେ ରହେନ ସେ ପୁରୁଷ ମନକ ଲଛନ କହେକ ଭେଲକ । ୧ ।

ଅହିଂସା ସତ୍ୟମ କ୍ରୋଧ ସ୍ତ୍ୟାଗଃ ଶାନ୍ତି ରପୈଶୁନଂ ।
ଦୟା ଭୂତେଷ୍ୱ ଲୋଲୁପ୍ତ୍ୱଂ ମାର୍ଦବଂ ହ୍ରୀର ଚାପଲଂ || ୨ ||

ଜୀଉ ନୀମାରେକ, ସତ କ୍ରୋଧ ଛୋଡ଼େକ ଉଦାସ ରହେକ । ଶାନ୍ତି ରହେକ ଦୋସର କେ ନିନ୍ଦା ନି କରେକ । ଜୀଉ ମେ ଦାୟା ରଖେକ । ଲୋଭ ଛୋଡ଼େକ ନରମ ଲେକ ଲଜ ଥୀରଯ କେ ରହେକ ଦେଓ୍ୱତା କାହାଏଲ । ୨ ।

ତେଜଃ କ୍ଷମା ଧୃତିଃ ଶୌଚ ମଦ୍ରୋହୋ ନାତି ମାନିତା ।
ଭବନ୍ତି ସମ୍ପଦଂ ଦୈବୀ ମଭି ଜାତସ୍ୟ ଭରତ ॥ ୩ ॥

ତେଜ ମାଫ ସାବୁର ସୋଉଚ ଝାଗର ସେ ଅଲଗ ରହେକ ଦେଓ୍ୱତା ଗୁନ୍ କାହାଏଲ । ୩ ।

ଦମ୍ଭୋ ଦର୍ପୋଽଭି ମାନଶ୍ଚ କ୍ରୋଧଃ ପାରୁଷ୍ୟ ମେବଚ ।
ଅଜ୍ଞାନଂ ଶ୍ଚଭି ଜାତସ୍ୟ ପାର୍ଥ ସମ୍ପଦ ମାସୁରୀଂ ॥ ୪ ॥

ରଜ ଗୁନ ଆଉର ତମ ଗୁନ କର ଆଦତ ଲେଇ କେ ଜନମ ହୋଏନ । ସେ ପୁରୁଷ କେ ଅସୁର କହେନ । ଇନ କର ଯଗ ଦମ୍ଭ ଗରବ ବାଡ଼ଓ୍ୱାରୀ କ୍ରୋଧ ନିଠୁର ଆଉର ଅନ୍ୟାୟ ଗୁନ ରହେଇ । ୪ ।

ଦେବୀ ସମ୍ପଦ୍ବି ମୋକ୍ଷାୟ ନିବନ୍ଧାୟା ସୁରୀ ମତା ।
ମାଶୁଚଃ ସମ୍ପଦଂ ଦୈବୀ ମର୍ଭି ଜାତୋଽସି ପାଣ୍ଡବ ॥ ୫ ॥

ହେ ଅର୍ଜୁନ ! ଦେଓ୍ୱତା ଆଚରନ ଜନମ ଆଉର ମରନ ସେ ବାଁଚ୍ୱଏଲ । ଅସୁରୀ ଆଚରନ ବାଇନ୍ଧ ରଖେଇ । ଗେଉରେ ଦେଓ୍ୱତା ଆଚରନ ମେ ଜନମ ହୋଇ ହଁ । ତେକର ଫିକୀର ନା କରେକ ହୋକ । ୫ ।

ଦ୍ୱୌ ଭୂତ ସର୍ଗୌ ଲୋକେଽସ୍ମିନ ଦୈବ ଆସୁର ଏବ ଚ ।
ଦୈବୋ ବିସ୍ତରଶଃ ପ୍ରୋକ୍ତଃ ଆସୁରଂ ପାର୍ଥ ମେ ଶୃଣୁ ॥ ୬ ॥

ସଂସାର ମେ ଦେଓ୍ୱତା ଆଉର ଅସୁର ଦୁଇ କିସୀମ ଶରୀରଧାରୀ ଆହୟଁ । ଦେଓ୍ୱତା ମନକ ବିଷୟ ମେ କହଲ ଜାଏହେ । ଆବ ଅସୁର ମନକ ସୃଷ୍ଟି ବିଷୟ ମେ ସୁନେକ ହୋକ । ୬ ।

ପ୍ରବୃତ୍ତିଂ ଚ ନିବୃତ୍ତିଂ ଚ ଜନା ନ ବିଦୁରା ସୁରାଃ ।
ନ ଶୌଚଂ ନାପି ଚ୍ଚାରୋ ନ ସତ୍ୟଂ ତେଷୁ ବିଦ୍ୟତେ ॥ ୭ ॥

ଅସୁର ଅଂଶ ମେ ଜନମ ହୋଇ ରହେନ । ସେ ଆଦମୀ ଧରମ କାମ ନି କରେନ । ଅଉର ପାପ କରମ କେ କରେକ ନି ଛୋଡ଼େନ । ସାଫା ଫରିଚ ନି ରହେନ ସତ ନି କହେନ । ୭ ।

ଅସତ୍ୟମ ପ୍ରତିଷ୍ଠଂତେ ଜଗଦାହୁ ରନୀଶ୍ୱରଂ ।
ଅପର ସ୍ୱର ସମ୍ଭୁତଂ କିମନ୍ୟତ୍କାମ ହୈତୁ କଂ ॥ ୮ ॥

ଅସୁର ପ୍ରକୃତି କର ଆଦମୀ ମନ ଜଗତ କେ ବେ ପ୍ରମାନ । ବେଗର ସାବୁତ ବେଗର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କହେନ । ବେଗର ମାଲିଖ କହେନ । ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ କର ମିଲନ ମେ ସିରଜନ ହୋଇ ହେ । ତେକର କାମ ସାଗର କହେନ । ଅସୁର ମନକ ମତମେ ଦୋସର କୋନୋ ନଖେ । ୮ ।

ଏତାଂ ଦୃଷ୍ଟି ମବଷ୍ଟଭ୍ୟ ନଷ୍ଟାତ୍ମାନୋଽଳ୍ପ ବୁଦ୍ଧୟଃ ।
ପ୍ରଭବନ୍ତ୍ୟୁ ଗ୍ରକର୍ମାଣଃ କ୍ଷୟାୟ ଜଗତୋଽହିତାଃ ॥ ୯ ॥

ଆଗେ କର କହଲ ମତ ମେ ରହେନ ସେ ମଇଲଲ ଚିତ । କମ ବୁଦ୍ଧି ନିଠୁର କରମୀ ହିସଙ୍ଗୀ ମେ ମାତଲ ରହେନ ସେମନ ଜଗତ କର ଶତ୍ରୁ-ବଏରୀ ଆଉର ଦୁସମନ ହୋଏନ । ବିନାସ କରେକ ଲଗୀନ ଜନମ ହୋଇ ହୟଁ । ୯ ।

କାମ ମାଶ୍ରିତ୍ୟ ଦୁଷ୍ପୂରଂ ଦମ୍ଭ ମାନ ମଦାନ୍ୱିତାଃ ।
ମୋହାଦ୍‌ଗୃ ହୀତ୍ୱା ସଦଗ୍ରାହାନ୍ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ୍ତେଽଶୁଚି ବ୍ରତାଃ ॥ ୧୦ ॥

ଅସୁର ମନ ଅହଙ୍କାର ଅଭିମାନ, ଆଉର ଗରବ ସାଥ କଭୀ ପୁରା ନି ହୋଇ ସେ କାମ ମନକେ ସୁରୁ କରେନ । ମୋହ ମେ ଝୁଠ ଡ଼ହର ମେ ହାଁଥ ଦେନ । ଆଉର ଅଶୁଦ୍ଧ ନିୟମ ସେ ଶାସ୍ତ୍ର କର ଉଲଟା କାମ ମନକେ କରେନ, ତେକର ନିଛେ ଗୀରେନ । ୧୦ ।

ଚିନ୍ତାମ ପରିମେୟାଂ ଚ ପ୍ରଳୟାନ୍ତା ମୁପାଶ୍ରିତାଃ ।
କାମୋପ ଭୋଗ ପରମା ଏତା ବଦିତି ନିଷ୍ଚିତାଃ ॥ ୧୧ ॥

ମୋରେକ ତକରହି ସେ ସବ ଦିନକ ଲମ୍ବା ଚିନ୍ତାକେ ଆସରା କରେନ । କାମକେ ଆଉର ଖାୟକ କେ ବଡ଼ ମାନେନ । ଆଉର ଧନ କାମାୟକ ମେ ଦିନ ବିତାଏନ । ୧୧ ।

ଆଶା ପାଶ ଶତୈର୍ବଦ୍ଧାଃ କାମ କ୍ରୋଧ ପରାୟଣାଃ ।
ଈହନ୍ତେ କାମ ଭୋଗାର୍ଥ ମନ୍ୟାୟେନାର୍ଥ ସଞ୍ଚୟାନ୍ ॥ ୧୨ ॥

ଆଶା କର ସୌ ସୌ ଫାଁସ ମେ ବାଇଝ କେ, କାମ, କ୍ରୋଧ ମେ ଭୁଲଏକେ ଖାୟକ ପୀୟେକ ସୁଖ ଭୋଗ କରେକ ଲଗୀନ (ଅନ୍ୟାୟ ଆଉର ଅଧରମ୍ ଧନ କାମାୟକ ଖୋଯେନ । ୧୨ ।

ଇଦ ମଦ୍ୟ ମାୟା ଲବ୍ଧ ମିମଂ ପ୍ରାପସ୍ୟେ ମନୋରଥଂ ।
ଇଦ ମସ୍ତୀଦ ମପି ମେ ଭବିଷ୍ୟତି ପୁନର୍ଧନଂ ॥ ୧୩ ॥

ଆଇଜ ଇ ବସ୍ତୁ କେ ପାଲୌଁ । ଇକେ ସୁରତା କଇର ହୌଁସେ ପୁରାହୋଇ ଏତନା ଧନ ଆଗେ ସେ ଆହେ ଇ ଧନ ଏତନା ବାଢି । ୧୩ ।

ଅସୌମୟା ହତଃ ଶତ୍ରୁ ର୍ହନିଷ୍ୟେ ଚାପରା ନପି ।
ଈଶ୍ୱରୋଽହ ମହଂ ଭୋଗୀ ସିଦ୍ଧୋଽହଂ ବଲବାନ୍ ସୁଖୀ । ୧୪ ।

ଉ ସତରୁ କେ ମୋୟଁ ମାଇର ହୌଁ । ଦୋସରା ସତରୁ କେ ଭୀ ମୋୟଁ ମାରମୁଁ ମୋୟଁ ଈଶ୍ୱର ସେ ଧନ ଦଉଲତ ମାଇଙ୍ଗ କେ ସୁଖ ସେ ଖାୟପୀ କେ ଆରାମ ସେ ରହମୁଁ । ମୋର ଯଗ ସବ ସିଦ୍ଧ ଆହେ । ତେକର ମୋୟଁ ବଲଗର ହୋତ ହୌଁ ଆଉର ସୁଖି ଭି ହୋତ ହୌଁ । ୧୪ ।

ଆଢ୍ୟୋଽଭିଜନ ବାନସ୍ମି କୋଽନ୍ୟୋଽସ୍ତି ସଦୃଶୋମୟା ।
ଯକ୍ଷ୍ୟେ ଦାସ୍ୟାମି ମୋଦିଷ୍ୟେ ଇତ୍ୟ ଜ୍ଞାନ ବିମୋହିତାଃ ॥ ୧୫ ॥

ମୋୟଁ ଧନୀ ଆଉର ବଡ଼ ଘରକର ହୋତ ହୌଁ । ମୋର ଲେଖେ ଦୋସର କେଉ ନଖୟଁ । ମୋୟ ଯଗୟଁ କର ମୁଁ, ଦାନ କର ମୁଁ । ସୁଖ ସେ ରେହମୁଁ ଇ ନୀୟର ଆନଜାନ ମୋହ ମେ ଭୁଲଏ ଜାୟେନ । ୧୫ ।

ଅନେକ ଚିତ୍ତ ବିଭ୍ରାନ୍ତା ମୋହ ଜାଲ ସମାବୃତାଃ ।
ପ୍ରସକ୍ତାଃ କାମ ଭୋଗେଷୁ ପତନ୍ତି ନରକେଽଶୁଚୌ ॥ ୧୬ ॥

ଓହେ ମନ ବହୁତ ଭରମ ମେ ଭରଇମ ଜାୟ ହୟଁ । ତେକର ଆନଜାନ ମୋହ ଜାଲ କର ଫାସ ମେ ଫଁଇସ ଜାଏ ହୟ । ୧୬ ।

ଆତ୍ମ ସମ୍ଭାବିତାଃ ସ୍ତବ୍ଧା ଧନ ମାନ ମଦାନ୍ୱିତାଃ ।
ଯଜନ୍ତେ ନାମ ଯଜ୍ଞୈସ୍ତେ ଦମ୍ଭେ ନା ବିଧିପୂର୍ବକଂ ॥ ୧୭ ॥

ଆପନେ କେ ଆପନେ ବଡ଼ ମାନେକ ମେ ଘମଂଡ଼ୀ ବଇନ କେ ଧନ ଆଉର ମାନକର ଗରବ ମେ ନିୟମ ନିତି କେ ଛୋଇଡ଼ କେ ଖାଲି ନାଅଁ ଲଗୀନ ଯଗୟଁ କରେନ । ୧୭ ।

ଅହଙ୍କାରଂ ବଲଂ ଦର୍ପଂ କାମଂ କ୍ରୋଧଂ ଚ ସଂଶ୍ରିତାଃ ।
ମାମାତ୍ମ ପର ଦେହେଷୁ ପ୍ରଦ୍ୱିଷନ୍ତୋଽଭ୍ୟ ସୂୟକାଃ ॥ ୧୮ ॥

ଅହଙ୍କାର ବଲ ଘମଣ୍ଡ କାମ ଆଉର କ୍ରୋଧ ଇ ମନକ ଆସରା ମେ ରଇହ କେ ଆପନ ଗତର ଆଉର ଦୋସର କର ଗତର ମେ ଆହୟଁ ସେ ପରମାତ୍ମା ସେ ବଏର କରେନ । ୧୮ ।

ତାନହଂ ଦ୍ୱିଷତଃ କ୍ରୂରନ ସଂସାରେଷୁ ନରାଧମାନ ।
କ୍ଷିପାମ୍ୟ ଜସ୍ରମ ଶୁଭ ନାସୁରୀ ଷ୍ୱେବ ଯୋନିଷୁ ॥ ୧୯ ॥

ଦ୍ୱେସ (ବୋଦଲା କରେନ) ସେ ପାପୀ ଆଉର ନିଠୁର ମନକେ, ଆଉର ମୁରୁଖ ମନକେ ମୋୟଁ ସଂସାର ମେ ଘରୀ ଘରୀ ଅସୁର ଯୋନି ମେ ଭେଯୋନ । ମାନେ ସୁଅଇର କୁକୁର ନୀଚ ଯୋନି ମେ ଜନମ ହଏନ । ୧୯ ।

ଆସୁରୀଂ ଯୋନି ମାପନ୍ନା ମୂଢ଼ା ଜନ୍ମନି ଜନ୍ମନି ।
ମାମ ପ୍ରାପ୍ୟୈବ କୌନ୍ତେୟ ତତୋ ଯାନ୍ତ୍ୟ ଧମାଂଗତିଂ ॥ ୨୦ ॥

ଇ ମୂଢ଼ ପୁରୁଷ ମନ ଜନମ ଜନମ ଅସୁର ଯୋନି ମେ ଜନମ ହୋଏନ । ଉହାଁ ସେ ନୀଚ ମେ ଗୀରେନ । ୨୦ ।

ତ୍ରିବିଧଂ ନରକ ସ୍ୟେଦଂ ଦ୍ୱାରଂ ନାଶନ ମାତ୍ମନଃ ।
କାମଃ କ୍ରୋଧ ସ୍ତଥା ଲୋଭ ସ୍ତ ସ୍ମା ଦେତ ତ୍ରୟଂ ତ୍ୟଯେତ ॥୨୧॥

କାମ କ୍ରୋଧ ଆଉର ଲୋଭ ଇ ତିନ କିସୀମ ନରକ ଜାଏକ କର ଦୁର ଆହେ । ଇ ତିନୋ ଆତ୍ମା କେ ମାଇର କେ ନିଚେ ଲେଗେଲ । ତେକର ଇ ତିନୋ କେ ଛୋଡ଼େକ ଆହେ । ୨୧ ।

ଏତୈ ର୍ବିମୁକ୍ତଃ କୌନ୍ତେୟ ତମୋ ଦ୍ୱାରୈ ସ୍ତ୍ରିଭିର୍ନରଃ ।
ଆଚର ତ୍ୟାମ୍ନଃ ଶ୍ରେୟ ସ୍ତତୋ ଯାତି ପରାଂଗତିଂ ॥ ୨୨ ॥

ଇ ତିନୋ ନରକ କର ଦୁର ସେ ମୁକ୍ତି ହଲ ପୁରୁଷମାନେ କାମ କ୍ରୋଧ ଆଉର ଲୋଭ ମନକ ବିକାର ମଇଲ ସେ ସାଫା ହଲ ପୁରୁଷ ଆପନେ ଉଦ୍ଧାର ହୋଏକ ଲଗୀନ ଭଗଓ୍ୱାନ କର ଶରନ ଲେନ ।

ଯାଃ ଶାସ୍ତ୍ର ବିଧି ମୁତ୍ସୃଜ୍ୟ ବର୍ତ୍ତତେ କାମ କାରତଃ ।
ନସସିଦ୍ଧି ମବାପ୍ନୋତି ନ ସୁଖଂ ନ ପରାଂଗତିଂ ॥ ୨୩ ॥

ହେ ଅର୍ଜୁନ ! ଯେ ପୁରୁଷ ଶାସ୍ତ୍ର କର ବିଧି କେ (ନିୟମ କେ) ଛୋଇଡ଼ କେ ଆପନ ମତଲବ ମେ ଚଲେଲ ସେ ସିଦ୍ଧି ନି ପାଓ୍ୱେଲ ଆଉର ପରମ ଗତି ନି ପାଓ୍ୱେଲ । ସୁଖ ଭୀ ନି ପାଓ୍ୱେଲ । ୨୩ ।

ତସ୍ମାତ ଶାସ୍ତ୍ରଂ ପ୍ରମାଣଂ ତେ କାର୍ଯ୍ୟା କାର୍ଯ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥିତୌ ।
ଜ୍ଞାତ୍ୱା ଶାସ୍ତ୍ରବିଧାନୋକ୍ତଂ କର୍ମ କର୍ତ୍ତୁ ମିହାର୍ହସି ॥ ୨୪ ॥

ଭଗଓ୍ୱାନ କହଇୟେଁ ଗେଇର ଲଗୀନ ଇ କାମ କରେକ ହୋଇ କି କରେକ ନି ହୋଇ ସେ ଡହର କେ ମୋୟଁ ଶାସ୍ତ୍ର ପ୍ରମାଣ କଇର ଦେଲେ, ତେକର ଗେଇରେ ଶାସ୍ତ୍ର କହଲକ, ସେ କାମ କେ କରୁ । ୨୪ ।

ଦେଓ୍ୱତା ଆଉର ଅସୁର ଆଦତ ଖତମ ଭେଲକ ।

ଚରନ ସତର– ତନ ପ୍ରକାର ଶରଧା

ଅର୍ଜୁନ କହଇୟେଁ

ଯେ ଶାସ୍ତ୍ର ବିଧି ମୁତ୍ସୃଜ୍ୟ ଯଜନ୍ତେ ଶ୍ରଦ୍ଧୟା ନ୍ୱିତାଃ ।
ତେଷାଂ ନିଷ୍ଠା ତୁ କା କୃଷ୍ଣ ସତ୍ତ୍ୱ ମାହୋ ରଜ ସ୍ତମଃ ॥ ୧ ॥

ହେ କସ୍ନା ! ଯବ ଆଦମୀ ଶାସ୍ତ୍ର କର ବିଧି ଆଉର ନିୟମ ଛୋଇଡ଼ କେ ଖାଲି ଶରଧା ସେ କରମ କରେନ ତେକର ନିଷ୍ଠା କାଲେଖେ ଆହେ । ଶାସ୍ତ୍ର ବିଧାନ ମେ ଚଲେନ ତେକର ନିଷ୍ଠା କାଲେଖେ ଆହେ । ସତ୍ତ ରଜ ତମ ଇ ତିନ ଗୁନ କେ କାଲେଖେ ଚିହ୍ନେକ ହୋଏଇ । ୧ ।

ତ୍ରିବିଧା ଭବତି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଦେହିନାଂ ସା ସ୍ୱଭାବଜା ।
ସାତ୍ତ୍ୱିକୀ ରାଜସୀ ଚୈବ ତାମସୀ ଚେତି ତାଂ ଶୃଣୁ ॥ ୨ ॥

ଭଗଓ୍ୱାନ କହଲୟଁ, ଆଦମୀ ମନକ ପହିଲ ଜନମ ସଂସ୍କାର ବାସନା ସେ ସିରଜଲ ଶରଧା ବହୁତ ଜନମ ଆଗେ କର ଜାମାହଲ ଆଦତ ସତ୍ତ୍ୱଗୁନ ରଜଗୁନ ତମଗୁନ ତିନ କିସୀମ ରୂପ ଧରେଲ, ଉକେ ମୋର ସେ ସୁନେକ ହୋକ । ୨ ।

ସତ୍ତ୍ୱାନୁରୂପା ସର୍ବସ୍ୟ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଭବତି ଭାରତ ।
ଶ୍ରଦ୍ଧାମୟୋଽୟଂ ପୁରୁଷୋ ଯୋ ଯଚ୍ଛ୍ରଦ୍ଧଃ ସ ଏବ ସଃ ॥ ୩ ॥

ସବ ଆଦମୀ ମନକ ଶରଧା ଆପନ ଆପନ ଅନ୍ତ କରନ ଲେଇକେ ହୋଏଲ । ଆଉର ଗୁନ ଲେଇକେ ହୋଏଲ । ଯେକର ଶରଧା ଯେ ଗୁନ ମେ ରହେଲ ଉକର ଶରଧା ଓହେ ଗୁନ୍ ମେ ରହେଲ । ଗୁନ ଲେଇକେ ସ୍ୱରୂପ ରହେଲ । ୩ ।

ଯଜନ୍ତେ ସାତ୍ତ୍ୱିକା ଦେବାନ୍ ଯକ୍ଷରକ୍ଷାଂସି ରାଜସାଃ । ୪ ।
ପ୍ରେତାନ ଭୂତଗଣାଂ ଶ୍ଚାନ୍ୟେ ଯଜନ୍ତେ ତାମସା ଜନାଃ ॥ ୪ ॥

ସତ୍ତ୍ୱ ଗୁନମେ ରହେନ ସେ ଆଦମୀ ମନ, ଦେଓ୍ୱତା ମନକେ ପୂଜା କରେନ । ରଜଗୁନ ମେ ରହେନ ସେ ଆଦମୀ ମନ ଯଛ ରାକସ ମନକେ ପୂଜା କରେନ । ଆଉର ତମଗୁନ ମେ ରହେନ ସେ ଆଦମୀ ମନ, ପ୍ରେତ ଆଉର ଭୂତ ମନକେ ପୂଜା କରେନ । ୪ ।

ଅଶାସ୍ତ୍ର ବିହିତଂ ଘୋରଂ ତପ୍ୟନ୍ତେ ଯେ ତପୋ ଜନାଃ ।
ଦମ୍ଭାହଙ୍କାର ସଂଯୁକ୍ତାଃ କାମ ରାଗ ବଳାନ୍ୱିତାଃ ॥ ୫ ॥

ଆଦମୀ ଦମ୍ଭ ଅହଙ୍କାର ଅଭିଲଷ ମେ ଆସରା କଇର କେ ଶାସ୍ତ୍ର ବିଧାନ ଛୋଇଡ କେ କଠିନ ତପସ୍ୟା କରେନ ସେ ମନକେ ଅସୁର ଆଉର ରାକସ ସ୍ୱଭାବ କହେନ । ୫ ।

କର୍ଶୟନ୍ତଃ ଶରୀରସ୍ଥଂ   ଭୂତ ଗ୍ରାମ ମଚେତସଃ ।
ମାଂ ଚେବାନ୍ତଃ ଶରୀରସ୍ଥଂ   ତାନ ବିଦ୍ୟାସୁର ନିଶ୍ଚୟାନ୍ ।। ୬ ।।

ଯେ ଶରୀର ମେ ଆହେ ସେ ପାଞ୍ଚ ଭୂତକେ, ଆଉର ଅନ୍ତ କରନେ ମେ ଆହେଁ ସେ ଆତ୍ମା କେ କଷଟ ଦେଇକେ ତପ କରେନ ସେ ମନ ଅସୁର କାହାଏନ । ୬ ।

ଆହାର ସ୍ତ୍ୱପି ସର୍ବସ୍ୟ   ତ୍ରିବିଧୋ ଭବତି ପ୍ରିୟଃ ।
ଯଜ୍ଞ ସ୍ତପ ସ୍ତଥା ଦାନଂ   ତେଷାଂ ଭେଦ ମିମଂ ଶୃଣୁ ।। ୭ ।।

ଆଉରଂ ପ୍ରୀତି ଭୋଜନ ଯଗ୍ୟଁ ତପ ଆଉର ଦାନ ତିନ କିସୀମ ହୋଏଲ । ସେ ମନକ ଭେଦ କେ ସୁନେକ ହୋକ । ୭ ।

ଆୟୁଃ ସତ୍ତ୍ୱ ବଲାରୋଗ୍ୟ   ସୁଖ ପ୍ରୀତି ବିବର୍ଦ୍ଧନାଃ ।
ରସ୍ୟାଃ ସ୍ନିଗ୍‌ଧା ସ୍ଥିରହୃଦ୍ୟା   ଆହାରଃ ସାତ୍ତ୍ୱିକ ପ୍ରିୟାଃ ।। ୮ ।।

ଆର୍ଦା ବଢେଲ, ସୁରତା ବଢ଼େଲ, ବଲ ବଢ଼େଲ । ଶରୀର ଠିକ ରହେଲ ଚିତ୍ତ ପ୍ରସନ୍ନ ରହେଲ (ଖାୟକ ରୁଚେଲା) ସ୍ୱାଦ ଚିକନ ଥୀର ଗୁନ ଲନେଲ ଆଉର ମନ ପସନ୍ଦ କରେଲ ସେ ଆହାର କେ ସତ୍ତ୍ୱଗୁନୀ ପୁରୁଷ ମନ ପସନ୍ଦ କରେନ । ୮ ।

କଟ୍ୱମ୍ଳ ଲବଣାତ୍ୟୁଷ୍ଣ   ତୀକ୍ଷ୍ଣ ରୂକ୍ଷ ବିଦାହିନଃ ।
ଆହାରା ରଜସ ସ୍ୟେଷ୍ଟା   ଦୁଃଖ ଶୋକା ମୟପ୍ରଦାଃ ।। ୯ ।।

ବହୁତ ତୀତା, ବହୁତ ଆମତ, ବହୁତ ନୋନ, ବହୁତ ଗରମ, (ତାତା) ବହୁତ ଦାଥ, ବହୁତ ଦାହ (ଗଇ ଲଟନୀ) ଦୁଃଖ ଚିନ୍ତା ସିରଜନ ହୋଏଲ । ସେ ଭୋଜନ କେ ରଜସ୍ ଭୋଜନ କହଲ ଜାଏଲ । ୯ ।

ଯାତ ଯାମଂ ଗତ ରସଂ   ପୁତି ପର୍ଯ୍ୟୁଷିତଂ ଚ ଯତ୍ ।
ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ମପି ଚାମେଧ୍ୟଂ   ଭୋଜନଂ ତାମସ ପ୍ରିୟଂ ।। ୧୦ ।।

ଦରସିଝା ବେଗର ରସ, ଖାରପ, ଗନ୍ଧ, ବାସି ଚୁଠା ଅଶୁଦ୍ଧ ଭୋଜନ କେ ତମ ଗୁନି ପୁରୁଷ ମନ ପସନ୍ଦ କରେନ । ୧୦ ।

ଅଫଳା କାଂକ୍ଷିଭି ର୍ୟଜ୍ଞୋ ବିଧି ଦିଷ୍ଟୋ ଯଇଜ୍ୟତେ ।
ଯଷ୍ଟବ୍ୟ ମେବେତି ମନଃ ସମାଧାୟ ସ ସାତ୍ତ୍ୱିକଃ ॥ ୧୧ ॥

ଯେ ଯଗ୍ୟଁ ଶାସ୍ତ୍ର କର ନିୟମ ମେ କରେକ ହୋଏଲ । ଆଉର ଫଲ କର ଆସର କେ ଛୋଇଡ଼ କେ କରେକ ହୋଏଲ । ସେ ସାତ୍ତ୍ୱିକ ଯଗ୍ୟଁ କହାଏଲ । ୧୧ ।

ଅଭି ସନ୍ଧାୟ ତୁ ଫଳଂ ଦମ୍ଭାର୍ଥ ମପି ଚୈବ ଯତ୍ ।
ଇଜ୍ୟତେ ଭରତ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ତଂ ଯଜ୍ଞଂ ବିଦ୍ଧି ରାଜସଂ ॥ ୧୨ ॥

ଯେ ଯଗ୍ୟଁ କେ ବନ୍ଧ ସେ କରଲ ଯାଏଲ । ଆଉର ଫଲ କର ଆସର ଭି ରାଖଲ ଜାଏଲ । ସେ ଯଗ୍ୟଁ କେ ରଜସ ଯଗ୍ୟଁ କହେନ । ୧୨ ।

ବିଧିହୀନ ମସୃଷ୍ଟାନ୍ନଂ ମନ୍ତ୍ରହୀନ ମଦକ୍ଷିଣଂ ।
ଶ୍ରଦ୍ଧା ବିରହିତଂ ଯଜ୍ଞଂ ତାମସଂ ପରି ଚକ୍ଷତେ ॥ ୧୩ ॥

ଯେ ଯଗ୍ୟଁ ମେ ଶାସ୍ତ୍ର ବିଧାନ ନଖେ, ଅନ୍ନଦାନ ନଖେ, ମନ୍ତ୍ର ନଖେ, ଦଛିନା ନଖେ, ଶରଧା ନଖେ । ସେ ଯଗ୍ୟଁ ତାମସ ଯଗ୍ୟଁ କାହାୟଲ । ୧୩ ।

ଦେବ ଦ୍ୱିଜ ଗୁରୁ ପ୍ରାଜ୍ଞ ପୂଜନଂ ଶୌଚ ମାର୍ଜବଂ ।
ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ମହିଂସାଚ ଶରୀରଂ ତପ ଉଚ୍ୟତେ ॥୧୪॥

ଦେଓ୍ତା ବାମହନ ଗୁରୁ ଆଉର ଗେୟାନି ମନକ ପୂଜା ସାଫା ଫରିଚ ସାଦା ସିଦ୍ଧା ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ଆଉର ଜୀଭ ନି ମାରେକ । ଇ ଶରୀର ସନ୍ଧୀ ତପ କାହାଏଲ । ୧୪ ।

ଅନୁଦ୍ୱେଗ କରଂ ବାକ୍ୟଂ ସତ୍ୟଂ ପ୍ରିୟ ହିତଂ ଚ ଯତ୍ ।
ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟା ଭ୍ୟସନଂ ଚୈବ ବାଙ୍ମ ୟଂ ତପ ଉଚ୍ୟତେ ॥ ୧୫ ॥

ଯେ ଗୋଇଠ ମେ ଡ଼ର ନୀ ସିରଜେଲ । ଯେ ପେରେମ ସାଥ ସବକ ହୀତ ହୋଇ ସେ ନୀୟର ନ୍ୟାୟ ଆଉର ସତ ଗୋଇଠ କେ । ବେଦ ଶାସ୍ତ୍ର କର ଗୋଇଠ କେ ପରମେଶ୍ୱର କର ଗୋଇଠ କେ ଜବ କୋଇକେ କହେଲ ସେ ବାଣୀ ମାନେ ଗୋଇଠ ସମନ୍ଧ ତପ କାହାଏଲ । ୧୫ ।

ମନଃ ପ୍ରସାଦଃ ସୌମ୍ୟତ୍ୱଂ   ମୌନ ମାତ୍ମ ବିନି ଗ୍ରହଃ ।
ଭାବ ସଂଶୁଦ୍ଧି ରିତ୍ୟେତତପୋ   ମାନସ ମୁଚ୍ୟ ତେ ॥ ୧୬ ॥

ମନ ସାଫ ଆଉର ପରସନ୍ନ, ଚିତ୍ତ ଶାନ୍ତ ଭଗଓ୍ୱାନ କର ଗୁନ ଗାଓ୍ୱେକ ମନ ସମନ୍ଧ ତପ କାହାଏଇ । ୧୬ ।

ଶ୍ରଦ୍ଧୟା ପରୟା ତପ୍ତଂ   ତପସ୍ତ ତ୍ରିବିଧଂ ନରୈଃ ।
ଅଫଲା କାଂକ୍ଷିଭି ର୍ଯୁକ୍ତୈଃ   ସାତ୍ତ୍ୱିକଂ ପରି ଚକ୍ଷତେ ॥ ୧୭ ॥

ଫଳ ଆସର ଛୋଇଡ଼୍ କେ ଏକ ମନ ମେ ଆଦମୀ ମନକ ଶରଧା ମେ କରଲା କାଏଇ ସେ ତିନ କିସୀମ ତପକେ ପଣ୍ଡିତ ମନ ସାତ୍ତ୍ୱିକ କହେନ । ୧୭ ।

ସତ୍କାର ମାନ ପୂଜାର୍ଥଂ   ତପୋ ଦମ୍ଭେ ନ ଚୈବ ଯତ୍ ।
କ୍ରିୟତେ ତଦିହ ପ୍ରୋକ୍ତଂ   ରାଜସଂ ଚଳମ ଧ୍ରୁବଂ ॥ ୧୮ ॥

ନାମ କାମାଏକ, ମାନ ରଖେକ, ପୂଜା ପାଓ୍ୱେକ ଲଗୀନ ଯେ ତପ ଦମ୍ଭ କଇର କେ କରେକ ହୋଏଲ । ବେଗର ନିୟମ ଝୁଠ ଆଉର କାଚା ତପକେ ରାଜସ ତପ କହେନ । ୧୮ ।

ମୂଢ଼ ଗ୍ରାହେଣା ତ୍ମନୋ ଯତ୍   ପୀଡୟା କ୍ରିୟତେ ତପଃ ।
ପର ସ୍ୟୋତ୍ସାଦ ନାର୍ଥଂବା   ତତ୍ତାମସ ମୁଦାହୃତଂ ॥ ୧୯ ॥

ଯେ ମୂରୁଖ ଆଦମୀ ସୋଚ ବିଚ୍ୟର ନି କଇର କେ, ହଁଠ ସେ ମନ, ବାନୀ ଆଉର ଶରୀର କେ ଦୁଃଖ ଦେଇକେ ଦୋସର ମନକ ନୋକସାନ କରେକ ଲଗୀନ ତପ କରେନ ସେ ତାମସ ତପ କାହାଏଲ । ୧୯ ।

ଦାତବ୍ୟ ମିତି ଯଦାନଂ   ଦୀୟତେଽନୁପ କାରିଣେ ।
ଦେଶେ କାଲେଚ ପାତ୍ରେ ଚ   ତଦ୍ଦାନଂ ସାତ୍ତ୍ୱିକଂ ସ୍ମୃତଂ ॥୨୦॥

ଦାନ ଦେବକ ଆହେ ଇସନ ସୋଇଚ କେ ଦେଶ (ଠାଇଁ) ସମୟ ଆଉର ବସ୍ତୁ କେ ଜାଇନ କେ ଦେବକ ହୋଏଲ ସେ ସାତ୍ତ୍ୱିକ ଦାନ କାହାଏଲ । ୨୦ ।

ଯତ୍ତୁ ପ୍ରତ୍ୟୁପ କାରର୍ଥଂ ଫଳ ମୁଦ୍ଦିଶ୍ୟ ବା ପୁନଃ ।
ଦୀୟତେ ଚ ପରିକ୍ଲିଷ୍ଟଂ ତଦ୍ଦାନଂ ରାଜସଂ ସ୍ମୃତଂ ।। ୨୧ ।।

ଯେ ଦାନକେ ଦୁଃଖ ସାଥ ୟାର୍ଥ ଲଗୀନ, ବା!ଦଲ କର ରୂପ ମେ ଫଳ ଅସର ରଇଖ କେଂ କରଲ ଜାଏଲ ସେ ଦାନ ରଜସ ଦାନ କାହାଏଲ । ୨୧ ।

ଆଦେଶ କାଳେ ଯଦ୍ଦାନ ମପାତ୍ରେ ଭ୍ୟଶ୍ଚ ଦୀୟତେ ।
ଅସତ୍କୃତ ମବଜ୍ଞାତଂ ତତ୍ତାମସ ମୁଦାହୃତଂ ।। ୨୨ ।।

ବେଗର ମାଇଗନ ଅଦର ମେ ଯେ ଦାନ କେ, ଢ଼ାଇଁଟ କେ ଠାଅଁ ସମୟ ଆଉର ବସ୍ତୁକେ ନି ସୋଇଚ କେ (ମେଦ ମାଂସ ନୀଖାଏକ ଖାନା ଖାଏନ) ଗ୍ରେରୀ ଦାରୀ କରେନ ସେ ମନକେ ଦେକ ହୋଏଲ । ସେ ତାମସ ଦାନ କାହାଏଲ । ୨୨ ।

ଓଁ ତହଦିତି ନିର୍ଦ୍ଦେଶୋ ବ୍ରହ୍ମଣ ସ୍ତ୍ରିବିଧଃ ସ୍ମୃତଃ ।
ବ୍ରାହ୍ମଣାସ୍ତେନ ବେଦାଶ୍ଚ ଯଜ୍ଞଶ୍ଚ ବିହିତାଃ ପୁର ।। ୨୩ ।।

ବ୍ରହ୍ମା କର ଓଁ ତତ୍ ଆଉର ସତ ଇ ତିନ କିସୀମ ସଚିଦା ନନ୍ଦ ଘନ ନାମ ଆହେ ଉହାଇଁ ସୃଷ୍ଟି କର ଫେଡ଼ ସେ ବ୍ରାହ୍ମନ ବେଦ ଆଉର ଯଗ୍ୟଁ କେ କଇର କେ ଆୟହୟଁ । ୨୩ ।

ତସ୍ମାଦୋ ମିତ୍ୟୁଦା ହୃତ୍ୟ ଯଜ୍ଞ ଦାନ ତପଃ କ୍ରିୟାଃ ।
ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ୍ତେ ବିଧାନୋକ୍ତାଃ ସତତଂ ବ୍ରହ୍ମ ବାଦିନାଂ ।। ୨୪ ।।

ତେକର ବହ୍ମ ବାଦି ମନକ କହଲ ନିୟମ ମେ ଯଗ୍ୟଁ, ଦାନ, ତପ କରମ କେ ଓଁ ଇ ପରମାତ୍ମା କର ନାଅଁ କଇର କେ ସୁରୁ କରେକ ହୋଏଲ । ୨୪ ।

ତଦିତ୍ୟ ନଭି ସନ୍ଧାୟ ଫଳଂ ଯଜ୍ଞ ତପଃ କ୍ରିୟାଃ ।
ଦାନ କ୍ରିୟାଶ୍ଚ ବିବିଧାଃ କ୍ରିୟନ୍ତେ ମୋକ୍ଷ କାଂକ୍ଷିଭିଃ ।। ୨୫ ।।

ମୋକ୍ଷ ଖୋଜେନ ସେମନ ତତ୍ ଇ ନାଅଁ କଇହ କେ ପରମାତ୍ମା କର ନାଅଁ କଲର କେ ଫଳ ଆସର ଛୋଇଡ଼ କେ ଯଜ୍ୟଁ ତପ କରମ ମନକେ ମଙ୍ଗଳ କାମ ମେ କଲର ଲଇନ ହୟଁ । ୨୫ ।

ସଦ୍ଭାବେ ସାଧୁ ଭାବେ ଚ ସଦିତ୍ୟେ ତତ୍ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟତେ ।
ପ୍ରଶସ୍ତେ କର୍ମଣି ତଥା ସଚ୍ଛବଃ ପାର୍ଥ ଯୁଜ୍ୟତେ ॥ ୨୬ ॥

ପରମାତ୍ମା କର ନାଥଁ ସତ ହେକେ ଆହେ କର ବଡ଼ ଅରଥ ସତ୍ ସବଦ କେ ଲଗାଏନ । ବିହା କର ମଙ୍ଗଲ କାମ ମେ ଭୀ ସତ ସବଦ ଲଗାଏନ ।୨୬।

ଯଜ୍ଞେ ତପସି ଦାନେ ଚ ସ୍ଥିତିଃ ସଦିତି ଚୋଚ୍ୟତେ ।
କର୍ମ ଚୈବ ତଦର୍ଥୀୟଂ ସଦିତ୍ୟେ ବାଭିଧୀୟତେ ॥ ୨୭ ॥

ଯଗ୍ୟଁ ତପ ଆଉର ଦାନ କର ନିଷ୍ଠା କେ ସତ୍ତ କହେନ । ସତ୍ତ ଲଗୀନ ଯେଁ କରମ କରଲ ଜାଏଲ ସେ ଭୀ ସତ୍ତ କାହାଏଲ । ପରମାତ୍ମା କର ନାଥଁ ଭୀ ସତ୍ତ ହେକେ ପରମାତ୍ମା ଭୀ ସତ୍ତ ହେକେ । ୨୭ ।

ଅଶ୍ରଦ୍ଧୟା ହୁତଂ ଦତ୍ତଂ ତପ ସ୍ତପ୍ତଂ କୃତଂ ଚ ଯତ୍ ।
ଅସଦିତ୍ୟୁଚ୍ୟତେ ପାର୍ଥ ନ ଚ ତତ୍ ପ୍ରେତ୍ୟ ନୋଇହ ॥ ୨୮ ॥

ବେଗର ଶରଧା କର ହୋମ ହଓ୍ୱନ ଦାନ ତପ ଆଉର ସବ କରମ ଝୁଠ କାହାଏଲ । ତେକର ଧରତୀ ମେ ଲଭ ଆହେ ନା ପରଲୋକ ମେ ଲଭ ଆହେ । ତେକର ଆଦମୀ କେ ସୋଚେକ ଆହେ ଯେ । ପରମାତ୍ମା ସାଚା ବସ୍ତୁ ହୋଏନ । ଅହେ ସାଚା ବସ୍ତୁ କର ନାମ ଧ୍ୟାନ ଆଉର ଶାସ୍ତ୍ର ବିଧାନ ସେ ଶରଧା ସାଥ କରେକ ଉଚିତ ଆହେ । ୨୮ ।

ତିନ ପ୍ରକାର ଶରଧା ଖତମ ଭେଇକ ।

ଅରଜ ଅଠାର-ମୋଛ ଯୋଗ

ଶ୍ଲୋକ

ଅର୍ଜୁନ କହଲୟଁ ।

ସନ୍ନ୍ୟାସସ୍ୟ ମହାବାହୋ ତତ୍ତ୍ୱ ମିଚ୍ଛାମି ବେଦିତୁଂ ।
ତ୍ୟାଗସ୍ୟ ଚ ହୃଷୀକେଶ ପୃଥକ୍କେଶି ନି ସୂଦନ ॥ ୧ ॥

ହେ ମହାବାହୋ । ହେ ଅନ୍ତର୍ଯାମୀନ ହେ ବାସୁଦେବ । ମୋୟଁ ସନ୍ୟାସ ଆଉର ତ୍ୟାଗ କର ତତ୍ତ୍ୱ କେ ଅଲଗ ଅଲଗ ଜାନେକ ଖୋଜତ ହୋଁ । ୧ ।

ଶ୍ରୀ ଭଗଓ୍ୱାନ କହଲୟଁ

କାମ୍ୟା ନାଂ କର୍ମଣାଂ ନ୍ୟାସଂ ସନ୍ନ୍ୟାସଂ କବୟୋ ବିଦୁଃ ।
ସର୍ବ କର୍ମ ଫଳ ତ୍ୟାଗଂ ପ୍ରାହୁସ୍ତ୍ୟାଗଂ ବିଚକ୍ଷଣାଃ ।। ୨ ।।

ହେ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ! କାତନା ପଣ୍ଡିତ ମନ ବଂଶ ବାଢ଼େକ କେ ସନ୍ନ୍ୟାସ କହେନ ଆଉର କାତନା ଆଦମୀ କରମ ଫଲ ଛୋଡ଼େକ କେ ତ୍ୟାଗ କହେନ । ୧ ।

ତ୍ୟାଜ୍ୟଂ ଦୋଷବ ଦିତ୍ୟେକେ କର୍ମ ପ୍ରାହୁର୍ମନୀଷିଣଃ ।
ଯଜ୍ଞ ଦାନ ତପଃ କର୍ମ ନ ତ୍ୟାଜ୍ୟ ମିତି ଚାପରେ ।। ୩ ।।

କାତନା ଆଦମୀ ସବ କରମ ମେ ଦୋଷ ଆହେ କହେନ । ଆଉର ଛୋଡ଼େକ କହେନ । ଦୋସର ମନ କହେନ ଯଗ୍ୟଁ, ଦାନ, ଆଉର ତପକେ ଛୋଡ଼େକ ନଖେ । ୩ ।

ନିଶ୍ଚୟଂ ଶୃଣୁମେ ତତ୍ର ତ୍ୟାଗେ ଭରତ ସତ୍ତମ ।
ତ୍ୟାଗୋହି ପୁରୁଷ ବ୍ୟାଘ୍ର ତ୍ରିବିଧଃ ସଂପ୍ରକୀର୍ତ୍ତିତଃ ।। ୪ ।।

ଗେଉରେ ମୋର ନିସକ କେ ସୁନୁ । ଓହେ ତ୍ୟାଗ ସତ୍ତଗୁନ, ରଜଗୁନ ଆଉର ତମଗୁନ କହଲ କାୟେଲ । ୪ ।

ଯଜ୍ଞ ଦାନ ତପଃ କର୍ମ ନ ତ୍ୟାଜ୍ୟଂ କାର୍ଯ୍ୟ ମେବତତ୍ ।
ଯଜ୍ଞୋ ଦାନଂ ତପଶ୍ଚୈବ ପାବନାନି ମନୀଷିଣାଂ ।। ୫ ।।

ଯଗ୍ୟଁ ଦାନ ଆଉର ତପ କରମ କେ ଛୋଡ଼େକ ନଖେ । ଠିକ ସେ କରେକ ଉଚିତ ଆହେ । ଯଗ୍ୟଁ ଦାନ ଆଉର ତପ ସେ ପୁରୁଷ ଶୁଦ୍ଧ ହୋଏନ । ୫ ।

ଏତାନ୍ୟପି ତୁ କର୍ମାଣି ସଙ୍ଗଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା ଫଳାନି ଚ ।
କର୍ତ୍ତବ୍ୟା ନୀତି ମେ ପାର୍ଥ ନିଶ୍ଚିତଂ ମତ ମୁତ୍ତମଂ ।। ୬ ।।

ଯଗ୍ୟଁ ଦାନ ତପ କରମ ସାଥ ଆଉର ଦୋସର କରମ କେ ଭୀ ଫଳ କର ଆସଗ କେ ଛୋଡ଼ଇ କେ କରେକ ଆହେ । ୬ ।

ନିୟତସ୍ୟ ତୁ ସନ୍ନ୍ୟାସଃ କର୍ମଣୋ ନୋପ ପଦ୍ୟତେ ।
ମୋହାତ୍ତସ୍ୟ ପରିତ୍ୟାଗ ସ୍ତାମସଃ ପରି କୀର୍ତ୍ତିତଃ ।। ୭ ।।

କରମ କରେକ ଜରୁରୀ ଆହେ । କରମ କେ ଛୋଡ଼େକ ଜରୁରୀ ନଖେ । କରମ କର ମୋହ ଛୋଡ଼େକ କେ ତାମସ ତ୍ୟାଗ କହେନ । ୭ ।

ଦୁଃଖ ମିତ୍ୟେବ ଯତ କର୍ମ କାୟ କ୍ଳେଶ ଭୟା ତ୍ୟଜେତ୍ ।
ସ କୃତ୍ୱା ରାଜସଂ ତ୍ୟାଗଂ ନୈବ ତ୍ୟାଗ ଫଳଂ ଲଭେତ୍ ।। ୮ ।।

ଆଦମୀ ମନ କାମ ମେ ଦୁଃଖ ଆହେ ସୋଇଚ କେ, କାମ କେ ଛୋଇଡ ଦେନ । ସେ ରାଜସ ତ୍ୟାଗ କାହାଏଲ । ଊ ରାଜସ ତ୍ୟାଗ ଝୁଠ ତ୍ୟାଗ କାହାଏଲ । ୮ ।

କାର୍ଯ୍ୟ ମିତ୍ୟେବ ଯତ୍କର୍ମ ନିୟତଂ କ୍ରିୟତେର୍ଜ୍ଜୁନ ।
ସଙ୍ଗଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱାଫଳଂ ଚୈବ ସ ତ୍ୟାଗଃ ସାତ୍ତ୍ୱିକୋମତଃ ।। ୯ ।।

ଶାସ୍ତ୍ର ନିୟମ ସେ ଫଳ କର ଆସରା ଛୋଇଡ଼ କେ, ଯେ କାମ କେ କରେକ ହୋଏଲ ସେ ସାତ୍ତ୍ୱିକ ତ୍ୟାଗ କାହାଏଲ । ମାନେ ନିତ୍ୟ କରମ ନି ଛୋଇଡ଼ କେ ଆସରା ଆଉର ଫଲ ଛୋଡ଼େକ ସାତ୍ତ୍ୱିକ ତ୍ୟାଗ କାହାଏଲ । ୯ ।

ନ ଦ୍ୱେଷ୍ଟ୍ୟ କୁଶଳଂ କର୍ମ କୁଶଳେ ନାନୁଷଜ୍ଜତେ ।
ତ୍ୟାଗୀ ସତ୍ତ୍ୱ ସମାବିଷ୍ଟୋ ମେଧାବୀଚ୍ଛିନ୍ନ ସଂଶୟଃ ।। ୧୦ ।।

ଭଗୱାନ କହଲୟଁ ସାତ୍ତ୍ୱିକ ତ୍ୟାଗୀ ଯରା ଗେୟାନ ଆହେ । ତେକର ଦୁଃଖ ଦେଲ ସେ କରମ ମେ ହିସଙ୍ଗା ନି କରେଲ । ଆଉର ସୁଖ ଦେଲ ସେ କରମ ମେ ପେରେମ ନିକରେଲ । ୧୦ ।

ନହି ଦେହଭୃତା ଶକ୍ୟଂ ତ୍ୟକ୍ତୁଂ କର୍ମଣ୍ୟ ଶେଷତଃ ।
ଯସ୍ତୁ କର୍ମଫଳ ତ୍ୟାଗୀ ସତ୍ୟାଗୀ ତ୍ୟଭି ଧୀୟତେ ।। ୧୧ ।।

ଦେହ ବାଡ଼ୱାରୀ ମେ ଆହୟଁ ସେ ଆଦମୀ ମନ ସମୁଚା କରମ କେ ଛୋଡ଼େକ ନି ପାରେନ ତେକେର ଯେ କରମ ଫଲ କେ ଛୋଡ଼େକ ପାରେନ ସେହେ ଯୋଗୀ କାହାଏନ । ୧୧ ।

ଅନିଷ୍ଟ ମିଷ୍ଟଂ ମିଶ୍ରଂ ଚ ତ୍ରିବିଧଂ କର୍ମଣଃ ଫଳଂ ।
ଭବତ୍ୟ ତ୍ୟାଗୀନାଂ ପ୍ରେତ୍ୟ ନତୁ ସନ୍ୟାସିନାଂ କ୍ୱଚିତଃ ॥ ୧୨ ॥

ଫଳ ଆସଗ ଗଇଖ କେ କରମ କରେନ ସେ ଆଦମୀ ମନ ଆପନ କରଲ କରମ କର ବେସ ବେକାର ଆଉର ମେସା ତିନ କିସୀମ ଫଳ କେ ଦୋସର ଜନମ ମେ ପାଓ୍ୱେନ । ତ୍ୟାଗୀ ପୁରୁଷ ଫଳ କର ଆସଗ କେ ଛୋଇଡ଼ କେ କାମ କରେଲ ତେକର ଉନ କର କରମ ଅକରମ କାହାଏଲ । ୧୨ ।

ପଞ୍ଚୈ ମାନି ମହାବାହୋ କାରଣାନି ନିବୋଧମେ ।
ସାଂଖ୍ୟେକୃତାନ୍ତେ ପ୍ରୋକ୍ତା ନି ସିଦ୍ଧୟେ ସର୍ବ କର୍ମଣାଂ ॥ ୧୩ ॥

ହେ ମହାବାହୁ ! ସମୁଚା କରମ ସିଦ୍ଧ ଲଗୀନ, ଆଉର କରମ ହୋଏକ ଲଗୀନ ସାଂଖ୍ୟ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ମେ କହଲ ଜାଏହେ । ତେକେ ଗେଉରେ ସୁନୁ ।୧୩।

ଅଧିଷ୍ଠାନଂ ତଥା କର୍ତ୍ତା କରଣଂ ଚ ପୃଥଗ୍‌ବିଧଂ ।
ବିବିଧାଶ୍ଚ ପୃଥକ ଚେଷ୍ଟା ଦୈବଂ ଚୈବାତ୍ର ପଞ୍ଚମଂ ॥ ୧୪ ॥

ଶରୀର ଅହଙ୍କାର ଆଉର ଅଲଗ ଅଲଗ ଇନ୍ଦରୀ । ବହୁତ କିସୀମ ଚେଷ୍ଟା ଆଉର ଦୈବ । ଇ ପାଞ୍ଚ କରମ ସିଦ୍ଧ ମେ କାରନ ହୋଏନ । ୧୪ ।

ଶରୀର ବାଙ୍ମ ନୋଭିର୍ଯତ୍ କର୍ମ ପ୍ରାରଭତେ ନରଃ ।
ନ୍ୟାଯ୍ୟଂ ବା ବିପରୀତଂ ବା ପଞ୍ଚୈତେ ତସ୍ୟ ହେତବାଃ ॥୧୫॥

ଶରୀର ବଚନ ଆଉର ମନ ଇ ମନସେ ଆଦମୀ ଧରମ ସାଥ ଆଗର ଅଧରମ ସାଥ ଯେ ଯେ କରମ ସୁରୁ କରେନ । ତେକର ଫେଡ଼ କାରନ ଇ ପାଞ୍ଚ ହୋଏନ । ୧୫ ।

ତତ୍ରୈବଂ ସତି କର୍ତ୍ତାର ମାତ୍ମାନଂ କେବଲଂ ତୁ ଯଃ ।
ପଶ୍ୟତ୍ୟ କୃତ ବୁଦ୍ଧି ତ୍ୱା ନ ପଶ୍ୟତି ସ ଦୁର୍ମତିଃ ॥ ୧୬ ॥

ଯେ ଆଦମୀ ସତସଙ୍ଗ ଆଉର ଶାସ୍ତ୍ର ଅଭ୍ୟାସ ଭଗବତ କରମ ସାଥ ଉପାସନା ନୀ କରେନେ । ସେ ମନକ ବୁଇଦ୍ଧ ଶୁଦ୍ଧ ନି ରହେଇ । କା କରେକ

ଯେ ଖାଲି ଆତ୍ମା କେ ସାଫା ଫରିଚ ଦେଇଖ କେ କର୍ତ୍ତା ମାନେନ ସେ ତତ୍ତ୍ୱ ଦର୍ଶୀ ନା ଲଗୟଁ । ଗେୟାନ ନଖେ ସେ ଅସଲ ବସ୍ତୁକେ ଦେଖେକ ନି ପାରେନ । ୧୬ ।

ଯସ୍ୟ ନାହଂ କୃତୋଭବୋ ବୁଦ୍ଧି ର୍ଯସ୍ୟ ନ ଲିପ୍ୟତେ ।
ହତ୍ୱାପି ସଇମାଂଲୋକା ନ୍ନ ହନ୍ତି ନ ନିବଧ୍ୟତେ ॥ ୧୭ ॥

ଯେ ଆଦମୀ କର ଦିଲ ମେ ଅହଙ୍କାର ନଖେ । ଯେ ସବ ବସ୍ତୁକେ ଆଉର ସବ କରମ କେ ଛୋଇଡ଼ ଦେଇ ହେ । ସେ ସମୁଚା ଲୋକ କେ ମାଇର କେ ଭୀ ନୀ ମାରେଲ । ଆଉର ପାପ ମେ ନୀ ବାନ୍ଧାଏଲ । ୧୭ ।

ଜ୍ଞାନଂ ଜ୍ଞେୟଂ ପରିଜ୍ଞାତା ତ୍ରିବିଧା କର୍ମ ଚୋଦନା ।
କରଣଂ କର୍ମ କର୍ତ୍ତେତି ତ୍ରିବିଧାଃ କର୍ମ ସଂଗ୍ରହଃ ॥ ୧୮ ॥

ଜ୍ଞାତା (ଯୋନେଇ ସେ) ଜ୍ଞାନ (ଯେକର ସେ ଜାନେକ ହୋଏଲ) ଜ୍ଞେୟ (ଜାନେକ ହୋଏଇ ସେ ବସ୍ତୁ କର ନାଅ) ଇ ତିନୋ କରମ ମେ ଭେଯେ ନ ତେକର କରମ କରେକ ଇଛା ହୋଏଇ। ଆଉର କରତା ଯେ କରମ କରେଲ । କରମ (ଯେକର ସେ କରମ ହୋଏଲ) କ୍ରିୟା (କରେଲ) ଇ ତିନୋ କରମ କରେନ । ୧୮ ।

ଜ୍ଞାନଂ କର୍ମଚ କର୍ତ୍ତାଚ ତ୍ରିଧୈବ ଗୁଣ ଭେଦତଃ ।
ପ୍ରୋଚ୍ୟତେ ଗୁଣ ସଂଖ୍ୟାନେ ଯଥାବତ୍ ଶୃଣୁତାନ୍ୟପି ॥ ୧୯ ॥

ଗେୟାନ କରମ ଆଉର କର୍ତ୍ତା ଗୁନ ଭେଦ ସେ ସାଂଖ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ର ମେ ତିନ ତିନ କିସୀମ କହଲ ଜାଏହେ । ଇକେ ସୁନୁ । ୧୯ ।

ସର୍ବ ଭୂତେଷୁ ଯେନୈକଂ ଭବ ମବ୍ୟୟ ମୀକ୍ଷତେ ।
ଅବିଭକ୍ତଂ ବିଭକ୍ତେଷୁ ତଜ୍ଜ୍ଞାନଂବିଦ୍ଧି ସାତ୍ତ୍ୱିକଂ ॥ ୨୦ ॥

ଯେ ଗେୟାନ ମେ ଆଦମୀ କର ଶରୀର ଅଲଗ ଅଲଗ ଆହେ । ସେ ଶରୀର ମେ ଅମର ଆତ୍ମା କେ ଏକ ଜାନେକ ହୋଏଲ ତେକେ ସାତ୍ତ୍ୱିକ ଗେୟାନ କହେନ । ୨୦ ।

ପୃଥକ ତ୍ୱେନତୁ ଯଜ୍ଜ୍ଞାନଂ ନାନା ଭବାନ ପୃଥଗ୍‌ବିଧାନ ।
ବେତ୍ତିସର୍ବେଷୁ ଭୁତେଷୁ ତଜ୍ଜ୍ଞାନଂବିଧି ରାଜସଂ ।। ୨୧ ।।

ଯେ ଗେୟାନ ମେ ଆଦମୀ ସବ ପ୍ରାନୀ କର ସବ ଶରୀର ମେ ଆତ୍ମାକେ ଅଲଗ ଅଲଗ ଜାନେଲା । ତେକେ ରାଜସ ଗେୟାନ କହେନ । ୨୧ ।

ଯତ୍ତୁକୃତ୍ସ୍ନ ବଦେକସ୍ମିନ କାର୍ଯ୍ୟେ ସକ୍ତମହୈତୁକଂ ।
ଅତତ୍ତ୍ୱାର୍ଥ ବଦଳ୍ପଂଚ ତତ୍ତାମସ ମୁଦାହୃତଂ ।। ୨୨ ।।

ଯେ ଗେୟାନ ମେ ଗୋଟେକ ଶରୀର ମେ ଗୋଟେକ ଆତ୍ମା ଆହେ । ତେକେ ନୀ ଜାନେନ । ଶରୀର କେ ଆତ୍ମା ଜାନେନ ତେକେ ତାମସ ଗେୟାନ କହେନ । ୨୨ ।

ନିୟତଂ ସଙ୍ଗ ରହିତ ମରାଗ ଦ୍ୱେଷତଃ କୃତଂ ।
ଅଫଳ ପ୍ରେପ୍ସୁନାକର୍ମ ଯତ୍‌ସାତ୍ତ୍ୱିକ ମୁଚ୍ୟତେ ।। ୨୩ ।।

ଯେ ଫଲ କର ଆସରା ଛୋଇଡ଼ କେ ଶରଧା ସାଥ ଶତରୁ ଭବ ଛୋଇଡ଼ କେ, ଅଭିମାନ ଛୋଇଡ଼ କେ, ଯେ ଆପନ କରମ କେ କରେନ ସେ ସାତ୍ତିକ କରମ କାହାଏଲା । ୨୩ ।

ଯତ୍ତୁ କାମେପ୍‌ସୁ ନା କର୍ମ ସାହଙ୍କାରେଣ ବା ପୁନଃ ।
କ୍ରିୟତେ ବହୁଲୟା ସଂ ତଦ୍ରାଜ ସମୁଦା ହୃତଂ ।। ୨୪ ।।

ଯେ କରମ କେ ବହୁତ ମେହ ନଇତ ସେ କରେକ ହୋଏଲା । ଫଲ ଆସରା ରାଖେକ ହୋଏଲା । ଅହଂକାରୀ ପୁରୁଷ ସେ କରେକ ହୋଏଲା । ସେ କରମ ରାଜସ କାହାଏଲା । ୨୪ ।

ଅନୁବନ୍ଧଂ କ୍ଷୟଂ ହିଂସା ମନବେକ୍ଷ୍ୟ ଚ ପୌରୁଷଂ ।
ମୋହା ଦାରଭ୍ୟତେ କର୍ମ ଯତ୍ତ ତାମସ ମୁଚ୍ୟତେ ।। ୨୫ ।।

ଯେ କରମ କେ ହାନି ଲଭ ହିସରା ସାଥ ଦୋସର କେ ଦୁଃଖ ଦେଇକେ ଆପନ ବଳ କେ ନି ଦେଇଖ କେ କରେକ ହୋଏଲା । ସେ କରମ କେ ତାମସ କରମ କହେନ । ୨୫ ।

ମୁକ୍ତ ସଙ୍ଗୋଽନହଂ ବାଦୀ ଧୃତ୍ୟୁତ୍ସାହ ସମନ୍ୱିତଃ ।
ସିଦ୍ଧ୍ୟ ସିଦ୍ଧ୍ୟୋ ର୍ନିର୍ବିକାରଃ କର୍ତ୍ତା ସାତ୍ତ୍ୱିକ ଉଚ୍ୟତେ ॥ ୨୬ ॥

ଯେ ଆସଗ ଆଭର ଅହଙ୍କାର ଛୋଇଡ଼ କେ, ସାବୁର କଇର କେ, ଏକ ସୁରତା ମେ କାମ ସିଦ୍ଧ ହୋକ, ଆଗର ନାହୋକ । ସୁଖ ଦୁଃଖ ଛୋଇଡ଼ କେ କାମ କରେନ ସେ କର୍ତ୍ତା ସାତ୍ତ୍ୱିକ କାହାଏନ । ୨୬ ।

ରାଗୀ କର୍ମଫଳ ପ୍ରେପ୍ସୁ ର୍ଲୁବ୍ଧୋ ହିଂସାତ୍ମକୋଽଶୁଚିଃ ।
ହର୍ଷଶୋକାନ୍ୱିତଃ କର୍ତ୍ତା ରାଜସଃ ପରି କୀର୍ତ୍ତିତଃ ॥ ୨୭ ॥

କରମ ଫଲ ମେ ଯେକର ଆସଗ ଆହେ । ସେ ଲୋଭୀ ହିସଙ୍ଗା କରେଲ । ସେ ଅଶୁଦ୍ଧ ରହେଲ । ସୁଖ ଦୁଃଖ ରହେଲ ସେ ରଜସ କାହାଏଲ । ୨୭ ।

ଅଯୁକ୍ତଃ ପ୍ରାକୃତ ସ୍ତବ୍ଧଃ ଶଠୋ ନୈଷ୍କୃତି କୋଽଲସଃ ।
ବିଷାଦୀ ଦୀର୍ଘସୂତ୍ରୀ ଚ କର୍ତ୍ତା ତାମସ ଉଚ୍ୟତେ ॥ ୨୮ ॥

ଯେକର ସୋଚ ବିଗ୍ଭର ସାଥ ଶିଖୟା ନଖେ । ବେବେକ ଆଭର ନମ୍ରତା ନଖେ । ସେ ସଠ ଦୋସର କେ ବେମାଇନ କରେନ । ଅଲସୁହା କୋଢି ଦୀର୍ଘସୂତ୍ରୀ କର୍ତ୍ତା ତାମସ କାହାଏଲ । ୨୮ ।

ବୁଦ୍ଧେର୍ଭେଦଂ ଧୃତେ ଶ୍ଚୈବ ଗୁଣତ ସ୍ତ୍ରିବିଧଂ ଶୃଣୁ ।
ପ୍ରୋଚ୍ୟ ମାନମ ଶେଷେଣ ପୃଥକ୍ତ୍ୱେନ ଧନଞ୍ଜୟ ॥ ୨୯ ॥

ସତ ରଜ ତମ ଇ ତିନ ଗୁନ, ତିନ ମୂରଇତ ଧଇର କେ ଯେ ଭେଦ ଭବ ଗଖେନ ତେକେ କହେକ ହୋଚ ହେ ସୁନେକ ହୋକ । ୨୯ ।

ପ୍ରବୃତ୍ତିଂ ଚ ନିବୃତ୍ତିଂଚ କାର୍ଯ୍ୟା କାର୍ଯ୍ୟେ ଭୟା ଭୟେ ।
ବନ୍ଧଂ ମୋକ୍ଷଂଚଯାବେତ୍ତି ବୁଦ୍ଧିଃ ସା ପାର୍ଥ ସାତ୍ୱିକୀ ॥ ୩୦ ॥

ହେ ପାର୍ଥ ! ପ୍ରବୃତ୍ତି ମାର୍ଗ ରାଜା ଜନକ ଲେଖେ, ଘର ସଂସାର ମେ, ରଇହ କେ ଭଗବତ ଅର୍ପନ ହୋଏକ । ନିବୃତ୍ତି ମାର୍ଗ ଶରୀର ଅଭିମାନ ଛୋଇଡ଼ କେ

ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ଘନ ପରମାତ୍ମା ମେ ସ୍ଥିରତା ରଖେକ । ଶୁକଦେବ ଆଉର ସନକାଦିକ ସାମାନ । କରମ, ଅକରମ, ଭୟ ଅଭୟ କେ ବନ୍ଧନ ଆଉର ମୋକ୍ଷ କର ଯେ ତତ୍ତ୍ୱକେ ଜାନେନ । ସେ ବୁଦ୍ଧି ସାତ୍ତ୍ୱିକ କାହାଏଲ । ୩୦ ।

ଯୟା ଧର୍ମ ମଧର୍ମଂ ଚ କାର୍ଯ୍ୟଂ ଚ କାର୍ଯ୍ୟ ମେବଚ ।
ଅଯଥା ବତ ପ୍ରଜାନାତି ବୁଦ୍ଧିଃ ସା ପାର୍ଥ ରଜସୀ ॥ ୩୧ ॥

ଆଦମୀ ମନ ଯେ ବୁଇଦ୍ଧ ମେ ଧରମ ଆଉର ଅଧରମ ସାଥ କରମ କେ ବହୁତ ସୁନ୍ଦର ଜାନେନ । ସେକେ ରଜସ ତ୍ୟାଗ କହେନ । ୩୧ ।

ଅଧର୍ମଂ ଧର୍ମମତି ଯା ମନ୍ୟତେ ତମସାବୃତା ।
ସର୍ବାର୍ଥାନ ବିପରୀତାଂଶ୍ଚ ବୁଦ୍ଧିଃ ସା ପାର୍ଥ ତାମସୀ ॥ ୩୨ ॥

ବୁଦ୍ଧି ତମ ଗୁନ ମେ ଡ଼ାବାଏକେ ଧରମ କେ ଅଧରମ ମାନେଲ । ଆଉର ଆପନ ବଂଶ କର ଧରମ କରମ ଛୋଇଡ଼ କେ ଉଲଟା ମାନେଲ ସେ ବୁଦ୍ଧି ତାମସ କାହାଏଲ । ୩୨ ।

ଧୃତ୍ୟା ଯୟା ଧାରୟତେ ମନଃ ପ୍ରାଣେନ୍ଦ୍ରିୟ କ୍ରିୟାଃ ।
ଯୋଗେନା ବ୍ୟଭିଚାରିଣ୍ୟା ଧୃତିଃ ସା ପାର୍ଥ ସାତ୍ତ୍ୱିକୀ ॥ ୩୩ ॥

ଯେ ଧୃତି ଯୋଗ ମେ ଏକ ଟକ ରଇହ କେ, ଦୋସର ବିଷୟ ଚିନ୍ତା ନ କଇର କେ ମନ ପ୍ରାନ ଇନ୍ଦ୍ରି ମନକ କରମ ସାତ୍ତ୍ୱିକ କାହାଏଲ । ୩୩ ।

ଯୟା ତୁ ଧର୍ମ କାମାର୍ଥାନ ଧୃତ୍ୟା ଧାରୟତେଽର୍ଜୁନ ।
ପ୍ରସଙ୍ଗେନ ଫଳାକାଂକ୍ଷୀ ଧୃତିଃ ସା ପାର୍ଥ ରଜସୀ ॥ ୩୪ ॥

ଯେ ଫଲ ଆସରା ରଇଖ କେ ଧରମ ଅରଥ ଆଉର କରମ କର ଧାରନା କରେନ ସେ ରଜସ କାହାଏନ । ୩୪ ।

ଯଯା ସ୍ୱପ୍ନଂ ଭୟଂ ଶୋକଂ ବିଷାଦଂ ମଦମେବଚ ।
ନ ବିମୁଞ୍ଚତି ଦୁର୍ମେଧା ଧୃତି ସ୍ବା ପାର୍ଥ ତାମସୀ ।।୩୫।।

ଦୁଷ୍ଟ ଆଦତ କର ଆଦମୀ କର ଧାରନା ମେ ନିନ୍ଦ ଭୟ ଚିନ୍ତା ସାଥ ଦୁଃଖ ଅହଙ୍କାର ଅଭିମାନ ନୀ ଛୋଡ଼େଲ ସେ ଧାରନା ତାମସ କାହାଏଲ । ୩୫ ।

ସୁଖଂ ତ୍ୱିଦାନୀଂ ତ୍ରିବିଧଂ ଶୃଣୁ ମେ ଭରତର୍ଷଭ ।
ଅଭ୍ୟାସା ଦ୍ରମତେ ଯତ୍ର ଦୁଃଖାନ୍ତଂ ଚ ନି ଗଚ୍ଛତି ।। ୩୬ ।।

ସାଧକ ପୁରୁଷ ସୁଖମେ ଭଜନ ଧ୍ୟାନ ଆଉର ସେଓ୍ୱା କରେନ । ସେକର ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ମେଇଟ ଯାଏଲ । ୩୬ ।

ଯତ୍ତଦଗ୍ରେ ବିଷମିବ ପରିଣାମେଽମୃତୋ ପମଂ ।
ତତ୍ ସୁଖଂ ସାତ୍ତ୍ୱିକଂ ପ୍ରୋକ୍ତ ମାତ୍ମ ବୁଦ୍ଧି ପ୍ରସାଦଜଂ ।।୩୭।।

ଯେ ଆଗେ ବିଷ ଲେଖେ ମାଲୁମ ହୋଏଲ । ଓହେ ପାଛେ ଅମୃତ ପଲଇଟ ଯାଏଲ । ସେ ଭଗବତ ସେ ସିରଜଲ ସୁଖ ସାତ୍ତ୍ୱିକ କାହାଏଲ । ୩୭ ।

ବିଷୟେନ୍ଦ୍ରି ୟସଂଯୋଗାଦ୍ ଯତ୍ତଦଗ୍ରେଽମୃତୋପମଂ ।
ପରିଣାମେ ବିଷମିବ ତତ୍ ସୁଖଂ ରଜସଂ ସ୍ମୃତଂ ।। ୩୮ ।।

ଆଗେ ଇନ୍ଦ୍ରି ସାଥ ଅନୁଭବ ମିଲକେ ଅମୃତ ସାମାନ ସୁଖ ଦେଇ । ପାଛେ ଓହେ ସୁଖ ବିଷ ପଲଇଟ ଯାଏଲ । ସେ ସୁଖ କେ ରଜସ ସୁଖ କହେନ ।୩୮ ।

ଯଦଗ୍ରେ ଚାନୁ ବନ୍ଧେ ଚ ସୁଖଂ ମୋହନ ମାତ୍ମନଃ ।
ନିଦ୍ରାଳସ୍ୟ ପ୍ରମାଦୋତ୍ଥଂ ତ ତାମସ ମୁଦାହୃତଂ ।। ୩୯ ।।

ଆତ୍ମା କେ ମୋ ଇହ କେ ସୁଖ ଭୋଗ କରେକ ବେର । ଆଉର ପାଛେ ନିନ୍ଦ ଅଲସୁହା ଭରମ ମେ ଛୋଡ଼ି ବାନାୟ ଦେଇ ସେ ତାମସ ସୁଖ କାହାଏଲ । ୩୯ ।

ନ ତଦସ୍ତି ପୃଥିବ୍ୟାଂ ବା ଦିବି ଦେବେଷୁ ବା ପୁନଃ ।
ସତ୍ତ୍ୱଂ ପ୍ରକୃତି ଜୈ ର୍ମୁକ୍ତଂ ଯଦେଭିଃ ସ୍ୟାତ୍ରି ଭିର୍ଗୁଣୈଃ ॥ ୪୦ ॥

ଧରତୀ ମେ ସରଗ ଲୋକମେ ଦେଓ୍ୱତା ମନକ ବିଚମେ ଇସନ କୋନୋ ବସ୍ତୁ ନଖେ ଯେ ଆଉର କୋନୋ ବସ୍ତୁ ନଖେ ଯେ ପ୍ରକୃତିକର ତିନ ଗୁନ ସେ ଅଲଗ ଆହେ । ୪୦ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣ କ୍ଷତ୍ରିୟ ବିଶାଂ ଶୂଦ୍ରାଣାଂ ଚ ପରନ୍ତପ ।
କର୍ମାଣି ପ୍ରବି ଭକ୍ତାନି ସ୍ୱଭବ ପ୍ରଭ ବୈର୍ଗୁଣୈଃ ॥ ୪୧ ॥

ବ୍ରାହ୍ମନ ଛତ୍ରି ବୈଶ୍ୟ ଶୂଦ୍ର ଇ ମନକ କରମ ସ୍ୱଭବ ସେ ସିରଜନ ହୋଇ ହେ । ଗୁନ ସେ ଅଲଗ ଅଲଗ ରୂପ ବଇନ ହେ । ୪୧ ।

ଶମୋ ଦମ ସ୍ତପଃଶୌଚଂ କ୍ଷାନ୍ତି ରାର୍ଜ୍ଜବ ମେବଚ ।
ଜ୍ଞାନଂ ବିଜ୍ଞାନ ମାସ୍ତିକ୍ୟଂ ବ୍ରହ୍ମ କର୍ମ ସ୍ୱଭବଜଂ ॥ ୪୨ ॥

ଶରୀର ଭିତର କର ଇନ୍ଦରୀ ସାଫା କଇର କେ । ବାହାର କର ଇନ୍ଦରୀ ମନକେ ଜୀତକେ ଆପନ ବଶମେ ରଇଖ କେ, ତପ ଶୌଚ ଛମା ସରଲତା (ସାଦା ସିଦ୍ଧା) ଗେୟାନ ଅନୁଭଅ ପରଲୋକ ବିଶ୍ୱାସ ବାମହନ ମନକ ସ୍ୱଭବ କରମ କାହାଏଲ । ୪୨ ।

ଶୌର୍ଯ୍ୟଂ ତେଜୋଧୃତିର୍ଦାକ୍ଷ୍ୟଂ ଯୁଦ୍ଧେ ଗ୍ଯପ୍ୟ ପଳାୟନଂ ।
ଦାନ ମୀଶ୍ୱର ଭବଷ୍ଚ କ୍ଷାତ୍ରଂ କର୍ମ ସ୍ୱଭବଜଂ ॥ ୪୩ ॥

ସାହସ ପ୍ରଭବ, ସାବୁର ଉପାୟ ନୀ ଭଗେକ ଦାନ ମାଲିଖ ପନ ଛତ୍ରି ମନକ ସ୍ୱଭବ କରମ ହେକେ । ୪୩ ।

କୃଷି ଗୋରକ୍ଷ୍ୟ ବାଣିଜ୍ୟଂ ବୈଶଂ କର୍ମ ସ୍ୱଭବଜଂ ।
ପରିଚର୍ଯ୍ୟାତ୍ମକଂ କର୍ମ ଶୂଦ୍ର ସ୍ୟାପି ସ୍ୱଭବଜଂ ॥ ୪୪ ॥

କୃଷି ପଶୁପାଳନ ଆଉର ବେପାର ବୈଶ୍ୟ ମନକ ସ୍ୱଭବ କାମ ହେକେ । ୪୪ ।

ସ୍ୱେ ସ୍ୱେ କର୍ମଣ୍ୟ ଭିରତଃ ସଂସିଦ୍ଧି ଲଭତେ ନରଃ ।
ସ୍ୱ କର୍ମ ନିରତଃ ସିଦ୍ଧିଂ ଯଥା ବିନ୍ଦତି ତତ୍ ଶୃଣୁ ॥ ୪୫ ॥

ଆଦମୀ ମନ ଆପନ ଆପନ କରମ କେ କଇର କେ ସମୁଗ୍ର କରମ କେ ସିଦ୍ଧ କରେନ । ଆପନ କରମ କେ କଇସନ ସିଦ୍ଧ କରେନ ତେକେ ସୁନୁ । ୪୫ ।

ଯତଃ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଭୂତାନାଂ ଯେନ ସର୍ବ ମିଦଂ ତତ୍ଂ ।
ସ୍ୱ କର୍ମଣା ତମଭ୍ୟର୍ଚ୍ୟ ସିଦ୍ଧିଂ ବିନ୍ଦତି ମାନବଃ ॥ ୪୬ ॥

ପରମାତ୍ମା ସେ ସବ ଶରୀର ସିରଜନ ହୋଇ ହେ । ଓହେ ପରମାତ୍ମା ସମୁଚା ଜଗତ କେ ବରଫ ମେ ପାନି ଭଇର ହେ ଲେଖେ, ଭରଲ ଆହୟଁ । ଓହେ ପରମେଶ୍ୱର କେ ସେଓ୍ୱା କରେକ ଆହେ । ସତୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଆପନ ପୁରୁଷ କେ ସେଓ୍ୱା କରେନ ଲେଖେ ସାଫା ଦିଲ ସେ ତନମନ ଧନ ସେ ସେଓ୍ୱା କରେକ ଆହେ । ୪୬ ।

ଶ୍ରେୟାନ୍ ସ୍ୱଧର୍ମୋ ବିଗୁଣଃ ପର ଧର୍ମାତ୍ ସ୍ୱନୁଷ୍ଠିତାତ୍ ।
ସ୍ୱଭବ ନିୟତଂ କର୍ମ କୁର୍ବନ୍ନା ପ୍ନୋତି କିଲ୍ବିଷଂ ॥ ୪୭ ॥

ସଂସାର ମେ ଚଲେକ ନୀତି କେ ଧରମ କହେନ । ଯେ ଆପନ ବରନ କର ଆପନ ଜାଇତ କର । ଆପନ ବଂଶ କର ଧରମ କେ ନୀ କରେଲ ସେ ପାପ କର ଭଗୀ ହୋଏଲ । ୪୭ ।

ସହଜଂ କର୍ମ କୌନ୍ତେୟ ସ ଦୋଷ ମପି ନ ତ୍ୟଜେତ୍ ।
ସର୍ବା ରମ୍ଭା ହି ଦୋଷେଣ ଧୂମେ ନାଗ୍ନି ରିବା ବୃତାଃ ॥ ୪୮ ॥

ଆଦତ ସେ ସିରଜଲ କରମ କେ ପ୍ରକୃତି କହେନ । ପ୍ରକୃତି ମେ ଦୋଷ ରହୀ ହଲ ଭୀ ଉକେ ଛୋଡ଼େକ ନା ଲଗେ । କୁହୁର ଧୂଙ୍ଗୟା ମେ ଆଇଗ ଢ଼ାବାୟ ହେ । ସେହେ ଲେଖେ କରମ ମେ କୋନୋ ନା କୋନୋ ଦୋଷ ଆହେ ।୪୮।

ଅସକ୍ତ ବୁଦ୍ଧିଃ ସର୍ବତ୍ର ଜିତାତ୍ମା ବିଗତ ସ୍ପୃହଃ ।
ନୈଷ୍କର୍ମ୍ୟ ସିଦ୍ଧିଂ ପରମାଂ ସନ୍ନ୍ୟା ସେ ନାଧି ଗଛତି ॥ ୪୯ ॥

ସମୁଚା ଆସଗ ଅହଙ୍କାର ଆଉର ମନ କର ଇଛା କେ ଛୋଇଡ଼ କେ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁତର ଧନ ସରଗ ସୁଖ କର ଲଇଚ ଛୋଇଡ଼ କେ ପରମ ହଂସ ମେ ଧ୍ୟାନ ଗଖେକ ଆହେ । ୪୯ ।

ସିଦ୍ଧିଂ ପ୍ରାପ୍ତୋ ଯଥା ବ୍ରହ୍ମ ତଥା ପ୍ନୋତି ନିବୋଧମେ ।
ସମା ସେ ନୈବ କୌନ୍ତେୟ ନିଷ୍ଠା ଜ୍ଞାନସ୍ୟ ଯା ପରା ।। ୫୦ ।।

ସିଦ୍ଧ ପାୟ ରହେନ ସେ ଆଦମୀ ମନ ବ୍ରହ୍ମ କେ ପାୟ ଜାଏନ । ଗେୟାନ କର ସେସ ସିମାକେ ମୋର ସେ ସୁନେକ ହୋକ । ୫୦ ।

ବୁଦ୍ଧ୍ୟା ବିଶୁଦ୍ଧୟା ଯୁକ୍ତୋ ଧୃତ୍ୟାତ୍ମାନଂ ନିୟମ୍ୟ ଚ ।
ଶବ୍ଦା ଦୀନ୍ ବିଷୟାଂ ସ୍ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା ରାଗ ଦ୍ୱେଷୌ ବ୍ୟୁଦସ୍ୟ ଚ ।। ୫୧ ।।

ବୁଦ୍ଧି ସାଫା ଫରିଚ ଆହେ । ସାବୁର କଇର କେ ଇନ୍ଦରୀ ଆଉର ଶରୀର କେ ଜୀତ ହେ । ବିଷୟ ଭୋଗ ରାଗ ଦ୍ୱେଷ ଛୋଇଡ଼ ହେ ସେ ବ୍ରହ୍ମ ପାଓ୍ୱେକ ଲଏକ ଆହୟଁ । ୫୧ ।

ବିବିକ୍ତ ସେବୀ ଲଘ୍ୱାଶୀ ଯତ୍ ବାକ୍‌କାୟ ମାନସଃ ।
ଧ୍ୟାନ ଯୋଗ ପରୋନିତ୍ୟଂ ବୈରାଗ୍ୟଂ ସମୁପାଶ୍ରିତଃ ।। ୫୨ ।।

ସାଫା ଫରିଚ ଠାଅଁ ମେ ରହି । ନୀୟମ ସେ ଖାଇ । କାଥା ଦେହ ଆଉର ମନକେ ଜୀତ କେ ଧ୍ୟାନ ଆଉର ବୈରାଗ ସେ ରହି ସେ ବ୍ରହ୍ମ ଯାଗ ପହଁଚେକ ପାରି । ୫୨ ।

ଅହଙ୍କାରଂ ବଳଂ ଦର୍ପଂ କାମଂ କ୍ରୋଧଂ ପରିଗ୍ରହଂ ।
ବିମୁଚ୍ୟ ନିର୍ମମଃ ଶାନ୍ତୋ ବ୍ରହ୍ମ ଭୂୟାୟ କଳ୍ପତେ ।।। ୫୩ ।।

ଅହଙ୍କାର ବଳ ଦମ୍ଭ କାମ କ୍ରୋଧ ଇ ମନକେ ଛୋଇଡ଼ କେ ମମତା କେ ଛୋଇଡ଼ କେ ଶାନ୍ତି ସେ ବ୍ରହ୍ମ ପାଓ୍ୱେକ ଲଏକ ହୋଇ । ୫୩ ।

ବ୍ରହ୍ମ ଭୂତଃ ପ୍ରସନ୍ନାତ୍ମା ନ ଶୋଚତି ନ କାଂକ୍ଷତି ।
ସମଃ ସର୍ବେଷୁ ଭୂତେଷୁ ମଦ୍‌ଭକ୍ତିଂ ଲଭତେ ପରାଂ ।। ୫୪ ।।

ବ୍ରହ୍ମ ମେ ଥୀରଯ କେ ରହଲେ ଚିତ୍ତ ପ୍ରସନ୍ନ ରହେଇ । ବସ୍ତୁକର ଆସରା ଛୁଇଟ ରହେଇ । ସବ ଶରୀର ମେ ଏକ ଆତ୍ମା ଜାନେଇ ସେ ଭଗତି ତତ୍ତ୍ୱ କର ସୀମାନ କେ ଜାନେଇ । ୫୪ ।

ଭକ୍ତ୍ୟା ମାମଭି ଜାନାତି ଯାବାନ ଯଶ୍ଚାସ୍ମି ତତ୍ତ୍ୱତଃ ।
ତତୋ ମାଂ ତତ୍ତ୍ୱତୋ ଜ୍ଞାତ୍ୱା ବିଶତେ ତଦନନ୍ତରଂ ॥ ୫୫ ॥

ସାଧକ ପୁରୁଷ ଭଗତି ସେ ମୋୟଁ ଯେ ଲେଖେ ଆହୋ ଜଇସନ ଆହେଁ। ତେକେ ବହୁତ ସୁନ୍ଦର ଜାନେକ ପାରେନ । ତେକର ଶେଷମେ ହାମର ଜଗ ଲୀନ ହୋଏନ । ୫୫ ।

ସର୍ବ କର୍ମଣ୍ୟ ପି ସଦା କୁର୍ବାଣୋ ମଦ୍‌ବ୍ୟ ପାଶ୍ରୟଃ ।
ମତ୍ ପ୍ରସାଦା ଦବାପ୍ନୋତି ଶାଶ୍ୱତଂ ପଦ ମବ୍ୟୟଂ ॥ ୫୬ ॥

ମୋର ଆସର ମେ ରହେନ ସେ କରମ ଯୋଗୀ ସଗରେ ଖନ ସବ କରମ କଇର କେ ସନାତନ ଅବିନାସି ପରମ ପଦକେ ପାଓ୍ୱେନ । ୫୬ ।

ଚେତସା ସର୍ବ କର୍ମାଣି ମୟି ସଂନ୍ୟସ୍ୟ ମତ୍ପରଃ ।
ବୁଦ୍ଧି ଯୋଗ ମୁପାଶ୍ରିତ୍ୟ ମଚ୍ଚିତ୍ତଃ ସତତଂ ଭବ ॥ ୫୭ ॥

ଭଗଓ୍ୱାନ କହଲୟଁ, ଗେଉରେ ସବ କରମ କେ ମୋର ଜଗ ଗଇଖ କେ ମୋର ଆସଗ ମେ ରଇହ କେ ସାମାନ ବୁଦ୍ଧି ଯୋଗ ସେ ନିସାମ କରମ କଇର କେ ଚିତ କେ ମୋର ଜଗ ଗଇଖ ଦେଉ । ୫୭ ।

ମଚ୍ଚିତ୍ତଃ ସର୍ବ ଦୁର୍ଗାଣି ମତ୍ ପ୍ରସାଦା ତ୍ତରିଷ୍ୟସି ।
ଅଥ ଚେତ୍ତ୍ୱମ ହଂକାରାନ୍ନ ଶ୍ରୋଷ୍ୟସି ବିନଂକ୍ଷ୍ୟସି ॥ ୫୮ ॥

ଗେଉରେ ସଗରେ ଖନ ଚିତକେ ମୋର ଜଗ ରଖବ ହଲ । ମୋର ଦାୟା ସେ ଜନମ ମରନ ଖନକ ଘାଟ ସେ ପାର ହୋଇଯାବ । ଅହଂକାର ମେ ନି ସୁନବ ହଲ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାବ । ୫୮ ।

ଯଦ ହଂକାର ମାଶ୍ରିତ୍ୟ ନ ଯୋତ୍ସ୍ୟ ଇତି ମନ୍ୟସେ ।
ମିଥ୍ୟୈବ ବ୍ୟବସାୟାସ୍ତେ ପ୍ରକୃତି ସ୍ତ୍ୱାଂ ନିୟୋକ୍ଷ୍ୟତି ॥ ୫୯ ॥

ଗେଉରେ ଅହଂକାର ମେ ଯୁଦ୍ଧ ନି କରମୁଁ କହତ ହୀ ସେ ଝୁଠ ହେକେ କା କରେକ ଛଳି କର ସୁଭାବ ଗେଉରେ କେ ଯବରୟସ୍ତି ଯୁଦ୍ଧ କରୁଓ୍ୱାଇ । ୫୯ ।

ସ୍ୱଭାବ ଯେନ କୌନ୍ତେୟ ନିବଦ୍ଧଃ ସ୍ୱେନ କର୍ମଣା ।
କର୍ତ୍ତୁଂ ନେଚ୍ଛସି ଯନ୍ମୋହା ତ୍କରିଷ୍ୟସ୍ୟ ବସୋଽପି ତତ୍ ।। ୬୦ ।।

ଯେ କାମ କେ ଗେଉରେ ମୋହ ମେ ନୀ କରମ୍ନ କହତ ହୀ । ତେକେ ଭୀ ପହିଲ ଜନମ କର କରଲ କରମ କର ସଂସାର ମେ ବାନ୍ଧାୟ କେ ପରବଶ ମେ ଜରୁର କରବ । ୬୦ ।

ଈଶ୍ୱରଃ ସର୍ବଭୂତାନାଂ ହୃଦ୍ଦେଶେଽର୍ଜୁନ ତିଷ୍ଠତି ।
ଭ୍ରାମୟନ ସର୍ବଭୂତାନି ଯନ୍ତ୍ରାରୂଢ଼ା ନି ମାୟୟା ।। ୬୧ ।।

ଈଶ୍ୱର ସବ ପ୍ରାନୀ ମନକ ହୃଦୟ ମେ ରଇହ କେ, ଭମନ କେ ଯନ୍ତ୍ର କର କାଠ ପୁତରୀ ଲେଖେ ମାୟା ମେ ନୋଚୁଓ୍ୱାଏନ । ୬୧ ।

ତମେବ ଶରଣଂ ଗଚ୍ଛ ସର୍ବ ଭାବେନ ଭରତ ।
ତତ୍ ପ୍ରସାଦାତ୍ ପରାଂ ଶାନ୍ତିଂ ସ୍ଥାନଂ ପ୍ରାପ୍ସ୍ୟ ସି ଶାଶ୍ୱତଂ । ୬୨ ।

ଗେଉରେ ସଗରେ ଖନ, ଓହେ ପରମେଶ୍ୱର କର ଶରନ ଲେଭ । ଉନକର ଦାୟା ସେ ଗେଉରେ ବହୁତ ଶାନ୍ତି ସାଥ ପରମ ଧାମ ମେ ପହଇଁଚ ଯାବ । ୬୨ ।

ଇତିତେ ଜ୍ଞାନ ମାଖ୍ୟାତଂ ଗୁହ୍ୟା ଦ୍ଗୁହ୍ୟ ତରଂମୟା ।
ବିମୃ ଶ୍ୟୈତଦ ଶେଷେଣ ଯଥେଚ୍ଛସି ତଥା କୁରୁ ।। ୬୩ ।।

ଇ ନୀୟର ବହୁତ ଗୁପୁତ ସେ ଭୀ ଗୁପୁତ ଗେୟାନ ମୋୟଁ ଗେଉରେ କେ କଇହ ହୌଁ । ଇକେ ଠିକ ସେ ବିଚ୍ଚାର କଇର କେ ଗେଉର ଜଇସନ ଇଚ୍ଛା ଓଇସନ କରେକ ହୋକ । ୬୩ ।

ସର୍ବଗୁହ୍ୟ ତମଂ ଭୂୟଃ ଶୃଣୁ ମେ ପରମଂ ବଚଃ ।
ଇଷ୍ଟୋଽସି ମେ ଦୃଢ଼ମିତ ତତୋ ବକ୍ଷ୍ୟାମି ତେ ହିତଂ ।। ୬୪ ।।

ମୋର ବହୁତ ବଡ଼ ଗୁପୁତ ବଚନ ଗେଉରେ ଆଉର ସୁନୁ । ଗେଉରେ ମୋର ବହୁତ ପେରମୀ ସାଥୀ ହୋତହୀ । ତେକର ବହୁତ ମଙ୍ଗଲ ହୋଇ ସେ କାଥା ଙ୍କେ କହେକ ହୋତ ହେ । ୬୪ ।

ମନ୍ମନା ଭବ ମଦ୍ଭକ୍ତୋ ମଦ୍ୟାଜୀ ମାଂ ନମସ୍କୁରୁ ।
ମାମେବୈଷ୍ୟସି ସତ୍ୟଂତେ ପ୍ରତିଜାନେ ପ୍ରିୟୋଽସି ମେ ।। ୬୫ ।।

୧– ମନ୍ମନାଭବ । ମୋର ଯଗ ଏକ ଟକ ମନକେ ଗଇଖ ଦେଉ । ୨– ମ ଭକ୍ତୋ ମୋର ଭଗତ ବଇନ କେ ଭଜନ, ଯଗ୍ୟଁ, ଦାନ, ତପଃ, ନାଥିଁ ଆଉର ଗୁନ ସାଥ ବଳ ଆଉର ଲୀଲ କେ ଇୟାଇଦ କଇର କେ, ମାୟା ସେ, ବାଇଁଚ କେ ସବ ବସ୍ତୁ ଭଗଓ୍ୱାନ କର ମାନେକ । ୩– ମଦ୍ୟାଜୀ-ଶାସ୍ତ୍ର ବିଧାନ ସେ କରମ କର ଫଳ ଆସର ଛୋଇଡ଼ କେ (ଭଗଓ୍ୱାନ କେ ଦେଇକେ) କରମ କରେକ ହୋଏଇ । ୪– ମାଂ ନମସ୍କୁରୁ-ମୋକେ ନମସ୍କାର କଇର କେ ଶରନ ମେ ଗେହୁ । ଗେଉରେ କେ ସଂସାର ସାଗର ସେ ପାର କଇର ଦେକ ହୋଇ । ୬୫ ।

ସର୍ବ ଧର୍ମାନ୍ ପରିତ୍ୟଜ୍ୟ ମାମେକଂ ଶରଣଂ ବ୍ରଜ ।
ଅହଂ ତ୍ୱାଂ ସର୍ବ ପାପେଭ୍ୟୋ ମୋକ୍ଷୟିଷ୍ୟାମି ମା ଶୁଚଃ ।। ୬୬ ।।

ଭଗଓ୍ୱାନ କହଲୟଁ, ସବ ଧରମ, ସବ କରମ କର ଫଳ ଆସଗ ଛୋଇଡ଼ କେ, ଖାଲି ମୋର ଶରନ ଲେଉ । ମୋୟଁ ଗେଭରେ କେ ସବ ପାପ ସେ ଛୋଡ଼ାଏ ଦେ ମୁଁ । ଫିକୀର କରେକ ନା ହୋକ । ୬୬ ।

ଇଦଂ ତେନା ତପସ୍କାୟ ନା ଭକ୍ତାୟ କଦାଚନ ।
ନ ଚ୍ ଶୁଶ୍ରୁଗବେ ବାଚ୍ୟଂ ନ ଚ ମାଂ ଯୋଽଭ୍ୟସୂୟତି ।। ୬୭ ।।

ଇ ଗୀତା ରୂପ ବଡ଼ ଗୁପୁତ କାଥା କେ ଗେଉର ହୀତ ଲଗୀନ କହେକ ଭେଇକ । ବେଗର ତପ, ବେଗର ଭଗତି, ବେଗର ସୁନେକ ଇଛା ଆଉର ମୋର ନିନ୍ଦା କରେନ ସେ ମନଜଗ ନା କହବ । ଦୋଷ ନୀ ରହି ସେ ଯଗ ପେରେମ ସାଥ୍ ଦିଲ ଖୋଇଲ କେ କହବ । ଭଗଓ୍ୱାନ ଅର୍ଜୁନ କେ କହଲୟଁ । ୬୭ ।

ଯ ଇଦଂ ପରମଂ ଗୁହ୍ୟଂ ମଭକ୍ତେ ଷ୍ୱଭି ଧାସ୍ୟତି ।
ଭକ୍ତିଂମୟି ପରଂକୃତ୍ୱା ମାମେ ବୈଷ୍ୟତ୍ୟ ସଂଶୟଃ । ୬୮ ।

ଭଗଓ୍ୱାନ କହଲୟଁ । ଯେ ମୋକେ ପେରେମ କରେନ । ଆଉର ଗୁପୁତ ଗୀତା ଶାସ୍ତ୍ର କେ, ମୋର ଭଗତ ମନକେ ସୁନାଏନ । ଅରଥ କଇହ କେ ପରଗ୍ଭର କରେନ ସେ ଜରୁର ମୋକେ ପାଓ୍ୱେନ । ୬୮ ।

ନ ଚ ତସ୍ମାନ୍ମନୁଷ୍ୟେଷୁ କଶ୍ଚିନ୍ମେ ପ୍ରିୟକୃତ୍ତମଃ ।
ଭବିତା ନ ଚ ମେ ତସ୍ମା ଦନ୍ୟଃ ପ୍ରିୟତରୋ ଭୁବି ।। ୬୯ ।।

ଆଦମୀ ମନକ ବୀଚ ମେ ଯେ ଗୀତା କର ବ୍ୟୋଖ୍ୟା କରେନ ସେ ସବକ ସେ ପେରମୀ ହୋଏନ । ଇକର ସେ ଦୋସର କେଉ ନଖୟଁ । ନା ହୋବୟଁ । ୬୯ ।

ଅଧ୍ୟେଷ୍ୟ ତେ ଚ ଯଇମଂ ଧର୍ମ୍ୟଂ ସମ୍ବାଦ ମାବୟୋଃ ।
ଜ୍ଞାନ ଯଜ୍ଞେନ ତେ ନାହ ମିଷ୍ଟଃ ସ୍ୟାମିତି ମେ ମତିଃ ।। ୭୦ ।।

ଯେ ହାମରଇ ଦୁଇୟୋ ଝନକ ଧରମ ମୟ, ଗୋଇଠ ବାତ କରଲ ଗୀତା ଶାସ୍ତ୍ର କେ ପଢି ତେକର ସେ ମୋୟଁ ଗେୟାନ ଯଗୟଁ ସେ ପୂଜା ପାଅନ । ୭୦ ।

ଶ୍ରଦ୍ଧାବାନ ନ ସୂୟଶ୍ଚ ଶୃଣୁୟାଦପି ଯୋ ନରଃ ।
ସୋଽପି ମୁକ୍ତଃ ଶୁଭାନ ଲେକାନ- ପ୍ରାପ୍ନୁ ୟାତ୍ପୁଣ୍ୟ କର୍ମଣାଂ ।।୭୧।।

ଯେ ଇ ଗୀତା ଶାସ୍ତ୍ର କେ ଏକ ଚିତ୍ତମେ ସୁନି ସେ ପାପସେ ସାଫା ହୋଇକେ ଗେୟାନି ମନ ଯେ ଠାଅଁମେ ଜାଏନ ଇହୋ ଓହେ ଠାଅଁମେ ଜାଏନ । ୭୧।

କଚ୍ଚି ଦେତ ତ୍ଶ୍ରୁତଂ ପାର୍ଥ ତ୍ୱୟୈ କାଗ୍ରେଣ ଚେତସା ।
କଚ୍ଚିଦ ଜ୍ଞାନ ସମ୍ମୋହଃ ପ୍ରନଷ୍ଟ ସ୍ତେ ଧନଞ୍ଜୟ ।। ୭୨ ।।

ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣ ଚନ୍ଦ୍ର ଆନନ୍ଦ କନ୍ଦ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ କେ ପୁଛଲୟଁ । ଗୀତାକର ମାହାତମ ସୁଇନ କେ ରୋଉର ଆନଜାନ ସେ ସିରଜଲ ମୋହ ମେଟଲକ କୀ, ମୋର କାଥା କେ ଏକ ଚିତ୍ତମେ ସୁନଲୀତ । ୭୨ ।

ଅର୍ଜ୍ଜୁନ କହଲୟଁ

ନଷ୍ଟୋ ମୋହଃ ସ୍ମୃତି ଲବ୍ଧା ତ୍ୱତ ପ୍ରସାଦା ନ୍ମୟା ଚ୍ୟୁତ ।
ସ୍ଥିତୋଽସ୍ମି ଗତ ସନ୍ଦେହଃ କରିଷ୍ୟେ ବଚନଂ ତବ ।।୭୩।।

ହେ ଅଚ୍ୟୁତ ଆପନେ କର ଦାୟା ସେ ମୋର ମୋହ ମେଇଟ ଗେଲକ ମୋକେ ଇୟାଇଦ ଆଲକ ସକ ମେଇଟ ଗେଲକ । ଆପନେ କର କାଥା ମାନେକ ହୋଇ ।

ସଞ୍ଜୟ କହଲୟଁ

ଇତ୍ୟହଂ ବାସୁଦେବସ୍ୟ ପାର୍ଥସ୍ୟ ଚ ମହାତ୍ମନଃ ।
ସମ୍ବାଦ ମିମମ ଶ୍ରୌଷ ମଭ୍ଭୁତଂ ଲେମ ହର୍ଷଣଂ ॥ ୭୪ ॥

(ହେ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର) ମହାତ୍ମା ବାସୁଦେବ ଆଉର ଅର୍ଜ୍ଜୁନ କରଇ କେଂସ ଫୁଲେକ ଲେଖେ କାଥା ବାର୍ତ୍ତା କେ ସୁନେକ ଭେଲକ । ୭୪ ।

ବ୍ୟାସ ପ୍ରସାଦାଚ ଶ୍ରୁତବା ନେତ୍ଦ ଗୁହ୍ୟ ମହଂ ପରଂ ।
ଯୋଗଂ ଯୋଗେଶ୍ୱରାତ କୃଷ୍ଣାତ୍ ସାକ୍ଷାତ୍ କଥୟତଃ ସ୍ୱୟଂ ॥୭୫॥

ଯୋଗେସ୍ୱର ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣ ବହୁତ ଗୁପୁତ ଯୋଗ ଶାସ୍ତ୍ର କାଥା କହଲୟଁ । ସେ ସବ କାଥା କେ ମୋୟଁ ବ୍ୟାସଦେବ କର କୃପାସେ ଉମନ ଜଗଲେ ସୁନେକ ଭେଲକ । ୭୫ ।

ରାଜନ୍ ସଂସ୍ମୃତ୍ୟ ସଂସ୍ମୃତ୍ୟ- ସମ୍ବାଦ ମିମ ମଭ୍ଭୁତଂ ।
କେଶବାର୍ଜ୍ଜୁନୟୋଃ ପୁଣ୍ୟଂ- ହୃଷ୍ୟା ମିଚ ମୁହୁର୍ମୁହଃ ॥୭୬॥

ହେ ରାଜନ ! ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣ ଆଉର ଅର୍ଜ୍ଜୁନ କର ଇ ଫରିଚ ଆଉର ଆଚର୍ଯ୍ୟିତ ସମ୍ବାଦ ଇୟାଇଦ କଇର କଇରକେ ମୋୟଁ ଘରି ଘରି ଖୁସ ହୋତ ହେଁ। । ୭୯ ।

ତଚ୍ଚ ସଂସ୍ମୃତ୍ୟ ସଂସ୍ମୃତ୍ୟ ରୂପ ମତ୍ୟଭ୍ଭୁତ ହରେଃ ।
ବିସ୍ମୟୋ ମେ ମହାନ ରାଜନ ହୃଷ୍ୟାମି ଚ ପୁନଃ ପୁନଃ ॥୭୭॥

କସ୍ନା ଭଗଓ୍ୱାନ କର ଓହେ ବିଶ୍ୱରୂପ ଦେଇଖ କେ, ଇୟାଇଦ କଇର କେ ମୋର ମନ ମେ ବହୁତ ଆଚର୍ଯ୍ୟିତ ଲଗତ ହେ । ଆଉର ଆନନ୍ଦ ବଢ଼ତ ହେ ।୭୭।

ଯତ୍ର ଯୋଗେଶ୍ୱରଃ କୃଷ୍ଣୋ ଯତ୍ର ପାର୍ଥୋ ଧନୁର୍ଦ୍ଧରଃ
ତତ୍ର ଶ୍ରୀ ବିଜିୟୋ ଭୂତି ଧ୍ରୁବା ନୀତି ମତି ମମ ॥ ୭୮ ॥

(ହେ ରାଜନ) ଯେ ଦଲମେ ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣ ଯୋଗେଶ୍ୱର ଆଉର ମହାବୀର ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ସେନାପତି ଆହୟଁ । ସେହେ ଦଲମେ ରାଜଲଛମୀ, ବିଜୟ ସମ୍ପତ୍ତି ଆଉର ଅବିଚଲ ନୀତି ଆହେ । ଇସନ ମୋର ଅନୁଭବ କହତ ହେ । ୭୮ ।

ଶ୍ରୀ ଭଗବଦ୍ ଗୀତାକର ସାଦରୀ ଅନୁବାଦ କର ଆଠାର ଚରନ ଖତମ ।

ପଣ୍ଡିତ ସୁନନ୍ଦ ସିଂ ରଉତିଆ :
ଜନ୍ମକାଳ (ଆନୁମାନିକ) 1917-18; ଜନ୍ମ ସ୍ଥାନ – ଲେଆରାମ, ଥାନା – ହାତୀବାରୀ, ଜିଲ୍ଲା– ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ 1934ରେ ତତ୍‌କାଳୀନ ବିଶ୍‌ରା ଅପର-ପ୍ରାଇମେରୀ ସ୍କୁଲରେ ଅଧ୍ୟୟନ ଶେଷ; 1938ରୁ 1947 ଯାବତ ନିମ୍ନ-ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଶିକ୍ଷକତା । ପାରିବାରିକ କାରଣରୁ 1948ରେ ଶିକ୍ଷକତା ଛାଡ଼ି ଘରବାଡ଼ି ବୁଝାସୁଝା । ମାତ୍ର ଆର୍ଥିକ ଦୂରବସ୍ଥାରୁ ପୁନରାୟ 1962ରୁ ରାଉରକେଲା କନ୍‌ସେକ୍‌ସନ ମେକାନିକ ଡ଼ିଭିଜନରେ ଚାକିରୀ ଗ୍ରହଣ । ଅବସର ପ୍ରାପ୍ତି ପରେ ସଂପ୍ରତି ରଉରକେଲାରେ ଅବସ୍ଥାନ ।

ବାଲ୍ୟକାଳରୁ ଭକ୍ତି ଭାବାପନ୍ନ ଶ୍ରୀ ରଉତିଆ ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ ପାଠ, ସାଧୁସନ୍ଥଙ୍କ ସଂସର୍ଗ ଓ ତୀର୍ଥ ଭ୍ରମଣବଶତଃ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ, ସର୍ବୋପରି ମାନବଧର୍ମ ସମ୍ପର୍କିତ ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ ପ୍ରଣୟନ କରିଛନ୍ତି ।

'ସାଦ୍‌ରୀ' ନିଜସ୍ୱ ମାତୃଭାଷା । ଏହା ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ଓ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଛୋଟନାଗପୁର ମାଳ ଅଞ୍ଚଳର ବିଭିନ୍ନ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ଭାଷାର ମାଧ୍ୟମ ହୋଇଥିବାରୁ ସେମାନଙ୍କ ମନରେ ଧାର୍ମିକ ଚେତନା ଜାଗ୍ରତ କରିବା ପାଇଁ ସେ ସାଦ୍‌ରୀରେ ଧର୍ମପୁସ୍ତକ ରଚନାରେ ବ୍ରତୀ । ଅଦ୍ୟାବଧି 'କୂଟମାରତ କାଥା", "ଜୀବନ ରସାମୃତ", "ସମାଜ ନୀତି ଦର୍ପଣ", "ସତ୍ୟଯୁଗୀ ନୀତି ଦର୍ପଣ", "ତ୍ରେତାଯୁଗୀ ନୀତି ଦର୍ପଣ", "ଆତ୍ମାବୋଧ", "ଅଜ୍ଞାନ ବୋଧନୀ", "ବିବେକ ଚୂଡ଼ାମଣୀ", "ଜ୍ଞାନ ସାଗର" ଆଦି ଗ୍ରନ୍ଥ ଦେବନାଗରୀ ଓ ଓଡ଼ିଆ ଲିପିରେ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି ।

ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭଗବଦ୍ ଗୀତାର ସାଦ୍‌ରୀ ଅନୁବାଦ ପଣ୍ଡିତ ରଉତିଆଙ୍କ ଏକ ଅନବଦ୍ୟ କୃତି ।